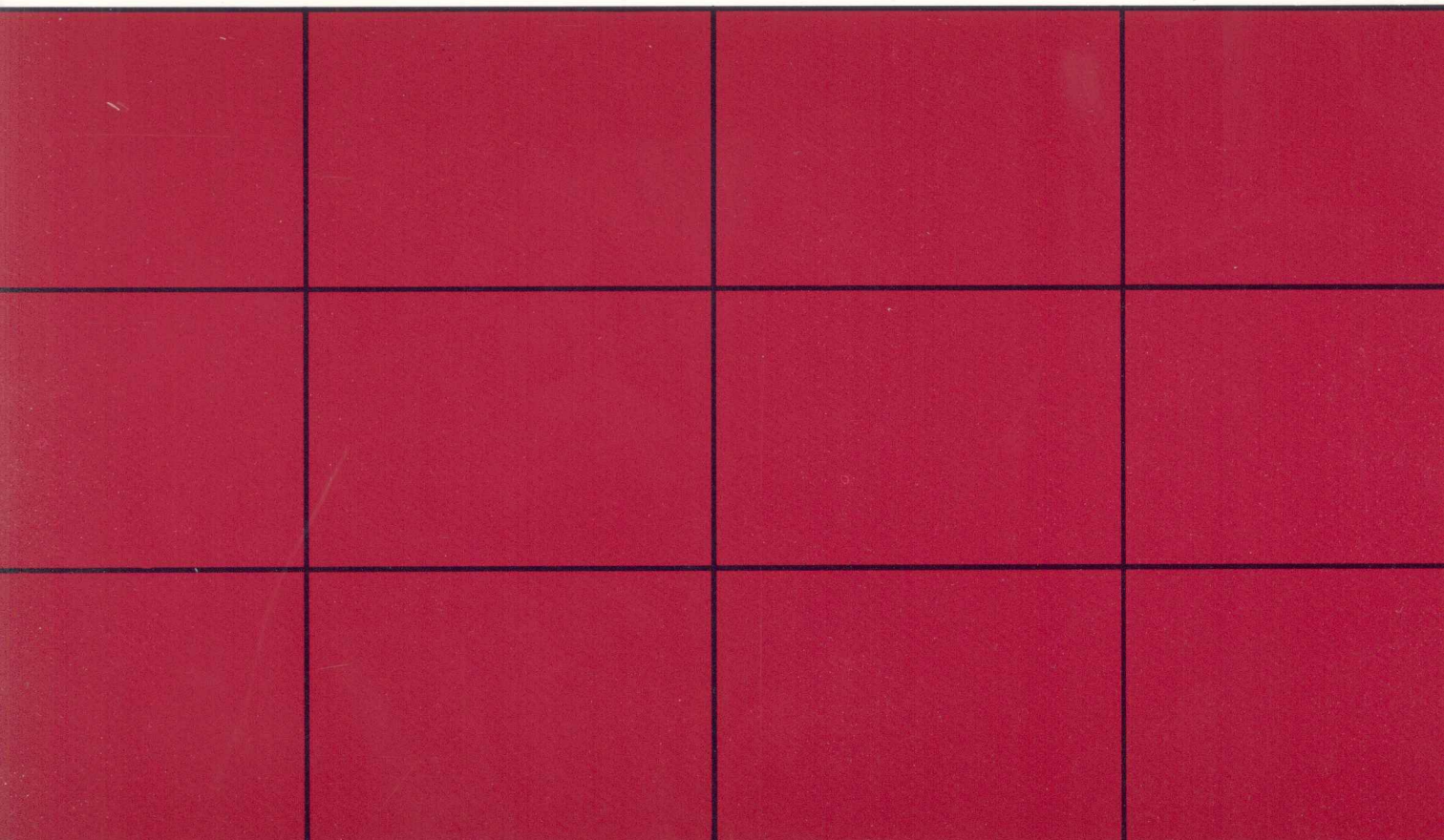

การพัฒนากลยุทธ์ทางการค้าของประเทศไทย (เล่ม 2)

งานศึกษาวิจัยเพื่อประกอบการจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมและการค้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

ฝ่ายการวิจัยอุตสาหกรรม การค้า และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

การพัฒนากลยุทธ์ทางการค้าของประเทศไทย

(เล่มที่ 2)

การค้าภายในประเทศ

งานศึกษาวิจัยเพื่อประกอบการจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรม และการค้า
ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

คณะผู้วิจัย

ผู้อำนวยการโครงการ	: ดร.ณรงค์ชัย	อัครเศรณี
ผู้วิจัย	: ดร.สุทธิพันธ์	จิราธิวัฒน์
	: ดร.ชนศักดิ์	วหาวิศาล
ผู้ช่วยวิจัย	: นายธีรพล	ผูกเพชร
	: นางรสดา	เวชฎาพันธ์
	: นายสุรพล	เหลียมสูงเนิน
	: นางสาวณัฐริยา	ก้อนเทียน
ผู้ประสานงานโครงการ	: นางสาวเนตรสุดา	ศาลิคุปต
คณะทำงาน	: นางสาววารยา	ธรมิทรพานิช
	: นางสาวนุชนาถ	น่วมฤกษ์
	: นางสาวอุตมรักษ์	สุทธิแพทย์
	: นางสาวมูจลินทร์	สมเจตน์ศฤงคาร

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1 : การค้าสินค้าระหว่างประเทศ

บทที่ 1	ภาพรวมโครงสร้างการค้าสินค้าระหว่างประเทศของไทย	1-1
	1.1 โครงสร้างการค้าระหว่างประเทศ	1-1
	1.2 โครงสร้างสินค้าส่งออก	1-3
	1.3 โครงสร้างตลาดส่งออกที่สำคัญ	1-5
	1.4 โครงสร้างสินค้าเข้าและตลาดนำเข้า	1-11
	1.5 โครงสร้างตลาดส่งออกที่เป็นตลาดใหม่ที่สำคัญของไทย	1-14
	1.6 โครงสร้างดุลการค้าของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ	1-19
บทที่ 2	การค้าสินค้าระหว่างประเทศของไทยในบริบทการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคเอเชียและระบบการค้าระหว่างประเทศ	2-1
	2.1 การค้าสินค้าระหว่างประเทศของไทยในบริบทการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคเอเชีย	2-1
	2.2 พัฒนาการระบบการค้าระหว่างประเทศ	2-3
	2.3 พัฒนาการของแกตต์	2-6
	2.4 พัฒนาการของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	2-9
บทที่ 3	ปัจจัยที่มีผลต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย	3-1
	3.1 ความสามารถในการซื้อสินค้าของตลาดโลก	3-1
	3.2 ความสามารถในการแข่งขันทางการส่งออกของไทย	3-4
	3.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรปัจจัยการผลิตที่เป็นแรงงานและทุนและความได้เปรียบเปรียบเทียบทางการค้าของไทย	3-5
	3.4 บทบาทของรัฐบาลในการสนับสนุนการส่งออกของไทย	3-7
	3.5 โครงสร้างการผลิตและการค้าระหว่างประเทศ	3-12
	3.6 โครงสร้างภาษีและการค้าระหว่างประเทศ	3-13
	3.7 ระบบการค้าระหว่างประเทศและผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย	3-15

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 4	เป้าหมายและแนวนโยบายที่เกี่ยวกับการค้าสินค้าระหว่างประเทศ	4-1
	4.1 เป้าหมายสินค้าส่งออก	4-1
	4.2 แนวโน้มของสินค้าส่งออก	4-3
	4.3 การพัฒนาและการส่งเสริมการส่งออก	4-7
	4.4 การพัฒนาขีดความสามารถในการขยายและรักษาผลประโยชน์ทางการค้า	4-12
	4.5 การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารด้านการค้าระหว่างประเทศ	4-24
	4.6 การสนับสนุนภาคเอกชนเพื่อการพัฒนาการค้า	4-28
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	5-1
	5.1 สรุป	5-1
	5.2 ข้อเสนอแนะ	5-11
ส่วนที่ 2 : การค้าภายในประเทศ		
บทที่ 6	โครงสร้างการค้าภายในประเทศ	6-1
	6.1 สภาพการค้าทั่วไป	6-2
	6.2 ลักษณะของตลาด	6-12
	6.3 ลักษณะการกำหนดราคา	6-22
บทที่ 7	ปัจจัยอธิบายโครงสร้างการค้าภายใน	7-1
	7.1 ปัจจัยที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการค้า	7-1
	7.2 ปัจจัยอธิบายลักษณะตลาดและการกำหนดราคา	7-3
บทที่ 8	แนวโน้มของการค้าและแนวทางของรัฐในการแก้ไขปัญหา	8-1
	8.1 แนวโน้มโครงสร้างการค้า	8-1
	8.2 ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต	8-5
	8.3 แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน	8-29

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 9	ข้อเสนอแนะทางด้านการค้าภายใน	9-1
	9.1 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายสำหรับการค้าสินค้าเกษตร	9-1
	9.2 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายของการค้าสินค้าอุตสาหกรรม	9-5
ส่วนที่ 3 : เศรษฐกิจภาคบริการ		
บทที่ 10	ภาพรวมเศรษฐกิจภาคบริการและการพัฒนาเศรษฐกิจไทย	10-1
	10.1 บทบาทของเศรษฐกิจภาคบริการต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ	10-1
	10.2 ภาพรวมเศรษฐกิจภาคบริการของไทย	10-4
	10.3 ประเด็นพิจารณาเศรษฐกิจภาคบริการในบริบทการพัฒนาทางเศรษฐกิจ	10-10
บทที่ 11	ภาพรวมและแนวโน้มเศรษฐกิจภาคบริการรายสาขา	11-1
	11.1 ภาพรวมเศรษฐกิจภาคบริการรายสาขา	11-1
	11.1.1 บริการด้านการสื่อสารโทรคมนาคม	11-1
	11.1.2 บริการการประกันภัย	11-7
	11.1.3 บริการการขนส่ง	11-13
	11.1.4 บริการทางการเงิน	11-17
	11.1.5 บริการทดสอบมาตรฐานสินค้า	11-20
	11.1.6 บริการด้านการให้คำปรึกษา	11-24
	11.1.7 บริการการท่องเที่ยว	11-27
	11.1.8 บริการสาธารณสุขและสุขภาพ	11-29
	11.1.9 บริการบันเทิงและสันทนาการ	11-31
	11.1.10 บริการก่อสร้าง	11-33
	11.1.11 บริการซ่อมเรือ	11-36
	11.1.12 บริการซ่อมเครื่องบิน	11-38
	11.2 แนวโน้มการขยายตัวของเศรษฐกิจภาคบริการรายสาขา	11-39

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 12	
สรุปและข้อเสนอแนะ	12-1
12.1 เศรษฐกิจภาคบริการโดยรวม	12-1
12.2 ภาพรวมและแนวโน้มเศรษฐกิจภาคบริการรายสาขา	12-2
12.3 ข้อเสนอแนะ	12-8

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	มูลค่าการส่งออกของประเทศไทย พ.ศ. 2504-2532	1-23
1.2	มูลค่าการนำเข้าของประเทศไทย พ.ศ. 2504-2532	1-25
1.3	ดุลการค้าของประเทศไทย พ.ศ. 2504-2532	1-27
1.4	การค้าระหว่างประเทศของประเทศต่างๆ	1-29
1.5	สัดส่วนและอัตราการขยายตัวของโครงสร้างสินค้าออกที่สำคัญ ของประเทศไทย พ.ศ. 2528-2532	1-30
1.6	สัดส่วนของตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย พ.ศ. 2520-2532	1-40
1.7	ส่วนแบ่งตลาดของประเทศไทยผู้ส่งสินค้าไปยังสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2530	1-41
1.8	ส่วนแบ่งตลาดของประเทศไทยผู้ส่งสินค้าไปยังเศรษฐกิจการค้าร่วมยุโรป พ.ศ. 2530	1-43
1.9	ส่วนแบ่งตลาดของประเทศไทยผู้ส่งสินค้าไปยังญี่ปุ่น พ.ศ. 2530	1-46
1.10	สัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าของไทย แยกตามลักษณะเศรษฐกิจ พ.ศ. 2513-2532	1-48
1.11	สัดส่วนของโครงสร้างสินค้าเข้าของไทย จำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ พ.ศ. 2528-2532	1-49
1.12	สัดส่วนของตลาดนำเข้าที่สำคัญของไทย พ.ศ. 2520-2532	1-52
1.13	ดุลการค้าของไทยกับประเทศต่างๆ พ.ศ. 2520-2532	1-53
2.1	สัดส่วนมูลค่าสินค้าที่จัดอยู่ในประเภทการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (NTBs) ต่อการนำเข้ารวมในประเทศพัฒนาแล้ว ปี 2509-2529	2-15
2.2	สัดส่วนผลกระทบของการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (NTBs) ต่อการนำเข้ารวมในประเทศพัฒนาแล้ว ปี 2509-2529	2-16
2.3	อัตราภาษีขาเข้าโดยเฉลี่ยของประเทศพัฒนาแล้วที่เรียกเก็บ จากสินค้าอุตสาหกรรมและกึ่งอุตสาหกรรมจากประเทศกำลังพัฒนา ก่อนและหลังความตกลงทางการค้าและภาษีของแกดต์รอปโต เกี่ยว	2-17
2.4	อัตราภาษีขาเข้าเฉลี่ยของประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา จำแนกตามประเภทสินค้าและแหล่งที่มา	2-18
3.1	อัตราการขยายตัวของผลผลิตและการส่งออกโลก	3-19
3.2	การส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับกลุ่มเศรษฐกิจอุตสาหกรรมใหม่ทั้ง 4	3-20

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.3	Constant Market Share Analysis of Export Performance (2525-2528)	3-21
3.4	Constant Market Share Analysis of Export Performance (2528-2530)	3-22
3.5	รายการสินค้าที่ส่งผลต่อการขยายตัวของการส่งออกของประเทศไทย 15 อันดับแรก ช่วงปี 2525-2528	3-23
3.6	รายการสินค้าที่ส่งผลต่อการขยายตัวของการส่งออกของประเทศไทย 15 อันดับแรก ช่วงปี 2528-2530	3-24
3.7	การขอลดตัวสัญญาใช้เงินสำหรับการส่งออกโดยธนาคารแห่งประเทศไทย จำแนกตามภาคการผลิต	3-25
3.8	มูลค่าการใช้ D L/C และอัตราการขยายตัว เฉพาะภาคการผลิตที่พบการใช้ตัว D L/C	3-27
3.9	สัดส่วนของอุปสงค์และอุปทานของอุตสาหกรรมแต่ละประเภท พ.ศ. 2528	3-28
3.10	การพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศของอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ของไทย พ.ศ. 2528	3-31
3.11	Specialization Index ของอุตสาหกรรมแต่ละประเภท พ.ศ. 2528	3-34
3.12	อัตรารายนำเข้าเฉลี่ยของไทย	3-37
3.13	รายได้จากภาษีสินค้าเข้าและอัตรารายนำเข้าเฉลี่ยของไทย พ.ศ. 2504-2532	3-38
3.14	การส่งออกของไทยภายใต้การจัดการทางการค้าของประเทศคู่ค้าที่สำคัญ	3-39
3.15	อัตรารายที่ตอบโต้การอุดหนุนการส่งออกที่ประเทศคู่ค้าเรียกเก็บจากประเทศไทย	3-42
3.16	อัตรารายต่อต้านการทุ่มตลาดที่ประเทศคู่ค้าเรียกเก็บจากประเทศไทย (Anti Dumping Duty-AD)	3-43
3.17	มูลค่าสินค้าส่งออกที่ไทยใช้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preference) ต่อมูลค่าส่งออกทั้งหมดของไทย พ.ศ. 2523-2532	3-44

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.18	มูลค่าภาษีศุลกากรที่ประหยัดได้จากการส่งออกสินค้าของไทยไปสหรัฐอเมริกาภายใต้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่มีมูลค่าส่งออกมากกว่า 100,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ	3-45
3.19	ผลของการเปลี่ยนแปลงมูลค่าส่งออกของไทยที่ไปประชาคมยุโรปเมื่อมีการรวมตัวกันเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปปี 2535	3-46
4.1	โครงสร้างสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย	4-30
4.2	โครงสร้างสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย	4-35
6.1	อุปสงค์ของสินค้าประเภทต่างๆ	6-26
6.2	อุปสงค์ของสินค้าภายในประเทศไทย พ.ศ.2518, 2523, 2528 และ 2533	6-27
6.3	สัดส่วนของอุปสงค์ของสินค้าภาคการเกษตร พ.ศ.2518, 2523, 2528 และ 2533	6-28
6.4	อุปสงค์ของสินค้าภาคการเกษตร พ.ศ.2518, 2523, 2528 และ 2533	6-29
6.5	สัดส่วนของอุปสงค์ของสินค้าภาคเกษตรภายในประเทศไทย พ.ศ.2518, 2523, 2528 และ 2533	6-31
6.6	อัตราการขยายตัวของอุปสงค์ของสินค้าภาคเกษตร	6-33
6.7	อุปสงค์ของสินค้าภาคอุตสาหกรรม พ.ศ. 2518, 2523, 2528, และ 2533	6-35
6.8	สัดส่วนของอุปสงค์ของสินค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศไทย พ.ศ.2518, 2523, 2528 และ 2533	6-39
6.9	อัตราการขยายตัวของอุปสงค์ของสินค้าภาคอุตสาหกรรม	6-43
6.10	การกระจายของอุปสงค์ของสินค้าเกษตร พ.ศ. 2518, 2523, 2528, และ 2533	6-47
6.11	การกระจายของอุปสงค์ของสินค้าอุตสาหกรรม พ.ศ.2518, 2523, 2528 และ 2533	6-48
6.12	สัดส่วนวิธีการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร	6-50
6.13	อุตสาหกรรมปศุสัตว์	6-51
6.14	อุตสาหกรรมเหล็กเส้น	6-52

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
6.15	ปริมาณการจำหน่ายก๊าซปิโตรเลียมเหลว (LPG)	6-53
6.16	อุตสาหกรรมอาหารสัตว์	6-54
6.17	ดัชนีความเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือกและข้าว โนด (ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพมหานคร)	6-55
7.1	ค่าพารามิเตอร์ในฟังก์ชันการบริโภค	7-22
7.2	เปรียบเทียบกากถั่วเหลืองที่โรงงานสกัดรับซื้อ กับราคาขายส่งกากถั่วเหลือง (บาท/กก.)	7-23
7.3	เปรียบเทียบราคาขายส่งที่ตลาดกรุงเทพฯ ของน้ำมันปาล์มกับน้ำมันชนิดอื่นๆ ที่สำคัญและราคาน้ำมันปาล์มดิบในตลาดต่างประเทศ ปี 2527-2532	7-24
7.4	ผลกระทบจากการแทรกแซงของรัฐต่อรายได้ในปี 2523/2524 (การเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ)	7-25
7.5	แสดงส่วนแบ่งของตลาดสุบู่	7-26
7.6	ส่วนแบ่งตลาดของโทรทัศน์สี พ.ศ. 2531	7-27
7.7	เปรียบเทียบราคาขายปลีกรถยนต์นั่งที่ประกอบในประเทศไทย กับประเทศต่างๆ ในช่วงปลายปี 2531	7-28
7.8	กำลังการผลิตปูนซีเมนต์ส่วนที่ได้รับการอนุมัติจากกระทรวง อุตสาหกรรมในช่วงปี 2532	7-29
7.9	เปรียบเทียบราคาปูนซีเมนต์ระหว่างไทยกับประเทศในแถบเอเชีย	7-30
7.10	ส่วนแบ่งตลาดก๊าซปิโตรเลียมเหลว	7-31
7.11	ปริมาณขาย ส่วนแบ่งตลาด รวมทั้งก๊าซปิโตรเลียม (LPG)	7-32
8.1	ภาพรวมแนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่างๆ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7	8-31
8.2	แนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่างๆ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7	8-32
8.3	สัดส่วนของแนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่างๆ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7	8-35
8.4	การกระจายของแนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่างๆ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7	8-38

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
8.5	อัตราการขายตัวของแนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่างๆ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7	8-41
8.6	สรุปประเด็นการค้าสินค้าเกษตร	8-45
8.7	จำนวนผู้ประกอบการกิจการคลังสินค้าจำแนกตามที่ตั้งและความจุ จำแนกตามประเภทสินค้าที่เก็บ	8-46
8.8	เปรียบเทียบต้นทุนของอาหารสัตว์ที่แตกต่างกันระหว่างของไทย และคู่แข่งกัน สหรัฐอเมริกา ปี 2531	8-47
8.9	รายละเอียดข้อมูลในการคำนวณ SURCHARGE	8-50
8.10	จำนวนมติ ก.ร.อ. จำแนกตามเป้าหมายทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2524-2530	8-52
8.11	จำนวนมติ ก.ร.อ. จำแนกตามภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2524-2530	8-53
10.1	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ จำแนกตามสาขาการผลิต ณ ราคาปีฐาน 2515 ตั้งแต่ พ.ศ. 2513-2532	10-15
10.2	การค้าบริการระหว่างประเทศ	10-16
10.3	โครงสร้างผู้มีงานทำ แยกตามภาคเศรษฐกิจ	10-18
10.4	อัตราการขายตัวของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ จำแนกตามสาขาการผลิต ณ ราคาปีฐาน 2515 ตั้งแต่ พ.ศ. 2513-2532	10-19
10.5	สัดส่วนของบริการรายรับของประเทศไทย พ.ศ. 2523-2532	10-22
10.6	สัดส่วนของบริการรายจ่ายของประเทศไทย พ.ศ. 2523-2532	10-23
10.7	สัดส่วนของดุลการค้าบริการของประเทศไทย พ.ศ. 2523-2532	10-24
10.8	ดุลบริการของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ พ.ศ. 2523-2532	10-25
10.9	ดุลบริการของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ พ.ศ. 2523-2532	10-26
10.10	ดุลบริการของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ พ.ศ. 2523-2532	10-27
11.1	ปริมาณและมูลค่าการบริการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม ปี พ.ศ. 2528-2532	11-42
11.2	อัตราการขายตัวของปริมาณและมูลค่าการบริการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคมปี พ.ศ. 2528-2532	11-43

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
11.3	อัตราการขายตัวของเบียร์ประกันภัย ปี พ.ศ. 2525-2532	11-44
11.4	เบียร์ประกันภัยแยกตามประเภทของการประกันวินาศภัย	11-45
11.5	มูลค่ารายรับและรายจ่ายของการประกันภัยสินค้าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2523-2532	11-46
11.6	เบียร์ประกันภัยรับสุทธิและเงินกองทุนของบริษัทประกันวินาศภัย	11-47
11.7	ระวางสินค้าขนส่งทางเรือปี 2522-2531	11-50
11.8	ปริมาณการขนส่งสินค้า ณ ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ	11-51
11.9	จำนวนผู้โดยสารทั้งหมด ณ ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ	11-52
11.10	สัดส่วน สิทธิรับสินเชื่อบริษัทประกันภัยเงินฝากถึงวันที่ 31 ก.ค. 2532 ของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศและธนาคารพาณิชย์ไทย	11-53
11.11	ผลิตภัณฑ์ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน	11-54
11.12	รายชื่อศูนย์ปฏิบัติการทดสอบที่ได้รับอนุมัติให้จัดตั้ง และอยู่ระหว่างดำเนินการขออนุญาตจัดตั้ง	11-56
11.13	จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมายังประเทศไทย และรายได้จากการท่องเที่ยว	11-57
11.14	สถิตินักท่องเที่ยว จำแนกตามกลุ่มประเทศ ปี 2528-2532	11-58
11.15	โครงสร้างการค้าอุปกรณ์ก่อสร้างของประเทศไทย	11-59

บทที่ 6

โครงสร้างการค้าภายในประเทศ

ในการทำวิจัยเพื่อวิเคราะห์ถึงระบบการค้าภายในนั้น มีรายละเอียดที่ต้องพิจารณาหลายประเด็นด้วยกัน เพื่อที่จะให้การวิจัยนี้ได้สอดคล้องกันกับโครงร่างใหญ่ของแผนพัฒนาการค้า ฉบับที่ 7 ซึ่งให้ประเด็นการส่งเสริมการค้าอย่างเสรี เป็นหลักในระบบการค้าภายใน การวิจัยนี้จึงพยายามที่จะตอบคำถามใหญ่ๆ 2 คำถามด้วยกัน คือ

1. โครงสร้างทางการค้าภายในประเทศของไทยเรามีลักษณะอย่างไร สินค้าที่ค้าขายมีการแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้อย่างไรบ้าง และที่โครงสร้างของการค้าที่เป็นอย่างนั้นมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากอดีตที่ผ่านมาเป็นอย่างไรบ้าง และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนั้น ปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและ

2. เมื่อเราสามารถตอบได้ว่าในระบบการค้าภายในประเทศนั้น มีการค้าอะไรบ้าง ประเด็นต่อไป เราจะมองถึงระบบของการค้าว่าสินค้าที่เรากล่าวถึงนี้มีระบบการค้าเป็นอย่างไร มีช่องทางการตลาดในลักษณะใด และมีปัจจัยอะไรบ้างที่สามารถจะอธิบายถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดระบบตลาดที่เป็นเช่นนั้น ในการวิเคราะห์ให้ละเอียดนั้น เราจะมองถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดระบบการค้าซึ่งมีการบิดเบือนจากระบบการค้าที่มีการค้าในลักษณะเสรี โดยคำนึงถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบิดเบือนหรือก่อให้เกิดการล้มเหลวของระบบตลาด

จากคำถามหลัก 2 ข้อนี้จะทำให้เรารู้ถึงระบบการค้าภายในที่เป็นไปในประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงโครงสร้างทางการค้าที่จะเกิดขึ้นในแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 ตลอดจนถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการค้าและระบบตลาด ดังนั้นหากรัฐมีแผนนโยบายหรือเป้าหมายของการพัฒนาที่จะนำไปสู่การค้าอย่างเสรี และเป็นธรรม การพัฒนาระบบการค้าภายในจึงควรมองถึงการแก้ไขข้อหาข้อจำกัดอุปสรรคตลอดจนปรับปรุงระบบการค้า จากข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยตามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นนั้น

ในส่วนงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ๆ ได้ดังนี้ ในส่วนแรกจะเป็นการวิเคราะห์ถึงระบบโครงสร้างของการค้าสินค้าภายในประเทศ โดยแบ่งตามประเภทของสินค้า คือ ภาคการเกษตร อุตสาหกรรมและการบริการ พร้อมทั้งอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของการค้าที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ในอดีตที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ถึงระบบของการค้าสินค้านำเข้าว่ามีระบบของช่องทางการตลาดเป็นอย่างไรใด ในส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการค้าภายในประเทศ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดระบบตลาดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อสามารถกำหนดได้ว่า ปัจจัยอะไรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและระบบตลาด เราสามารถจะคาดการณ์ถึง โครงสร้างของการค้า และระบบตลาดที่จะเกิดขึ้นในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ซึ่งจะมีการวิเคราะห์ในส่วนที่ 3 ในส่วนนี้ยังคงมีการวิเคราะห์ถึงส่วนดีหรือส่วนเสียของระบบการค้าที่จะเกิดขึ้นด้วย ดังนั้น การวิเคราะห์ส่วนนี้จึงรวมถึงการเสนอแนะในแนวทางของการค้าไม่ว่าจะเป็นในด้านโครงสร้างหรือระบบของการตลาดที่ควรจะเป็น โดยเน้นถึงประเด็นปัญหา และอุปสรรคที่ควรแก้ไขเพื่อให้เกิดโครงสร้างและระบบการค้าอย่างเสรีและเป็นธรรม ในส่วนสุดท้ายจะเป็นการเสนอแนะกลยุทธ์ของการพัฒนาทางการค้าที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาซึ่งชี้ให้เห็นในส่วนที่ 3 ของการศึกษา

6.1 สภาพการค้าทั่วไป

6.1.1 โครงสร้างของการค้า

จากการวิเคราะห์ถึงอุปสงค์ของสินค้าภายในประเทศทั้งหมด พบว่าในปัจจุบันความต้องการของสินค้านำเข้ามีมูลค่าสูงถึง 5.77 ล้านล้านบาทในปี 2533 (ตารางที่ 6.1) โดยมูลค่าของความต้องการนี้อาจชี้ให้เห็นถึงสภาพของการค้าชายโดยรวมของประเทศ การซื้อขายสินค้าภายในประเทศนี้ได้อัตราการขยายตัวเฉลี่ยที่สูงขึ้นมาก คือ ในระหว่างช่วง พ.ศ. 2518-2523 มีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 17.52 ในระหว่างปี 2523-2528 มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 8.20 ซึ่งการขยายตัวในช่วงปีที่ลดลงนั้นเกิดจากสภาวะเศรษฐกิจโดยรวมที่ลดลงทั้งของไทยและของโลก สืบเนื่องมาจากภาวะวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 หลังจากปี 2528 เป็นต้นมาถึงปี ปัจจุบันมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 19.87

จากวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ในช่วงปี 2522-2523 ประกอบกับอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นอย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้มีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายในประเทศ ในช่วงปี 2523 นั้นอัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 18 ในขณะที่เดียวกันผลิตผล

ทางการเกษตรก็มีราคาตกต่ำทำให้สถานะการณ์เลวลง ดังนั้นในปีต่อไปรัฐบาลจึงมีมาตรการต่างๆ ทั้งทางด้านการเงิน การธนาคาร ตลอดจนด้านการค้าต่างๆ เพื่อช่วยพยุงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

จากเหตุการณ์ภายนอกที่มีความผันผวนนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อการค้าภายในเป็นอย่างมาก เห็นได้จากอัตราการขยายตัว ซึ่งเคยสูงถึงร้อยละ 17.52 ได้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 8.20 ในช่วงปี 2523-2528 ซึ่งการขยายตัวด้านการค้าภายในภาคการเกษตรได้ลดลงเป็นอย่างมาก จากมูลค่าการซื้อขายสินค้าเกษตรประมาณ 109,206 ล้านบาทในปี 2518 เพิ่มขึ้นเป็น 193,349 ล้านบาทในปี 2527 หรือ คิดเป็นอัตราส่วนการขยายตัวร้อยละ 12.10 ต่อปี อย่างไรก็ตามตั้งแต่ช่วง 2523-2528 มูลค่าการซื้อขายสินค้าเกษตรกรรมได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นมูลค่า 218,853 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.51 ต่อปีเท่านั้น นอกจากผลกระทบของเศรษฐกิจทั่วไปที่มีต่อการค้าสินค้าเกษตรกรรมแล้ว การค้าสินค้าอุตสาหกรรมก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน จากปริมาณการค้าสินค้าอุตสาหกรรมรวมในปี 2518 ซึ่งมีมูลค่า 319,660 ล้านบาท ได้เพิ่มขึ้นเป็น 784,683 ล้านบาทในปี 2523 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.67 ในช่วงปี 2518-2523 และเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 8.02 ในช่วงปี 2523-2528 คิดเป็นมูลค่ากว่า 1,154,224 ล้านบาท ส่วนภาคบริการซึ่งมีมูลค่า 272,289 ล้านบาทในปี 2518 เพิ่มขึ้นเป็น 593,630 และ 957,479 ล้านบาทในปี 2523 และ 2528 ตามลำดับโดยมีอัตราการขยายตัวคิดเป็นร้อยละ 16.87 และ 10.03

ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยได้มีการฟื้นตัวขึ้นโดยมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการค้าภายในโดยตรง ปัจจัยต่างๆ เช่น การลดค่าเงินบาทในปี 2522 หรือนโยบายด้านการเงินของรัฐบาล ทำให้เศรษฐกิจไทยดีขึ้น การค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนซึ่งเป็นแกนนำในการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยได้ส่งผลต่อการค้าภายในโดยตรง โดยการค้าภาคการเกษตรได้เพิ่มขึ้นมีมูลค่า 414,555 ล้านบาทในปี 2533 โดยคิดเป็นอัตราการขยายตัวประมาณร้อยละ 15.07 ต่อปีในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ส่วนการค้าด้านอุตสาหกรรมก็มีการขยายตัวเช่นกัน โดยมีมูลค่า 3.62 ล้านล้านบาทในปีนี้ คิดเป็นอัตราการขยายตัวของการค้าร้อยละ 25.66 ต่อปี ส่วนภาคบริการก็มีการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 12.30 เช่นกัน โดยมีมูลค่าของเศรษฐกิจภาคบริการประมาณ 1.71 ล้านล้านบาทในปี 2533 นี้ (รายละเอียดเศรษฐกิจภาคบริการ ดูได้จากบทที่ 11)

การค้าภายในทั้งสามภาคหลักนี้ซึ่งได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีความผันผวนในบางครั้งซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการที่มีผลกระทบโดยตรงนั้น ทำให้โครงสร้างการค้าเปลี่ยนไปซึ่งพอจะสรุปได้เป็นประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

ประการแรก จากตารางที่ 6.1 นั้น อัตราการขยายตัวด้านการค้าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (หรือในช่วงก่อนหน้านั้นก็ได้) การค้าภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวสูงที่สุด (ประมาณร้อยละ 25.66 โดยเฉลี่ย) ส่วนการค้าภาคบริการก็มีอัตราการขยายตัวที่สูงค่อนข้างจะใกล้เคียงกันกับภาคการเกษตร คือภาคการเกษตรมีการขยายตัวสูงประมาณร้อยละ 15.07 ต่อปี ขณะที่ภาคบริการมีการขยายตัวร้อยละ 12.30 ต่อปีโดยเฉลี่ย อย่างไรก็ตามการขยายตัวของภาคเกษตรมีความผันผวนค่อนข้างมาก

ประการที่สอง สัดส่วนของการค้าได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยการค้าภาคการเกษตรมีการหดตัวลงจากสัดส่วนประมาณร้อยละ 15.58 ในปี 2518 ลดลงเหลือร้อยละ 12.30 ในปี 2523 และร้อยละ 9.39 ในปี 2528 และลดลงเหลือเพียงร้อยละ 7.19 ในปี 2533 ขณะที่สัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมเพิ่มจากร้อยละ 45.59 ในปี 2518 เป็นร้อยละ 49.93 ในปี 2523 และมีสัดส่วนคงที่คือร้อยละ 49.53 ในปี 2528 ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ตกต่ำลง หลังจากนั้นในปี 2533 สัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก คิดเป็นร้อยละ 62.69 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด ซึ่งการเพิ่มขึ้นอย่างมากรุนแรงนี้เกิดจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเพื่อการส่งออก เห็นได้ว่ามูลค่าของการค้าภาคอุตสาหกรรมนั้นเพิ่มขึ้นมากกว่า 3 เท่าตัวในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาเท่านั้น และหากพิจารณาโครงสร้างทางการค้าเฉพาะภายในประเทศ (ไม่รวมการส่งออก) จะพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนั้นคล้ายคลึงกับลักษณะแรกที่ว่าข้างต้น คือ สัดส่วนการค้าภายในประเทศของภาคเกษตร-กรรมมีแนวโน้มหดตัวลงเรื่อยๆ โดยเริ่มจากประมาณร้อยละ 15.89 ในปี 2518 ลดลงเหลือร้อยละ 12.98 ในปี 2523 และร้อยละ 10.15 ในปี 2528 และลดลงเหลือร้อยละ 8.33 ในปี 2533 ขณะที่ส่วนทางภาคอุตสาหกรรมก็มีภาพของการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกับโครงสร้าง แบบแรกกล่าวคือ ในปี 2518 มีสัดส่วนร้อยละ 44.33 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 47.52 ในปี 2523 และร้อยละ 46.96 ในปี 2528 และในที่สุดก็เพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 58.63 ในปี 2533 ซึ่งสาเหตุของการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนี้คงจะแบ่งได้ 2 สาเหตุคือ สาเหตุแรกภาค อุตสาหกรรมขยายตัวสูงเพราะมีการเปลี่ยนแปลงสินค้าในลักษณะสินค้าขั้นกลางมากขึ้น เพื่อไปผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก สาเหตุที่สองคือ ผู้บริโภคภายในมีการบริโภคมากขึ้น ซึ่งคงสืบเนื่องมาจากรายได้ของผู้บริโภคในปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นก็เป็นได้ (ตารางที่ 6.2)

ประการที่สาม ในส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากคือการค้าภาคบริการซึ่งมีมูลค่า 1.71 ล้านล้านบาทในปี 2533 (ตารางที่ 6.1) สูงขึ้นจากเมื่อ 10 ปีที่แล้วถึง 6.6 เท่าตัว ขณะที่สัดส่วนของมูลค่าทางการค้าของภาคบริการก็สูงขึ้นอย่างมาก คือเพิ่มจากร้อย

ละ 38.83 ในปี 2518 เป็นร้อยละ 41.08 ในปี 2528 แต่ลดลงเหลือร้อยละ 29.65 ในปี 2533 สืบเนื่องมาจากการขยายตัวของการค้าภาคอุตสาหกรรม และหากพิจารณาในด้านการค้าบริการเฉพาะภายในประเทศ พบว่าการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการค้าดังกล่าวนี้ คล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงในแบบแรกที่มีการส่งออก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการค้าบริการเฉพาะการค้าภายในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา (พ.ศ.2518-2533) มีการเปลี่ยนแปลงมาก กล่าวคือ มีสัดส่วนร้อยละ 39.78 ของมูลค่าการค้าภายในทั้งหมดในปี 2518 ต่อมาคิดเป็นร้อยละ 39.51 ในปี 2523 ซึ่งมีค่าลดลงเพียงเล็กน้อย และเพิ่มสูงถึงร้อยละ 42.89 ในปี 2528 จนกระทั่งในปัจจุบัน (2533) สัดส่วนได้ลดลงเหลือร้อยละ 33.05 ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการค้าของภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเพิ่มสูงมากในปีเดียวกันนี้เอง (ตารางที่ 6.2)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาพของการค้าภายในนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากสภาพการณ์ภายนอก ซึ่งหลังจากที่เหตุการณ์ภายนอกประเทศดีขึ้น เศรษฐกิจไทยโดยรวมดีขึ้นก็ส่งผลถึงการขยายตัวของการค้าภายในประเทศ อย่างไรก็ตามโครงสร้างการค้าในแต่ละภาคของเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ยังมีความแตกต่างกันแล้วแต่ลักษณะของการค้าซึ่งพอจะแยกให้เห็นชัดขึ้นได้ โดยในส่วนต่อไปจะชี้ให้เห็นถึงการค้าเพื่อใช้เป็นอุปสงค์ชั้นกลาง การใช้จ่ายของภาครัฐบาล และเอกชน และส่วนการค้าเพื่อส่งออก

6.1.2 ลักษณะของการค้าตามประเภทของการค้า

นอกจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการค้าดังที่ได้กล่าวมาในส่วนต้นซึ่งชี้ให้เห็นถึงการหดตัวของภาคเกษตรกรรม และการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและการบริการแล้ว ในแต่ละภาคของเศรษฐกิจยังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการค้าอีกด้วย ดังเห็นได้ใน (ตารางที่ 6.1 และ 6.2) โดยสรุปแล้วการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่ว่าเป็นไปในลักษณะของการเปลี่ยนจากการค้าที่นำไปสู่ผู้บริโภคโดยตรง เป็นการค้าเพื่อแปรรูปสินค้ามากขึ้นนั่นเอง ดังจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

ก. การค้าสินค้าเกษตร

จากภาพการค้ารวมเฉพาะสินค้าเกษตรในตาราง 6.3 พบว่า โครงสร้างของการค้ารวมเฉพาะในภาคการเกษตรก็มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง จะเห็นได้ว่า มูลค่าของการค้าข้าวเปลือกมีสัดส่วนที่ลดลงจากร้อยละ 29.77 ในปี 2518 เหลือร้อยละ 17.73 ในปี 2533 ถึงแม้ว่ามูลค่าจะสูงขึ้นก็ตาม การค้าอ้อยมีสัดส่วนที่ลดลงเช่นกัน ส่วนการค้ามันสำปะหลังสัดส่วนไม่เปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันสินค้าที่มีสัดส่วนที่สูงขึ้น ได้แก่ การค้าปศุสัตว์ และการค้ายางพารา ซึ่งเมื่อมองแล้วใน 5 ปีที่ผ่านมาการค้าข้าวเคยมีสัดส่วนสูงที่สุดคือร้อยละ 29.77 ของการค้าสินค้าเกษตรทั้งหมด แต่ในปัจจุบันซึ่งการค้าข้าวได้มีสัดส่วนลดลงแล้ว การค้าปศุสัตว์ได้เพิ่มขึ้นจนมีสัดส่วนที่สูงกว่าคือ ขณะที่การค้าข้าวมีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 17.73 นั้น การค้าปศุสัตว์มีสัดส่วนถึงร้อยละ 16.49 ทั้งนี้ เป็นเพราะได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์เพื่อการส่งออกมากขึ้น อย่างไรก็ตามตัวเลขทางสถิติที่แสดงนี้เป็นเพียงการค้าในรูปของวัตถุดิบที่ยังไม่รวมถึงสินค้าที่ได้รับการแปรรูปแล้ว สินค้าอื่นๆ นั้นก็มีแนวโน้มที่จะมีสัดส่วนของการค้าที่สูงขึ้นเรื่อยๆ เช่น การค้ายางพารา และการค้าพืชอื่นๆ ถึงแม้ว่าในส่วนของพืชอื่นๆ นั้นจะมีแนวโน้มลดลงบ้างในปัจจุบันก็ตาม การค้าสัตว์น้ำก็เป็นอีกหมวดหนึ่งที่แนวโน้มที่จะสูงขึ้นในอนาคต ส่วนการค้าผักและผลไม้ซึ่งในอดีตมีสัดส่วนลดลงโดยตลอด แต่ในปัจจุบันคาดว่าจะมีสัดส่วนที่สูงขึ้นจากร้อยละ 13.9 ในปี 2528 เป็นร้อยละ 14.2 ในปีปัจจุบัน

ในภาคการเกษตรนั้นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง เห็นได้ชัดกว่ามีการเปลี่ยนมาแปรรูปสินค้าเกษตรมากขึ้น จากการขยายตัวของการค้าภาคการเกษตรภายในประเทศ 102,660 ล้านบาทในปี 2518 เพิ่มขึ้นเป็น 430,600 ล้านบาท ในปีปัจจุบันนั้น (ตารางที่ 6.4) สัดส่วนของการค้าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือ จากสัดส่วนของการค้าที่เป็นอุปสงค์ขั้นกลาง ซึ่งมีมูลค่า 65,387 ล้านบาทในปี 2518 หรือร้อยละ 63.7 (ตารางที่ 6.5) ของการค้าภาคการเกษตรภายในได้เพิ่มขึ้นเป็น 122,032 ล้านบาทในปี 2523 เพิ่มขึ้นเป็น 161,278 ล้านบาท ในปี 2528 และในปี 2533 นี้คาดว่าจะมีการค้าภาคการเกษตรเพื่อนำไปแปรรูปถึง 319,882 ล้านบาท และสัดส่วนต่ออุปสงค์ขั้นกลางต่อการค้าภายในภาคการเกษตรก็ได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากร้อยละ 63.7

ในปี 2518 เพิ่มเป็นร้อยละ 66.6 ร้อยละ 76.1 ในปี 2523 และ 2528 แต่มีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยในปี 2533 นี้คือเหลือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 74.3 สืบเนื่องมาจากการหดตัวของภาคการเกษตรนั่นเอง ทั้งนี้เห็นได้จากการลงทุนในภาคการเกษตรนั้นมีมูลค่าที่ลดลงทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การลงทุนในภาคการเกษตรได้ลดลงอย่างมากคิดเป็นอัตราการหดตัวถึงร้อยละ 20.9 ต่อปี (ตารางที่ 6.6) ซึ่งจากเดิมเคยมีการลงทุนประมาณ 4,779 ล้านบาท ในปี 2528 แต่ในปี 2533 นี้ การค้าในภาคการเกษตรเพื่อนำไปใช้เป็นสินค้าทุนได้ลดลงเหลือเพียง 1,484 ล้านบาทเท่านั้น

การค้าภาคการเกษตรในส่วนของส่งออกนั้น แม้ว่าจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 6,546 ล้านบาทในปี 2518 เป็น 10,023 ล้านบาทในปี 2523 ก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับแง่สัดส่วนต่อการค้ารวมแล้วจะมีสัดส่วนที่เล็กลง โดยส่วนรวมแล้วในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาการค้าภายในซึ่งเป็นส่วนของการค้าส่งออกก็ได้มีการหดตัวลงเรื่อยๆ เช่นกัน คิดเป็นมูลค่าเหลือประมาณ 6,817 ล้านบาทในปี 2528 แต่คาดว่าในปี 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 10,954 ล้านบาทหรือร้อยละ 9.95 ต่อปี ตามมูลค่าการค้ารวมที่เพิ่มขึ้น

ส่วนรายจ่ายในการบริโภคของภาคเอกชนนั้นก็ได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ยกเว้นในปี 2528 ซึ่งเป็นปีที่อยู่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำหลังภาวะวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ทำให้มีการลดลงบ้าง แต่ก็ได้สูงขึ้นอย่างมากในช่วง 5 ปีหลัง คือ เพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าตัวจาก 45,817 ล้านบาท เป็น 108,799 ล้านบาท (ตารางที่ 6.4) หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 18.9 ต่อปี ส่วนสัดส่วนของรายจ่ายภาคเอกชนนั้นลดลง จากร้อยละ 33.6 ในปี 2518 เหลือร้อยละ 30.6 ในปี 2523 และเหลือร้อยละ 21.6 ในปี 2528 แต่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในปี 2533 นี้ คือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.3 สืบเนื่องมาจาก ขณะที่การค้าภาคการเกษตรมีการหดตัวลง แต่ประชาชนที่เพิ่มขึ้นมีส่วนทำให้การบริโภคสินค้าเกษตรสูงขึ้น สัดส่วนจึงเปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว

ส่วนการบริโภคของรัฐบาลนั้น ก็ได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยมีอัตราการขยายตัวในระดับสูงถึงร้อยละ 21.89 ต่อปี โดยมีมูลค่าเพิ่มจาก 162 ล้านบาทในปี 2528 เป็น 435 ล้านบาทในปี 2533 ตามตัวเลขประมาณการ แต่สัดส่วนก็ยังคงอยู่ในระดับคงที่ หรือ สูงขึ้นเล็กน้อย

จะเห็นได้ว่าการค้าภาคการเกษตรนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการค้าค่อนข้างมาก แต่อย่างไรก็ตามจะมีการวิเคราะห์ในรายละเอียดของแต่ละสินค้าในส่วนต่อไป

ข. การค้าสินค้าอุตสาหกรรม

โครงสร้างของการค้าสินค้าอุตสาหกรรมก็ได้เปลี่ยนไปในลักษณะเช่นเดียวกับการค้าสินค้าเกษตร คือ มีการแปรรูปเพิ่มมูลค่ามากขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการขยายตัวมากขึ้น เห็นได้ว่าอุปสงค์ชั้นกลางของการค้าภาคอุตสาหกรรมนั้นสูงขึ้นมาก จากมูลค่า 140,974 ล้านบาท ในปี 2518 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 367,723 ล้านบาท และ 568,494 ล้านบาท ในปี 2523 และ 2528 ตามลำดับ และคาดว่าในปี 2533 นั้น จะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างมากถึง 2,178,178 ล้านบาท (ตารางที่ 6.9) หรือคิดเป็นอัตราเฉลี่ยของการขยายตัวถึงร้อยละ 30.8 ต่อปี (ตารางที่ 6.12) และเมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของอุปสงค์ชั้นกลางต่อการค้าสินค้าอุตสาหกรรมภายในทั้งหมด ก็พบว่าสัดส่วนนี้มีอัตราที่สูงขึ้นเช่นกัน คือเพิ่มจากร้อยละ 49.23 ในปี 2518 เป็นร้อยละ 54.77 และ 57.9 ในปี 2523 และ 2828 ตามลำดับ และคาดว่าคงจะมีสัดส่วนสูงเพิ่มขึ้นอีกในปี 2533 คือมีสัดส่วนมากกว่าครึ่ง คือประมาณร้อยละ 71.86 ของปริมาณการค้าทั้งหมดในภาคอุตสาหกรรมนี้ (ตารางที่ 6.10)

การขยายตัวของการค้าภาคอุตสาหกรรมภายในถึงร้อยละ 25.3 (ตารางที่ 6.12) ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาเห็นได้ชัดจากการลงทุนในการค้าอุตสาหกรรมนี้ การลงทุนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาเพิ่มมากกว่า 1 เท่าตัว คือจาก 114,101 ล้านบาท ในปี 2528 เป็น 275,608 ล้านบาท (ตารางที่ 6.9) ในปี 2533 หรือคิดเป็นการเพิ่มในอัตราร้อยละ 19.29 ต่อปี ในขณะที่เดียวกันการค้าด้านอุตสาหกรรมก็เห็นการส่งออกมากขึ้น ซึ่งเพิ่มจาก 173,124 ล้านบาทในปี 2528 เป็น 584,584 ล้านบาท หรือเพิ่มมากกว่าเกือบ 3 เท่าตัว โดยคิดเป็นอัตราการขยายตัวการค้าด้านการส่งออกถึงร้อยละ 27.56 ต่อปี

ส่วนรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ก็มีการขยายตัวค่อนข้างสูงเช่นกัน คือ ในภาคเอกชนใน 5 ปีที่ผ่านมามีการขยายตัวประมาณร้อยละ 13.9 ต่อปี หรือเพิ่มจาก 287,239 ล้านบาท ในปี 2528 เป็น 550,848 ล้านบาท ในปี 2533 ในภาครัฐบาลเองก็มีการขยายตัวประมาณร้อยละ 18.7 ต่อปี แต่เมื่อมองถึงสัดส่วนแล้ว พบว่า สัดส่วนของรายจ่ายทั้งภาครัฐบาลและเอกชนนั้นลดลง เนื่องจากเมื่อเทียบกับโครงสร้างการค้ารวมของภาคอุตสาหกรรมแล้ว พบว่าสัดส่วนของอุปสงค์ชั้นกลางและสัดส่วนของการส่งออกนั้นสูงขึ้นมาก เป็นผลให้สัดส่วนของรายจ่ายทั้งภาครัฐบาลและเอกชนลดลง

อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวแล้วในข้างต้นว่าภาพที่เห็นนี้อาจไม่สามารถอธิบายได้มากนัก เพราะรายละเอียดของสินค้าแต่ละประเภทนั้นมีความแตกต่างกันบ้าง ดังนั้นเราจึงจะวิเคราะห์ถึงรายละเอียดของแต่ละประเภทสินค้าในส่วนต่อไป

6.1.3. ลักษณะของการค้าตามรายสินค้า

การค้าของสินค้าแต่ละหมวดมีความแตกต่างกันไม่มากนักน้อย ดังนั้นการที่จะชี้ให้เห็นเด่นชัดขึ้นจึงต้องมีการทำการวิเคราะห์แต่ละประเภทของสินค้าดังที่จะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

ก. การค้าสินค้าเกษตร

จากการวิเคราะห์เบื้องต้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สินค้าเกษตรกรรมนั้นได้มีการแปรรูปมากขึ้น จากตารางที่ 6.5 ได้แสดงให้เห็นถึงมูลค่า สัดส่วน และการขยายตัวทางการค้าตามหมวดต่างๆ ของการค้า เห็นได้ชัดขึ้นว่ามีสินค้าหลายประเภทที่นำมาใช้เป็นอุปสงค์ชั้นกลางมากขึ้น

ในสินค้าต่างๆ นั้น การค้าข้าวเกือบทั้งหมด ถูกนำมาใช้เป็นอุปสงค์ชั้นกลางคือ มีการส่งโรงงานแปรรูป หรือโรงสีข้าวก่อนนำมาจำหน่ายให้กับผู้บริโภคหรือส่งออก ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา คือปี 2518 และ 2523 นั้น ไทยยังมีการส่งข้าวเปลือกเป็นสินค้าออกอยู่บ้าง และหลังจากนั้นไม่มีการส่งออกมากนัก และสัดส่วนของการลงทุนก็มีอยู่บ้าง แต่ในปี 2528 และ 2533 สัดส่วนของการลงทุนไม่มีอยู่เลย ทั้งนี้เกิดจากปัญหาของมูลค่าทางสถิติ เพราะการคำนวณการลงทุนได้มาจากการสะสมทุกรวมกับการเปลี่ยนแปลงในสินค้าคงคลัง ซึ่งในปี 2528 นั้นได้มีการนำสินค้าข้าวออกจากการเก็บคงคลังมาขายในตลาดโลกเป็นอย่างมากในช่วงนั้น (รายละเอียดดูจากตารางที่ 6.3 - 6.5)

สินค้าอื่นๆ ก็มีการแปรรูปมาก ซึ่งได้แก่ มันสำปะหลัง ซึ่งต้องนำมาแปรรูปเป็นมันเส้น หรือมันอัดเม็ดก่อนส่งออก การค้าอ้อย ซึ่งต้องนำมาแปรรูปเป็นน้ำตาล การค้ายางพารา ซึ่งต้องนำน้ำยางข้นมาแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันก่อนส่งออกขายเป็นต้น

ในส่วนของบริษัทอื่นๆ ก็มีการแปรรูปมากขึ้นเห็นได้จากอุปสงค์ชั้นกลาง ซึ่งเคยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 79.7 ในปี 2518 ได้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 81.3 ร้อยละ 91.5 และร้อยละ 91.1 ในปี 2523 ปี 2528 และ ปี 2533 ตามลำดับ (ตารางที่ 6.5)

การค้าผักและผลไม้ ก็ได้มีการเพิ่มมูลค่ามากขึ้น จากอุปสงค์ชั้นกลางที่เคยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 9.0 ในปี 2518 ได้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ คาดว่าในปี 2533 จะมีสัดส่วนถึงร้อยละ 20.8 และมูลค่าในปัจจุบันคาดว่าจะมีการค้าขายถึง 64,063 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2528 ซึ่งมีมูลค่าเพียง 30,404 ล้านบาทเท่านั้น และการขยายตัวค่อนข้างสูงถึงร้อยละ 16.07 ต่อปี

สินค้าการเกษตรที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างมากที่สุดคือ ข้าวโพดและถั่วเหลือง คือในปี 2518 และปี 2523 นั้น ไทยมีการค้าซึ่งเป็นลักษณะของการส่งออกข้าวโพดสูงถึงร้อยละ 74.1 (ตารางที่ 6.7) และร้อยละ 76.1 ของการค้ารวม แต่ในปี 2528 นั้น การค้าข้าวโพดเปลี่ยนมาเป็นสินค้าที่เป็นอุปสงค์ชั้นกลางถึงร้อยละ 97.7 ของการค้าทั้งหมด ซึ่งมีมูลค่ารวมถึง

7,572 ล้านบาท และคาดว่าการค้าในปี 2533 นั้นจะอยู่ในระดับประมาณร้อยละ 89.9 แต่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 12,720 ล้านบาท และเป็นส่วนที่ใช้บริโภคในภาคเอกชนอีกร้อยละ 10.1 ลักษณะของการค้าถั่วก็เช่นกัน ในช่วงปี 2518 เป็นอุปสงค์ชั้นกลางคิดเป็นร้อยละ 41.4 (ตารางที่ 6.5) โดยมีมูลค่ารวมประมาณ 1,940 ล้านบาท และในปี 2523 คิดเป็นร้อยละ 42.18 ของการค้าทั้งหมดซึ่งมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 3,932 ล้านบาท ในขณะเดียวกันก็เป็นการค้าเพื่อการบริโภคของภาคเอกชนร้อยละ 58.3 และร้อยละ 57.2 ในปี 2518 และ 2523 นอกนั้นคิดเป็นสัดส่วนในการส่งออกร้อยละ 35.1 และร้อยละ 37.4 (ตารางที่ 6.7) ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งโครงสร้างการค้านี้ได้มีการเปลี่ยนไป คือในปี 2528 นั้น ได้มีการนำเอาถั่วมาเป็นอุปสงค์ชั้นกลางมากขึ้น โดยคิดเป็นร้อยละ 85.1 ในปี 2528 สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้สัดส่วนของการส่งออกและการใช้สำหรับบริโภคในภาคเอกชนลดลง ซึ่งทั้งถั่วและข้าวโพดนี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นอุปสงค์ชั้นกลางสำหรับการผลิตอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นสินค้าที่มีปัญหามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งการวิเคราะห์จะชี้ให้เห็นโดยละเอียดในภายหลังถึงสิ่งที่ทำให้โครงสร้างการค้าข้าวโพดและถั่วเปลี่ยนไป

ส่วนการค้าสินค้าที่ได้จากการทำปาล์มนั้น คิดเป็นมูลค่ารวมประมาณ 42,285 ล้านบาท ในปี 2533 นั้น ก็ได้มีสัดส่วนของการนำไปใช้เป็นอุปสงค์ชั้นกลางเพิ่มขึ้นในช่วง 10 ปีหลังจากร้อยละ 56.0 ในปี 2523 เป็นร้อยละ 65.7 และ 78.2 ในปี 2528 และ 2533 ตามลำดับ และการค้าสินค้านี้ก็ได้มีการขยายตัวถึงร้อยละ 32.5 ต่อปี ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

การค้าสินค้าประมงก็ได้มีการเปลี่ยนโครงสร้างเช่นกัน โดยมีสัดส่วนของอุปสงค์ชั้นกลางเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากร้อยละ 32.7 ในปี 2518 เพิ่มเป็นร้อยละ 33.2 ในปี 2523 และเป็นร้อยละ 44.2 ในปี 2528 และคาดว่าสัดส่วนนี้จะสูงถึงร้อยละ 72.5 ในปีปัจจุบัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการขยายตัวด้านการประมงในตลอดเวลาที่ผ่านๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 5 ปีหลัง ซึ่งขยายตัวประมาณร้อยละ 39.7 ต่อปี และคิดเป็นมูลค่าถึง 64,204 ล้านบาท ซึ่งการขยายตัวนี้เกิดจากการส่งออกอาหารทะเลของไทยเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะในรูปแบบของอาหารทะเลกระป๋องแช่แข็ง หรือแปรรูปอื่นๆ ทำให้อุปสงค์ชั้นกลางมีสัดส่วนที่สูงขึ้นเป็นอย่างมากนั่นเอง

เห็นได้ว่า ในสินค้าเกษตรแต่ละประเภทนั้น ส่วนใหญ่ได้มีการเปลี่ยนโครงสร้างไปในทางเดียวกัน คือมีการแปรรูปสินค้าเพื่อการจำหน่ายมากขึ้น (ดูได้จากตารางสรุปที่ 6.7) และสำหรับข้าวโพดและถั่วนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอย่างมากจากการที่เคยเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ ในปัจจุบันกลายเป็นสินค้าที่มีความต้องการภายในประเทศสูง ทั้งนี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ ปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้าเกษตรนี้ จะได้รับการวิเคราะห์อีกครั้งในบทต่อไป

ข. การค้าสินค้าอุตสาหกรรม

จากตารางที่ 6.11 ได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการค้าสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงบ้างที่สามารถชี้ให้เห็นได้

จากปี 2518 ซึ่งประเทศไทยยังเป็นเกษตรกรรมอยู่เน้น จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของการค้าในเรื่องของการเกษตรในการแปรรูปคือ โรงสีข้าวและการแปรรูป มีความสำคัญมาก คิดเป็นร้อยละ 13.5 (ตารางที่ 6.8) ของมูลค่าทางการค้าทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรามีการส่งออกข้าวและแป้งออกเป็นจำนวนมาก แต่ในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ สัดส่วนของการค้าหมวดนี้ได้หดตัวลง ซึ่งคาดว่าจะมีสัดส่วนเหลือเพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น นอกจากนั้นในหมวดอื่นๆ เช่น โรงงานน้ำตาล การผลิตอาหารอื่นๆ รวมถึงใบยาสูบก็มีสัดส่วนลดลงเช่นกัน แต่ขณะเดียวกัน การแปรรูปและถนอมอาหารกลับมีสัดส่วนที่สูงขึ้นเนื่องจากเรามีการส่งออกในรูปแบบของอาหารแช่แข็ง และอาหารกระป๋องเพิ่มขึ้นนั่นเอง ส่วนการผลิตอาหารสัตว์ก็มีสัดส่วนของการค้าที่ขึ้นๆ ลงๆ สืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายประเภท ดังจะอธิบายในภายหลัง

ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ นั้นก็เป็นที่น่าทึ่งแล้วว่า การส่งออกสิ่งทอนั้นเป็นสินค้าออกที่สำคัญของไทย ดังนั้น สัดส่วนของการค้าในหมวดของการผลิตสิ่งทอและการปั่นด้าย การทอผ้า ย้อมผ้า จึงมีความสำคัญขึ้นเป็นอย่างมาก การปั่นด้าย ทอผ้า และย้อมผ้า ได้มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนในปี 2533 นี้คาดว่าจะมีสัดส่วนของการค้าประมาณร้อยละ 5.44 ของการค้ารวมทั้งสิ้นในด้านอุตสาหกรรม ขณะเดียวกัน การผลิตสิ่งทอก็มีสัดส่วนที่สูง โดยคาดว่าในปี 2533 นั้น การค้าผลิตภัณฑ์ด้านสิ่งทอจะสูงเป็นอันดับหนึ่ง คือคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 6.93

ในหมวดอื่นๆ ที่มีความสำคัญก็คือ ในหมวดของเครื่องมือเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม โดยสัดส่วนของการค้าในหมวดการผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือเครื่องใช้ในปี 2533 นี้ คาดว่าจะมีสัดส่วนร้อยละ 6.91 ของการค้าด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.53 ในปี 2528 จากการพัฒนาประเทศเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้สัดส่วนของการค้าหมวดนี้สูงขึ้น และในหมวดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นกัน เช่น การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรมซึ่งเป็นเครื่องจักรใหญ่ การผลิตเคมีภัณฑ์ การผลิตอุตสาหกรรมอื่นๆ เป็นต้น

จากภาพการค้าดังกล่าว และการค้าที่ได้อธิบายไว้ตั้งแต่ต้นนั้น สินค้าอุตสาหกรรมหลายประเภทในปัจจุบันได้ใช้เพื่อเป็นอุปสงค์ขั้นกลางเพื่อนำไปผลิตสินค้าอื่นๆ ดังตารางที่ 6.10 เห็นได้ว่า สินค้าที่ใช้ในลักษณะของอุปสงค์ขั้นกลางได้แก่ สินค้าอาหารสัตว์สำเร็จรูป (ร้อยละ 99.88) น้ำมันดิบและถ่านหิน (100.00) การปั่นด้ายทอผ้าและย้อมผ้า (98.15) การผลิตกระดาษ (93.17) การพิมพ์ (82.19) เคมีภัณฑ์ (96.34) ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช (98.37) ซีเมนต์ (98.25) เหล็ก (99.94) เป็นต้น

ส่วนการลงทุนที่สำคัญ ได้แก่ การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม การผลิตเครื่องจักรเครื่องมือเครื่องใช้และการผลิตอุปกรณ์ขนส่ง ซึ่งเป็นการลงทุนที่สำคัญในอดีตและในปัจจุบัน สัดส่วนการลงทุนดังกล่าวได้ลดลง กลับไปเป็นการใช้เครื่องมือเครื่องจักรเพื่อเป็นอุปสงค์ขั้นกลางมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าทุน

ในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมนั้น ในช่วงปี 2518 สัดส่วนที่มากได้แก่ น้ำตาล แต่หลังจากนั้นได้เปลี่ยนแปลงมากขึ้น มีสินค้าเพิ่มขึ้นเป็นข้าวและแป้ง ผลิตภัณฑ์ยางและผลิตภัณฑ์โลหะ เป็นต้น ขณะที่น้ำตาลได้มีสัดส่วนลดลงในเรื่องของการส่งออกเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจัยภายในประเทศในอดีต 5 ปีนั้น การแปรรูปถนอมอาหารได้มีบทบาทของการส่งออกมากขึ้น และในปัจจุบันสินค้าอีก 2 หมวด ที่ได้เข้ามามีบทบาทของการส่งออกมากก็คือ สิ่งทอและผลิตภัณฑ์หนังสัตว์ เป็นต้น

ในด้านรายจ่ายของภาคเอกชนนั้น การฆ่าสัตว์ ได้มีสัดส่วนลดลงโดยดั่งที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น การฆ่าสัตว์ได้เปลี่ยนโครงสร้างมาเป็นการส่งออกมากขึ้น โดยการบริโภคในภาคเอกชนลดลงจากร้อยละ 84.2 ในปี 2518 เหลือร้อยละ 81.2 ในปี 2533 เห็นได้ว่า เมื่อก่อนการค้าเนื้อสัตว์อยู่ในตลาดภายในเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันได้เพิ่มการส่งออกมากขึ้น โดยนำไปใช้เป็นอุปสงค์ขั้นกลางในการแปรรูปเป็นเนื้อสัตว์แช่แข็ง หรือกระป๋อง เป็นต้น นอกจากนี้สินค้าที่ยังคงจำหน่ายในประเทศให้แก่ภาคเอกชนมากกว่า เช่นการผลิตอาหารอื่นๆ (ร้อยละ 78.3) เครื่องดื่ม (ร้อยละ 77.2) และใบยาสูบ (97.2) ดังตารางที่ 6.10

6.2 ลักษณะของตลาด

จากในส่วนแรกนั้น รายงานนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างของการค้าสินค้าภายในประเทศ โดยพยายามชี้ให้เห็นถึงประเภทของสินค้าต่างๆ ที่มีการค้าขายกันและมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอย่างไร เมื่อเรากำหนดถึงสินค้าที่สำคัญๆ ในส่วนแรกนั้นว่ามีการค้าขายอะไรกันบ้าง ในส่วนนี้จะชี้ให้เห็นถึงระบบของการตลาดว่า สินค้าต่างๆ ที่ได้กล่าวไว้ในส่วนแรกนั้นมีการค้าขายกันอย่างไร ช่องทางการตลาดเป็นอย่างไร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้านั้นมีผู้ใดบ้าง โดยพิจารณาถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในระบบการค้าทั้งสินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรม

6.2.1. ลักษณะการตลาดของสินค้าเกษตรกรรม

ในโครงสร้างของระบบตลาดสินค้าเกษตรนั้น โดยรวมแล้วเริ่มจากเกษตรกรลงมือเพาะปลูก โดยมีปัจจัยการผลิตเป็นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นที่ดิน เมล็ดพันธุ์ การบำรุงรักษาต่างๆ จนได้ผลผลิตที่สามารถเก็บเกี่ยวนำไปขายได้

สินค้าจากมือของเกษตรกรจะถูกจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งประกอบด้วยพ่อค้าระดับไร่นาหรือพ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าท้องถิ่น หรือเกษตรกรขายให้กับโรงงานแปรรูปโดยตรง ซึ่งถ้าเกษตรกรขายให้กับพ่อค้าระดับไร่นาหรือพ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าเหล่านี้ก็จะขายให้กับพ่อค้าระดับภูมิภาคหรือโรงงานแปรรูปต่อไป

สินค้าเกษตรกรรมบางชนิดเมื่อขายสู่พ่อค้าคนกลางแล้ว พ่อค้าคนกลางก็จะนำไปขายโรงงานเพื่อแปรรูปสินค้า เช่น ข้าว เพื่อทำการสีข้าวจากข้าวเปลือกเป็นข้าวขาวหรือ มันสำปะหลังนำไปแปรรูปเป็นมันอัดเม็ด หรือมันเส้นต่อไป ซึ่งการแปรรูปสินค้านี้มีเป็นจำนวนมากและเกือบทุกประเภทสินค้าเกษตรดังที่ชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างของการค้าที่กล่าวมาแล้วในส่วนต้น สินค้าเกษตรกรรมบางอย่างก็อาจไม่ได้ขายผ่านโรงงานแปรรูปก่อน แต่จะขายสู่ตลาดกลางสินค้าระดับประเทศเลย เพื่อนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอื่นต่อไป นอกจากนี้ อาจมีสินค้าเกษตรกรรมบางประเภทที่มีการซื้อขายตามระบบของตลาดข้อตกลง เช่น อ้อย หรือสินค้าปศุสัตว์ เช่น ไข่ เนื้อหรือสุกร เป็นต้น สินค้าเหล่านี้ อาจเป็นการผลิตตามข้อตกลงระหว่างเกษตรกรและโรงงานแปรรูปโดยตรง

จากตารางสรุปที่ 6.13 พบว่าสินค้าเกษตรส่วนใหญ่จะมีการซื้อขายผ่านพ่อค้าท้องถิ่นหรือพ่อค้าท้องถิ่น เช่น ข้าว คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 44.8 ข้าวโพดกว่าร้อยละ 77 ข้าวฟ่างร้อยละ 75 ฝ้ายร้อยละ 82 ถั่วเขียวร้อยละ 65.4 เป็นต้น ซึ่งพ่อค้าเหล่านี้จะไปรับซื้อจากเกษตรกรโดยตรงในที่ทำการเพาะปลูก หลังจากนั้นจึงนำไปขายอีกต่อหนึ่งให้กับพ่อค้าระดับภูมิภาคหรือโรงงานแปรรูป การที่พ่อค้าท้องถิ่นหรือพ่อค้าท้องถิ่นอยู่ในเขตรับซื้อสินค้า ทำให้มีความคุ้นเคยกับเกษตรกรอยู่มาก ซึ่งบางครั้งนอกจากจะรับซื้อสินค้าจากเกษตรกรแล้ว ยังทำหน้าที่ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรเป็นครั้งคราวด้วย ซึ่งมีผลทำให้เกษตรกรต้องติดต่อซื้อขายเป็นประจำกับพ่อค้าเหล่านี้ ซึ่งเป็นที่กล่าวกันว่าลักษณะของความผูกพันระหว่างพ่อค้าท้องถิ่นหรือท้องถิ่นกับเกษตรกรนั้น เป็นปัญหาหลักที่ทำให้นโยบายของรัฐในการแทรกแซงตลาดนั้นใช้ไม่ได้ผล เพราะเกษตรกรนั้นยังให้ความเชื่อถือพ่อค้าเหล่านี้ เพราะมีการติดต่อกันเป็นประจำมากกว่าที่จะทำตามนโยบายรัฐบาลซึ่งมีการแทรกแซงเป็นคราวไป

นอกจากการค้าสินค้าทำได้โดยตรงระหว่างเกษตรกรและพ่อค้าคนกลาง หรือพ่อค้าคนกลางกับโรงงานแปรรูปแล้ว เกษตรกรหรือพ่อค้าคนกลางอาจนำสินค้าไปขายยังตลาดกลางสินค้าเกษตรได้อีกด้วย

จากการศึกษาของบริษัทจัดการเกษตรอุตสาหกรรม ชี้ให้เห็นถึงรูปแบบของตลาดกลางสินค้าเกษตรในภาคต่างๆ ซึ่งอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครนี้มีอยู่ 2 ระดับคือระดับท้องถิ่น แหล่งรับซื้อสินค้าจากท้องถิ่นนั้น หรือบริเวณใกล้เคียง โดยทั่วไปมักจะเป็นแหล่งกระจายสินค้าไปสู่ระดับภูมิภาคและประเทศต่อไป ส่วนตลาดกลางระดับภูมิภาคหมายถึงแหล่งรับซื้อสินค้าจากจังหวัด

ต่างๆ ซึ่งจะเป็นแหล่งกระจายสินค้าสู่ระดับประเทศ¹

รูปแบบของตลาดกลางสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือ แบบแรก เป็นแบบตลาดกลางไม่มีระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ ตลาดกลางแบบดั้งเดิม เป็นตลาดกลางที่ต่างคนต่างค้าในสถานที่ของตนเองแต่จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียง การค้าเป็นไปโดยเสรีไม่มีระเบียบข้อบังคับการซื้อขายมักเป็นการต่อรองตัวต่อตัว อีกลักษณะหนึ่งคือ ตลาดกลางแบบใหม่เป็นตลาดที่มีรูปแบบการพัฒนามากขึ้น กล่าวคือเป็นตลาดที่มีผู้จัดตั้งขึ้นมาจะมีสถานที่รวมให้ผู้ที่ซื้อขายมาติดต่อค้าขายกัน การค้ามีลักษณะเป็นการประมูลหรือต่อรองราคา ส่วนแบบที่สอง นั้นเป็นตลาดกลางที่มีระบบมีลักษณะเป็นตลาดที่ผู้ซื้อขายต้องเป็นสมาชิกของตลาด มีระบบโครงสร้างการบริหารที่แน่ชัด การซื้อขายกระทำโดยตรงหรือผ่านนายหน้าการค้าเงินการค้าซื้อขายโดยวิธีประมูลราคาหรือต่อรองราคา

สภาพของตลาดที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ ตลาดกลางธัญพืช และพืชอื่นๆ กับตลาดกลางผักและผลไม้ และปศุสัตว์ ดังมีรายละเอียดพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ตลาดกลางธัญพืชและพืชอื่นๆ ซึ่งมีอยู่หลากหลาย โดยแบ่งแยกตามลักษณะของสินค้าที่ค้าขายกัน กล่าวคือตลาดกลางข้าวเปลือกที่นครสวรรค์จะมีตลาดกลางที่เรียกว่า "ท่าข้าว" อยู่หลายแห่ง แต่ที่สำคัญคือท่าข้าวกำนันทรง อยู่ที่อำเภอพยุหะคีรี ส่วนข้าวโพดและข้าวฟ่างก็มีตลาดกลางที่อำเภอท่าเรือจังหวัดอยุธยา มีวิธีซื้อขายที่สำคัญ 2 ประการคือ ซื้อขายโดยตรงกับวิธีซื้อโดยมีบริษัทนายหน้าติดต่อให้ สำหรับยางพาราก็มีศูนย์ประมูลซื้อขายยางพาราหลายแห่ง อาทิ เช่น อำเภอนาสาร อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา วิธีการค้าในแต่ละศูนย์ก็จะคล้ายคลึงกัน โดยใช้วิธีประมูล

2. ตลาดกลางของผัก ผลไม้ และปศุสัตว์ ตลาดกลางของผักที่สำคัญก็คือตลาดศรีเมือง จังหวัดราชบุรี การดำเนินการของตลาดโดยทั่วไปไม่มีกฎเกณฑ์ระเบียบตลาด ส่วนตลาดขายส่งสับปะรดอยู่ที่ตลาดฉลอง จ.ราชบุรี การค้าทำในลักษณะชาวไร่ที่เป็นชาประจำมาส่ง และมีพ่อค้าโดยส่วนใหญ่มาจากทั่วทุกแห่งมารับซื้อไป ทางด้านลำไย ตลาดที่สำคัญก็มี ตลาดหนองหอย ตลาดสันป่าตอง จ.เชียงใหม่ และตลาดดอยติ จ.ลำพูน ลักษณะเป็นตลาดชั่วคราว ในช่วงฤดูลำไยประมาณเดือนครึ่งเท่านั้น ส่วนด้านปศุสัตว์ก็มีตลาดนัดโคกระบือทางภาคเหนือซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นระบบ โดยมีวันเวลาเปิดตลาดที่แน่นอนและใช้วิธีประมูล ทางภาคตะวันออกก็มีตลาดนัดโคกระบือที่ตำบลหน้าพระธาตุ และท่าบุญมี จังหวัดชลบุรี วิธีการซื้อขายก็เป็นลักษณะเดียวกับตลาดนัดในภาคเหนือ

¹ บริษัทการจัดการเกษตรและอุตสาหกรรม รายงานผลการศึกษาโครงการศึกษาเพื่อปรับปรุงระบบตลาดสินค้าเกษตร : แนวทางการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตร, มีนาคม 2528.

ส่วนตลาดกลางในเขตกรุงเทพฯ ปัจจุบันมีตลาดปากคลองตลาด ตลาดมหานาค และตลาด อตก. สำหรับตลาดปากคลองตลาด ส่วนใหญ่จะเป็นการจำหน่ายสินค้าเกษตรโดยเฉพาะผักและดอกไม้ ซึ่งมีปริมาณผู้ค้าผักประมาณร้อยละ 80 ของตลาด และจะเป็นพ่อค้าคนกลางที่จำหน่ายอยู่กับตลาดนี้ประมาณร้อยละ 80 ส่วนเกษตรกรที่นำผลผลิตมาจำหน่ายมีประมาณร้อยละ 20 ลักษณะของพ่อค้าที่ปากคลองตลาดนั้น มักนิยมในการออกหาเมล็ดพันธุ์ให้เกษตรกรทำการเพาะปลูก และมีข้อสัญญาต่อกันว่า เมื่อเกษตรกรเพาะปลูกได้ผลผลิตแล้วจะต้องนำไปขายให้เฉพาะกับพ่อค้าที่ปากคลองตลาดที่เขาออกทุนให้เท่านั้น การปฏิบัติอย่างนี้เกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรอง ไม่สามารถที่จะทราบราคาแท้จริงในท้องตลาดได้ทำให้มีการเสียเปรียบในเรื่องของเชิงการค้า ส่วนตลาดสี่แยกมหานาค เป็นการขายส่งผลไม้ทุกชนิด มีลักษณะต่างคนต่างขาย ไม่มีระบบตลาดแท้จริง เป็นการขายที่ไม่มีระบบตลาดทำให้ผู้ซื้อเข้าไปซื้อสินค้าด้วยความยากลำบาก

จากการศึกษาพบว่าสภาพของตลาดทั้งสองแห่งดังกล่าวข้างต้นมีปัญหาด้านความแออัดและปัญหาการจราจร ผู้ซื้อผู้ขายไม่ได้รับความสะดวก นอกจากนั้นยังมีปัญหาการผูกขาด เนื่องจากพ่อค้าคนกลางสามารถที่จะกำหนดราคาขายได้ด้วยตนเอง และพื้นที่ของตลาดนั้นผู้ขายโดยทั่วไปหรือเกษตรกรไม่สามารถนำสินค้าอื่นๆ เข้าไปขายได้เนื่องจากถูกพ่อค้าคนกลางจับจองสถานที่ขายไปเกือบหมด ส่วนระบบการซื้อขายของพ่อค้าคนกลางกับเกษตรกรเป็นระบบตกเชี้ยว ซึ่งเป็นการให้ทุนก่อน ลักษณะอย่างนี้ทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรม และเกิดปัญหาอุปสรรคในด้านการจัดระบบตลาดสินค้าเกษตร นอกจากนี้กิจการด้านการบรรจุหีบห่อและการรักษา รวมทั้งการขนส่งและการเผยแพร่ข่าวสารยังไม่ดีพอทำให้การพัฒนาคุณภาพสินค้าเป็นไปได้ยาก ก่อให้เกิดการสูญเสียในอัตราค่าขนส่งสูง

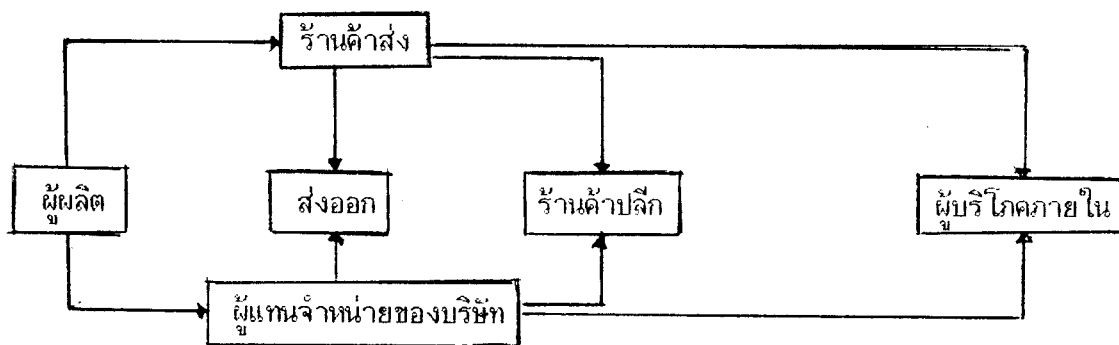
6.2.2. ลักษณะตลาดของสินค้าอุตสาหกรรม

ลักษณะของการค้าสินค้าอุตสาหกรรมต่างจากรูปแบบของการค้าสินค้าเกษตรกรรม เนื่องจากลักษณะของการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตที่ไม่กระจัดกระจาย ผู้ผลิตรายหนึ่งๆ สามารถผลิตได้เป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีผู้รวบรวมผลผลิตเพื่อการกระจายสินค้า อย่างไรก็ตาม การค้าสินค้าอุตสาหกรรมย่อมมีความแตกต่างกันตามประเภทของสินค้าที่จำหน่าย ดังนั้นในส่วนนี้การวิเคราะห์จะแบ่งประเภทสินค้าอุตสาหกรรมออกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ สินค้าประเภทที่ใช้อุปโภคบริโภคโดยทั่วไป (Consumer Products) สินค้าที่ใช้เป็นอุปสงค์ขั้นกลาง (Intermediate Goods) และสินค้าทุน (Capital Goods) ซึ่งจะแยกพิจารณาเป็นรายประเภทไป

ก. สินค้าอุปโภคบริโภคประเภทอุปโภคบริโภคทั่วไป (Consumer Goods)

ในอดีตระบบการค้าสินค้าอุปโภคบริโภค เริ่มจากการที่บริษัทที่จัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในประเทศนั้นทำหน้าที่เป็นตัวแทนเพื่อจำหน่ายสินค้าในประเทศ (Supplier) ให้กับบริษัทผลิตสินค้าจากต่างประเทศ บริษัทตัวแทนที่มีชื่อเสียงในสมัยนี้ส่วนใหญ่เป็นบริษัทต่างชาติ เช่น บริษัทลีเวอร์บาร์เดอร์ บริษัทคิง แอล์ม หรือบริษัทอัสต์เอเซียติก เป็นต้น บริษัทดังกล่าวจะมีการกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีการจัดตั้งผู้แทนจำหน่าย (Agency) เพียงหนึ่งรายในแต่ละจังหวัด เพื่อทำหน้าที่กระจายสินค้า นอกจากนี้บริษัทซีพีฟลายเออร์ในประเทศไทยจำนวนหนึ่งได้ใช้วิธีการกระจายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรง เช่น บริษัทไอศกรีม (เด็กเฮงหยู) ซึ่งมีรถขายสินค้าไปตามจังหวัดต่างๆ ต่อมาเมื่อรัฐบาลมีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกในปี 2503 ได้มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้รูปแบบการจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคได้มีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น บริษัทซีพีฟลายเออร์ได้มีการผลิตสินค้าขึ้นเองแทนที่จะนำเข้า เนื่องจากสามารถผลิตได้ด้วยต้นทุนที่ถูกลงกว่า ทำให้บริษัทซีพีฟลายเออร์ที่นำเข้าต้องลดบทบาทตัวเองมาทำหน้าที่กระจายสินค้าให้ผู้ผลิตภายในประเทศ และส่งผลให้มีจำนวนซีพีฟลายเออร์ลดลง หรือการที่ตัวแทนของซีพีฟลายเออร์ในเขตต่างๆ ไม่สามารถทำหน้าที่ส่งเสริมการตลาดได้ ทำให้บริษัทซีพีฟลายเออร์ต้องหาวิธีการเพื่อส่งเสริมการจัดจำหน่ายใหม่ๆ เช่น ใช้ระบบเซลส์แมนเพื่อเจาะตลาดสินค้าโดยตรงหรือ การใช้ระบบสต็อกกับเครดิตแก่ผู้แทนจำหน่าย ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดระบบยี่ปั้วหรือซ้าปั้วขึ้นเป็นจำนวนมาก

รูปภาพที่ 6.1 วิธีทางการตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปในปัจจุบัน

ยี่ปั้วหรือซ้าปั้วที่มีอยู่นั้น คาดว่ามีอยู่ทั้งหมดในราว 8,000 รายทั่วประเทศ เป็นผู้ทำหน้าที่กระจายสินค้าทั้งค้าส่งให้กับร้านโชห่วยต่างๆ หรือทำหน้าที่ค้าปลีกเอง ซึ่งยี่ปั้วหรือซ้าปั้วนี้มีความสำคัญมาก สามารถสร้างอิทธิพลในการต่อรองกับบริษัทผู้ผลิตได้ในการแบ่งส่วนแบ่งกำไรทาง

การตลาดเพราะเป็นผู้มีสายการขายเป็นหน่วยงานกระจายอยู่มากตามต่างจังหวัด แต่ในปัจจุบันบทบาทของยี่ปั้วกำลังลดลง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการตลาดในระบบค้าปลีก ร้านโชห่วยซึ่งทำหน้าที่ค้าปลีกให้กับผู้บริโภคนั้นกำลังถูกแบ่งลูกค้าโดยร้านที่เป็นลักษณะซูเปอร์มาร์เก็ต หรือซูเปอร์สโตร์ เนื่องด้วยเหตุผลต่างๆ พอจะสรุปได้ 3 ประการคือ

ประการแรก บริษัทยักษ์ใหญ่ทางการค้าปลีกหลายบริษัทโดยเฉพาะ ลีเวอร์บราเดอร์ และสหพัฒน์พาณิชย์ ได้เปิดบริษัทจัดจำหน่ายของตนเองขึ้นเพื่อลดบทบาทอำนาจต่อรองของยี่ปั้วลง บริษัทจัดจำหน่ายของลีเวอร์บราเดอร์ คือบริษัทยูนิฟูด นั้นกลายมาเป็นบริษัทการค้าซึ่งมีอัตราการเติบโตที่รวดเร็ว และเป็นบริษัทใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของวงการค้าของไทย เนื่องจากบริษัทแม่คือบริษัทผู้ผลิตนั้นได้ทำการผลิตสินค้าหลากหลายมากขึ้น และผลิตสินค้าหลายประเภทหลายคุณภาพ ตามความต้องการของประชาชนซึ่งการนี้ทำให้ขายสินค้าผ่านบริษัทตัวแทนของตนได้โดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยยี่ปั้วมาทำหน้าที่รวบรวมสินค้าจากบริษัทผู้ผลิตต่างๆ เช่นก่อนซึ่งผลิตสินค้าเพียงน้อยอย่างเท่านั้น ดังนั้นร้านค้าปลีกโดยเฉพาะร้านประเภทซูเปอร์มาร์เก็ต หรือซูเปอร์สโตร์ ที่มีสาขามากมายสามารถสร้างพลังต่อรองซื้อสินค้าจากบริษัทตัวแทนจำหน่ายของผู้ผลิตได้โดยตรงเพราะมีปริมาณการซื้อช้ายมาก ทำให้ได้ส่วนเพิ่มของกำไรมากขึ้น โดยตัดตัวกลางคือยี่ปั้วออก ทำให้สามารถแข่งขันกับร้านต่างๆ ได้ ร้านค้าปลีกประเภทซูเปอร์สโตร์นี้จึงสามารถขายสินค้าให้กับลูกค้าในราคาที่ถูกลงกว่าร้านค้าเล็กๆ ซึ่งไม่มีอำนาจต่อรองได้

ประเภทที่สอง เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันนี้ การที่หันไปซื้อสินค้าจากหลายแหล่งนั้นก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางตลอดจนเวลาที่เสียไป ซึ่งเกิดจากการจราจรทำให้พฤติกรรมการซื้อที่หันมานิยมซื้อสินค้าจากร้านค้าที่มีสินค้าขายทุกประเภทตามความต้องการได้ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและเขตเมืองซึ่งมีการเน้นคุณภาพของสินค้าด้วย ดังนั้นร้านค้าปลีกหลายร้านจึงต้องพิจารณาตัวเองเป็นลักษณะของ Department Store เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้า ส่วนร้านโชห่วยบางร้านที่อยู่ในเขตชุมชนก็ยังสามารถให้บริการได้บ้างสำหรับบางครัวเรือนหรือในกรณีการซื้อสินค้าเป็นครั้งคราวไป

ประการที่สามนั้น ในปัจจุบันนี้แนวโน้มของร้านที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะของ Convenient Store คือร้านค้าปลีกที่ให้บริการค่อนข้างยาวนาน หรือตลอดเวลา 24 ชั่วโมง เช่น ร้านเซเว่น-อีเลฟเว่น ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่างไทยกับต่างชาติ หรือเซ็นทรัลมินิมาร์ท ซึ่งเป็นบริษัทของคนไทย ซึ่งร้านเหล่านี้จะอยู่ในแหล่งชุมชนให้ความสะดวกสบาย และขายสินค้าที่จำเป็นในครัวเรือน ซึ่งร้านเหล่านี้เป็นคู่แข่งโดยตรงกับร้านโชห่วย

จากการเปลี่ยนแปลงที่ได้กล่าวมาเห็นได้ว่า การค้าส่งนั้นได้เปลี่ยนจากมือของยี่ปั้วซึ่งลดบทบาทลงมาสู่มือของตัวแทนจำหน่ายของบริษัทเอง และการค้าปลีกก็เปลี่ยนจากร้านโชห่วยมาเป็นลักษณะของร้านในรูปแบบ Department Store เนื่องจากการพัฒนาระบบที่มีการแข่งขันกัน

มากขึ้นนั่นเอง และในปัจจุบันมีแนวโน้มที่กำลังเกิดขึ้นใหม่อีก 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกเกิดร้านค้าที่ขายทั้งส่งและปลีก โดยตัดราคาขายเป็นลักษณะของการขายส่ง เช่น ร้านแมคโคร โดยราคาจะต่ำกว่าราคาตามร้าน Department Store หรือร้านค้าปลีกทั่วไปเล็กน้อย แต่ผู้ซื้อต้องให้บริการตนเองในการขนส่งสินค้า และจำนวนที่ซื้อต้องมากกว่าปกติ และในลักษณะที่สองที่เกิดขึ้นก็คือ ลักษณะของการขายสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรงถึงมือผู้บริโภค เช่น การขายของบริษัทแอมเวย์ โดยไม่มีการวางสินค้าตามร้าน และการขายนั้นใช้วิธีให้ผู้ขายเป็นผู้มีส่วนร่วมในธุรกิจด้วย

การพัฒนาร้านค้านี้ก่อให้เกิดการแข่งขันมากในเขตเมือง โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ๆ ตามภาคต่างๆ และแนวโน้มของการพัฒนาจะยังคงเข้าไปในลักษณะของการแข่งขันมากขึ้น ในขณะที่ปีนี้ปีซึ่งได้ถูกลดบทบาทลงก็ได้มีความพยายามรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองให้มากขึ้นและสามารถแข่งขันกับร้านค้าใหญ่ๆ ประเภทซูเปอร์สโตร์ อย่างไรก็ตาม ทัศนภาพของการค้าที่เกิดขึ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการค้าที่ค่อนข้างจะเสรี แต่ที่น่าเป็นห่วงก็คือร้านโชวห่วยต่างๆ นั้นกำลังลดลงซึ่งร้านเหล่านี้เป็นแหล่งของการจ้างงานในระดับหนึ่งซึ่งน่าจะมีบทบาทในการพัฒนาเช่นกัน

ดังนั้น การค้าสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคโดยทั่วไป ซึ่งมีการแข่งขันค่อนข้างมากแล้วนั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ก่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคมากขึ้น ในขณะที่ผู้ผลิตก็ได้ประโยชน์จากระบบการค้าที่เสรีนั้น เพราะสามารถจะสนองต่อความต้องการของตลาดได้ จะเห็นได้ว่า โดยทั่วไปแล้วการค้าสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคนั้นไม่มีปัญหาทางการค้าในลักษณะที่ก่อให้เกิดการบิดเบือนหรือสภาพตลาดที่ล้มเหลว

ข. สินค้าเพื่อใช้เป็นอุปสงค์ขั้นกลาง

จากโครงสร้างจะเห็นได้ว่าสินค้าที่สำคัญในการเป็นอุปสงค์ขั้นกลางได้แก่ สินค้าประเภทวัสดุก่อสร้าง เช่น ปูนซีเมนต์ เหล็กเส้น น้ำมันและก๊าซ และสินค้าที่ใช้เป็นปัจจัยในการผลิตสินค้าเกษตรกรรม ได้แก่ อาหารสัตว์ ซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนนี้

ปูนซีเมนต์

ระบบการจำหน่ายปูนซีเมนต์โดยสรุป (รายละเอียดของช่องทางจำหน่ายจะแสดงในส่วนต่อไป) จะเริ่มจากผู้ผลิตซึ่งมีเพียง 3 ราย ในปัจจุบันจะทำการกระจายสินค้าให้กับตัวแทนจำหน่ายของบริษัทผู้ผลิตและ Dealer เพื่อทำการจำหน่ายให้กับร้านค้าปลีกและผู้บริโภคต่อไป แต่บางส่วนก็ขายให้กับเอกชนเพื่อทำการก่อสร้างโครงการใหญ่ บริษัทผู้จำหน่ายทั้ง 3 ราย มีส่วนแบ่งตลาดตามกำลังการผลิต คือ บริษัทปูนซีเมนต์ไทยครองตลาดสูงสุดประมาณ 62% ส่วนอีก 30% และ 8% เป็นของบริษัทปูนซีเมนต์นครหลวงและบริษัทชลประทานซีเมนต์จำกัด (ตารางที่ 6.14)

ปัจจัยหลักที่ทำให้สินค้าปูนซีเมนต์ประสบปัญหาขาดแคลนในปัจจุบัน เนื่องมาจากปูนซีเมนต์เป็นสินค้าที่ผูกควบคุมราคาตามประกาศของกระทรวงพาณิชย์ ในขณะที่ราคาของปัจจัยในการผลิตกลับไม่ได้มีการควบคุมราคา ทำให้มีกำไรต่อหน่วยต่ำ ต้องอาศัยการขายที่มีปริมาณสูงจึงจะทำให้ผู้ผลิตหารายได้มาชดเชยในส่วนของต้นทุนที่บ่งตันที่สูงได้ ในส่วนนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการรายใหม่ที่จะเข้ามาดำเนินกิจการในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ ทำให้อุตสาหกรรมนี้ผูกขาดโดยบริษัทผู้ผลิตเพียง 3 ราย ประกอบกับการสร้างโรงงานปูนซีเมนต์จะต้องใช้เวลาในการก่อสร้างนาน (ประมาณ 3-5 ปีในกำลังการผลิตขนาด 1.5 ล้านตัน/ปี) ทำให้กำลังการผลิตไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นได้ จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนปูนซีเมนต์ดังที่ปรากฏอยู่อย่างเสมอมา

เหล็กเส้น

ระบบการจำหน่ายเหล็กเส้นก็มีลักษณะคล้ายกับการจำหน่ายปูนซีเมนต์ คือ เริ่มจากผู้ผลิตจะส่งสินค้าให้ตัวแทนจำหน่ายของผู้ผลิตเอง หรือให้กับเอเยนต์ทั่วไปก่อนจัดจำหน่ายให้กับร้านค้าปลีก และผู้บริโภครต่อไป จะต่างกันก็ตรงที่ในการจำหน่ายเหล็กเส้น จะมีผู้จำหน่ายบางส่วนที่ทำหน้าที่จำหน่ายโดยตรงให้กับผู้บริโภคหรือร้านค้าปลีกโดยตรง ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้จำหน่ายเหล็กเส้นที่ไม่ได้มาตรฐาน ผู้ผลิตเหล็กเส้นมี 2 ประเภท คือ ผู้ผลิตเหล็กเส้นแบบเตาหลอม มีจำนวน 7 ราย มีบริษัทเหล็กสยาม และบริษัทกรุงเทพ เป็นผู้นำในส่วนแบ่งตลาดทางด้านการผลิต จำนวน 27% และ 20% ตามลำดับ อีกประเภทได้แก่ การผลิตแบบรีด ซึ่งมีผู้ผลิต 40 ราย โดยมีบริษัทไทยสตีลเวิร์ด และบริษัท สหวิริยะ ครองตลาดสูงสุด จำนวน 10.6% และ 8% (ตารางที่ 6.15)

ปัญหาการขาดแคลนเหล็กเส้นภายในประเทศ เกิดจากการที่รัฐบาลในอดีตเคยมีนโยบายที่จะคุ้มครองอุตสาหกรรมเหล็กเส้นภายในประเทศ จึงไม่อนุญาตให้เพิ่มหรือขยายโรงงานผลิตเหล็กเส้นได้ ประกอบกับเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ต้นทุนในการผลิตสูง และใช้เวลาในการก่อสร้างนาน จึงทำให้กำลังการผลิตไม่สามารถตอบสนองต่อปริมาณความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนเหล็กเส้นภายในประเทศเสมอ ถึงแม้ปัจจุบันรัฐบาลจะยกเลิกประกาศของกระทรวงอุตสาหกรรมในการไม่อนุญาตให้เพิ่มหรือขยายโรงงานผลิตเหล็กเส้นไปแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติรัฐบาลก็ยังคงมีนโยบายคุ้มครองอุตสาหกรรมนี้อยู่ การพิจารณาจึงมักพิจารณาตามภาวะการในปัจจุบัน ทำให้อุตสาหกรรมเหล็กเส้นยังไม่ได้มีการปรับตัวทางด้านปัจจัยการผลิตให้ดีขึ้นมากนัก

นอกจากนี้วิธีการเลือกตัวแทนจำหน่ายของปูนซีเมนต์และเหล็กเส้นก็ยังมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยจะพิจารณาจากการเป็นผู้ได้รับความเชื่อถือในสังคม ฐานะการเงิน ไม่ขายในจุดเดียวกันหรือร้านใกล้เคียงกัน ยกเว้นในตลาดที่มีความต้องการมากพอจะจำนวนผู้แทนจำหน่าย

เพียงรายเดียวในเขตนั้นไม่เพียงพอ ส่วนลักษณะผลตอบแทนที่ผู้ผลิตให้แก่ตัวแทนจำหน่ายนั้นจะอยู่ในรูปของการให้ส่วนลดและระยะเวลาในการให้สินเชื่อ การให้ผลตอบแทนดังกล่าวจะแปรผันไปตามลักษณะของตลาดว่าใครเป็นผู้มีอำนาจต่อรอง คือถ้าในขณะนั้นขุนซีเมนต์ล้นตลาด คือมีปริมาณการผลิตสูงกว่าความต้องการ ผู้ผลิตก็จะทำการแข่งขันกันขายสินค้า การให้ส่วนลดและระยะเวลาในการให้สินเชื่อแก่ตัวแทนจำหน่ายจะสูงขึ้น เพื่อดึงดูดให้ตัวแทนจำหน่ายหาทางเพิ่มปริมาณการขายให้สูงขึ้น และ ส่วนลดดังกล่าวก็จะทำให้ตัวแทนจำหน่ายขุนซีเมนต์สามารถจำหน่ายขุนซีเมนต์ในราคาปกติได้ ซึ่งถือว่าตลาดขุนซีเมนต์ในขณะนั้นเป็นของผู้ซื้อ แต่ในขณะใดก็ตามที่ปริมาณความต้องการขุนซีเมนต์สูงกว่ากำลังการผลิตที่สามารถผลิตได้ภายในประเทศ ก็จะเกิดการขาดแคลนขุนซีเมนต์ในประเทศขึ้น ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องทำการแข่งขันกันขายสินค้า ในทางตรงกันข้าม ตัวแทนจำหน่ายก็จะพยายามหาสินค้ามาจำหน่าย เนื่องจากระดับราคาขุนซีเมนต์ในขณะนั้นจะสูง ทำให้ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องให้ส่วนลดหรือสิ่งจูงใจแก่ตัวแทนจำหน่าย ซึ่งถือว่าในขณะนั้นตลาดขุนซีเมนต์เป็นของผู้ผลิต นอกจากนั้นลักษณะตลาดขุนซีเมนต์ที่เป็นของผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่ายขุนซีเมนต์ได้รับผลตอบแทนลดลง และยังคงเสียค่าใช้จ่ายสูงในการหาสินค้ามาจำหน่ายให้ผู้บริโภค จึงทำให้ระดับราคาขุนซีเมนต์ในประเทศสูงขึ้นด้วย เนื่องจากตัวแทนจำหน่ายจะรวมค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นและผลตอบแทนที่เคยได้ไปในการขายสินค้าให้กับร้านค้าปลีกก่อนจะจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคอีกต่อหนึ่ง ทำให้ในช่วงที่เกิดการขาดแคลนขุนซีเมนต์นั้น ผู้บริโภคต้องรับภาระ 2 อย่างคือ ซื้อสินค้าในราคาที่แพงขึ้น และยังคงหาซื้อสินค้าจากตัวแทนจำหน่ายที่ได้รับสิทธิพิเศษจากบริษัทใหญ่ในส่วนแบ่งมากขึ้น ในฐานะที่เป็นตัวแทนที่ดี เท่านั้น

อาหารสัตว์

วิธีการจำหน่ายอาหารสัตว์โดยทั่วไปจะเริ่มจากการที่ผู้ผลิตอาหารสัตว์ซึ่งมีทั้งสิ้น 45 โรงงาน โดยมีโรงงานในเครือชินนิมีกำลังการผลิตสูงสุดคือจำนวนร้อยละ 27 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด (ตารางที่ 6.17) ผลิตและผลิตได้ก็จะทำการกระจายผลผลิตไปยังตัวแทนจำหน่ายในเขตต่างๆ หรือจำหน่ายให้แก่ผู้เลี้ยงสัตว์ ซึ่งในขั้นตอนนั้นผู้เลี้ยงสัตว์ก็อาจจะทำการเลือกซื้ออาหารสัตว์สำเร็จรูปจากโรงงานอาหารสัตว์ หรืออาจจะซื้อวัตถุดิบมาผสมเอง แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80-90 ของผู้เลี้ยงสัตว์ จะซื้ออาหารสัตว์สำเร็จรูปมาใช้ เนื่องจาก มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วน และมีความสะดวกในการใช้มากกว่า ทำให้โรงงานผลิตอาหารสัตว์ค่อนข้างจะมีอำนาจมากในการกำหนดราคา ส่วนขั้นตอนสำคัญที่ทำให้เกิดการบิดเบือนในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และส่งผลให้อาหารสัตว์มีราคาสูงได้แก่ ขั้นตอนในการเตรียมวัตถุดิบในการผลิต เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายคุ้มครองเกษตรกรผู้ผลิตวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตอาหารสัตว์ ไม่ว่าจะเป็น กากถั่วเหลือง ข้าวโพดหรือปลาป่น ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวในส่วนต่อไปของงานวิจัย

น้ำมันและก๊าซ

ในอดีตที่ผ่านมาลักษณะของการค้าน้ำมันอาจแบ่งได้เป็นสองส่วน คือ การค้าส่งและการค้าปลีก ในด้านการค้าน้ำมันมีการแข่งขันค่อนข้างเสรี คือ มี 4 บริษัทใหญ่เป็นผู้ดำเนินการค้า และมีบริษัทเล็กๆ ที่เรียกว่า Jobber (ซึ่งซื้อน้ำมันมาจากโรงกลั่นหรือผู้นำเข้าโดยตรง) อีกเป็นจำนวนมาก คาดว่าในปัจจุบันมี Jobber ประมาณ 169 ราย ในขณะที่กับผู้ค้าส่งที่จะมีความสามารถนำน้ำมันจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย ต้องเป็นผู้รับอนุญาตตามความในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งมีข้อกำหนดใหญ่ๆ ว่าจะต้องมีความสามารถในการจำหน่ายน้ำมันได้ไม่ต่ำกว่า 100,000 ตันต่อปี หรือ 120 ล้านลิตรต่อปี และจะต้องมีน้ำมันสำรองไม่ต่ำกว่าจำนวนหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันมีผู้รับอนุญาตเป็นจำนวนทั้งสิ้น 14 ราย ดังนั้นในส่วนของการส่งน้ำมันจึงมีการแข่งขันค่อนข้างจะเสรี และการขายน้ำมันก็อยู่ในลักษณะที่มีการแข่งขันค่อนข้างมาก

ในระดับขายปลีกมีการขาย 2 ส่วน คือ ขายให้กับผู้ใช้ทั่วไปซึ่งส่วนใหญ่จะขายโดยสถานีบริการน้ำมัน ในอดีตที่ผ่านมามีสถานีบริการของ 4 บริษัทใหญ่เท่านั้น คือ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย บริษัทเชลล์ บริษัทน้ำมันเอสโซ่ และบริษัทน้ำมันแคลเท็กซ์ แต่ในปัจจุบันได้มีบริษัทเข้ามาใหม่ในธุรกิจการขายปลีกน้ำมันอีก 3 บริษัท คือ บริษัทบีพี บริษัทโมบิล และบริษัทคูเวตออยล์ ซึ่งใช้สัญลักษณ์ "Q8" โดยบริษัทใหม่ในการขายปลีกดังกล่าวเป็นบริษัทต่างชาติเกือบทุกบริษัท ยกเว้นบริษัทโมบิล ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่างบริษัทโมบิลของประเทศสหรัฐอเมริกา กับบริษัทสยามสหบริการ ในปัจจุบันมีสถานีบริการอยู่เกือบ 4 พันแห่งทั่วประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการค้าปลีกในส่วนนี้มีการแข่งขันกันค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามรัฐยังทำหน้าที่ควบคุมราคาขายปลีกหน้าสถานีบริการอยู่เพื่อป้องกันความผันผวนของราคา ซึ่งอาจจะมีผลกระทบอย่างมากต่อราคาสินค้าอื่นๆ สืบเนื่องมาจากภาวะค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ส่วนการขายปลีกอีกประเภทหนึ่งคือ การค้าระหว่าง Jobber หรือสถานีบริการทั่วไป ขายให้กับผู้ซื้อน้ำมัน เพื่อใช้ในอุตสาหกรรม ซึ่งซื้อในปริมาณมาก ในการขายประเภทนี้โดยมากมักจะมียุทธศาสตร์ที่ต่ำกว่าราคาที่รัฐกำหนด เพราะมีการแข่งขันค่อนข้างสูงระหว่างกลุ่ม Jobber

ดังนั้นลักษณะของการค้าน้ำมันจึงเป็นไปในลักษณะค่อนข้างเสรี ในส่วนของการค้าส่งมีการแข่งขันสูง ทำให้ระดับราคาตอบสนองต่อกลไกการตลาด ส่วนการค้าปลีกซึ่งมีการแข่งขันสูงเช่นกัน แต่ราคายังเป็นราคาที่ถูกลงควบคุมโดยรัฐ

ส่วนในด้านการค้าแก๊สก็มีการแข่งขันค่อนข้างจะเสรี มีบริษัทที่เป็นผู้จำหน่ายแก๊ส 8 บริษัท โดยบริษัท ปตท. เป็นผู้ดำเนินการตลาด ดังตารางที่ 6.16 อย่างไรก็ตาม รัฐก็ยังเป็นผู้ควบคุมการกำหนดราคาขายปลีก แต่ที่แตกต่างจากการค้าน้ำมันคือ รัฐมีนโยบายที่จะให้ต่างจังหวัดใน 6 เขตเมืองใหญ่มีแก๊สใช้ในราคาเดียวกันกับในเขตกรุงเทพฯ โดยรัฐเป็นผู้ให้เงินอุดหนุนค่า

ขนส่ง และค่าใช้จ่ายในส่วนของถังเก็บใน 6 เซตนั้น ทำให้เกิดปัญหาการบิดเบือนในด้านการค้า จากนโยบายของรัฐ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

ค. สินค้าเพื่อใช้เป็นสินค้าทุน

เนื่องจากการศึกษาโดยละเอียดของลักษณะสินค้าเพื่อใช้เป็นสินค้าทุน เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์ในการผลิตอื่นๆ ได้ทำการศึกษาในเรื่องอุตสาหกรรมรายสาขาของการศึกษาหรือการกำหนดกลยุทธ์ การพัฒนาอุตสาหกรรมเดียวกันนั้นแล้ว การศึกษาในส่วนนี้จึงจะไม่ขอนำมากล่าวซ้ำอีก

6.3 ลักษณะการกำหนดราคา

ลักษณะของการกำหนดราคานั้นโดยทั่วไปอาจเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการคือ เกิดจากอุปสงค์และอุปทานในตลาดในกรณีที่ตลาดมีการค้าอย่างเสรี หรือเกิดจากสภาวะการแข่งขันในกรณีที่ตลาดนั้นมีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ หรืออาจเกิดจากการแทรกแซงของรัฐ

ในกรณีที่ เป็นอุปสงค์และอุปทานในตลาดการค้านั้น ส่วนใหญ่มักใช้อธิบายให้กับราคาสินค้าในตลาดโลก เพราะสินค้าออกของไทยหลายประเภทที่มีการส่งออกเป็นจำนวนมากนั้นต้องเข้าไปแข่งขันกับสินค้าของประเทศอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตรกรรม ดังนั้นราคาของสินค้าเกษตรกรรมของไทยจึงขึ้นกับราคาของสินค้าเกษตรกรรมในตลาดโลกซึ่งมีความผันผวนเช่นกัน และความผันผวนของราคาสินค้าในตลาดโลกนั้นเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น การผันผวนตามฤดูกาล การผันผวนตามวัฏจักรทางเศรษฐกิจ หรือการคาดคะเนของราคาในอนาคต สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีผลกระทบต่อราคาไม่ว่าเราจะวิเคราะห์ในระดับของการค้าระหว่างประเทศ หรือการค้าภายในประเทศก็ตาม

อย่างไรก็ตามการกำหนดราคาของสินค้าเกษตรกรรมนั้นต่างจากการกำหนดราคาของสินค้าอุตสาหกรรม โดยการกำหนดราคาของสินค้าเกษตรนั้นมาจากการกำหนดในขั้นสุดท้ายของการซื้อขายก่อน โดยการแจ้งระดับราคาจะวิ่งย้อนทางกับการกระจายสินค้า ซึ่งการกระจายสินค้า จะเริ่มจากเกษตรกรผู้ผลิตขายต่อไปยังพ่อค้าผ่านกระบวนการไปสู่ผู้บริโภค ในขณะที่การกำหนดราคาเกิดจากการต่อรองราคาระหว่างพ่อค้าและผู้บริโภคในส่วนกลาง และได้แจ้งราคาการซื้อขายผ่านต่อไปยังผู้ขายในระดับต้นจนถึงมีการกำหนดการรับซื้อจากเกษตรกรเป็นขั้นสุดท้าย ส่วนการค้าสินค้าอุตสาหกรรมนั้น จะเป็นการกำหนดราคาโดยผู้ผลิต โดยพ่อค้าทำหน้าที่กระจายสินค้าจะบวกกำไรเป็นส่วนแบ่งและขายสินค้าให้กับผู้บริโภค ซึ่งรายละเอียดของการกำหนดราคานี้ อาจพอจะสรุปได้ดังจะกล่าวต่อไป

ก. การกำหนดราคาสินค้าเกษตรกรรม

ดังที่กล่าวแล้วในข้างต้นว่าการกำหนดราคาสินค้าเกษตรกรรม อาจเกิดจากหลักของอุปสงค์และอุปทาน หากมีการแข่งขันทางการค้าอย่างสมบูรณ์ แต่หากมีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ที่นี้ราคาสินค้าก็จะมีภาวะผันผวนซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. มีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าส่วนใหญ่ที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ซึ่งการเคลื่อนไหวของราคามีความแตกต่างในแต่ละเดือนของปี ซึ่งสาเหตุมาจากปริมาณของการซื้อขายในแต่ละเดือนนั่นเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะของการเก็บเกี่ยวสินค้า นอกจากนั้นการควบคุมปริมาณให้อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยที่เท่ากันแต่ละเดือนก็เป็นไปได้ยาก เนื่องจากสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ผลิตเป็นฤดูกาล ขณะที่ความสามารถในการเก็บรักษาของเกษตรกรรมอยู่ในวงจำกัด ดังนั้น เกษตรกรจำเป็นต้องขายสินค้าออกหลังการเก็บเกี่ยว ในขณะที่ปริมาณของผลผลิตบางเดือนมีมากบางเดือนมีน้อย ปริมาณความต้องการของสินค้าประเภทนั้นๆ ค่อนข้างจะคงที่ในทุกเดือน ดังนั้นหากวิเคราะห์ตามหลักอุปสงค์และอุปทานแล้ว จะพบว่าจุดดุลยภาพของราคาจะขยับขึ้นลงตามปริมาณของอุปสงค์ หากตลาดสินค้านั้นๆ เป็นตลาดแข่งขันแบบเสรี

จากการวิเคราะห์ของ Pookachatikul and Pullak ในเรื่องของราคาข้าวและการวิจัยของ สุปราณี รุ่งตัญญู และชวีช ประดิษฐ์ศิลป์โชติ ในเรื่องของข้าวโพด โดยมองจากดัชนีความเคลื่อนไหวราคาตามฤดูกาล (Seasonal Price Index) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงระดับราคาของสินค้าในแต่ละเดือนว่ามีค่าสูงต่ำเท่าไร ในขณะที่ราคาเฉลี่ยทั้งปีเป็น 100 จากตารางที่ 6.18 พบว่า ราคาข้าวจะอยู่ในระดับสูงในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง ตุลาคม เนื่องจากเป็นต้นฤดูกาลปลูกข้าว และราคาจะลดต่ำลงเรื่อยๆ จนกระทั่งเดือนมีนาคม ซึ่งเข้าหน้าแล้งและเป็นช่วงที่ผลผลิตออกมามากที่สุด ราคาก็จะลดต่ำลงในช่วงดังกล่าว และโดยเปรียบเทียบราคาข้าวโพดจะอยู่ในระดับสูง ในช่วงเดือนเมษายนถึงมิถุนายน และจะลดต่ำลงมากในช่วงเดือนกันยายนและตุลาคม

2. ราคามีการเปลี่ยนแปลงตามความผันผวนของวัฏจักรทางเศรษฐกิจ ในการผันผวนนี้เกิดจากด้านอุปทานของสินค้า โดยที่ผู้ผลิตจะมองถึงราคาปัจจุบันเป็นหลักสำหรับการหันมาผลิตสินค้าประเภทนั้นๆ เมื่อผู้ผลิตเห็นว่าสินค้านั้นมีราคาดีในปีนี้ก็จะมีผลผลิตสินค้าประเภทนั้นเพื่อนำมาขาย ในขณะที่เดียวกันก็จะมีผู้ผลิตรายอื่นๆ มีลักษณะการกระทำคล้ายกัน ซึ่งเมื่อคำนึงถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็จะทำให้สินค้านั้นมีปริมาณมากกว่าความต้องการ ทำให้ราคาของสินค้าต่ำลงตามดุลยภาพของอุปสงค์และอุปทาน เมื่อผลผลิตมีราคาตกต่ำลงเกษตรกรก็จะหันมาผลิตสินค้าอื่นแทนในปีต่อไป ทำให้สินค้านั้นมีปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการในบางครั้ง ราคาของสินค้าก็จะสูงขึ้นอีก เมื่อราคาสูงขึ้นเกษตรกรก็จะหันมาเพาะปลูกสินค้านั้นๆ อีก เป็นวงจรเช่นนี้เรื่อยไป ตัวอย่างที่พอจะชี้ให้เห็นได้คือ การผลิตข้าว และข้าวโพดจากตารางที่ 6.18

3. การกำหนดราคาอาจเกิดจากการคาดคะเนแนวโน้มของราคาในอนาคต จากที่เป็นที่ทราบกันว่า ในส่วนของสินค้าเกษตรนั้นประเทศไทยมีการค้าค่อนข้างจะเสรี และการค้าสินค้าประเภทนี้เปิดกว้างและเชื่อมโยงกับการค้าระหว่างประเทศมาก ดังนั้นราคาสินค้าหลายชนิดที่สำคัญจึงได้รับผลกระทบจากราคาสินค้านั้นๆ ในตลาดโลก ถ้าราคาสินค้าตลาดโลกตกต่ำลงก็จะมีผลต่อราคาสินค้าภายในประเทศเช่นกัน ดังนั้นบางครั้งผู้ที่เป็นตัวกลางซื้อขายสินค้า จึงคาดคะเนราคาโดยดูจากแนวโน้มของตลาดโลกเช่นกัน

4. ราคาที่เกิดจากการแข่งขันกันภายในตลาดกลางสินค้าเกษตร ถ้าหากสินค้าเกษตรประเภทต่างๆ ได้ถูกนำไปขายยังตลาดกลางที่มีการซื้อขายสินค้าประเภทนั้น โดยที่ตลาดกลางเป็นตลาดกลางที่แท้จริงคือ มีการต่อรองราคากันตามปริมาณและราคาจนเป็นที่พอใจของผู้ซื้อและผู้ขาย ก็จะเกิดราคาที่สมดุลและในบางครั้งหากมีการแข่งขันกันอย่างเสรี โดยปราศจากการแทรกแซงโดยกลุ่มพ่อค้า เช่น ตลาดการค้าข้าวที่อำเภอพยุหะคีรี นครสวรรค์ หรือที่เรียกว่าท่าข้าวกำมั่งทรงนั้น เป็นรูปแบบของตลาดกลางค้าข้าวที่มีการแข่งขันอย่างเสรี มีการต่อรองราคาจนเป็นที่พอใจของผู้ซื้อและผู้ขายจนได้ราคาตลาด

แต่อย่างไรก็ตามในการค้าสินค้าต่างๆ นั้นอาจมีการกำหนดราคาซึ่งถูกแทรกแซงจากรัฐบาล การแทรกแซงดังกล่าวรัฐบาลสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การประกันราคา การพยุงราคา การเก็บค่าพรีเมียม ภาษี การกำหนดราคาขั้นต่ำ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละสินค้านั้นมีความแตกต่างกัน โดยจะนำไปอธิบายในส่วนต่อไป ซึ่งจะวิเคราะห์ในรายละเอียดว่า การแทรกแซงของรัฐก่อให้เกิดผลกระทบต่อระดับราคาสินค้าอย่างไร และผลดี ผลเสีย ของการแทรกแซงดังกล่าวมีอะไรบ้าง

ข. การกำหนดราคาสินค้าอุตสาหกรรม

โดยทั่วไปการกำหนดราคาสินค้าอุตสาหกรรม อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. การกำหนดราคาโดยโรงงานผู้ผลิต โรงงานจะเป็นผู้คำนวณต้นทุนการใช้จ่ายบวกกับกำไร แล้วกำหนดราคาขายปลีก โดยอาจมีการใช้สื่อมวลชนเป็นตัวกลางในการแจ้งให้ทราบถึงราคาให้ผู้บริโภคต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยโรงงานผู้ผลิตนั้นจะมีส่วนลดทางการตลาดให้แก่พ่อค้าคนกลาง ซึ่งทำหน้าที่กระจายสินค้า โดยส่วนลดนั้นอาจมีสัดส่วนไม่เท่ากันเกิดจากปริมาณการขายตลอดจนการต่อรองระหว่างพ่อค้ากับผู้ผลิต ซึ่งในส่วนนี้เองหากใครได้ส่วนลดมากก็จะทำให้ได้เปรียบคู่แข่งในเรื่องของการแข่งขันการขายให้กับผู้บริโภคสุดท้าย

2. การกำหนดราคาโดยรัฐบาล การกำหนดราคาสินค้าประเภทนี้ ได้แก่ การที่รัฐบาลเข้าไปแทรกแซงการกำหนดราคาสินค้าอุตสาหกรรมด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1 ให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าเข้ามาในราชอาณาจักรแจ้งต้นทุน ค่าใช้จ่าย กระบวนการผลิตและวิธีการจำหน่ายสินค้า ตามประกาศคณะกรรมการกลางกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด ฉบับที่ 133 พ.ศ. 2532 การออกพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเนื่องจากรัฐบาลต้องการติดตามดูแลสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพของประชาชนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ราคาสินค้าเคลื่อนไหวอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับภาวะต้นทุนการผลิต สินค้าที่ถูกควบคุมในประกาศดังกล่าวมีจำนวน 40 ชนิด (ภาคผนวกที่ 2)

2.2 ให้ผู้ผลิตพิมพ์ราคาจำหน่ายปลีกสินค้าควบคุม ตามประกาศคณะกรรมการกลางกำหนดราคาสินค้า และป้องกันการผูกขาด ฉบับที่ 134 พ.ศ. 2532 ประกาศฉบับนี้ควบคุมสินค้าจำนวน 28 ชนิด การออกพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเนื่องจากรัฐบาลพิจารณาว่า การพิมพ์ราคาขายปลีกในปัจจุบัน ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสามารถพิมพ์ราคาขายปลีกได้ตามที่เห็นสมควร ทำให้มีการพิมพ์ราคาไว้สูงกว่าที่ควรเป็น และผู้ผลิต ผู้จำหน่ายใช้วิธีขีดฆ่าราคาเป็นเครื่องมือในการแข่งขันและโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าของตนสำหรับใน ส่วนกลาง แต่พฤติการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคในต่างจังหวัดต้องซื้อสินค้าตามราคาพิมพ์ไว้ ซึ่งนอกจากไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคในส่วนภูมิภาคแล้ว ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของทางราชการที่ให้ประชาชนในประเทศรับภาระโดยเสมอภาคกัน (ภาคผนวกที่ 3)

2.3 ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้าเข้ามาในราชอาณาจักรและผู้จำหน่าย แจ้งปริมาณสถานที่เก็บต้นทุน ค่าใช้จ่าย กระบวนการผลิตและวิธีการจำหน่าย ตามประกาศคณะกรรมการกลางกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด ฉบับที่ 136 พ.ศ. 2532 สินค้าที่อยู่ในข่ายควบคุม ได้แก่ ปูนซีเมนต์ การออกพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเนื่องจาก รัฐบาลพยายามจะรักษาผลประโยชน์ของผู้บริโภคและป้องกันการฉวยโอกาสขึ้นราคาปูนซีเมนต์ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร (ภาคผนวกที่ 4)

นอกจากนี้แล้ว รัฐได้มีการควบคุมราคาการค้าปลีกโดยตรงคือ ราคาขายปลีกน้ำมันและก๊าซ ซึ่งในปัจจุบันรัฐได้มีนโยบายที่พยายามให้เกิดการปล่อยให้ราคาน้ำมันลอยตัวแล้ว

จากความแตกต่างของวิธีการกำหนดราคาสินค้าดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ถูกควบคุมจากรัฐบาล ซึ่งทำให้เกิดการบิดเบือนในกลไกราคาและมักนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ในสินค้าอุตสาหกรรม เช่น ปัญหาการขาดแคลนปูนซีเมนต์ หรือเหล็กเส้น ซึ่งจะกล่าวต่อไป

ตารางที่ 6.1

อุปสงค์ของสินค้าประเภทต่างๆ

ประเภท	มูลค่า (พันบาท)				อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)		
	2518	2523	2528	2533(๒)	2518-2533	2523-2528	2528-2533
ภาคการเกษตร	109205822 (15.58)	193349174 (12.30)	218853072 (9.39)	393468122 (7.90)	12.10	2.51	12.45
ภาคอุตสาหกรรม	319660415 (45.59)	784683214 (49.93)	1154223659 (49.53)	3012725642 (59.71)	19.67	8.02	21.15
ภาคการบริการ	272289483 (38.83)	893630191 (37.77)	957478525 (41.08)	1639076916 (32.49)	16.87	10.03	11.35
รวม	701185720 (100.00)	1871662579 (100.00)	2330555256 (100.00)	5045290680 (100.00)	17.52	8.20	16.70

หมายเหตุ: ตัวเลขที่วงเล็บในแนวนอนเป็นร้อยละ

(๒) คือข้อมูลของกรมการคลัง

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการคลังและการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานการคลังแห่งประเทศไทย
 ตารางบัญชีการค้าระหว่างประเทศและเงินของประเทศไทย, พฤษภาคม

ตารางที่ 4.2

อุปสงค์ของสินค้าภายในประเทศไทย พ.ศ. 2518 2523 2528 และ 2533

หน่วย : พันบาท

	2518	2523	2528	2533(e)
ภาคการเกษตร	102659868 (15.89)	183326409 (12.98)	212035838 (10.15)	388867407 (8.90)
ภาคอุตสาหกรรม	286368514 (44.33)	671345339 (47.52)	981099350 (46.96)	2349103536 (53.75)
ภาคการบริการ	257023133 (39.78)	558165773 (39.51)	895997915 (42.89)	1632590554 (37.35)
รวม	646051515 (100.00)	1412837521 (100.00)	2089133103 (100.00)	4370561496 (100.00)

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ตัวเลขในวงเล็บเป็นหน่วยเป็นร้อยละ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

	พ.ศ. 2518		พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2528		พ.ศ. 2533(e)					
	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด			
ภาคการเกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	
6-28 1 การพามา	29.77	0.00	27.99	25.04	0.22	23.75	23.68	0.10	22.94	18.91	0.00	18.69
2 การทำไร่ข้าวโพด	1.44	64.69	5.23	0.95	55.53	3.78	3.57	0.00	3.46	1.62	13.82	1.76
3 การทำไร่มันสำปะหลัง	3.23	0.00	3.04	6.41	0.00	6.08	4.25	0.03	4.12	3.20	0.62	3.17
4 การทำไร่ถั่ว	1.23	10.40	1.78	1.34	14.69	2.03	1.73	37.40	2.84	1.50	17.63	1.69
5 การทำไร่ถั่วและสวนผลไม้	18.20	2.74	17.27	14.51	5.56	14.04	13.92	13.17	13.89	15.20	14.88	15.20
6 การทำไร่อ้อย	4.89	0.00	4.59	4.72	0.00	4.47	2.72	0.00	2.64	2.54	0.89	2.52
7 การทำสวนยางพารา	1.60	0.00	1.50	3.52	0.00	3.33	5.22	0.00	5.06	5.74	0.00	5.67
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	9.29	15.10	9.64	11.46	19.61	11.83	13.07	37.48	13.83	11.64	39.12	11.96
9 การเลี้ยงสุกร	14.56	2.69	15.04	17.33	1.93	16.53	16.37	4.53	16.48	21.62	4.09	21.42
10 การปศุสัตว์	6.15	3.76	6.01	5.25	2.21	5.07	5.67	6.55	5.70	7.37	3.36	7.32
11 การประมง	9.64	0.61	9.10	9.49	1.24	9.06	9.31	0.74	9.04	10.67	5.53	10.61

หมายเหตุ : (e) คือค่าโดยประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการบริหารราชการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ปรากฏบัญชีการบริโภคและผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย, ภายฉบับ

ตารางที่ 6.4 งบแสดงข้อเสนิตัวอาคารเกษตร พ.ศ. 2518 2523 2528 และ 2533

	พ.ศ. 2518								พ.ศ. 2523						
	อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		
	งบลงทุน	งบดำเนินงาน	งบลงทุน	งบดำเนินงาน	งบลงทุน	งบดำเนินงาน	งบลงทุน	งบดำเนินงาน	งบลงทุน	งบดำเนินงาน	งบลงทุน	งบดำเนินงาน	งบลงทุน	งบดำเนินงาน	
ภาคการเกษตร	65387035	34527197	80795	2664841	102659868	6545954	109205822	122032247	56165965	199199	4928998	183326409	10022765	193349174	
6-29															
1 การพัฒนา	28690424	10736	0	1864869	30566029	3	30566032	43454066	16040	3016	2425120	45898242	22532	45920774	
2 การทำไร่ทำนา	1095098	133206	0	251314	1479618	4234628	5714246	1195429	222201	0	332928	1750558	5565974	7316532	
3 การทำไร่ในสวนหลัง	3250494	0	0	70506	3321000	0	3321000	11698690	0	0	50813	11749503	5	11749508	
4 การทำไร่ถั่ว	521760	733437	3990	0	1259187	680980	1940167	1037838	1406868	16025	0	2460731	1472215	3932946	
5 การทำไร่ถั่วและสวนผลไม้	1677106	16992697	11406	0	18681209	179436	19860645	3228317	23315079	53774	0	26597170	556921	27154091	
6 การทำไร่ถั่ว	4866350	36936	0	114054	5017340	2	5017342	7149483	139647	0	1362833	3651963	62	3652025	
7 การทำสวนยางพารา	1642354	0	0	0	1642354	0	1642354	6447200	0	0	0	6447200	0	6447200	
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	7602625	1767772	36354	131921	9538672	988747	10527419	17090879	3662436	51809	211562	21016686	1865216	22881902	
9 การเลี้ยงสัตว์	9264491	5503769	11115	163945	14943320	175841	15119161	19597267	11664389	30620	481338	31773614	193894	31967508	
10 การป่าไม้	3537941	2707009	0	68232	6313182	246410	6559592	5363454	4151234	0	64404	9579092	221269	9800361	
11 การประมง	3238392	6641635	17930	0	9897957	39907	9937864	5769624	11588071	43955	0	17401650	124677	17526327	

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักระเบียบราชการ, ตารางบัญชีการนัดและผลผลิตของประเพณี, หลายฉบับ

	พ.ศ. 2528								พ.ศ. 2533(e)					
	อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี	
	งบกลาง	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	
	งบกลาง	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	งบอุดหนุน	
ภาคการเกษตร	161278197	45816977	161693	4778971	212035838	6817234	218853072	281923531	105565765	476101	902010	388867407	4600715	393468122
1 การพัฒนา	50440345	25177	2854	-265395	50202981	6665	50209646	73171395	283949	67049	0	73522393	0	73522393
2 การพาณิชย์	7395420	176573	0	0	7571993	0	7571993	5124797	1174260	0	0	6299057	636020	6935077
3 การพาณิชย์และสหกรณ์	8712662	133671	0	159429	9005762	1773	9007535	12042419	397042	0	0	12439461	31423	12470884
4 การพาณิชย์	3120086	422795	3049	118198	3669128	2549971	6219099	4337436	1477856	18923	0	5834215	810949	6645164
5 การพาณิชย์และสหกรณ์	6142545	23322380	41355	0	29506280	898038	30404318	12129220	46882941	97977	0	59110138	684588	59794725
6 การพาณิชย์	5761842	648	0	6675	5769165	88	5769253	9841143	26680	0	0	9867823	40813	9908637
7 การพาณิชย์	3327049	0	224	2737632	11064905	0	11064905	22321005	0	2935	0	22323940	0	22323940
8 การพาณิชย์	25357893	2064525	45223	246733	27714374	2555401	30269775	41034200	3990237	229218	0	45253655	1799913	47053568
9 การพาณิชย์	29386246	4597399	17594	1762272	35763511	308849	36072360	57612264	25522491	47389	902010	84084153	188380	84272534
10 การพาณิชย์	7904293	4106061	0	13427	12023791	446318	12470099	19888595	8762922	0	0	28651517	154374	28805892
11 การพาณิชย์	8729816	10967748	46394	0	19743958	50131	19794089	24421057	17047387	12609	0	41481053	254254	41735307

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการคลังและเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย สำนักงานรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการคลังและงบดุลของประเทศไทย, หลายฉบับ

ตารางที่ 6.5 สัดส่วนของงบส่งต่อของสินค้าภาคเกษตรภายในประเทศ พ.ศ. 2518 2523 2528 และ 2533

	พ.ศ. 2518				พ.ศ. 2523				งบส่งต่อภายในประเทศ	
	งบส่งต่อกลาง	งบส่งต่อสินค้าท้าย		งบส่งต่อภายในประเทศ	งบส่งต่อกลาง	งบส่งต่อสินค้าท้าย	งบส่งต่อภายในประเทศ			
	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล	การลงทุน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล	การลงทุน				
ภาคการเกษตร	63.69	33.63	0.08	2.60	100.00	66.57	30.64	0.11	2.69	100.00
1 การทำนา	93.86	0.04	0.00	6.10	100.00	94.67	0.03	0.01	5.28	100.00
2 การทำไร่ข้าวโพด	74.01	9.00	0.00	16.99	100.00	68.29	12.69	0.00	19.02	100.00
3 การทำไร่มันสำปะหลัง	97.88	0.00	0.00	2.12	100.00	99.57	0.00	0.00	0.43	100.00
4 การทำไร่ถั่ว	41.44	58.25	0.32	0.00	100.00	42.18	57.17	0.65	0.00	100.00
5 การทำไร่หมักและสามผลไม้	8.98	90.96	0.06	0.00	100.00	12.14	87.66	0.20	0.00	100.00
6 การทำไร่อ้อย	96.99	0.74	0.00	2.27	100.00	82.63	1.61	0.00	15.75	100.00
7 การทำสวนยางพารา	100.00	0.00	0.00	0.00	100.00	100.00	0.00	0.00	0.00	100.00
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	79.70	18.53	0.38	1.38	100.00	81.32	17.43	0.25	1.01	100.00
9 การเลี้ยงสัตว์	62.00	36.83	0.07	1.10	100.00	61.68	36.71	0.10	1.51	100.00
10 การทำไม้	56.04	42.88	0.00	1.08	100.00	55.99	43.34	0.00	0.67	100.00
11 การประมง	32.72	67.10	0.18	0.00	100.00	33.15	66.59	0.25	0.00	100.00

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตของประเภทย่อย, หลายฉบับ

ภาคการเกษตร	พ.ศ. 2528				พ.ศ. 2533(e)							
	อุปสงค์ชั้นกลาง		อุปสงค์ชั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ		อุปสงค์ชั้นกลาง		อุปสงค์ชั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	
	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล		การลงทุน		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล		การลงทุน	
	76.06	21.61	0.00	2.25	100.00	72.50	27.15	0.12	0.23	100.00		
1 การทานา	100.47	0.05	0.01	-0.53	100.00	99.52	0.39	0.09	0.90	100.00		
2 การทำไร่ทำนา	97.67	2.33	0.00	0.00	100.00	81.36	-18.64	0.00	0.00	100.00		
3 การทำไร่ทำนาและหลัง	96.75	1.48	0.00	1.77	100.00	96.81	3.19	0.00	0.00	100.00		
4 การทำไร่ทำนา	85.04	11.52	0.22	3.22	100.00	74.34	25.33	0.32	0.00	100.00		
5 การทำไร่ทำนาและสวนผลไม้	20.82	79.04	0.14	0.00	100.00	20.52	79.31	0.17	0.00	100.00		
6 การทำไร่ทำนา	99.87	0.01	0.00	0.12	100.00	99.73	0.27	0.00	0.00	100.00		
7 การทำสวนยางพารา	75.26	0.00	0.00	24.74	100.00	99.99	0.00	0.01	0.00	100.00		
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	91.50	7.45	0.16	0.89	100.00	90.68	8.32	0.51	0.00	100.00		
9 การเลี้ยงปศุสัตว์	82.17	12.85	0.05	4.93	100.00	68.52	30.35	0.06	1.07	100.00		
10 การป่าไม้	65.74	34.15	0.00	0.11	100.00	69.42	30.58	0.00	0.00	100.00		
11 การประมง	44.22	55.55	0.23	0.00	100.00	58.87	41.10	0.03	0.00	100.00		

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

ตารางที่ 6.6 อัตรการขยายตัวขององค์ของสินค้าภาคเกษตร

พ.ศ. 2518-2523

พ.ศ. 2523-2528

ภาคการเกษตร	อุปสงค์ชั้นกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ การส่งออก		อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ชั้นกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย			อุปสงค์ภายในประเทศ การส่งออก		อุปสงค์ทั้งหมด	
		รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล						รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล				
		การลงทุน	การลงทุน											
	13.29	10.22	19.78	13.09	12.30	3.39	12.10	5.74	-3.99	-4.09	-0.62	2.95	-7.42	2.51
1 การทานา	8.66	8.36	n.a.	5.39	8.47	495.85	8.48	3.03	9.44	-1.10	n.a.	1.81	-21.62	1.80
2 การทำไร่ข้าวโพด	1.77	10.78	n.a.	5.79	3.42	5.62	5.07	43.98	-4.49	n.a.	-100.00	34.03	-100.00	0.69
3 การทำไร่มันสำปะหลัง	29.19	-	n.a.	-6.34	28.75	n.a.	28.75	-5.72	n.a.	n.a.	25.70	-5.18	223.55	-5.18
4 การทำไร่ถั่ว	14.74	13.91	32.06	n.a.	14.34	16.67	15.18	24.63	-21.37	-12.87	n.a.	8.32	11.61	9.66
5 การทำไร่มันและสาบลิ้น	13.99	6.53	36.36	n.a.	7.32	25.42	7.56	13.73	0.01	-5.12	n.a.	2.10	10.03	2.29
6 การทำไร่ถั่วเขียว	8.00	30.47	n.a.	64.24	11.51	98.73	11.51	-4.22	-65.86	n.a.	-65.49	-7.79	7.26	-7.79
7 การทำสวนยางพารา	31.46	n.a.	n.a.	n.a.	31.46	n.a.	31.46	5.25	n.a.	n.a.	n.a.	11.41	n.a.	11.41
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	17.59	15.68	7.34	9.91	17.12	13.53	16.80	8.21	-10.83	-2.68	3.12	5.69	6.50	5.76
9 การเลี้ยงสุกร	16.16	16.21	22.47	24.04	16.29	1.97	16.15	8.44	-16.99	-10.49	29.64	2.39	9.76	2.45
10 การป้อน	3.68	3.93	n.a.	-1.15	8.70	-2.13	8.36	8.06	-0.22	n.a.	-26.92	4.65	15.07	4.94
11 การประมง	12.24	11.78	19.64	n.a.	11.95	25.59	12.02	8.64	-1.09	1.09	n.a.	2.56	-16.66	2.46

หมายเหตุ : (e) คือค่าเฉลี่ยประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, การวิจัยการมีผลและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

ตารางที่ 6.6 อัตราการขยายตัวของอุปสงค์ของสินค้าภาคเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

พ.ศ. 2528-2533

ภาคการเกษตร	อุปสงค์ชนากลาง	อุปสงค์ชนสหทัย		อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
	รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล		การลงทุน			
ภาคการเกษตร	11.82	18.17	24.11	-28.36	12.90	-7.56	12.45
1 การพจนา	7.72	62.35	89.01	-100.00	7.93	-100.00	7.93
2 การทำไร่ข้าวโพด	-7.07	46.07	n.a.	n.a.	-3.61	n.a.	-1.74
3 การทำไร่มันสำปะหลัง	6.69	24.33	n.a.	-100.00	6.67	77.71	6.72
4 การทำไร่ถั่ว	6.81	28.44	18.64	-100.00	9.72	-20.48	1.33
5 การทำไร่หมักและสาบหมัก	14.58	14.99	18.83	n.a.	14.91	-5.28	14.48
6 การทำไร่อ้อย	11.30	110.34	n.a.	-100.00	11.33	241.40	11.42
7 การทำสวนยางพารา	21.80	ERR	67.30	-100.00	15.07	n.a.	15.07
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	10.10	14.09	38.35	-100.00	10.30	-6.77	9.22
9 การเลี้ยงหมูสุกร	14.41	40.89	21.92	-12.54	18.65	-9.41	18.50
10 การป่าน้ำ	20.27	16.37	n.a.	-100.00	18.97	-19.13	18.23
11 การประมง	22.84	9.22	-22.94	n.a.	16.01	38.37	16.09

หมายเหตุ : (๑) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย, หลุยส์

		พ.ศ. 2518						พ.ศ. 2523						
งบส่งต่อชั่วนาฬ	งบส่งต่อขั้นสุดท้าย	งบส่งต่อภายในประเทศ		การส่งออก		งบส่งต่อทั้งหมด	งบส่งต่อชั่วนาฬ	งบส่งต่อขั้นสุดท้าย		การส่งออก		งบส่งต่อทั้งหมด		
		งบส่งต่อภายในประเทศ	การส่งออก	งบส่งต่อภายในประเทศ	การส่งออก			งบส่งต่อภายในประเทศ	การส่งออก					
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล	การลงทุน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน			รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล	การลงทุน					
การอุตสาหกรรม	140973787	106033591	4678580	34682556	286368514	33291901	319660415	367723102	212207625	12189568	79225044	671345339	113337875	784683214
6-35 12 น้ำมันเชื้อเพลิงและถ่านหิน	10870767	0	0	1242183	12112950	0	12112950	35336366	0	0	4180020	39516386	0	39516386
13 การทำเหมืองแร่โลหะ	2284238	0	0	13354	2297592	469629	2767221	10836437	0	0	15232	10851669	1425065	12276734
14 การทำเหมืองแร่อื่น ๆ ชนิดอื่นแร่โลหะ	3287630	184512	10784	187395	3670321	261030	3931351	6268454	65880	14009	91846	6440189	578979	7019168
15 การขุดถ่านหิน	1803621	9876102	48197	0	11727920	126717	11854637	3990234	22862013	135118	0	26987365	592147	27579512
16 การแปรรูปและการถนอมอาหาร	1601019	8546727	27882	114537	10290165	2221766	12511931	3980409	13671479	49239	147282	17848409	8960480	26808889
17 โรงสีข้าวและการนึ่งแป้งอื่น ๆ	6395625	24909733	83343	1872601	33261302	9934016	43195318	11510131	24454114	147489	767137	36878871	32725669	69604540
18 โรงงานทำน้ำตาล	1060235	2244096	4881	119231	3436443	5232061	8668504	2519227	6350410	16130	222011	9107778	3075587	12183365
19 การผลิตอาหารอื่น ๆ	2308010	5847471	21031	40658	8217170	160339	8377509	3706129	12826602	60594	39517	16632842	660547	17293389
20 การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	4238673	48317	0	216167	4503157	3599	4506756	6098377	51562	0	59892	6209831	1335572	7545403
21 อุตสาหกรรมเครื่องคั้น	3818045	4477585	0	315071	8610701	67207	8677908	8181127	8837461	0	299005	17317593	253399	17570992
22 การนึ่งขนสัตว์และการผลิตผลิตภัณฑ์ขนสัตว์	1739529	6796536	0	73	8586138	546339	9132477	3461490	11398757	0	71	14860318	1134372	15994690
23 การนึ่งผ้า การย้อมผ้า และการย้อมผ้า	14003685	1884133	104932	321870	16314620	1136652	17451272	37153925	4694420	270477	430569	42549391	4872029	47421420
24 การผลิตสิ่งทอ	3581398	12974243	507572	544110	17607323	1553372	19160695	8523156	29223706	1145086	687858	39579906	6815576	46395382
25 การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	4120584	833865	350456	29517	5384422	154938	5539360	13750368	1870970	1060255	64199	16745792	434462	17180254
26 การพิมพ์ การพิมพ์กระดาษ	1047928	1083898	257794	6217	2401847	36426	2438273	4288468	5153324	809891	14263	10265746	236598	10502544
27 การผลิตเคมีภัณฑ์	6670276	32044	73325	0	6825645	32463	6858108	15925299	371893	159722	0	16456914	289199	16746113
28 การผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช	2361409	109443	8023	164106	2642981	4686	2647667	5291583	211887	41779	318341	5863590	14570	5878160
29 การผลิตผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ	3420308	5879027	253737	572417	10125489	245561	10371050	8611288	17269795	685529	638015	27144627	751026	27895653
30 โรงงานผลิตน้ำมันปิโตรเลียม	16158286	1597632	1000396	323421	19079735	780200	19859935	59404537	7345183	2814142	1602443	71166305	2397361	73563666
31 การผลิตผลิตภัณฑ์ยาง	2656968	347049	72365	264215	3840597	2506503	6347100	5438840	1436627	116717	559395	7551779	9843497	17395276
32 การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	1508504	1165172	53562	60908	2797246	133716	2930962	3498581	1799555	128257	120433	5746826	577144	6323970
33 ผลิตภัณฑ์โพลีเอสเตอร์และผลิตภัณฑ์อะคริลิก	2557891	24271	32041	34997	2648400	399444	3047844	11381397	110709	122756	127236	11742097	109379	11850476

ตารางที่ 6.7 งบลงข้อลงสินค้าภาคอุตสาหกรรม พ.ศ. 2518 2523 2528 และ 2533

6-36

	พ.ศ. 2518								พ.ศ. 2523					
	อุบลราชธานี	อุบลราชธานี	อุบลราชธานี		อุบลราชธานี		อุบลราชธานี	อุบลราชธานี	อุบลราชธานี		อุบลราชธานี			
	งบภาคเอกชน	งบภาครัฐบาล	งบภาคเอกชน	งบภาครัฐบาล	งบภาคเอกชน	งบภาครัฐบาล	งบภาคเอกชน	งบภาครัฐบาล	งบภาคเอกชน	งบภาครัฐบาล	งบภาคเอกชน			
34 การผลิตผลิตภัณฑ์อื่น ๆ	2597680	586035	50313	225616	3459644	118605	3578249	5839952	1290317	78612	327054	7535935	468077	3004012
35 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	10660226	2760	5423	232873	10901282	99858	11001140	22661124	5564	9633	730284	23406605	967925	24374530
36 ผลิตภัณฑ์โลหะ	2894655	105260	1387	269660	3270962	2348817	5619779	7528112	497150	1703	794688	8821653	14841841	23663494
37 การผลิตผลิตภัณฑ์อื่น ๆ	4158817	698712	25954	2125083	7008566	238720	7247286	7360657	1377612	145915	3979407	12863591	1142688	14006279
38 การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	5147762	15532	92748	9772985	15029027	248057	15277084	8125991	12870	45007	20743085	28926953	623196	29550149
39 การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	3597412	2264620	62839	4384756	10309627	572218	10881845	10752240	9700544	135922	15435145	36023851	7365965	43389816
40 การผลิตยานยนต์ และการซ่อมแซมยานยนต์	6978630	6377967	981809	6260658	20599064	713301	21312365	17050018	16206100	2440588	15793869	51490575	1501466	52992041
41 การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	983982	50363	75920	2613388	3723593	19438	3743031	2089103	131449	241581	6194773	3655906	70357	8726263
42 การผลิตผลิตภัณฑ์หนังสือ	790196	1180998	103280	69650	2144124	163997	2308121	1254277	2548804	177662	47613	4028356	1308871	5337227
43 ริงเลื่อย และการผลิตเครื่องมือ	4679006	1517557	251579	950752	7398894	1367743	8766637	13408005	5744323	554516	2495755	22202599	2040207	24242906
44 การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	933582	3765991	107007	1334987	6141567	1394483	7536050	2498800	4546546	581239	2298406	9924991	5925624	15850615

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลิตและผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย, หลายฉบับ

พ.ศ. 2518

พ.ศ. 2523

	อุปสงค์ในกลาง	อุปสงค์ในอุตสาหกรรม		อุปสงค์ภายในประเทศ		อุปสงค์ในกลาง		อุปสงค์ในอุตสาหกรรม		อุปสงค์ภายในประเทศ
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล	การลงทุน	การส่งออก	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล	การส่งออก		
									การนำเข้า	
ภาคอุตสาหกรรม	49.23	37.03	1.63	12.11	100.00	54.77	31.61	1.82	11.90	100.00
12 น้ำมันดิบและถ่านหิน	89.75	0.00	0.00	10.25	100.00	89.42	0.00	0.00	10.58	100.00
13 การทำเหมืองแร่โลหะ	79.42	0.00	0.00	0.58	100.00	99.36	0.00	0.00	0.14	100.00
14 การทำเหมืองแร่อื่น ๆ พืชไร่และไร่	89.57	5.03	0.29	5.11	100.00	97.33	1.02	0.22	1.43	100.00
15 การค้าสัตว์	15.38	84.21	0.41	0.00	100.00	14.79	84.71	0.50	0.00	100.00
16 การแปรรูปและการถนอมอาหาร	15.56	83.06	0.27	1.11	100.00	22.30	76.60	0.28	0.83	100.00
17 โรงสีข้าวและการแปรรูปอื่น ๆ	19.23	74.39	0.25	5.63	100.00	31.21	66.31	0.40	2.08	100.00
18 โรงงานทอผ้า	31.09	65.30	0.14	3.47	100.00	27.66	69.73	0.18	2.44	100.00
19 การผลิตอาหารอื่น ๆ	28.09	71.16	0.26	0.49	100.00	22.28	77.12	0.36	0.24	100.00
20 การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	94.13	1.07	0.00	4.90	100.00	98.21	0.83	0.00	0.96	100.00
21 อุตสาหกรรมเครื่องเค็ม	44.34	52.00	0.00	3.66	100.00	47.24	51.03	0.00	1.73	100.00
22 การนำเข้าและการผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	20.84	79.16	0.00	0.00	100.00	23.29	76.71	0.00	0.00	100.00
23 การขึ้นด้าย การทอผ้า และการย้อมผ้า	85.84	11.55	0.64	1.97	100.00	87.32	11.03	0.64	1.01	100.00
24 การผลิตสินค้าสิ่งทอ	20.34	73.69	2.88	3.09	100.00	21.53	73.93	2.89	1.74	100.00
25 การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	76.53	16.42	6.51	0.55	100.00	82.11	11.17	6.33	0.38	100.00
26 การพิมพ์ การพิมพ์โฆษณา	43.63	45.39	10.73	0.26	100.00	41.77	50.20	7.89	0.14	100.00
27 การผลิตเคมีภัณฑ์	97.72	1.20	1.07	0.00	100.00	96.77	2.26	0.97	0.00	100.00
28 การผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช	89.35	4.14	0.30	6.21	100.00	90.24	3.51	0.71	5.43	100.00
29 การผลิตผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ	33.78	58.06	2.51	5.65	100.00	31.72	63.40	2.53	2.35	100.00
30 โรงงานกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม	34.69	8.37	5.24	1.70	100.00	83.47	10.32	3.95	2.25	100.00
31 การผลิตผลิตภัณฑ์ยาง	69.18	22.06	1.38	6.88	100.00	72.92	19.02	1.55	7.41	100.00
32 การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	53.93	41.65	2.27	2.15	100.00	60.88	34.79	2.23	2.10	100.00
33 ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ แร่และผลิตภัณฑ์อโลหะ	96.55	0.92	1.21	1.32	100.00	96.93	0.94	1.05	1.08	100.00

ตารางที่ ๖.๘ สัดส่วนของอุปสงค์ของสินค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศ พ.ศ. 2518 2523 2528 และ 2533

6-40

	พ.ศ. 2518				พ.ศ. 2523					
	อุปสงค์ชนกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	อุปสงค์ชนกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ		
		รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล	การลงทุน		รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล	การลงทุน		
34 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	75.09	16.94	1.45	6.52	100.00	77.49	17.12	1.04	4.34	100.00
35 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	97.79	0.03	0.05	2.14	100.00	96.82	0.02	0.04	3.12	100.00
36 ผลิตภัณฑ์โลหะ	88.50	3.22	0.04	8.24	100.00	85.34	5.64	0.02	9.01	100.00
37 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	59.34	9.97	0.37	30.32	100.00	57.22	10.71	1.13	30.94	100.00
38 การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	34.25	0.10	0.62	65.03	100.00	28.09	0.04	0.16	71.71	100.00
39 การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	34.89	21.97	0.61	42.53	100.00	29.85	26.93	0.38	42.85	100.00
40 การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	33.88	30.96	4.77	30.39	100.00	33.11	31.47	4.74	30.67	100.00
41 การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	26.43	1.35	2.04	70.18	100.00	24.12	1.52	2.79	71.57	100.00
42 การผลิตผลิตภัณฑ์หนังสัตว์	36.85	55.08	4.82	3.25	100.00	31.14	63.27	4.41	1.18	100.00
43 กระจกเงา และการผลิตกระจกหน้าต่าง	63.24	20.51	3.40	12.85	100.00	60.39	25.87	2.50	11.24	100.00
44 การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	15.20	61.32	1.74	21.74	100.00	25.18	45.81	5.86	23.16	100.00

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

	พ.ศ. 2528					พ.ศ. 2533(๑)				
	อุปสงค์ในกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ		อุปสงค์ในกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	
		การลงทุน		การลงทุน			การลงทุน		การลงทุน	
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล
ภาคอุตสาหกรรม	57.94	29.28	1.15	11.63	100.00	66.15	22.75	1.24	9.86	100.00
12 น้ำมันและถ่านหิน	22.96	0.00	0.00	7.04	100.00	100.00	0.00	0.00	0.00	100.00
13 การทำเหมืองแร่โลหะ	90.66	0.00	0.00	9.34	100.00	100.00	0.00	0.00	0.00	100.00
14 การทำเหมืองแร่อื่น ๆ พลังน้ำแร่โลหะ	98.93	2.18	0.01	8.88	100.00	99.49	0.47	0.04	0.00	100.00
15 การฆ่าสัตว์	35.58	64.02	0.40	0.00	100.00	30.65	67.54	1.81	0.00	100.00
16 การประมงและการถนอมอาหาร	23.70	73.25	0.08	2.96	100.00	37.56	62.30	0.13	0.00	100.00
17 โรงสีข้าวและการแปรรูปอื่น ๆ	38.10	52.55	0.43	8.92	100.00	36.35	62.70	0.95	0.00	100.00
18 โรงงานทำน้ำตาล	40.98	72.05	0.00	-13.03	100.00	48.55	51.37	0.08	0.00	100.00
19 การผลิตอาหารอื่น ๆ	26.49	74.33	0.10	-0.93	100.00	32.29	67.47	0.24	0.00	100.00
20 การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	39.56	5.45	0.02	4.98	100.00	99.24	0.61	0.15	0.00	100.00
21 อุตสาหกรรมเครื่องเค็ม	34.82	58.00	0.00	7.18	100.00	38.26	61.74	0.00	0.00	100.00
22 การแปรรูปและกรรมผลิตภัณฑ์ใยสับ	16.41	80.62	0.00	2.99	100.00	16.32	83.68	0.00	0.00	100.00
23 การปั่นด้าย การทอผ้า และการย้อมผ้า	96.40	3.04	0.36	0.19	100.00	98.36	1.32	0.32	0.00	100.00
24 การผลิตสินค้าสิ่งทอ	29.00	76.55	0.52	2.93	100.00	30.49	69.19	0.16	0.16	100.00
25 การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	38.11	5.58	2.75	3.56	100.00	93.76	2.14	4.09	0.00	100.00
26 การพิมพ์ การพิมพ์กระดาษ	47.79	47.46	4.62	0.13	100.00	71.94	15.65	11.95	0.57	100.00
27 การผลิตเคมีภัณฑ์	94.44	0.82	2.14	2.59	100.00	94.33	1.13	0.30	4.24	100.00
28 การผลิตใยและยารวมกับครุฑ	93.22	7.17	0.26	-0.64	100.00	96.30	3.54	0.16	0.00	100.00
29 การผลิตผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ	39.74	56.82	2.22	1.23	100.00	47.15	49.51	0.21	3.13	100.00
30 โรงงานผลิตน้ำมันปิโตรเลียม	87.53	8.78	2.34	0.25	100.00	89.76	9.96	2.18	0.00	100.00
31 การผลิตผลิตภัณฑ์ยาง	28.70	7.70	9.80	3.80	100.00	92.94	3.49	0.16	3.41	100.00
32 การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	30.62	56.35	0.00	0.53	100.00	75.67	20.42	3.76	0.16	100.00
33 ผลิตภัณฑ์แก้วและผลิตภัณฑ์อะคริลิก	94.87	0.75	0.12	4.28	100.00	95.15	3.39	0.94	0.00	100.00

ตารางที่ 6.๕ ส่วนของอุปสงค์ของสินค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศ พ.ศ. 2518 2523 2528 และ 2533

หน่วย : ร้อยละ

	พ.ศ. 2528				พ.ศ. 2533(e)						
	อุปสงค์ขงกลาง		อุปสงค์ขงสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ		อุปสงค์ขงกลาง		อุปสงค์ขงสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ
	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล	การลงทุน	การส่งออก	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล	การลงทุน	การส่งออก	การนำเข้า	การส่งออก	
34 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	84.37	8.64	0.08	6.90	100.00	83.39	9.18	0.77	6.55	100.00	
35 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	96.86	0.09	0.75	2.29	100.00	99.91	0.05	0.03	0.00	100.00	
36 ผลิตภัณฑ์โลหะ	96.09	0.49	2.57	0.85	100.00	95.74	3.66	0.60	0.00	100.00	
37 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	52.44	20.90	2.23	24.43	100.00	61.78	2.97	3.80	31.45	100.00	
38 การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	31.20	1.50	0.86	66.44	100.00	58.52	0.13	0.86	40.49	100.00	
39 การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	33.30	25.04	1.20	40.46	100.00	57.66	10.60	1.32	30.42	100.00	
40 การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	42.92	24.98	1.28	30.82	100.00	44.49	24.65	1.31	29.55	100.00	
41 การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	29.24	0.14	1.58	69.04	100.00	56.33	2.01	1.37	40.28	100.00	
42 การผลิตผลิตภัณฑ์ทั้งหมด	33.21	59.03	0.20	7.56	100.00	41.45	52.23	5.86	0.45	100.00	
43 โรงเลื่อย และการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้	57.87	23.67	1.66	16.90	100.00	76.30	21.50	2.18	0.01	100.00	
44 การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	34.34	44.06	5.97	15.13	100.00	73.20	4.28	5.45	17.07	100.00	

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

พ.ศ. 2518-2523

พ.ศ. 2523-2528

	พ.ศ. 2518-2523				พ.ศ. 2523-2528									
	อุปสงค์ในกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ในกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด				
	รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล	การลงทุน		รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล	การลงทุน							
34 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	17.59	17.10	9.34	7.71	16.85	31.60	17.47	11.02	-4.80	-34.25	19.76	9.15	16.75	9.65
35 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	16.28	15.05	12.18	25.68	16.51	57.50	17.25	12.27	47.69	100.86	5.55	12.26	15.76	12.41
36 ผลิตภัณฑ์โลหะ	21.06	36.41	4.19	24.13	21.95	44.59	33.31	1.36	-39.23	163.25	-38.34	-1.02	-17.54	-9.91
37 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	12.10	14.54	41.25	13.37	12.91	36.78	14.09	9.13	26.94	27.09	5.93	11.05	21.81	12.10
38 การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	9.56	-3.69	-13.46	16.24	13.99	20.23	14.10	10.30	118.27	52.19	6.37	8.01	12.31	8.10
39 การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	24.48	33.77	16.68	28.62	28.43	66.70	31.87	9.37	5.46	34.88	5.78	7.00	12.01	7.92
40 การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	19.56	20.50	19.98	20.33	20.11	16.05	19.98	10.55	0.23	-19.28	5.07	4.96	-22.27	4.50
41 การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	16.24	21.18	26.05	18.84	18.38	29.34	18.45	16.32	-30.50	-0.08	11.13	11.93	8.43	11.90
42 การผลิตเครื่องมือกลึง	9.63	16.63	11.46	-7.33	13.44	51.50	18.25	18.66	15.53	-37.12	69.79	17.14	18.38	17.45
43 iring เลื่อย และการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้	23.44	30.50	17.12	21.29	24.58	8.33	22.56	-1.20	-2.12	-8.23	7.98	-0.36	9.16	0.59
44 การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	21.76	3.84	40.28	11.48	10.98	33.56	16.03	28.38	19.37	20.77	10.49	20.31	16.05	18.79

6-44

หมายเหตุ : (a) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, การวิจัยการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

พ.ศ. 2528-2533

	อุปสงค์ชนกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		การส่งออก	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค				
		ของภาคเอกชน	ของภาครัฐบาล				
ภาคอุตสาหกรรม	22.28	13.22	20.85	15.21	19.08	30.83	21.15
12 น้ำมันดิบและถ่านหิน	10.52	n.a.	n.a.	-100.00	8.91	-100.00	8.21
13 การทำเหมืองแร่โลหะ	-7.78	n.a.	n.a.	-100.00	-9.57	1.21	-8.44
14 การทำเหมืองแร่อื่น ๆ ที่มิใช่แร่โลหะ	32.17	-4.92	83.80	-100.00	29.23	-0.06	27.79
15 การทำสัตว์	9.26	13.78	52.41	n.a.	12.57	-13.59	12.28
16 การแปรรูปและการถนอมอาหาร	25.74	11.02	26.26	-100.00	14.67	31.18	23.04
17 โรงงานน้ำตาลและการบ่มเบียร์อื่น ๆ	6.58	11.45	25.98	-100.00	7.58	0.69	4.93
18 โรงงานห่าน้ำตาล	11.47	0.71	n.a.	-100.00	7.76	11.71	9.26
19 การผลิตอาหารอื่น ๆ	11.85	5.45	26.53	-100.00	7.51	22.21	9.05
20 การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	9.42	-30.83	64.10	-100.00	7.20	17.77	3.78
21 อุตสาหกรรมเครื่องเค็ม	13.62	12.90	n.a.	-100.00	11.50	-19.35	11.21
22 การบ่มในยานและการผลิตผลิตภัณฑ์ยาสูบ	12.12	13.08	n.a.	-100.00	12.24	-19.54	10.68
23 การบ่มห้ำ การหมัก และ การย้อมผ้า	25.44	5.73	22.10	-100.00	24.93	10.42	23.28
24 การผลิตสินค้าสิ่งทอ	26.46	13.91	-8.11	-35.36	16.24	49.54	26.97
25 การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	26.91	3.50	35.75	-100.00	25.34	49.60	27.44
26 การพิมพ์ การพิมพ์โฆษณา	13.07	-16.54	25.79	79.53	4.19	7.95	4.41
27 การผลิตเคมีภัณฑ์	40.77	50.01	-4.68	55.35	40.21	41.86	40.84
28 การผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช	6.20	-8.35	-4.44	-100.00	5.51	-13.73	5.40
29 การผลิตผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ	34.73	26.66	-18.94	57.02	30.20	18.27	27.72
30 โรงงานถลุงน้ำมันปิโตรเลียม	14.58	14.98	7.67	-100.00	14.27	15.29	14.27
31 การผลิตผลิตภัณฑ์ยาง	32.40	11.96	n.a.	29.75	31.17	36.97	34.65
32 การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	19.01	1.83	362.83	-10.20	14.59	26.48	16.71
33 ผลิตภัณฑ์ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์คอนกรีต	11.06	55.26	67.23	-100.00	10.99	51.90	11.37

ตารางที่ 6.9 อัตรการขยายตัวของผลิตภัณฑ์สินค้าภาคอุตสาหกรรม

หน่วย : ร้อยละ

พ.ศ. 2528-2533

	อุปสงค์ขั้กลาง	อุปสงค์ขั้สุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล				การลงทุน
34 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	23.44	25.23	93.52	22.81	23.73	38.12	25.15
35 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	15.48	3.06	-38.95	-100.00	14.77	2.20	14.30
36 ผลิตภัณฑ์อโลหะ	-24.32	13.13	-43.35	-100.00	-24.26	-42.00	-29.41
37 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	38.49	-9.30	49.14	40.97	34.02	43.75	35.38
38 การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	40.79	-24.25	24.12	12.44	24.14	22.82	24.11
39 การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	44.69	9.17	32.12	22.45	29.64	49.89	34.85
40 การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	26.59	25.35	26.30	24.63	25.68	58.61	26.04
41 การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	29.74	93.91	10.61	2.16	13.79	-37.44	13.64
42 การผลิตผลิตภัณฑ์หนังสัตว์	36.25	27.19	157.02	-25.72	30.34	49.91	36.47
43 กระจก เลื่อย และการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้	21.44	12.72	21.44	-73.12	14.91	40.04	19.45
44 การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	34.90	-27.05	14.20	19.12	16.29	48.46	30.73

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

ตารางที่ 6.10 การกระจายของงบส่งคลังสินค้าเกษตร พ.ศ. 2518 2523 2528 และ 2533

หน่วย : ร้อยละ

	พ.ศ. 2518		พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2528		พ.ศ. 2533(e)					
	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด			
ภาคการเกษตร	94.01	5.99	100.00	94.82	5.18	100.00	96.89	3.11	100.00	98.83	1.17	100.00
1 การพาณิชย์	100.00	0.00	100.00	99.95	0.05	100.00	99.99	0.01	100.00	100.00	0.00	100.00
2 การทำไร่ทำนา	25.39	74.11	100.00	23.93	76.07	100.00	100.00	0.00	100.00	90.33	9.17	100.00
3 การทำไร่มีผลผลิต	100.00	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00	99.98	0.02	100.00	99.75	0.25	100.00
4 การทำไร่ถั่ว	64.90	35.10	100.00	62.57	37.43	100.00	59.00	41.00	100.00	87.80	12.20	100.00
5 การทำไร่มีผลผลิตและสวนผลไม้	99.05	0.95	100.00	97.95	2.05	100.00	97.05	2.95	100.00	98.86	1.14	100.00
6 การทำไร่อื่น	100.00	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00	99.59	0.41	100.00
7 การทำสวนยางพารา	100.00	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	90.61	9.39	100.00	91.85	8.15	100.00	91.56	8.44	100.00	96.17	3.83	100.00
9 การเลี้ยงสัตว์	98.84	1.16	100.00	99.39	0.61	100.00	99.14	0.86	100.00	99.78	0.22	100.00
10 การข่าไม้	96.24	3.76	100.00	97.74	2.26	100.00	96.42	3.58	100.00	99.46	0.54	100.00
11 การประมง	99.60	0.40	100.00	99.29	0.71	100.00	99.75	0.25	100.00	99.39	0.61	100.00

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

	พ.ศ. 2518		พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2528		พ.ศ. 2533(e)					
	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด			
ภาคอุตสาหกรรม	89.59	10.41	100.00	85.56	14.44	100.00	85.00	15.00	100.00	77.97	22.03	100.00
12 น้ำมันปิโตรเลียม ก๊าซ	100.00	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00	96.82	3.18	100.00	100.00	0.00	100.00
13 การทำเหมืองแร่โลหะ	83.03	16.97	100.00	88.39	11.61	100.00	91.55	8.45	100.00	86.06	13.94	100.00
14 การทำเหมืองแร่อื่น ๆ พืชไร่และ	93.36	6.64	100.00	91.75	8.25	100.00	92.47	7.53	100.00	97.80	2.20	100.00
15 การทำสัตว์	98.93	1.07	100.00	97.85	2.15	100.00	98.23	1.77	100.00	99.52	0.48	100.00
16 การแปรรูปและการถนอมอาหาร	82.24	17.76	100.00	66.58	33.42	100.00	55.96	44.04	100.00	39.35	60.65	100.00
17 โรงสีข้าวและการแปรรูปอื่น ๆ	77.00	23.00	100.00	52.98	47.02	100.00	58.32	41.68	100.00	66.08	33.92	100.00
18 โรงงานทำน้ำตาล	39.64	60.36	100.00	74.76	25.24	100.00	63.53	36.47	100.00	59.27	40.73	100.00
19 การผลิตอาหารอื่น ๆ	98.09	1.91	100.00	96.18	3.82	100.00	91.80	8.20	100.00	85.51	14.49	100.00
20 การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	99.92	0.08	100.00	82.30	17.70	100.00	87.34	12.66	100.00	81.17	18.83	100.00
21 อุตสาหกรรมเครื่องจักร	99.23	0.77	100.00	98.56	1.44	100.00	98.42	1.58	100.00	99.69	0.31	100.00
22 การบินและอวกาศและการผลิตชิ้นส่วนอากาศยาน	94.02	5.98	100.00	92.91	7.09	100.00	91.64	8.36	100.00	98.30	1.70	100.00
23 การนำถ่านหิน การถลุง และการขุดถ่านหิน	93.49	6.51	100.00	89.73	10.27	100.00	86.02	13.98	100.00	91.94	8.06	100.00
24 การผลิตสินค้าสิ่งทอ	91.89	8.11	100.00	95.31	4.69	100.00	77.99	22.01	100.00	50.14	49.86	100.00
25 การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	97.20	2.80	100.00	97.47	2.53	100.00	93.93	6.07	100.00	86.47	13.53	100.00
26 การพิมพ์ การพิมพ์โฆษณา	98.51	1.49	100.00	97.75	2.25	100.00	94.39	5.61	100.00	93.40	6.60	100.00
27 การผลิตเคมีภัณฑ์	99.53	0.47	100.00	98.27	1.73	100.00	97.22	2.78	100.00	97.12	2.88	100.00
28 การผลิตโลหะและยานพาหนะเครื่องจักร	99.82	0.18	100.00	99.75	0.25	100.00	99.21	0.79	100.00	99.71	0.29	100.00
29 การผลิตผลิตภัณฑ์เคมีภัณฑ์อื่น ๆ	97.63	2.37	100.00	97.31	2.69	100.00	95.20	4.80	100.00	96.97	3.03	100.00
30 โรงงานผลิตน้ำมันปิโตรเลียม	96.07	3.93	100.00	96.74	3.26	100.00	99.42	0.58	100.00	99.39	0.61	100.00
31 การผลิตสินค้าสิ่งทอ	60.51	39.49	100.00	43.41	56.59	100.00	42.11	57.89	100.00	36.95	63.05	100.00
32 การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	95.44	4.56	100.00	90.37	9.63	100.00	84.34	15.66	100.00	77.50	22.50	100.00
33 ผลิตภัณฑ์โลหะและผลิตภัณฑ์จากเหล็ก	86.29	13.71	100.00	99.09	0.91	100.00	99.54	0.46	100.00	97.94	2.06	100.00
34 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	96.69	3.31	100.00	94.15	5.85	100.00	92.00	8.00	100.00	86.90	13.10	100.00
35 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	99.09	0.91	100.00	96.03	3.97	100.00	95.40	4.60	100.00	97.37	2.63	100.00
36 ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ	58.20	41.80	100.00	37.28	62.72	100.00	59.76	40.24	100.00	84.91	15.09	100.00
37 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	76.71	23.29	100.00	91.94	8.06	100.00	87.64	12.36	100.00	93.32	6.68	100.00

ตารางที่ 6.11 การกระจายของมูลค่าของสินค้าอุตสาหกรรม พ.ศ. 2518 2523 2528 และ 2533

หน่วย : ร้อยละ

	พ.ศ. 2518			พ.ศ. 2523			พ.ศ. 2528			พ.ศ. 2533(e)		
	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด
38 การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	98.38	1.62	100.00	97.89	2.11	100.00	97.45	2.55	100.00	97.58	2.42	100.00
39 การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	94.74	5.26	100.00	83.02	16.98	100.00	79.55	20.45	100.00	65.33	34.67	100.00
40 การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	96.65	3.35	100.00	97.17	2.83	100.00	99.35	0.65	100.00	97.96	2.04	100.00
41 การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	99.48	0.52	100.00	99.19	0.81	100.00	99.31	0.69	100.00	99.97	0.03	100.00
42 การผลิตสินค้าขั้นพื้นฐาน	92.89	7.11	100.00	75.48	24.52	100.00	74.49	25.51	100.00	59.21	40.79	100.00
43 โรงเลื่อย และการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้	84.40	15.60	100.00	91.58	8.42	100.00	87.33	12.67	100.00	71.94	28.06	100.00
44 การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ	81.50	18.50	100.00	82.62	17.38	100.00	66.72	33.28	100.00	37.16	62.84	100.00

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

ตารางที่ 6.12 สัดส่วนวิธีการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร

สินค้า	พ่อค้าท้องถิ่น	พ่อค้าท้องถิ่น	แหล่งรวบรวม ระดับไร่นา	พ่อค้าภูมิภาค	กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์	โรงงานแปรรูป	แหล่งรวบรวม ภูมิภาค	ผู้บริโภค
ข้าว	41.00	3.88	-	38.78	2.13	7.63	6.58	-
ข้าวหค	40.06	37.66	-	22.03	0.17	0.08	-	-
ข้าวฟ่าง	52.28	22.70	-	25.02	-	-	-	-
น้ำย	62.80	19.20	-	18.00	-	-	-	-
กัวเซีย	19.09	46.30	1.11	33.50	-	-	-	-
กากัวเหลือง	-	-	-	-	-	100.00	-	-
อ้อย	-	-	49.00	-	1.00	50.00	-	-
สกร	-	100.00	-	-	-	-	-	-
ไก่เนื้อ	-	25.11	-	74.89	-	-	-	-
พริก	44.00	-	-	28.00	-	-	12.00	16.00
ปลา	69.57	-	-	-	-	30.43	-	-

หมายเหตุ: พ่อค้าท้องถิ่นของสกรประกอบด้วย ผู้ค้ากรชาและในท้องถิ่น ผู้รวบรวมสกรมีชีวิต
ผู้ค้าปลักสกรชาและ

ตารางที่ 6.13 อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์

จำนวนผู้ประกอบการและกำลังการผลิต	ปี	กำลังการผลิต	ปริมาณการผลิต	ปริมาณการนำเข้า	ความต้องการใช้	การส่งออก	ส่วนเกิน
จำนวนผู้ประกอบการ	กำลังการผลิต (ล้านตัน)				ภายใน		EXcess Demand
ผู้ประกอบการทั้งสิ้น 3 ราย	15.15						
1) บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด	9.4	2528	10.04	7.91	0.000	7.91	0.04
2) บริษัทปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด	4.5	2529	10.04	7.92	0.000	7.90	0.04
3) บริษัทชลประทานซีเมนต์ จำกัด	1.2	2530	10.04	9.85	0.003	9.81	0.15
		2531	15.15	11.62	0.004	11.63	0.08
		2532	15.15	15.07	3.540	15.17	0.04
							-3.40

ที่มา : บริษัทปูนซีเมนต์

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 6.14 อุตสาหกรรมเหล็กเส้น

จำนวนผู้ประกอบการและกำลังการผลิต		ปี	กำลังการผลิต	ปริมาณการผลิต	ปริมาณการนำเข้า	ความต้องการใช้ การส่งออก	ส่วนเกิน
จำนวนผู้ประกอบการ	กำลังการผลิต (พันตัน)					ภายใน	EXcess Demand
รวม	1300.10	2530	1,301	1,080		938.46	141,933
ผู้ประกอบการผลิตแบบเตาหลอม7ราย	735.00	2531	1,301	1,080		1126.15	(45,754)
1. บริษัทเหล็กสยาม	200.00	2532	1,301	1,080		1464.00	(383,600)
2. โรงงานเหล็กกรุงเทพ	150.00	2533	1,301	1,080		1683.60	(603,200)
บริษัทอื่นฯ	385.00						
ผู้ประกอบการผลิตแบบรีดรีด40ราย	566.00						
1. นคราทยสตีลเวิร์ค	60.00						
2. บริษัทหลหวัริยะ	50.00						
บริษัทอื่นฯ	456.00						

65-9

ที่มา : เอกสารกระทรวงพาณิชย์

- หมายเหตุ : (1) กำลังผลิตรวมข้างต้นแยกเป็นกำลังผลิตเหล็กเส้นเตาหลอม 735,000 ตัน เหล็กเส้นรีดรีด 566,400 ตัน
- (2) ปริมาณการผลิต ประมาณว่ากำลังผลิตเหล็กเส้นเตาหลอมจะนำขายใช้ผลิต ลวดเหล็กประมาณร้อยละ 30 เหลือใช้ผลิตเหล็กเพียงร้อยละ 70 ซึ่ง ประมาณว่าถาการผลิตเหล็กเส้นใช้กำลังการผลิตเต็มที่ 70% สำหรับ เหล็กเส้นจึงใช้สัดส่วนเหล็กเส้นที่ 100% จึงได้ประมาณการเดิมภายในปี 1,301,400 ตัน

ตารางที่ 6.15 ปริมาณการจำหน่ายก๊าซปิโตรเลียมเหลว (LPG)

(ล้าน ก.ก)

ปี พ.ศ.	2528		2529		2530		2531		2532	
รายชื่อบริษัท	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ	ปริมาณ	ร้อยละ
ยูนิคแก๊ส	57.13	9.39	64.67	10.16	74.76	11.00	95.66	12.65	104.25	12.31
เวสต์แก๊ส	43.82	7.21	64.11	10.07	57.87	8.51	65.95	8.72	79.54	9.39
อุตสาหกรรมแก๊สสยาม	117.32	19.29	109.73	17.23	116.47	17.14	133.50	17.45	165.00	19.49
บคท	77.90	12.81	93.56	14.69	124.38	18.30	156.75	20.72	187.34	22.13
เวิลด์	141.36	23.24	127.87	20.09	131.57	19.36	126.85	16.77	136.14	16.00
เอลจี	83.15	13.67	88.46	13.89	85.02	12.51	91.60	12.11	105.44	12.45
กาลเทียว	80.93	13.31	87.44	13.73	89.53	13.17	86.06	11.09	67.00	8.15
น้ำมันอีสาน	6.56	1.08	0.88	0.14	0.09	0.01	-	-	-	-
รวม	608.17	100.00	636.73	100.00	679.69	100.00	756.37	100.00	846.72	100.00

ที่มา = กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

สรุป ความต้องการ การผลิต การนำเข้า การจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง และ ราคานำเข้า

หมายเหตุ = ร้อยละ คือ อัตราส่วนที่แต่ละบริษัทจำหน่ายในตลาด

จำนวนผู้ประกอบการและกำลังการผลิต	ปี	กำลังการผลิต	ปริมาณการผลิต	ปริมาณการนำเข้า	ความต้องการใช้	การส่งออก	สินค้าคงเหลือ	ส่วนเกิน
จำนวนผู้ประกอบการ		กำลังการผลิต (พันตัน)			ภายใน			EXcess Demand
ผู้ประกอบกิจการทั้งสิ้น 45 ราย								
1. กลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์		761.991	2528	3,320	1,992	4,780		-2788
2. กลุ่มบริษัทหมหอมทอง		240	2529	3,220	1,906	4,640		-2734
3. กลุ่มบริษัทผลิตภัณฑ์อาหารเจ็ดห้า		206.4	2530	3,340	2,187	4,910		-2723
4. กลุ่มบริษัทเครือป.เจริญอาหารสัตว์		190	2531	3,930	2,500	4,710		-2210
5. กลุ่มบริษัทผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์		120	2532*	4,000	2,822	2,400		422
6. กลุ่มบริษัทเขมากร		96						
7. กลุ่มบริษัทวิริยะปศุสัตว์		72						
8. กลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไทย		50						

ที่มา : กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
: ซีพี บริทัศน์ อ.กันยายน 2533

* ตัวเลขประมาณการ

- หมายเหตุ การคำนวณปริมาณอาหารสัตว์ค่าหลักการผลิตของสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์
1. ไข่เนื้อ น้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 1.6 กก. อัตราแลกเนื้อ 2/1 จะต้องใช้อาหาร 3.2 กก./ตัว
 2. ไข่พร้อม-แม่พันธุ์ จะใช้อาหาร 45 กก./ตัว/ปี
 3. ไข่รุ่นเล็กจะใช้อาหาร 7.58 กก./ตัว/ปี
 4. ไข่ไข่ไข่ จะใช้อาหาร 38 กก./ตัว/ปี
 5. ลูก รีดอาหาร 150 กก./ตัว/ปี
 6. ไข่ น้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 2.8 กก. อัตราแลกเนื้อ 2.1 อาหาร 8.4 กก./ตัว
 7. ไข่แดง จะใช้อาหาร 15 กก./ตัว/ปี
 8. ไข่ อัตราแลกเนื้อ 2/1
 9. ปลา คือการคำนวณค่าของโรงงานอาหารสัตว์ 8,100 ตัวต่อเดือน
 10. เกล็ด คือนางจระเข้ 3 กก./ตัว/ปี
กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในปี 2531 มีทั้งสิ้น 45 โรงงานจำนวน 3.93 ล้านตัน และผู้บริษัทยังมี 8 มีกำลังการผลิต 2.04 ล้านตัน ของกำลังการผลิต
 11. ใช้ความต้องการอาหารสัตว์สำหรับเลี้ยงหมูเพศผู้ตัวละ 8.11 ร้อยปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ที่ประมาณการ

ตารางที่ 6.17 ดัชนีความเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือกและข้าวโพด
(ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ)

เดือน	ราคาข้าวเปลือก	ราคาข้าวโพด
มกราคม	95.8	104.6
กุมภาพันธ์	93.0	100.3
มีนาคม	90.2	100.3
เมษายน	92.0	106.4
พฤษภาคม	98.8	107.9
มิถุนายน	101.7	104.4
กรกฎาคม	101.9	99.3
สิงหาคม	107.1	95.4
กันยายน	105.6	91.9
ตุลาคม	109.2	91.2
พฤศจิกายน	103.6	94.8
ธันวาคม	101.1	99.5
เฉลี่ย	100.0	100.0

- ที่มา : (1) Jittima Pookachatikul, Peter k. Pullak.
Price of Selected Upland Crop in
Thailand , 2509-2513
(2) สุปราณี รุ่งคณัย และธวัช ประดิษฐ์ศิลป์
การวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของราคาสินค้า
เกษตรบางชนิด ปี 2503-2517.

ปัจจัยอธิบายโครงสร้างการค้าภายใน

ในบทที่แล้ว การวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงสภาพทางการค้าภายในทั่วไปของประเทศไทย และแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง ตลอดจนอธิบายถึงระบบตลาดที่เกิดขึ้นทั้งในการค้าภาคเกษตรกรรมและการค้าภาคอุตสาหกรรม ในส่วนนี้จะได้พยายามอธิบายถึงตัวแปรที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการค้าที่เกิดขึ้นทั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ ในส่วนนี้จะได้แสดงถึงสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาทางระบบการตลาดของสินค้าต่างๆ ซึ่งจะพยายามกล่าวถึงทั้งบทบาทของภาครัฐบาลและเอกชน จากปัญหาดังกล่าว การวิเคราะห์ในส่วนนี้ ได้อธิบายถึงความพยายามของรัฐบาลที่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่นโยบายเหล่านั้นก็มีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งจะได้ อธิบายในรายละเอียดต่อไป

7.1 ปัจจัยที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการค้า

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสินค้าจากตารางปัจจัย-ผลผลิต ในบทที่ผ่านมา พบว่าในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษานั้น โครงสร้างของสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับกลุ่มของสินค้าและในระดับของการนำไปใช้ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ย่อมมีตัวแปรที่จะเป็นสาเหตุอันก่อให้เกิดผลของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลที่แตกต่างกันในการกำหนดพฤติกรรมของการใช้จ่ายทางเศรษฐกิจ ที่ประกอบไปด้วย การบริโภคภายในประเทศ (C) การใช้จ่ายของรัฐบาล (G) การส่งออก (X) และการลงทุนของภาคเอกชน (I) ดังนั้นการศึกษาในบทนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดแบบแผนการใช้จ่ายในรูปแบบต่างๆ ทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การประเมินในบทต่อไป ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าในขนาดระบบเศรษฐกิจไทยจะมีการใช้จ่ายอย่างไร

ด้านการบริโภคภายในประเทศ จากการศึกษาโครงสร้างในบทที่ผ่านมา พบว่าสินค้าบางประเภทในกลุ่มเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและบริการ มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการบริโภคพอสมควร ซึ่งพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนไปนั้น มีปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมนี้

2 ปัจจัยคือ ราคาและรายได้¹

ผลของการศึกษาซึ่งแสดงในตารางที่ 7.1 ได้เสนอระดับการบริโภคเพื่อดำรงชีพ (Subsistence Level) และค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงถึงแนวโน้มในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายส่วนที่จำเป็น (Supernumery Income) เพิ่มขึ้น ในส่วนของระดับการบริโภคเพื่อดำรงชีพนั้น จากการศึกษาพบว่าผู้บริโภคจะบริโภคสินค้าในกลุ่มอาหารเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งมีค่าเท่ากับ 487.26 ส่วนอันดับสอง สามและสี่ ที่ผู้บริโภคจะบริโภคเพื่อดำรงชีพคือ ค่าเช่าและค่าน้ำ เครื่องนุ่งห่ม และสุขภาพอนามัย ซึ่งมีค่าเท่ากับ 203.29, 131.11 และ 91.61 ตามลำดับ จะสังเกตได้ว่าการบริโภคอันดับแรกที่ผู้บริโภคจะบริโภคเพื่อดำรงชีพนั้น เป็นปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตทั้งสิ้น

หลังจากผู้บริโภคได้ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าหลักทั้งหมดในขั้นต้นแล้ว ระดับการบริโภคเพื่อดำรงชีพอื่นๆ เรียงจากมากไปน้อยได้แก่ เครื่องดื่ม เชื้อเพลิง การขนส่งและการสื่อสาร การพักผ่อนและบันเทิง ค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน ยาสูบ การบริการอื่นๆ และเครื่องใช้เพอร์เนเจอร์ ตามลำดับ

จากการศึกษาระดับการบริโภคเพื่อดำรงชีพ สิ่งที่แฝงอยู่ในค่าดังกล่าวคือ ระดับราคาซึ่งจะมีอิทธิพลต่อค่าของระดับการบริโภคเพื่อประทังชีพ หากระดับราคามีการเปลี่ยนแปลงไป และในที่สุดก็จะส่งผลต่อรายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายที่จำเป็นตามความสัมพันธ์ที่แสดงไว้ข้างต้น

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงถึงแนวโน้มการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค จากการศึกษาพบว่าแนวโน้มค่าใช้จ่ายในหมวดอาหาร มีค่าเท่ากับ 0.24 หมายความว่า หากรายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายในส่วนที่จำเป็นมีการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วยจะมีผลทำให้แนวโน้มการใช้จ่ายในการบริโภคอาหารเปลี่ยนแปลงไป 0.24 หน่วย ซึ่งจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงของแนวโน้มสินค้าลักษณะนี้ในกลุ่มอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบแล้ว กลุ่มอาหารจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากที่สุด จากการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้บริโภคมีรายได้ในส่วนที่เหลือนั้นเปลี่ยนไป แนวโน้มการบริโภคระดับรองลงมาคือ การพักผ่อนและบันเทิง ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.16 และอันดับสามก็คือ

¹ ปัจจัยรายได้และราคานี้หาได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการคาดคะเนระดับการบริโภคสินค้าหรือกลุ่มสินค้า โดยใช้วิธีที่เรียกว่า Extended Linear Expenditure System (ELES) ซึ่งทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังการใช้ ELES นี้ก็คือการตัดสินใจในการใช้จ่ายและการออมของผู้บริโภคนั้น จะขึ้นอยู่กับระดับราคาและรายได้เป็นสำคัญ โดยสมมติให้การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอื่นๆ เช่น โครงสร้างและองค์ประกอบของประชากร ฯลฯ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและเด่นชัดมากนัก (ดูแบบจำลองการบริโภคภายในประเทศได้จาก โครงการที่ 4 ของ อัจฉนา วัฒนานุกิจ เรื่อง "การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนและการควบคุมป้องกันปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม" ธันวาคม 2533 หน้า 2-4)

การบริโภคทางด้านของการขนส่งและสื่อสาร ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.15 ส่วนสินค้ากลุ่มอื่นสามารถเรียงลำดับการบริโภคจากมากไปน้อยคือ เครื่องนุ่งห่ม สุขภาพอนามัย เครื่องดื่ม เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ ค่าเช่าและค่าน้ำ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ยาสูบ การบริการอื่นๆ และน้ำมันเชื้อเพลิงตามลำดับ และหากพิจารณาค่าแนวโน้มในการบริโภค (Marginal Propensity to Consume : MPC) แล้วจะพบว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ผู้บริโภคจะมีแนวโน้มในการบริโภคเพิ่มขึ้น 0.84 หน่วย ซึ่งนี้แสดงถึงแนวโน้มในการออมของผู้บริโภค จะมีค่าเท่ากับ 0.16 หน่วยเท่านั้น เมื่อรายได้เพิ่ม 1 หน่วย

ด้านการใช้จ่ายของรัฐบาลได้ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การใช้จ่ายของรัฐบาลขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีที่ว่า การขยายตัวของเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การใช้จ่ายของรัฐบาลมากขึ้น และผลของการคำนวณพบว่าเมื่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศเปลี่ยนไปร้อยละ 1 จะทำให้การใช้จ่ายของภาครัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปถึงร้อยละ 0.5

ทางด้านการส่งออกที่มีสินค้าบางชนิดเปลี่ยนแปลงไปจากโครงสร้างตามตารางปัจจัย-ผลผลิต ดังการศึกษาในบทที่ผ่านมา จากการศึกษาถึงตัวแปรที่มีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่สำคัญโดยเฉพาะการส่งออก มีตัวแปรที่สำคัญ 2 ตัว คือ ราคาสินค้าส่งออกในตลาดโลกและผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่อหัวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ซึ่งผลการคำนวณที่ได้พบว่าอุปสงค์ของการส่งออกสินค้าของไทย มีความสัมพันธ์ในลักษณะตรงข้ามกับราคาสินค้าส่งออกในตลาดโลก กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าส่งออกของในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้น จะมีผลทำให้อุปสงค์การส่งออกสินค้าของไทยลดลง และเช่นเดียวกันเมื่อราคาสินค้าในตลาดโลกลดต่ำลงก็จะมีผลทำให้อุปสงค์ในการส่งออกสินค้าของไทยเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งประเด็นนี้อาจมีผลทำให้สินค้าบางชนิดที่มีการบริโภคในประเทศอาจจะเกิดเหตุจูงใจเปลี่ยนรูปแบบในการบริโภคเดิมที่เป็นอยู่ก็เป็นได้

ในส่วนปัจจัยทางด้านผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่อหัว จากการศึกษาอุปสงค์การส่งออกพบว่าสินค้าโดยส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่อหัว ก็จะมีเพียงแต่สินค้าประเภทแร่ และเชื้อเพลิงที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะตรงกันข้าม

ปัจจัยที่ทำการศึกษาในข้างต้นนี้ เป็นเพียงตัวแปรที่เชื่อกันว่าโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของภาคการใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งยังไม่ได้รวมปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์อยู่ไม่มากนัก

7.2. ปัจจัยอธิบายลักษณะตลาดและการกำหนดราคา

ลักษณะของการกำหนดราคาและลักษณะของระบบตลาดที่เกิดขึ้นนั้น สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยหลายประการ แต่ที่สำคัญซึ่งเราสามารถแยกได้นั้นพอจะสรุปได้จากปัจจัยที่เกิดจาก

ภาครัฐและปัจจัยที่เกิดจากบทบาทของเอกชนเอง ซึ่งจะอธิบายถึงรายละเอียดในส่วนต่อไป

7.2.1. ปัจจัยที่อธิบายลักษณะตลาดและราคาของสินค้าเกษตร

ถึงแม้ว่าการค้าสินค้าเกษตรนั้นค่อนข้างที่จะมีการค้าเสรี แต่ลักษณะของระบบตลาดที่เกิดขึ้นนั้น ยังมีการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์นัก ราคาที่มีการซื้อขายก็ไม่ได้เกิดจากดุลยภาพของอุปสงค์และอุปทาน เพราะการค้าสินค้าเกษตรนั้นในเกือบทุกหมวดของสินค้าเรียกได้ว่าเป็น "สินค้าทางการเมือง" คือมีการแทรกแซงจากรัฐ ไม่ว่าจะระดับของการแทรกแซงนั้นจะมากหรือน้อยก็ดี เรามักจะได้ทราบถึงบทบาทของรัฐที่เข้าไปแทรกแซงในการค้าสินค้าต่างๆ อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงด้านราคา เช่น การพยุงราคาหรือการประกันราคาก็ดี หรือจะเป็นการแทรกแซงด้านการตลาด เช่นรัฐเป็นผู้นำเข้าเข้าไปมีบทบาทเป็นผู้รับซื้อสินค้าเกษตรประเภทนั้นๆ

จากการศึกษาของอัมมาร สยามวาลา และสุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง¹ พบว่าการที่รัฐเข้าไปแทรกแซงก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อเกษตรกรในหลายด้านด้วยกัน การที่รัฐเข้าไปแทรกแซงในการตลาด ก็มีจุดประสงค์ที่จะช่วยเหลือเกษตรกรซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ดังนั้นการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในระหว่างกลุ่ม จึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่อย่างไรก็ตามมาตรการการแทรกแซงของรัฐนั้นควรมีการวิเคราะห์ให้ละเอียด

นอกจากนั้น เอกชนก็เป็นผู้มีบทบาทอยู่มากในระบบการตลาดของการค้าสินค้าเกษตร สาเหตุเนื่องจากการแข่งขันด้านการค้าสินค้าเกษตรนี้ ยังไม่เป็นการแข่งขันที่สมบูรณ์ เอกชนบางกลุ่มซึ่งอาจมีอิทธิพลในการค้าอันยาวนาน หรือกลุ่มที่ได้ประโยชน์ เนื่องจากมาตรการของรัฐที่ได้นำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ดี เอกชนกลุ่มนี้ได้ก่อให้เกิดระบบตลาดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ในส่วนนี้ การวิเคราะห์จะได้พยายามชี้ให้เห็นภาพของลักษณะตลาดและระบบราคาของสินค้าแต่ละชนิดที่มีความสำคัญต่อการค้ารวมของไทย

ก. ลักษณะของการตลาดและราคาของสินค้าเกษตรแต่ละประเภท²

ข้าว

ในส่วนของข้าวนั้น รัฐมีการแทรกแซงทั้งการค้าภายในและการส่งออก โดยในการค้าภายในนั้น มาตรการที่รัฐให้มี 2 มาตรการ คือ การพยุงราคา หรือการประกันราคา มาตรการ

¹ อัมมาร สยามวาลา, สุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง (2531) "ผลกระทบของการแทรกแซงของรัฐที่มีต่อดุลการชำระเงิน การโอนทรัพยากรจากภาคเกษตรกรรมและการกระจายรายได้ พ.ศ. 2503-2527" ในเศรษฐกิจไทย บนเส้นทางแห่งสันติประชาธรรม.

² เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. เศรษฐกิจไทยการพัฒนาที่ขาดความสมดุลและไม่เป็นธรรม, วารสารเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1

ทั้งสองมีผลทางการเมืองสูง เนื่องจากทำให้เกษตรกรสามารถขายข้าวได้สูงกว่าในตลาดเสรี และรัฐบาลนำข้าวสำรองมาขายให้ผู้บริโภคภายในประเทศในราคาต่ำกว่าราคาตลาด แต่นโยบายทั้งสองมีผลทางเศรษฐกิจต่ำ เนื่องจากการมีตลาดสองราคาทำให้เกิดผู้เชื่อมโยงการซื้อขายของรัฐบาลกับตลาดทั่วไป (Arbitrage) เพื่อให้ได้ส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) และถ้ารัฐบาลเข้มงวดวิธีการซื้อขายเพื่อกำจัดผู้เชื่อมโยงตลาด ก็จะทำให้เกิดการช่วงชิงส่วนเกินทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยการเข้าคิวเพื่อซื้อข้าว ประโยชน์ที่รัฐบาลให้ในรูปแบบของข้าวก็จะถูกลบล้างโดยผลเสียอันเกิดจากการที่ผู้บริโภคต้องเสียเวลามาเข้าคิวซื้อข้าว ดังนั้นผลทางเศรษฐกิจจากมาตรการทั้งสอง จึงเป็นเพียงการโอนส่วนเกินทางเศรษฐกิจเท่านั้น มิได้มีผลต่อการจัดสรรทรัพยากรและต่อเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของภาคเกษตรและของกลุ่มผู้บริโภคแต่อย่างใด ยกเว้นปี 2516 และ 2517¹

ส่วนด้านการส่งออกนั้น มาตรการที่ใช้มี 4 มาตรการคือ การเก็บค่าพรีเมียม การเก็บอากรส่งออก การบังคับให้ผู้ส่งออก "ขายข้าวสำรอง" ในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาด โดยกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้จัดเก็บและมาตรการจำกัดปริมาณส่งออก โดยการจำกัดการให้อนุญาตผู้ส่งออก

จากมาตรการทั้ง 4 ทำให้ต้นทุนข้าวส่งออกเพิ่มขึ้นโดยในช่วงปี 2503-2515 เพิ่มขึ้นร้อยละ 35-40 ของราคาข้าว และในช่วงปี 2516-2517 เพิ่มขึ้นร้อยละ 50-60 ของราคาข้าว และลดลงเหลือศูนย์ในปีตอนต้นปี 2529 แต่การระดังกล่าวไม่ได้ตกแก่ราคาในประเทศ เนื่องจากไทยสามารถผลักภาระส่วนหนึ่งให้กับผู้ซื้อในต่างประเทศได้ เมื่อผลภักการะดังกล่าวดแล้ว จะปรากฏว่าทุก 100 บาทของภาระส่งออกอันเกิดจากมาตรการของรัฐบาลจะทำให้ราคาข้าวภายในประเทศถูกลง 67-75 บาท ในขณะที่ราคาข้าวในต่างประเทศสูงขึ้นเพียง 25-33 บาท

ในปี 2533 นี้ ตลาดการค้าข้าวเริ่มตกต่ำลงอีก ราคาข้าวนั้นต่ำลงเนื่องจากมีปริมาณการผลิตข้าวโดยรวมค่อนข้างมาก ผลคือราคาข้าวในตลาดโลกนั้นปรับตัวลดลง จากในปี 2532 ซึ่งราคาข้าวเปลือกขึ้นพิเศษนี้เมื่อมีราคาสูงถึงเกวียนละ 4,150 บาทโดยเฉลี่ย แต่ในปัจจุบันราคาข้าวเปลือกได้ปรับตัวลงอย่างมากในปลายปีนี้ ราคาข้าวเปลือกเหลือประมาณเกวียนละ 3,000 บาทเท่านั้น รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายแทรกแซงราคาข้าวอีก โดยมีมาตรการหลายประเภท เช่น การอนุมัติเงิน 3,000 ล้านบาท มานุงราคาข้าว นอกจากการแทรกแซงของรัฐในเรื่องราคาและการผลิตแล้ว รัฐบาลยังคงให้การสนับสนุนทางการกักขังโดยรับจำนำข้าวเปลือกในอัตราร้อยละ 85 ของราคาที่กำหนดโดยไม่คิดดอกเบี้ย

¹ จากอัมมาร สยามวาลา และสุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง, 2531

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เห็นได้ว่ารัฐมีการแทรกแซงทั้งในส่วนของการค้าภายในประเทศและการส่งออก แต่ที่แท้จริงแล้วการแทรกแซงของรัฐในการค้าภายในนั้น ไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมเลย ขณะที่การแทรกแซงในส่วนส่งออกนั้นให้ผลมากกว่า รัฐจึงนำมีการพิจารณาประเด็นต่างๆ เหล่านี้อีกครั้งหนึ่ง

ข้าวโพด

รัฐก็มีการแทรกแซงในตลาดข้าวโพดเช่นกัน เช่นในอดีตคือ การแทรกแซงในช่วงปี 2508-2524 คือ การบังคับให้ผู้ส่งออกข้าวโพดตามสัญญาที่มีกับญี่ปุ่น โดยบังคับให้ผู้ส่งออกต้องมีใบอนุญาต และการมีโควต้าสำหรับส่งออกในตลาดข้อตกลง (ญี่ปุ่นและไต้หวัน) สำหรับมาตรการอื่นๆ ได้ถูกยกเลิกไปในเดือนธันวาคม 2524 ทำให้การส่งออกข้าวโพดเป็นไปโดยเสรี

ผลของการแทรกแซงในช่วงดังกล่าว ทำให้ผู้ส่งออกได้รับส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากโควต้า (Quota Rent) และมีผลกระทบต่อราคาในอัตราที่ต่ำเมื่อเทียบกับพืชอื่นๆ คือประมาณร้อยละ -9.7 ถึง 6.2

ในปัจจุบันปัญหาที่สำคัญสำหรับข้าวโพดก็คือ การที่ผลผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ เช่นในปี 2531 สามารถผลิตข้าวโพดได้ 4.5 ล้านตัน แต่ในขณะเดียวกันความต้องการข้าวโพดก็เริ่มสูงขึ้นจากเดิมปีละ 1.7-1.8 เป็น 2.5 ล้านตันด้วย ประกอบกับการส่งออกและการเก็บกำไรก็ยังคงมีอยู่ ณ อัตราที่สูง ทำให้ระดับราคาข้าวโพดสูงขึ้นถึงร้อยละ 70 และในปี 2532 สามารถผลิตข้าวโพดได้ 4 ล้านตัน แต่ความต้องการเพิ่มสูงขึ้นเป็น 3.2 ล้านตัน ทำให้ราคาข้าวโพดสูงขึ้นอีก และเกิดการกักตุนขึ้นอีกในปี 2533 ซึ่งคาดว่าจะเกิดการขาดแคลนและระดับราคาจะสูงขึ้นอย่างแน่นอนและจะเป็นปัญหาต่ออุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่นอุตสาหกรรมอาหารสัตว์อย่างแน่นอน

อ้อยและน้ำตาล

รัฐบาลมีนโยบายอุดหนุนคุ้มครองอุตสาหกรรมน้ำตาล โดยพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายที่ออกในเดือนสิงหาคม 2527 ให้อำนาจให้กลุ่มโรงงานและสมาคมชาวไร่อ้อยรวมตัวกันผูกขาดการค้าและจำหน่ายน้ำตาลในประเทศ และกำหนดราคาขายปลีกน้ำตาลทรายในประเทศสูงกว่าราคาน้ำตาลในตลาดถึง 2 เท่า ยกเว้นปี 2516-2519 ซึ่งราคาตลาดโลกสูงมาก เป้าหมายของมาตรการคือ ยกกระดับราคาน้ำตาลสำหรับผู้บริโภคในประเทศให้สูง และนำกำไรที่ได้จากการขายน้ำตาลในประเทศมาชดเชยการขายน้ำตาลในตลาดโลกในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุน มาตรการที่ใช้คือ รัฐบาลควบคุมโควตาน้ำตาล โดยกำหนดโควตาการผลิตน้ำตาลทั้งสองประเภทสำหรับแต่ละโรงงาน

ผลของมาตรการที่รัฐเข้าแทรกแซง คือ

- 1) เกิดโรงงานผลิตขนาดใหญ่ ทำให้การผลิตแบบต่อเนื่อง
- 2) มีการรวมตัวของสมาคมชาวไร่อ้อย (ความสำเร็จของสมาคมเกิดจากพลังทางการเมืองมากกว่าทางเศรษฐกิจ)
- 3) มีการทำสัญญาล่วงหน้าในการซื้อขายอ้อย
- 4) ราคาอ้อย ไม่ได้ถูกกำหนดโดยการแข่งขัน เพราะรัฐบาลเข้าแทรกแซงทำให้ราคาสำหรับผู้บริโภคและสำหรับโรงงานเคลื่อนไหวในทิศทางที่ต่างกัน (แตกต่างจากข้อ 1 โดยราคาภายในจะสูงกว่าราคาในตลาดโลกยกเว้นปี 2516 ถึง 2519)

มันสำปะหลัง

รัฐบาลได้ลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยการจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraints : VERs เมื่อ พ.ศ. 2525) มีผลให้ประเทศไทยไม่สามารถส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปขายในกลุ่มประเทศประชาคมยุโรปได้เกิน 5 ล้านตันใน 2 ปีแรก และ 4.5 ล้านตันใน 2 ปีถัดมา ในช่วง 2 ปี ประเทศไทยสามารถส่งเพิ่มเติมได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของปริมาณที่ได้ตกลง โดยประเทศไทยจะได้รับเงินช่วยเหลือ 1,750 ล้านบาทในระยะเวลา 5 ปี หลังจากสัญญาฉบับแรกได้หมดอายุลง รัฐบาลได้ทำการต่ออายุสัญญานับตั้งกล่าวเรื่อยมา เนื่องจากราคาผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ส่งไปขายยังต่างประเทศกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EC) มีราคาดีทำให้เกิดการแย่งโควตาเพื่อการส่งไปขายในกลุ่มประเทศ EC ดังกล่าว รัฐบาลได้กำหนดสัดส่วนให้ผู้ส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปขายนอกตลาด EC ได้โควตาในการขายมันสำปะหลังในตลาด EC ได้ในสัดส่วนต่างๆ ซึ่งมีผลทำให้มีการแก่งแย่งสิทธิหรือปริมาณโควตาที่จะส่งไปออกไปยังประชาคมยุโรป โควตาที่จะได้รับจัดสรรนั้นคำนวณมาจากปริมาณการผลิตและ Stock ของแต่ละบริษัททำให้มีการทุจริตในเรื่องของการตรวจสอบ Stock ของมัน เพื่อให้บริษัทของตนได้รับการจัดสรรโควตาในสัดส่วนที่สูง นอกเหนือจากนี้ยังมีการรวมตัวของกลุ่มที่ได้รับการจัดสรรโควตาการส่งออกเพื่อกีดกันมิให้บริษัทรายอื่นที่จะเข้ามาใหม่ เพื่อเข้ามาแข่งขันในธุรกิจประเภทนี้

ยางพารา

สำหรับสินค้ายางพารา นั้น รัฐก็มีบทบาทสำคัญในการค้าเช่นกัน ส่วนการแทรกแซงยางพารา นั้น รัฐได้มีการแทรกแซงในการส่งออก โดยมีการเก็บภาษี 2 ประเภทคือ อากรส่งออก เป็นการเก็บในลักษณะก้าวหน้าและค่าสงเคราะห์สวนยาง การแทรกแซงนี้เป็นเพราะสินค้ายางพารา นั้นเป็นสินค้าส่งออกเสียเป็นส่วนใหญ่

กรณีของยางนั้น มีระบบตลาดที่สลับซับซ้อนน้อยที่สุดในบรรดาพืชส่งออก แต่การแทรก

แข่งมีผลกระทบต่อราคาสูงมาก ผลของการแทรกแซงด้านอากรส่งออกแบบก้าวหน้าจะมีผลมากเมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อในอัตราสูง ถึงแม้ว่าระดับราคาขายจะมีได้เปลี่ยนแปลงไปเท่าใด เช่นในปี 2521 อัตราภาษีเมื่อเทียบกับราคาขายได้เพิ่มจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 22.8 การเพิ่มของภาวะเงินเฟ้อทำให้อัตราภาษีสูงขึ้นเรื่อยๆ จึงเกิดการประท้วงจากชาวสวนยาง ผลักดันให้รัฐบาลลดหย่อนอากรลงมา

ในส่วนของเอกชนนั้น ก็มีบทบาทในการค้ายางพาราตั้งที่กล่าวแล้ว สินค้ายางพารานั้นร้อยละ 95 ส่งออกขายต่างประเทศ และอีกประมาณร้อยละ 5 ขายเพื่อใช้ในประเทศ แม้ว่าตลาดในประเทศจะประกอบด้วยพ่อค้าหลายระดับ แต่ผู้ขายซึ่งเป็นเกษตรกรชาวสวนยางซึ่งมีจำนวนมาก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ซื้อที่มีน้อยรายกว่า ดังนั้นกลไกของตลาดจึงเป็นของผู้ซื้อ ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการขึ้นลงราคาในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะมีผู้ซื้อเพื่อทำการส่งออกกว่า 60 รายที่ได้จดทะเบียนไว้กับกรมวิชาการเกษตร แต่จากการศึกษาของกรมการค้าภายในพบว่า ผู้ส่งออกยางนั้นมีการรวมตัวกันอยู่เพียง 5 กลุ่มใหญ่ๆ ซึ่งเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 77 ของการส่งออกรวม

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลักษณะการผูกขาดนี้เกิดจากการที่มีผู้ขายคือชาวสวนยางซึ่งมีมากกว่า 600,000 ราย แต่มีพ่อค้ารับซื้อระดับหมู่บ้านประมาณ 6,000 รายเท่านั้น นอกจากนี้วิถีทางการตลาดต้องผ่านพ่อค้าหลายระดับ ซึ่งขณะที่ผู้ซื้อที่มีน้อยทำให้ผู้ซื้อเองเป็นผู้กำหนดราคาในแต่ละขั้นตอน ผู้ส่งออกทั้งห้ารายใหญ่ก็มีการกระจายอิทธิพลการรับซื้อออกไปทุกตลาดใหญ่ของประเทศ นอกจากนั้นแล้วประเด็นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ลักษณะของตัวสินค้าเองซึ่งมีลักษณะของยางดิบนั้นไม่สามารถส่งออกได้ต้องทำการแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันก่อน ผู้ส่งออกรายใหญ่เองเป็นผู้มีโรงงานแปรรูป เช่น บริษัทยางไทยปักษ์ใต้ มีโรงงานแปรรูปประมาณ 37 โรงงาน ซึ่งผู้ส่งออกเหล่านี้ได้สร้างความเชื่อถือให้กับผู้ซื้อชาวต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่การติดต่อจะเป็นระยะยาวนานทำให้คู่แข่งไม่สามารถเข้ามาแข่งขันได้อย่างเต็มที่

สุกร

เดิมรัฐบาลเริ่มเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการค้าสุกร และตลาดสุกรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 โดยมอบหมายให้กรมพาณิชย์การทหารบกตั้งโรงฆ่าสัตว์ เพื่อฆ่าสุกรในกรุงเทพฯ และให้เทศบาลต่างๆ เริ่มตั้งโรงฆ่าสัตว์ขึ้นทุกอำเภอ วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติดังกล่าวก็เพื่อควบคุมการฆ่าและจำหน่ายสุกรให้เกิดความปลอดภัยและความสะดวกแก่ประชาชน หลังจากนั้นรัฐบาลก็ได้เข้ามาแทรกแซงระบบการค้าสุกรตลอดมา บทบาทของรัฐบาลในการแทรกแซงระบบการค้าและการตลาดของสุกร เช่น พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และการจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 สาระสำคัญได้แก่การตั้งโรงฆ่าสัตว์ และโรงนึ่งสัตว์ และดำเนินการค้าฆ่าสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้

จะกระทำได้โดยราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยราชการอื่นที่ได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีมอบหมายให้
ทำได้เท่านั้น และเขตการจำหน่ายสัตว์จะต้องจำหน่ายในเขตที่ได้รับอนุญาต การจำหน่ายเนื้อสัตว์
นอกเขตดังกล่าวต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้จำหน่ายนอกเขตนั้นได้ตาม
หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกความตามในพรบ. ความคุมการฆ่าสัตว์มีทั้งสิ้น 11
ฉบับ ฉบับที่สำคัญคือฉบับที่ 1 (2503) และฉบับที่ 11 (2520) กำหนดค่าอาชญาบัตรตัวละ 10
บาท ค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ตัวละ 15 บาท ค่าธรรมเนียมโรงนักร์สัตว์ตัวละ 3 บาทและค่าใบ
อนุญาตสุกรที่ตายเองตัวละ 10 บาท

ฉบับที่ 2 (2503) กำหนดเขตการจำหน่ายเนื้อสัตว์ คือ

ก. โรงฆ่าสัตว์ของเทศบาล สุขาภิบาล หรือตำบล หรือโรงฆ่าสัตว์ที่บุคคลอื่นใดได้
รับมอบหมายจากราชการส่วนท้องถิ่นให้มีเขตจำหน่ายเนื้อสัตว์ภายในเขตเทศบาล สุขาภิบาล หรือ
ตำบลที่โรงฆ่าสัตว์นั้นตั้งอยู่

ข. โรงฆ่าสัตว์ของจังหวัดตาม พรบ. บริหารราชการส่วนจังหวัดที่อยู่นอกเขต
เทศบาล สุขาภิบาล และตำบลให้มีเขตจำหน่ายเนื้อสัตว์ภายในเขตตำบล ตามกฎหมายว่าด้วย
ลักษณะปกครองท้องที่ ณ ที่โรงฆ่าสัตว์นั้นตั้งอยู่

ค. โรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ให้มีเขตจำหน่ายเนื้อสัตว์ภายในเขตกรุง-
เทพมหานคร

ง. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุญาตให้จำหน่ายเนื้อสัตว์นอกเขตจำหน่ายเนื้อสัตว์
ได้ภายในจังหวัดนั้น

จ. อธิบดีกรมการปกครองเป็นผู้อนุญาตให้จำหน่ายเนื้อสัตว์นอกเขตจำหน่ายได้ทั่ว
ประเทศ

ฉบับที่ 4 (2503) กำหนดชนิดโรคระบาดสัตว์หรือลักษณะเนื้อสัตว์ที่ถือว่าไม่เหมาะ
สมที่จะใช้เป็นอาหาร

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่
73 ตอนที่ 78 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2499) มีทั้งสิ้น 50 มาตรา ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสุกร มีดังนี้
รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศเขตปลอดโรคระบาดเพื่อป้องกันโรคระบาดสัตว์ในเขตดังกล่าว เพื่อป้อง
กันการเคลื่อนย้ายสัตว์เข้าหรือผ่านเขตนั้น บุคคลที่จะค้าสัตว์หรือซากสัตว์ต้องได้รับอนุญาตจาก
นายทะเบียน (มาตรา 21) และการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังต่างจังหวัดต้องได้รับอนุญาตจาก
สัตวแพทย์ประจำท้องถิ่น (มาตรา 34) โดยสัตวแพทย์จะกำหนดเงื่อนไขเส้นทางยานพาหนะและ
สถานีขนส่งสัตว์ การนำสัตว์ผ่านด่านกักสัตว์ การส่งออกสัตว์หรือซากสัตว์ไปจำหน่ายต่างประเทศ
ต้องปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 6, 7 (มาตราที่ 35, 36)

แต่ในปัจจุบันนโยบายเกี่ยวกับสุกรของรัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงไปคือ ในประเทศกรมการปกครองลงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2523 ได้อนุมัติให้ทำการจำหน่ายสุกรชำแหละข้ามเขตได้ทั่วประเทศ ทำให้การค้าสุกรเป็นไปอย่างเสรีนอกจากใน เขตจังหวัดภาคใต้ที่มีระเบียบว่าด้วยการกักโรคของกรมปศุสัตว์ ซึ่งถือว่าเป็นเขตปลอดภัย และมีบริษัทเพียง 18 รายที่ได้รับอนุญาตจากกรมปศุสัตว์ให้เหมือนย้ายเข้าไปใน เขตภาคใต้ได้ จากระเบียบของกรมปศุสัตว์ดังกล่าวทำให้เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการรายใหม่ที่จะเข้าไปดำเนินธุรกิจแข่งขันกับผู้ผลิตรายเดิม และทำให้ราคาสุกรชำแหละในภาคใต้มีราคาสูงกว่าที่อื่นๆ โดยเฉลี่ยแล้วประมาณกิโลกรัมละ 4-5 บาท

กากถั่วเหลือง

กากถั่วเหลืองเป็นพืชชนิดหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการปลูกมาโดยตลอด โดยกระทรวงเป็นผู้ให้การสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นการค้นคว้าเพื่อหาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก หรือการจัดหาปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชในราคาถูกให้แก่เกษตรกร นอกจากนี้รัฐยังได้เข้าแทรกแซงทางด้านราคาการรับซื้อถั่วเหลืองด้วยมาตรการต่างๆ เช่น ตามมติ ครม. ลงวันที่ 9 ม.ค. 2533 รัฐบาลได้มอบหมายให้ อตก.และคลังสินค้าเข้ารับซื้อเมล็ดถั่วเหลืองใน 10 จังหวัดด้วยราคา กิโลกรัมละ 9 บาท ซึ่งเป็นราคาที่สูงที่สุดนับตั้งแต่มีการปลูกถั่วเหลือง การแทรกแซงนี้กระทำเพื่อยกระดับราคาให้สูงขึ้นเพื่อผลประโยชน์แก่เกษตรกรทางด้านภานำเข้ารัฐบาลก็ยังได้ทำการกำหนดอัตราภาษีพิเศษ (Surcharge) ตามมติ ครม. ทำให้ราคากากถั่วเหลืองนำเข้ามีราคาสูงและไม่จูงใจให้เกิดการนำเข้าเพื่อปกป้องผู้ผลิตภายในประเทศ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ใช้มาตรการต่างๆ แทรกแซงการปลูกถั่วเหลือง ตั้งแต่การปลูกจนถึงการจำหน่าย ส่วนทางด้านเอกชน ก็ได้มีบทบาทหลายประการที่ทำให้มีกลุ่มบางกลุ่มมีอิทธิพลต่อราคาและการตลาด เช่น ในด้านการใช้ปุ๋ยในการผลิตพบว่า มีบริษัทเอกชนเพียง 3 บริษัท จากจำนวนบริษัททั้งสิ้น 30 บริษัท มีสัดส่วนการนำเข้าปุ๋ยมาจำหน่ายภายในประเทศสูงถึงร้อยละ 90 ของปริมาณนำเข้าทั้งหมด ทำให้ผู้ผลิตทั้งสามรายมีอำนาจในการกำหนดราคาปุ๋ยสูง และทำให้ปัจจัยการผลิตนั้น มีราคาสูงขึ้น นอกจากนี้ในส่วนของโรงงานแปรรูปนั้นถึงแม้จะมีโรงงานสกัดน้ำมันถั่วเหลืองในประเทศถึง 9 โรงงาน แต่ก็มีโรงงานขนาดใหญ่เพียง 3 โรงงานเท่านั้นที่มีบทบาทและกำหนดราคาซื้อขายกากถั่วเหลือง

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลจากการแทรกแซงของรัฐตลอดจนบทบาทของเอกชน ทำให้ประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นประเทศเดียวในโลกที่ราคาของถั่วเหลือง ณ โรงงานสกัดน้ำมันรับซื้อ มีราคาต่ำกว่าราคากากถั่วเหลืองที่ผลิตหลังจากสกัดน้ำมันแล้วดังตาราง 7.2 จะเห็นได้ว่าใน 5 ปีที่ผ่านมาราคาของกากถั่วเหลืองสูงกว่าราคาเมล็ดถั่วเหลืองก่อนสกัดน้ำมันประมาณร้อยละ 6-8

การแทรกแซงของรัฐบาลต่อภาคข้าวเหลืองดังที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า รัฐบาลมีนโยบายคุ้มครองเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหลืองมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการพยุงราคาการรับซื้อเมล็ดข้าวเหลืองหรือการตั้งกำแพงภาษีพิเศษ (Surcharge) แต่มาตรการดังกล่าวเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องและเป็นการสร้างความสะดวกสบายให้แก่บุคคลบางกลุ่มมากกว่า ปัญหาที่สำคัญของอุตสาหกรรมการผลิตภาคข้าวเหลืองที่แท้จริงนั้น น่าจะอยู่ที่ความเหมาะสมในการปลูกข้าวเหลืองในประเทศไทยมากกว่า เนื่องจากข้าวเหลืองเป็นพืชที่ชอบอากาศเย็น ดินค่อนข้างสมบูรณ์ และช่วงกลางวันที่ยาวนาน เช่นในประเทศจีน ญี่ปุ่น หรืออเมริกา ข้าวเหลืองจะให้ผลผลิตถึง 800 ก.ก./ไร่ แต่ในสภาพอากาศร้อน สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำอย่างประเทศไทย ข้าวเหลืองที่ปลูกจะให้ผลผลิตต่ำเพียงประมาณ 250 ก.ก./ไร่ จากข้อแตกต่างทางด้านผลผลิตดังกล่าว หากรัฐบาลจะแก้ไขปัญหา โดยมีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหลืองก็อาจจะทำได้โดยมีการศึกษาอย่างจริงจัง โดยการตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเพื่อค้นคว้าและส่งเสริมให้ผลผลิตต่อไร่ของข้าวเหลืองสูงขึ้น ซึ่งการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงเท่ากับประเทศที่มีความเหมาะสมดังกล่าวเป็นไปได้อย่างยาก

จากการที่รัฐเข้ามาบีบบทบาทในแง่ของการเพาะปลูก โดยแทรกแซงในเรื่องของปุ๋ยหรือแทรกแซงในเรื่องราคา โดยเข้าไปรับซื้อหรือประกันราคาก็ดี การแทรกแซงนี้มีผลกระทบต่อให้ราคาของข้าวเหลืองสูงขึ้น แต่ผลของการแทรกแซงดังกล่าวซึ่งทำให้ราคาผลผลิตสูงขึ้นนั้นจะตกแก่เกษตรกรหรือไม่ เป็นสิ่งที่ควรพิจารณา นอกจากนี้ การที่เอกชนจำนวนน้อยเข้ามาบีบบทบาทนั้น ก่อให้เกิดกลุ่มที่สามารถสร้างอิทธิพลต่อการดำเนินค้าปลีกค้าส่งได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐควรแก้ไขตั้งแต่ต้นเหตุมากกว่าที่จะแทรกแซงเป็นครั้งคราวไป

อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม

น้ำมันปาล์มก็เป็นสินค้าอีกชนิดหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงทางด้านราคา เช่น ตามมติ ครม. ฉบับลงวันที่ 17 เม.ย. 2533 ได้อนุมัติให้ อ.ค.ส. เข้าแทรกแซงการรับซื้อน้ำมันปาล์มจากเกษตรกรเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 106 ล้านบาท หรือในด้าน การนำเข้า รัฐบาลก็มีการคุ้มครองเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มในประเทศ โดยออกมาตรการห้ามนำเข้าปาล์มน้ำมันตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 66,69 พ.ศ. 2531 เนื่องจาก การผลิตปาล์มน้ำมันในประเทศมีต้นทุนต่อไร่สูงและมีผลผลิตต่อไร่ต่ำ ทำให้ราคาต่อหน่วยเปรียบเทียบของน้ำมันปาล์มในประเทศสูงกว่าราคานำเข้า ดังตาราง 7.3 การห้ามนำเข้าดังกล่าวทำให้มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้ น้ำมันปาล์มเป็นวัตถุดิบ เช่น อุตสาหกรรมทำสบู่ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้สูงขึ้น ส่วนทางด้านเอกชนก็มีบทบาทหลายประการที่มีผลกระทบต่อการค้า น้ำมันปาล์มเช่น ในการปลูกปาล์มนั้นสามารถแบ่งประเภทของผู้ปลูกได้เป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 ผู้ปลูกที่เป็นธุรกิจส่วนตัว ประเภทที่ 2 ผู้ปลูกคือสหกรณ์หรือนิคม ซึ่งทั้งสองส่วนมีจำนวนพื้นที่ปลูกประมาณร้อยละ 43 ของพื้นที่ปลูกปาล์มทั้งหมด ผู้ปลูกประเภทที่ 3 ได้แก่ ผู้ปลูกที่เป็นบริษัทและมีโรงงานสกัดน้ำมันของตนเอง ต้องส่งขายให้โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มซึ่งมีน้อย นอกจากจะทำให้ราคาต่ำแล้ว การรอคิว ซึ่งผู้ผลิตที่เป็นบริษัทต้องให้ความสำคัญกับผลผลิตของตนเองก่อน ทำให้ผลปาล์มสกัดของผู้ปลูกในกลุ่มที่ 1 และ 2 ต้องรอคอยเป็นเวลานาน ทำให้มีน้ำมันปาล์มดิบที่ได้มีคุณภาพต่ำ ส่วนการจำหน่ายผลผลิตจากโรงงานสกัดปาล์มดิบ ไปสู่โรงงานผลิตน้ำมันปาล์มบริษัท ราคาการรับซื้อน้ำมันปาล์มดิบมักถูกกำหนดจากโรงงานสกัดปาล์ม น้ำมันบริษัทเนื่องจากมีจำนวนเพียง 10 โรงงานในประเทศ โรงงานสกัดบริษัทเหล่านี้มักมีการเชื่อมโยงกับผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้ น้ำมันปาล์มเป็นวัตถุดิบทั้งสิ้น เช่น โรงงานลีเวอร์บราเธอร์, คอลเกต, กรุงไทยสงวน เป็นต้น การที่ราคาน้ำมันปาล์มถูกลดขย้อมทำให้ต้นทุนการผลิตของกลุ่มโรงงานสกัดเหล่านี้ลดลง เช่น สบู่ มีกำไรมากขึ้น เนื่องจากสบู่แต่ละก้อนมีส่วนผสมของน้ำมันปาล์มถึงร้อยละ 40

จากสาเหตุดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า อุตสาหกรรมการผลิตน้ำมันปาล์มในประเทศไทย เสียเปรียบอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศอื่น เนื่องจากมีต้นทุนต่อไร่สูง และผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่า ดังนั้นรัฐบาลจึงมีทางเลือกในการกำหนดอนาคตของน้ำมันปาล์ม 2 ประการคือ

1. ปล่อยให้อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มเป็นไปตามกลไกตลาด คือปล่อยให้มีการนำเข้าน้ำมันปาล์มโดยเสรี ซึ่งจะมีผลทำให้อุตสาหกรรมปาล์มในประเทศต้องหยุดกิจการ เพราะไม่สามารถแข่งขันกับน้ำมันปาล์มจากต่างประเทศได้

2. มีการปกป้องอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม โดยห้ามนำเข้าและต้องปราบปรามน้ำมันปาล์มที่ผิดกฎหมายอย่างจริงจัง พร้อมทั้งส่งเสริมให้ต้นทุนต่อไร่ในการปลูกน้ำมันปาล์มต่ำลง และผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น แต่ในปัจจุบันรัฐบาลไม่ได้ทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังสิ่งที่รัฐบาลทำก็คือการปกป้องอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศด้วยการห้ามนำเข้าน้ำมันปาล์มจากต่างประเทศ พร้อมทั้งแทรกแซงราคาซื้อน้ำมันปาล์ม เพื่อยุทธราคา น้ำมันดิบให้สูงขึ้น การยุทธราคาดังกล่าวมักไม่ได้ผลเพราะเป็นการเลือกปฏิบัติแก่คนกลุ่มย่อยๆ เพียงบางกลุ่มเท่านั้น และเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากผู้กำหนดราคาน้ำมันปาล์มดิบที่แท้จริงคือ กลุ่มโรงงานสกัดน้ำมันบริษัท นอกจากนั้น การที่รัฐบาลไม่ได้จริงจังกับการส่งเสริมให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการปลูกน้ำมันปาล์มในประเทศโดยตรงเหมือนประเทศมาเลเซีย และ ไม่มีการปราบปรามการลักลอบนำน้ำมันดิบเข้าประเทศอย่างจริงจังแล้ว ก็จะทำให้อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไม่มีความเข้มแข็งได้ในอนาคต เนื่องจากน้ำมันปาล์มดิบเถื่อนที่ถูกลักลอบนำเข้า มีราคาต่ำกว่าน้ำมันปาล์มในประเทศมาก และยังมีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการกว่าน้ำมันปาล์มดิบในประเทศ ทำให้ราคาน้ำมันปาล์มดิบในประเทศตกต่ำลง ส่งผลให้ราคาซื้อผลผลิตปาล์มสดของเกษตรกรต่ำลงและเกษตรกรไม่สามารถปรับปรุงคุณภาพของผลปาล์มสดให้ดีขึ้น ผลผลิตต่อไร่ก็จะตกลงอีก ซึ่งปรากฏการดังกล่าวจะเกิดซ้ำไปเรื่อยๆ

ข. ผลวิเคราะห์ของการแทรกแซงของรัฐ

จากการวิเคราะห์ของอัมมาร สยามวาลา และสุทัศน์ เศรษฐบุญสร้างนั้น ดังตาราง 7.4 ได้ชี้ให้เห็นว่าการแทรกแซงของรัฐทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง ทั้งเกษตรกรที่ปลูกข้าว และเกษตรกรที่ทำกิจการอื่นๆ แต่รายได้ของผู้ที่อยู่นอกภาคการเกษตรทั้งในชนบทและในเมืองกลับมีรายได้ดีขึ้น เกษตรกรที่มีรายได้น้อยได้มักจะไม่มียอดค้าเหลือขายมากนัก จึงได้รับผลกระทบน้อยกว่าเกษตรกรที่มีฐานะดี ซึ่งปลูกข้าวได้มากและผู้ที่ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดคือ กลุ่มคนรวยในเมือง และเมื่อพิจารณารวมการค้าสินค้าเกษตรอื่นๆ แล้วพบว่า ผลกระทบนั้นรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนรวยและคนฐานะปานกลางในเมือง เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านรายได้ อาจมีสาเหตุอื่นด้วย แต่จากการวิเคราะห์นั้นคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากผลของการแทรกแซงของรัฐบาลทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือได้ผลกระทบอาจไม่รุนแรงเท่าที่เห็น หากรัฐบาลนั้นไม่ได้แทรกแซง

7.2.2. ปัจจัยที่อธิบายลักษณะตลาดและราคาของสินค้าอุตสาหกรรม

ในระบบการค้าสินค้าอุตสาหกรรมนั้น สิ่งที่เกิดในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ การค้าสินค้าอุตสาหกรรมบางอย่างมีการค้าที่ค่อนข้างเสรีและมีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ สินค้าบางประเภทนั้นมีการค้าเสรีแต่การแข่งขันนั้นไม่สมบูรณ์ เนื่องจากมีผู้สามารถครองตลาดได้มากทำให้เกิดการกีดกัน การเข้ามาแข่งขันในตลาด สินค้าบางประเภทก็มีการรวมกลุ่มของผู้ที่อยู่ในตลาดเดิม เพื่อกีดกันผู้เข้ามาในธุรกิจใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบทบาทของเอกชนที่ก่อให้เกิดระบบตลาดที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามในการค้าสินค้าอุตสาหกรรมบางประเภทนั้น รัฐเป็นผู้ที่เข้ามามีบทบาทในระบบตลาดค่อนข้างมาก บทบาทของรัฐในการแทรกแซงทางการค้าสินค้าอุตสาหกรรมนั้น อาจพอสรุปได้ดังนี้

1. การออกใบอนุญาต ได้แก่การที่รัฐบาลมีความประสงค์จะเพิ่มกำลังการผลิตในสินค้าอุตสาหกรรมบางประเภทที่เคยคุ้มครองในอดีตแก่ทั้งผู้ผลิตรายเดิมและรายใหม่ เช่น ในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ หรือในอุตสาหกรรมผลิตเหล็ก ซึ่งระเบียบหรือข้อกำหนดมักเป็นอุปสรรคแก่ผู้ผลิตรายใหม่ ในการเข้าสู่อุตสาหกรรมนั้นๆ ซึ่งทำให้เกิดการฉวยโอกาสกักตุนสินค้าและขึ้นราคาในช่วงที่สินค้าเกิดการขาดแคลน

2. การให้สิ่งจูงใจโดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้แก่ การที่อุตสาหกรรมบางประเภทในอดีตได้รับส่งเสริมการลงทุน เนื่องจาก BOI อาจพิจารณาแล้วว่า อุตสาหกรรมดังกล่าว เป็นอุตสาหกรรมที่มีกำลังผลิตยังไม่เพียงพอับความต้องการภายในประเทศ แต่เมื่อได้รับการส่งเสริมจนสามารถผลิตออกสู่ตลาดได้แล้ว BOI อาจพิจารณาว่ากำลังการผลิตนั้นเพียงพอับความต้องการภายในประเทศ แล้วจึงงดให้การส่งเสริมจึงเป็นอุปสรรคแก่ผู้ประกอบการรายใหม่ เนื่องจากไม่ได้รับการส่งเสริมเบื้องต้นจาก BOI ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตสูงจนไม่

สามารถเข้ามาแข่งขันได้ อุตสาหกรรมดังกล่าวได้แก่ อุตสาหกรรมในโครงการ NPC ส่วนใหญ่

3. ส่วนการกีดกันการนำเข้าสินค้าเพื่อมาแข่งขันนั้น โดยทั่วไปการกีดกันการนำเข้า เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน ในทางทฤษฎีแล้ว การกีดกันการนำเข้านั้น นอกจากเป็นการบิดเบือนต่อการแข่งขันอย่างเสรีแล้วยังเป็นปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาด้านโครงสร้าง หยุดชะงักลง เริ่มแรกการกีดกันสินค้านำเข้านั้น เป็นการปกป้องอุตสาหกรรมที่เพิ่งเริ่มก่อตั้ง การอนุญาตให้นำสินค้านำเข้ามาแข่งขันจะมีผลกระทบอย่างมากต่ออุตสาหกรรมเริ่มแรกนั้น ซึ่งโดยปกติจะต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง สินค้าย่อมมีราคาค่อนข้างแพงขณะที่สินค้านำเข้าจากต่างประเทศซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่แล้ว การกีดกันสินค้านำเข้าจึงเป็นการปกป้องอุตสาหกรรมเริ่มแรกให้มีโอกาสได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อแข่งขันกับสินค้านำเข้า

จากภาคผนวกที่ 5 ซึ่งให้เห็นรายการสินค้าที่เป็นนโยบายของกระทรวงอุตสาหกรรมที่มีมาตรการการออกใบอนุญาต หากต้องการเข้ามาในธุรกิจ หรือบางสินค้าที่เป็นเรื่องของการห้ามตั้ง ห้ามขยายโรงงาน ซึ่งบางนโยบายก็เป็นนโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ได้ขอให้กระทรวงอุตสาหกรรมออกมาตรการดังกล่าว สินค้าทั้งหมดในรายการมีประมาณ 27 รายการ ซึ่งบางรายการก็ได้มีมาตรการใช้เป็นเวลานานแล้ว และไม่มีควมจำเป็นอีกต่อไป บางรายการก็น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งรายละเอียดของมาตรการต่างๆ ที่ควรได้รับการแก้ไขจะได้กล่าวในบทต่อไป

จากภาคผนวกที่ 6 ซึ่งให้เห็นว่า ในปัจจุบันมีการห้ามนำเข้าสินค้าทั้งหมด 71 ชนิด สำหรับสินค้าเกษตรนั้นมี 9 ชนิด แต่ก็ได้รับการผ่อนผันไปแล้ว 2 ชนิดคือ ปลาแปงและกากถั่วเหลือง สินค้าบางอย่างมีการอนุญาตให้นำเข้าได้เป็นครั้งคราว แต่องค์การคลังสินค้าเท่านั้นมีสิทธิในการนำเข้าได้ซึ่งบางครั้งก็เป็นโอกาสให้มีการหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการนี้ โดยองค์การคลังสินค้าเป็นผู้คิดค่าบริการเท่านั้น การห้ามนำเข้าสินค้าบางอย่างนั้น เป็นเพียงข้อกฎหมายเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันแล้วไม่มีการนำเข้าสินค้าประเภทอื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์เก่า (ข้อบังคับตามพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2496 และประกาศคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2505) หรือไม้บรรทัดชนิดที่มีมีดประกอบอยู่ในไม้บรรทัด (ตามประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2510) เป็นต้น

นอกเหนือจากบทบาทของรัฐบาลในการก่อให้เกิดการบิดเบือนไปจากการแข่งขันอย่างเสรีแล้ว ในการแข่งขันของสินค้าบางประเภทนั้น อาจเปิดให้มีการเข้ามาแข่งขัน แต่เนื่องจากสินค้านั้นมีต้นทุนในการผลิตสูงจึงทำให้ไม่เกิดการจูงใจให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาประกอบกิจการทำให้อุตสาหกรรมดังกล่าวมีผู้ประกอบการจำกัดเพียงไม่กี่ราย และส่งผลให้เกิดการผูกขาดและระดับราคาสินค้าดังกล่าวสูงขึ้น ลักษณะของสินค้าอุตสาหกรรมประเภทที่มีต้นทุนการผลิตสูงได้แก่ อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ เป็นต้น

ในส่วนนี้จะได้อธิบายถึงระบบการค้าสินค้าต่างๆ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดระบบการค้าดังกล่าว โดยมองถึงสินค้า 2 ประเภท คือ สินค้าอุปโภคบริโภคโดยทั่วไป และสินค้าประเภทที่ใช้เป็นอุปสงค์ขั้นกลาง

ก. สินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป

จากบทที่แล้วที่ได้ชี้ให้เห็นถึงสภาพของตลาดของการค้าสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปนั้น จะเห็นได้ว่าในสินค้าประเภทที่มีการค้าค่อนข้างจะเสรี ส่วนของการแข่งขันนั้นอาจไม่สมบูรณ์นัก แต่ก็เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ หลายประการ รัฐเองไม่ได้เข้าแทรกแซงการค้าสินค้าประเภทเหล่านี้มากนัก ยกเว้นแต่เพียงเป็นผู้คอยควบคุมให้สินค้าเหล่านี้มีระบบของการค้าที่ค่อนข้างเป็นธรรมและราคารักษาจริยธรรมสำหรับผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ยังคงจำเป็นต้องการครองชีพทั่วไป

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนั้น ในสินค้าทั่วไปบริษัทผู้ผลิตได้พยายามผลิตสินค้าออกมาหลายประเภท หลายคุณภาพ เพื่อครองตลาดในคนทุกกลุ่มทุกประเภท และสร้างระบบการจัดจำหน่ายที่เป็นในปัจจุบันนี้เพื่อกระตุ้นผู้ค้ารายใหม่ๆ เข้ามาในตลาด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดได้แก่ การค้าสบู่ จากตาราง 7.5 เห็นได้ว่าสบู่ลักษณะนั้น ครองส่วนแบ่งของตลาดถึงร้อยละ 40 และสบู่ปาล์มโอสิฟมีส่วนแบ่งของการตลาดร้อยละ 11 ซึ่งทั้งสองชนิดต่างก็เป็นสบู่ของผู้ผลิตเดียวกันคือ ค่ายคอลเกตปาล์มโอสิฟ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม สบู่เหล่านี้เป็นสินค้าที่มีการค้าขายแข่งขันกันค่อนข้างจะเสรี ในสินค้าอื่นก็เช่นกัน เช่นโทรทัศน์สีก็ได้มีการแข่งขันอย่างเสรี (ดังตารางที่ 7.6)

ในสินค้าประเภทอื่นๆ หลายชนิด ก็มีข้อจำกัดทางด้านนโยบายของรัฐบาล เช่นการผลิตนมพร้อมดื่มเพื่อขายตลาดนั้น รัฐกำหนดให้โรงงานที่จะตั้งหรือขยายต้องรับช้อนนมดิบจากองค์การส่งเสริมโคนมหรือสหกรณ์โคนมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเลี้ยงโคนมภายในประเทศ แต่แท้จริงแล้วนมดิบที่นำเข้าน่าจะมียาฆ่าแมลงที่มากกว่าเพราะรัฐมีการประกันราคานมดิบ ทำให้ราคานมดิบภายในประเทศมีราคาสูงกว่านมดิบจากต่างประเทศ ดังนั้นการแทรกแซงของรัฐในการผลิตนมพร้อมดื่มจึงทำให้ราคาของนมพร้อมดื่มในประเทศสูงกว่าที่ควรจะเป็น

สินค้าอีกชนิดหนึ่งที่อยากหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงคือรถยนต์ รัฐได้มีนโยบาย 2 ประการคือ

1. คุ้มครองอุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ภายในประเทศโดยตั้งอัตราภาษีนำเข้ารถยนต์ในอัตราสูง โดยรถยนต์นำเข้าที่มีขนาดกระบอกสูบเกิน 2300 ซี.ซี เสียอัตราภาษีร้อยละ 200 ของราคานำเข้า เสียภาษีพิเศษอีกร้อยละ 50 ของอากรในขณะนำเข้า เสียภาษีการค้าอีกร้อยละ 40 ของราคานำเข้า
2. รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้อุตสาหกรรมผลิตรถยนต์ภายในประเทศใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตได้ในประเทศอย่างน้อยร้อยละ 54 ของรถยนต์หนึ่งและร้อยละ 60-70 ของรถบรรทุกขนาดเล็ก

จากนโยบายทั้งสองดังกล่าว ทำให้ราคารถยนต์ที่ประกอบในประเทศมีราคาสูงกว่ารถยนต์ในประเทศอื่นๆ (ดังตารางที่ 7.7)

นอกเหนือจากนี้ โดยประกาศของกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 2 วันที่ 22 มิ.ย. 2533 ไม่อนุญาตให้ตั้งโรงงานประกอบรถยนต์ขึ้นใหม่ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาแข่งขันในประเทศของผู้ประกอบการรายใหม่ ดังนั้นราคารถยนต์ภายในประเทศจึงอยู่ในระดับสูงดังกล่าว เพราะในปัจจุบัน กำลังการผลิตรถยนต์ยังไม่เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้น

ข. สินค้าที่เป็นอุปสงค์ขั้นกลาง

ในสินค้าประเภทนี้ทั้ง เอกชนและรัฐบาลต่างก็มีบทบาทที่ทำให้ระบบการตลาดและการกำหนดราคา เบี่ยงเบนไปจากกลไกของการค้าเสรี สินค้าต่างๆ ที่พอจะหยิบยกมาให้เห็นภาพได้แก่ ปูนซีเมนต์ เหล็กเส้น กระจก และน้ำมัน เป็นต้น

ปูนซีเมนต์

เนื่องจากปูนซีเมนต์เป็นสินค้าที่ต้องใช้เงินลงทุนในระยะแรกเพื่อการผลิตสูง และใช้เวลาในการก่อสร้างนาน ได้มีการประมาณการว่าหากจะทำการสร้างโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ที่มีขนาดกำลังการผลิต 1.5 ล้านตัน/ปี จำต้องมีการลงทุนในเบื้องต้นประมาณ 4 พันถึง 5 พันล้านบาท และจะต้องใช้เวลาก่อสร้างประมาณ 5 ปี จึงจะสามารถผลิตปูนซีเมนต์ออกจำหน่ายได้ การเพิ่มบทบาทของรัฐบาลในการรณรงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันมีผลทำให้แหล่งวัตถุดิบในการผลิตปูนซีเมนต์มีน้อยลง และแหล่งวัตถุดิบที่เหลืออยู่นั้นส่วนใหญ่ผู้ผลิตรายเดิมจะได้รับสัมปทานไปแล้ว จากเหตุดังกล่าวทำให้เกิดอุปสรรคต่อผู้ประกอบการผลิตปูนซีเมนต์รายใหม่ ที่จะเข้าไปดำเนินการผลิตและการผลิตถูกจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้ผลิตเพียง 3 ราย

นอกจากนี้ รัฐบาลมีบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งในการประกาศให้ปูนซีเมนต์เป็นสินค้าควบคุมตามประกาศของคณะกรรมการกลางกำหนดราคารักษาและป้องกันการผูกขาด กระทรวงพาณิชย์ จากประกาศดังกล่าว ทำให้ราคาปูนซีเมนต์ในประเทศไม่ได้ปรับไปตามภาวะต้นทุนที่เพิ่มขึ้น และจากการที่ผู้ผลิตปูนซีเมนต์ในประเทศมีเพียง 3 รายในปัจจุบัน ทำให้ไม่เกิดการแข่งขันกันในด้านต่างๆ ที่จะทำให้อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในประเทศพัฒนามากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและส่วนรวมต่อไป นอกจากนั้นลักษณะความสัมพันธ์พิเศษระหว่างตัวแทนจำหน่ายกับผู้ผลิตปูนซีเมนต์ เช่น บริษัทผู้ผลิตปูนซีเมนต์ มักจะพิจารณาเพิ่มยอดโควตาการจำหน่ายหรือให้สิทธิพิเศษอื่นๆ แก่ตัวแทนจำหน่าย ซึ่งมีความซื่อสัตย์ต่อบริษัทผู้ผลิต ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการที่ตัวแทนจำหน่ายจำหน่ายสินค้าของผู้ผลิตเพียงยี่ห้อเดียวหรือในแง่การให้การสนับสนุนสินค้าของผู้ผลิตรายนั้น ในด้านต่างๆ มากกว่าสินค้านิดอื่นก่อน จากลักษณะดังกล่าวจะทำให้เกิดการผูกพันระหว่างผู้จำหน่าย

และผู้ผลิตจนเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการรายใหม่ จากการสำรวจของคณะทำงาน พบว่าปัญหาการมีต้นทุนการผลิตเบื้องต้นที่สูงและใช้เวลาก่อสร้างนานของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์นั้น สามารถแก้ปัญหาโดยการตั้งโรงงานขนาดเล็กที่มีต้นทุนการผลิตและระยะเวลาการก่อสร้างไม่นานนักแต่อุปสรรคที่สำคัญก็คือ ความสัมพันธ์ของผู้ผลิตเดิมกับตัวแทนจำหน่ายนี้เองที่จะเป็นอุปสรรคในการเข้ามาแข่งขันกับผู้ผลิตรายใหม่

ผลของการแทรกแซงในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ของทั้งภาครัฐบาลและเอกชนดังกล่าว ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของความต้องการปูนซีเมนต์ในประเทศซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างสูง เช่น การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตก่อสร้างในเขตเทศบาลในปี 2532 การก่อสร้างประเภทที่อยู่อาศัย ประเภทพาณิชย์หรือ อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากปี 2531 ถึง 8,326,000 ตารางเมตร หรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 128.64 ทำให้เกิดการขาดแคลนปูนซีเมนต์ในประเทศจึงต้องนำเข้าในปี 2532 สูงถึง 3.54 ล้านตันซึ่งเป็นปริมาณนำเข้าที่สูงที่สุดในการนำเข้าปูนซีเมนต์ และจากการคาดการณ์เบื้องต้นในปี 2533-2534 จะมีปริมาณความต้องการใช้มากกว่ากำลังการผลิต 5.49 ล้านตัน จากปัญหาการขาดแคลนดังกล่าว รัฐบาลได้มีการแก้ปัญหาหลายประการทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ในระยะสั้น ได้เปิดให้มีการนำเข้าอย่างเสรีและมีการตั้งกองทุนชดเชยการนำเข้า เนื่องจากราคาปูนซีเมนต์ในประเทศต่ำกว่าราคาปูนซีเมนต์นำเข้า ส่วนในระยะยาวรัฐบาลได้เปิดให้มีการตั้งและขยายโรงงานผลิตปูนซีเมนต์เพิ่มขึ้นทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ (ส่วนใหญ่จะเริ่มดำเนินการผลิตได้ในปี 2537 ตาราง 7.8) ซึ่งคาดว่าจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนในอนาคตได้ อย่างไรก็ตาม จากลักษณะปัญหาขาดแคลนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็เป็นเรื่องที่ได้เป็นอย่างดีถึงข้อผิดพลาดซึ่งเกิดจากการเข้าแทรกแซงของรัฐบาลและบทบาทของเอกชนในอดีตที่ทำให้ระบบตลาดไม่ได้เป็นตลาดเสรี

ดังที่ได้กล่าวแล้ว ในขั้นต้นว่าการกำหนดให้ปูนซีเมนต์ เป็นสินค้าที่ถูกควบคุมทำให้ราคาขายปูนซีเมนต์ไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการที่สูงได้ และมักจะเกิดการกักตุน หรือการขายปูนเกินราคาเสมอเมื่อกำลังการผลิตไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการภายในได้ ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้รัฐบาลยังได้สร้างเงื่อนไขบางประการในการอนุญาตให้มีการนำเข้าปูนซีเมนต์จากต่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนภายในโดยรัฐบาลได้อนุญาตให้มีการขึ้นราคาปูนซีเมนต์ภายในประเทศตันละ 34 บาท และให้ผู้ผลิตทั้ง 3 รับภาระตันละ 10 บาท เพื่อไปตั้งกองทุนชดเชยปูนซีเมนต์ เนื่องจากราคาปูนซีเมนต์ของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในเอเชียแล้ว ราคาปูนซีเมนต์ของไทยมีระดับราคาที่ถูกที่สุด (ดังตาราง 7.9) และรัฐอนุญาตให้มีการนำเข้าได้อย่างเสรี ทำให้ผู้ผลิตภายในประเทศทั้ง 3 รายเสียเปรียบเนื่องจากต้องแบกรับภาระการชดเชยดังกล่าวไว้

ดังนั้นเห็นได้ชัดว่าการค้าของปูนซีเมนต์ก็มีลักษณะการบิดเบือนอยู่ โดยที่รัฐบาลเองมีส่วนตั้งแต่ต้นในการไม่เปิดให้มีการเข้ามาในธุรกิจได้อย่างเสรี ถึงแม้จะมีการแก้ไขโดยเปิดให้ขออนุญาตเข้ามาในธุรกิจหลังก็ตาม แต่นโยบายของรัฐที่ยังมีอยู่ก็ยังคงพิจารณาถึงผลกระทบอยู่ ดังนั้น การเข้ามาในธุรกิจนี้ยังคงมีการควบคุมอยู่ นอกจากนี้รัฐยังมีบทบาทในการบิดเบือนการค้าโดยมีการแทรกแซงในเรื่องราคา และการนำเข้า โดยประสงค์จะให้เกิดผลดีต่อผู้บริโภค แต่ทั้งนี้เนื่องจากระบบการค้านี้ยังไม่เสรีมากนักนั่นเอง ผลที่ต่อเนื่องก็คือผู้ผลิตรายใหญ่สามารถสร้างเครือข่ายของการจำหน่าย โดยผ่านเอเยนต์ทำให้ผู้ค้ารายใหม่ไม่สามารถเข้ามาในตลาดได้อย่างเต็มที่ ระบบตลาดที่เป็นอยู่จึงอยู่ในการจัดการของบริษัททั้ง 3 รายดังกล่าว ผลประโยชน์ที่ตกแก่ผู้บริโภคโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริโภครายย่อยจึงไม่เกิดขึ้นในสภาวะการณปัจจุบัน

เหล็กเส้น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดระบบการค้าเหล็กเส้นที่เป็นอยู่มีด้วยกันหลายประการ โดยเฉพาะบทบาทของรัฐในการอนุมัติให้ตั้งหรือขยายโรงงานเหล็กเส้น โดยจะพิจารณาจากสภาวะการผลิตและปริมาณความต้องการภายในขณะนั้น ซึ่งจะยึดหลักการปกป้องอุตสาหกรรมเหล็กเส้นภายในประเทศ ประกอบกับการที่อุตสาหกรรมผลิตเหล็กเส้นมีต้นทุนการลงทุนในการผลิตค่อนข้างสูง และเนื่องจากอุตสาหกรรมผลิตเหล็กเส้นเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้พลังงานสูง ราคาลังงานจึงมีความสำคัญต่อการอยู่รอดของอุตสาหกรรม ขณะที่ราคาลังงานในประเทศมีราคาสูงกว่าหลายๆ ประเทศ ทำให้อุตสาหกรรมในประเทศต้องเสียต้นทุนในส่วนนี้สูง มีผลทำให้ประชาชนในประเทศต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อเหล็กเส้นที่สูง และผลิตภัณฑ์เหล็กเส้นไม่สามารถส่งไปขายในต่างประเทศได้

นอกจากนี้เนื่องจากในการผลิตเหล็กเส้นนั้น สามารถทำการผลิตได้ 2 ลักษณะ คือ การผลิตแบบรีดซ้ำ และแบบเตาหลอม โดยแบบรีดซ้ำนี้มีผู้ผลิตทั้งสิ้น 40 ราย มีบริษัทนครไทย สตีลเวิร์ตเป็นผู้ผลิตรายใหญ่มีกำลังการผลิตร้อยละ 10 ของกำลังการผลิตของผู้ประกอบการแบบรีดซ้ำทั้งหมด และในการผลิตแบบเตาหลอมมีผู้ผลิตทั้งสิ้น 7 ราย บริษัทเหล็กสยามเป็นผู้เ้า โดยสามารถผลิตได้ร้อยละ 27 ของกำลังการผลิต ซึ่งจะเห็นได้จากตารางแสดงสภาวะการผลิตเหล็กเส้นในยกก่อนว่า ในอุตสาหกรรมเหล็กเส้น ถึงแม้จะมีผู้ผลิตมากแต่มีผู้ผลิตรายใหญ่เพียงไม่กี่รายและผู้ผลิตเหล่านี้ก็มีอำนาจในการกำหนดราคาสูง นอกจากนี้ยังมีการกักตุนเหล็กเส้นในช่วงที่ความต้องการเหล็กเส้นภายในสูงกว่าปริมาณการผลิตที่ผลิตได้ และการลักลอบผลิตเหล็กที่ไม่ได้มาตรฐานจากโรงงานผลิตแบบรีดซ้ำบางโรงงาน ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าได้มาตรฐาน และประชาชนโดยทั่วไป

ระบบการค้าเหล็กเส้นของบริษัทรายใหญ่ก็มีส่วนคล้ายคลึงกับวิถีทางการตลาดของการค้าปูนซีเมนต์ ดังนั้นการเข้ามาในธุรกิจนั้นจึงมีอุปสรรคค่อนข้างมาก แต่เนื่องจากการแข่งขัน

ยังคงจำกัดเฉพาะรายใหญ่เท่านั้น (ถึงแม้ว่าจะมีการแข่งขันที่สูงกว่า การค้าบนซีเมนต์) ดังนั้นรัฐจึงมีบทบาทต่อการค้าสินค้าเหล็กเส้นดังกล่าว

การแทรกแซงในอุตสาหกรรมเหล็กเส้นดังกล่าว ทำให้อุตสาหกรรมเหล็กเส้นในประเทศไม่ได้ขยายตัวตามความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้น จากตารางแสดงสถานะทั่วไปทางอุตสาหกรรมเหล็กเส้นจะเห็นได้ว่ากำลังการผลิตและปริมาณการผลิตคงที่อยู่ที่ระดับ 1.3 ล้านตัน และ 1.08 ล้านตัน ในขณะที่ปริมาณความต้องการสูงขึ้น ทำให้เกิดการขาดแคลนเหล็กเส้นมาโดยตลอด โดยในปี 2532 มีการขาดแคลนเหล็กเส้นภายในประเทศถึง 383,600 ตัน จากการคาดการณ์เบื้องต้นคาดว่าในปี 2533 จะขาดแคลนเหล็กเส้นในประเทศเพิ่มถึง 603,200 ตันหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 57 จากปี 2532 และในปี 2534 จะขาดแคลนเพิ่มสูงขึ้นถึง 855,740 ตัน หรือร้อยละ 123 จากปี 2532

จากภาวะการขาดแคลนเหล็กเส้นในประเทศดังกล่าวรัฐบาลได้มีมาตรการทั้งระยะสั้นและระยะยาวในการแก้ไข ในระยะสั้นรัฐบาลได้ออกมาตรการต่างๆ เช่น ประกาศกระทรวงพาณิชย์ฉบับที่ 123 กำหนดให้แจ้งปริมาณเหล็กเส้นที่มีในครอบครองเพื่อป้องกันการกักตุนเหล็กเส้น ประกาศกระทรวงพาณิชย์ฉบับที่ 133 กำหนดให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าแจ้งต้นทุนค่าใช้จ่ายกระบวนการผลิตและวิธีการจำหน่าย เมื่อเลขาธิการมีหนังสือแจ้งให้ปฏิบัติ หรือการลดอากรนำเข้าเหล็กเส้น ตั้งแต่ปี 2531 ซึ่งมีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนเหล็กเส้นในประเทศได้บ้าง ส่วนการแก้ปัญหาในระยะยาวนั้น รัฐบาลได้อนุญาตให้ผู้ผลิตเตาหลอม 5 รายขยายการผลิต เนื่องจากเชื่อว่ากำลังการผลิตเหล็กเส้นที่จะเพิ่มขึ้นอีก 1,434,000 ตันในปี 2535 จากผู้ผลิตที่ขอขยายการผลิตจะสามารถตอบสนองต่อกำลังความต้องการที่เพิ่มขึ้นในอนาคตได้ การแก้ไขปัญหาลเหล็กเส้นในระยะยาวดังกล่าว ไม่ได้ปล่อยให้อุตสาหกรรมเหล็กเส้นสามารถดำเนินงานเองตามกลไกตลาด แต่รัฐยังใช้นโยบายคุ้มครองอุตสาหกรรมเดิมอยู่ ทำให้เชื่อได้แน่ว่า ในอนาคตปัญหาเหล็กเส้นคงจะกลับเข้ามามีปัญหาขาดแคลนเหมือนในปัจจุบันอีก เมื่อระดับความต้องการกลับเพิ่มขึ้นสูงกว่ากำลังการผลิตที่มีอยู่อีกครั้ง

กระจก

เนื่องจากในอดีตรัฐบาลมีนโยบายที่จะคุ้มครองอุตสาหกรรมการผลิตกระจกในประเทศ รัฐบาลโดยประกาศของกระทรวงอุตสาหกรรมจึงห้ามตั้งและขยายโรงงานผลิตกระจกตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมลงวันที่ 13 เมษายน 2532 ทำให้อุตสาหกรรมกระจกในประเทศผูกขาดโดยผู้ผลิตเพียง 2 ราย ถึงแม้ในปัจจุบันรัฐบาลจะได้ยกเลิกประกาศฉบับดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ในหลักการอนุมัติให้ผู้ยื่นขออนุญาตยังถูกพิจารณาภายใต้หลักการเดิม นอกจากนี้การให้สิทธิพิเศษของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนแก่ผู้ผลิตรายเดิมที่แตกต่างจากผู้ผลิตรายใหม่ เช่น การกำหนด

เงื่อนไขในการจำหน่ายที่ให้สิทธิการจำหน่ายในประเทศแก่บริษัทกระจกไทยอาชาอีมากกว่าผู้ประกอบกรารรายอื่น (ราคาจำหน่ายกระจกภายในประเทศมีราคาสูงกว่าราคาในต่างประเทศ) หรือ การมีต้นทุนในการประกอบการเบื้องต้นสูง ต่างเป็นปัญหาสำคัญในการเข้าประกอบการของผู้ประกอบการรายใหม่ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ในปัจจุบันมีผู้ผลิตกระจกในประเทศเพียง 2 รายคือ บริษัทกระจกไทยอาชาอี และบริษัทกระจกสยาม โดยบริษัทกระจกไทยอาชาอี มีกำลังการผลิตสูงถึงร้อยละ 94 ของกำลังการผลิตทั้งหมด จากการมีผู้ผลิตเพียง 2 ราย จึงทำให้ไม่เกิดการแข่งขันในอุตสาหกรรมกระจก นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบาย ที่จะคุ้มครองอุตสาหกรรมกระจกภายในประเทศ โดยมีการเก็บภาษีนำเข้ากระจกจากต่างประเทศสูงถึงร้อยละ 35.60 บางชนิดก็คิดจากน้ำหนักคือกิโลกรัมละ 9.5 บาท ทำให้ไม่เกิดการจูงใจที่จะนำกระจกต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายภายในประเทศ

ในส่วนของการค้าเองนั้นในปัจจุบันตัวแทนจำหน่ายกระจกในประเทศ ซึ่งมีประมาณ 20 ราย ได้รวมตัวกันเป็นสมาคมผู้จำหน่ายกระจกในประเทศ คาดว่าในอนาคตสมาคมดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคาสินค้ากระจกภายในประเทศ

สถานะสินค้ากระจกปัจจุบัน พบว่าสินค้ากระจก ไม่ได้มีปัญหาคาขาดแคลนแต่ประการใด เนื่องจากกำลังการผลิตของทั้งสองบริษัทมีมากกว่าความต้องการใช้ภายในประเทศทำให้เกิดสินค้าคงเหลือในอัตราที่สูงเพิ่มขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้เห็นตามเงื่อนไขของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้กำหนดสัดส่วนของการจำหน่ายกระจกภายในและภายนอกประเทศไว้สำหรับแต่ละบริษัทตั้งขึ้นหากมีการขาดแคลนภายในชั้นจริง ทางคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนก็อาจทำการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการส่งออกให้ลดปริมาณการจำหน่ายกระจกในต่างประเทศ เพื่อการเน้นการจำหน่ายในประเทศก็ได้ แต่ปัญหาที่คาดว่าจะมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมกระจกในอนาคตคือ ในอุตสาหกรรมนี้มีผู้ผลิตในประเทศเพียง 2 ราย ประกอบกับได้มีการรวมตัวของตัวแทนจำหน่ายกระจก ซึ่งคาดว่าจะในอนาคตอาจนำไปสู่การกำหนดราคาได้

ตั้งนั้นจากโครงสร้างดังกล่าวของการค้ากระจก ซึ่งไม่มีการแข่งขันทำให้เกิดระบบการค้าที่ให้อำนาจการต่อรองแก่ผู้ผลิตและสมาคมผู้ค้ากระจก ซึ่งถือว่าเป็นการค้าที่ก่อให้เกิดการบิดเบือนจากระบบการค้าเสรี และการบิดเบือนดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคในแง่ของราคา การบิดเบือนดังกล่าวรัฐบาลเป็นผู้มีส่วนในแง่ของการจำกัดการผลิต ขณะเดียวกันการที่มีตัวแทนจำหน่ายน้อยรายซึ่งเกิดจากการมีผู้ผลิตน้อยรายทำให้เอกชนเองก็มีส่วนก่อให้เกิดการบิดเบือนทางการค้าเช่นกัน (ปัจจุบันมีบริษัทกระจกอีก 2 รายที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการก่อสร้างคือ บริษัท การ์เดี่ย และบริษัท บางกอก โพลทกลาส และจะสามารถส่งผลผลิตออกจำหน่ายได้ในอนาคตอันใกล้)

น้ำมันและก๊าซ

จากสภาพของการแข่งขันที่ได้กล่าวในบทก่อน ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีการแข่งขันโดยเสรีนั้น อย่างไรก็ตาม การที่มีบริษัทน้ำมัน เป็นบริษัทต่างชาติส่วนใหญ่ หรือไม่ก็เป็นของรัฐ เนื่องจากการตั้งบริษัทน้ำมันนั้น ใช้เงินงบประมาณลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการเป็นผู้นำรับอนุญาตตามความในมาตรา 6 ต้องใช้เงินลงทุนในการสร้างถังเก็บและสำรองน้ำมัน รวมทั้งเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 500 ล้านบาท ในขณะที่เดียวกัน บริษัทที่ไม่ใช่บริษัทใหญ่ 4 บริษัท ไม่สามารถจะขายน้ำมันให้แก่สถานีบริการต่างๆ ได้ เนื่องจากสถานีบริการเหล่านี้มีข้อตกลงกับบริษัทใหญ่ 4 บริษัท ดังกล่าว ดังนั้นการที่จะเข้ามาในธุรกิจขายปลีก จึงจำเป็นต้องสร้างสถานีบริการของตัวเอง จากกฎระเบียบการตั้งสถานีบริการ ซึ่งกำหนดให้สถานีบริการจะต้องมีเนื้อที่อย่างน้อยประมาณ 1 ไร่ และมีความกว้างอย่างน้อย 25 เมตร ทำให้ต้นทุนในส่วนที่ดินเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ดังนั้นการเข้ามาในธุรกิจประเภทนี้ จึงต้องใช้เงินลงทุนมหาศาลทำให้ บริษัทของคนไทยเองไม่สามารถเข้ามาในธุรกิจได้ เพราะผลตอบแทนที่จะได้รับอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากมีการแข่งขันในระดับสูง ด้วยเหตุผลดังกล่าวบริษัทน้ำมันส่วนใหญ่จึงเป็นของบริษัทน้ำมันต่างประเทศ

ส่วนการขายก๊าซนั้นจากในบทที่แล้ว ซึ่งได้กล่าวถึงการแข่งขันของการค้าทางด้านนี้ ประเด็นที่สำคัญคือการที่รัฐให้เงินอุดหนุนค่าขนส่งและค่าใช้จ่ายในส่วนของถังเก็บ ในต่างจังหวัด ซึ่งถังเก็บเหล่านั้นเป็นของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ทำให้การปิโตรเลียมได้เปรียบบริษัทอื่นๆ ดังจะเห็นได้ว่าส่วนแบ่งตลาดของการปิโตรเลียมนั้นสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในเขตต่างจังหวัด (ดังตาราง 7.10 และตาราง 7.11) จากข้อเท็จจริงที่ว่ารัฐได้แทรกแซงการค้าโดยให้เงินสนับสนุนดังกล่าว ซึ่งเงินในส่วนนี้ติดต่อกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเพียงแห่งเดียว ทำให้เกิดการบิดเบือนทางด้านการค้าอย่างเห็นได้ชัด ถึงแม้ว่าจะมีคำถามว่าถ้าบริษัทคู่แข่งอื่นมีการสร้างคลังเก็บแก๊สใน เขตต่างจังหวัดแล้ว รัฐจะให้เงินสนับสนุนเงินเดียวกันหรือไม่ คำถามนี้ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่

סדר	תיאור	מחיר	משקל
1.	כרטיס	487.268	0.2401
2.	מכשיר	44.269	0.0090
3.	מחיר	13.405	0.0248
4.	מחיר תחבורה ציבורית	131.113	0.1105
5.	מחיר תחבורה ציבורית	203.293	0.0296
6.	מחיר תחבורה ציבורית	40.787	0.0121
7.	מחיר תחבורה ציבורית	2.227	0.0098
8.	מחיר תחבורה ציבורית	14.334	0.0279
9.	מחיר תחבורה ציבורית	91.609	0.0893
10.	מחיר תחבורה ציבורית	34.679	0.1468
11.	מחיר תחבורה ציבורית	17.106	0.1024
12.	מחיר תחבורה ציבורית	6.182	0.0213
MPC			0.8416

מחיר תחבורה ציבורית: מחיר תחבורה ציבורית (MPC) = 0.8416

מחיר תחבורה ציבורית: מחיר תחבורה ציבורית (MPC) = 0.8416

מחיר תחבורה ציבורית: מחיר תחבורה ציבורית (MPC) = 0.8416

ตาราง 7.2 เชื้อชีพเพียงภาคใต้เหลือทิ้งที่โรงงานสกัดรับซื้อ กับราคาขายส่งภาคใต้เหลือทิ้ง (บาท/กก.)

ค่าเหลือทิ้งชนิดรองที่โรงงานสกัดน้ำมันรับซื้อ

	ก.ย.	ค.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	เฉลี่ย	±
ปี 2528/29	6.45	6.50	7.07	7.11	7.37	7.60	7.43	7.00	7.20	7.20	7.13	6.75	7.07	+ 3.21
ปี 2529/30	6.43	6.91	7.16	7.25	7.41	7.17	7.11	7.27	7.89	8.03	8.02	7.90	7.38	+ 4.38
ปี 2530/31	7.91	8.53	10.03	10.32	9.94	10.00	9.18	9.09	9.47	9.13	9.40	9.27	9.36	+26.83
ปี 2531/32	9.04	10.15	9.86	10.23	9.85	9.59	9.52	10.29	9.82	9.97	9.96	9.98	9.77	+ 4.38
ปี 2532/33	8.79	8.40	7.81	7.78	7.78	7.78	7.89	7.66	7.95					

ภาคใต้เหลือทิ้งผลิตในประเทศขายส่ง (๘ หน้าโรงงานสกัดน้ำมัน) ปีระต้น 44-48%

	ก.ย.	ค.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	เฉลี่ย	±
ปี 2528/29	6.48	6.55	7.05	7.32	7.90	8.21	8.21	7.55	7.57	7.75	7.75	7.73	7.50	+12.27
ปี 2529/30	7.30	7.63	7.81	7.85	7.98	7.89	7.75	7.75	8.14	8.22	8.33	8.33	7.92	+ 5.60
ปี 2530/31	8.36	9.04	10.48	11.13	11.20	11.20	11.05	9.91	9.97	9.69	9.93	9.72	10.15	+28.16
ปี 2531/32	9.46	10.81	10.56	10.61	10.32	10.07	9.88	10.72	10.80	10.40	10.29	9.77	10.31	+ 1.58
ปี 2532/33	9.47	9.17	8.61	8.10	8.40	8.40	8.54	8.58	8.80					

ตารางที่ 7.3 เปรียบเทียบราคาขายส่งที่ตลาดกรุงเทพฯ ของน้ำมันปาล์มกับน้ำมันพืชอื่นๆ ที่สำคัญและราคาน้ำมันปาล์มดิบ
ในตลาดต่างประเทศ ปี 2527 - 2532

หน่วย: บาทต่อกก.

ปี	ราคาขายส่งน้ำมันพืชในตลาดกรุงเทพฯ				ราคาขายส่ง	ราคามาเลเซีย	ราคาเรอเดเตอร์ดี
					น้ำมันปาล์มตลาด	FOB	(CIF)
	น้ำมันถั่วเหลือง (ดิบ/บริษัท)	น้ำมันถั่วเหลือง บริษัท	น้ำมันมะพร้าว บริษัท	น้ำมันรำข้าว บริษัท	กรุงเทพฯ (ดิบ/บริษัท)	น้ำมันปาล์มดิบ	น้ำมันปาล์มดิบ
2527	21.35/26.25	22.85	28.07		13.08/25.12	12.79	17.20
2528	18.50/24.69	22.75	19.42	-	11.76/18.98	11.26	12.16
2529	18.12/22.77	18.98	13.61	88.00	9.75/15.30	5.93	6.82
2530	19.29/23.40	20.38	16.07	375.00	13.79/18.79	8.06	8.88
2531	21.53/26.54	23.82	23.28	762.00	16.93/22.04	9.85	11.02
2532 (มค.-มิย.)	(21.04/27.06)	24.14	23.49		14.25/ *	8.73	10.04

* ไม่มีตัวเลข

ที่มา : กรมการค้าภายใน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

- ตัวเลขของมาเลเซียเป็นตัวเลขประเมินของส่วนปาล์มขนาดใหญ๋
- ค่าบวกสร้างส่วนปาล์มรวมค่าเตรียมที่ดิน พืชคลุมดิน พันธุ์ปลูก ถนนและค่าดูแลรักษา รวมถึงสารเคมีเพื่อการกำจัดและควบคุมศัตรูพืช
- ค่าอื่นๆ - ของไทย ได้แก่ ค่าใช้ที่ดินและค่าเสียโอกาส, ของมาเลเซีย ได้แก่ ค่าเสียโอกาส ค่าอาคารสำนักงาน และพาหนะและค่าจ้างประจำ
- ปาล์มมีน้ำมันมาเลเซียจะเริ่มพัฒนาเร็วกว่าของไทย คือ อาจให้ผลในช่วงปลายปี 3 แต่พื้นที่ถือว่ามี 3 ปีแรกเป็นช่วงก่อนพัฒนาผลผลิต

ต้นทุนต่อกิโลกรัมผลปาล์มของไทยเป็นต้นทุนที่ยานปีที่ 16-17

รัฐให้ผลผลิตต่อไร่สูงอยู่ ในขณะที่ของมาเลเซียอยู่ที่ 20 ซันโปก และผลผลิตต่อไร่

เริ่มลดลงแล้ว ต้นทุนต่อกิโลกรัมผลปาล์มของไทยจึงต่ำกว่าของมาเลเซีย

บทที่ 8

แนวโน้มของการค้าและ แนวทางของรัฐในการแก้ไขปัญหา

จากบทที่ 7 ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางการค้าและโครงสร้างของระบบตลาดที่เกิดขึ้น ปัจจัยที่พอจะสรุปได้ดังกล่าว สามารถใช้อธิบายถึงแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ ดังนั้นในบทนี้การวิเคราะห์จึงมุ่งไปในลักษณะที่ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของภาพการค้าที่อาจจะเกิดขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 7 นั้นว่าจะมีโครงสร้างของการค้าเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางใดและผลที่จะเกิดขึ้นในช่วงดังกล่าวมีประเด็นใดบ้างที่ควรจะมีการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเป็นพิเศษ

นอกจากจะชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการค้าและประเด็นปัญหาดังกล่าวแล้ว ในบทนี้จะได้สรุปถึงปัญหาหลักของการค้าสินค้าเกษตรอีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะเชื่อมโยงให้เห็นภาพได้ชัดเจนว่าจากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนั้น ภายในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 7 จะยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องหรือไม่ หากไม่ได้รับการแก้ไข หากแนวโน้มนโยบายที่จะส่งเสริมให้ตลาดมีการค้าอย่างเสรีนั้น ปัญหาเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขโดยรีบด่วน ในขณะเดียวกัน การวิเคราะห์จะได้หยิบยกถึงความพยายามของรัฐที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมา พร้อมกับสรุปถึงสาระสำคัญของมาตรการต่างๆ เหล่านี้ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ประเด็นสำคัญที่ทำให้มาตรการต่างๆ เหล่านี้ไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีอะไรบ้าง ซึ่งข้อสรุปต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้เห็นภาพได้ชัดเจน และสามารถจะเชื่อมโยงกับข้อเสนอแนะตลอดจนแนวทางการแก้ไข ซึ่งจะได้อธิบายในส่วนสุดท้ายของการศึกษาในส่วนนี้

8.1 แนวโน้มโครงสร้างการค้า

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านการค้าภายในที่ได้กล่าวมาในบทก่อนพร้อมกับ การชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวอาจจะช่วยให้เรา ได้มองเห็นภาพของการค้าที่น่าจะเกิดขึ้นในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 ซึ่งการประมาณการค้าแนวโน้มของโครงสร้างการค้าได้มาจากรายงานเบื้องต้นของ อัจฉนา วัฒนานุกิจ¹

จากตาราง 8.1 ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 แนวโน้มของอุปสงค์สินค้ารวม จะมีมูลค่าประมาณ 9.6 ล้านล้านบาทต่อปีโดยเฉลี่ย ซึ่งจะมีอัตราการขยายตัวประมาณร้อยละ 12.7

¹ อัจฉนา วัฒนานุกิจ "การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุนและการควบคุมป้องกัน ปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม" (อัครสำเนา) รายงานเบื้องต้น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ธันวาคม 2533

ต่อไป ในช่วง 5 ปีดังกล่าว จากมูลค่าการค้า 9.6 ล้านล้านบาทนั้นจะเป็นการค้าในการเกษตร ประมาณ 5.7 แสนล้านบาท โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 6 ต่อปี ส่วนภาคอุตสาหกรรมนั้นจะมีการค้าโดยเฉลี่ยประมาณ 6 ล้านล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวคิดเป็นร้อยละประมาณ 12.6 ต่อปี ในภาคบริการมูลค่าของการค้าเฉลี่ยจะมีประมาณ 3 ล้านล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวค่อนข้างสูง คือประมาณร้อยละ 14 ต่อปี ระหว่างปี 2535-2539

เมื่อมองถึงสัดส่วนของการค้าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 สัดส่วนของการค้าภาคเกษตรจะลดลงเหลือในอัตราสัดส่วนโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 6.0 จากในปีปัจจุบัน ซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 7.2 ส่วนภาคอุตสาหกรรมจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยคิดเป็นประมาณร้อยละ 63.2 เพิ่มจากปี 2533 ซึ่งมีอัตราส่วนร้อยละ 62.7 ของมูลค่าการค้ารวม ในภาคการบริการนั้น สัดส่วนของการค้าเมื่อเทียบกับมูลค่าการค้ารวมทั้งสิ้น จะอยู่ในระดับที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยคือประมาณร้อยละ 30.9 เมื่อเทียบกับในปีปัจจุบัน ซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 29.7

เมื่อนิยามถึงสัดส่วนของอุปสงค์สินค้าประเภทต่างๆ แบ่งแยกตามประเภทของการนำสินค้ามาใช้ดังตาราง 8.4 จะพบว่าในภาคการเกษตรจะมีการนำสินค้าการเกษตรไปใช้เป็นอุปสงค์ขั้นกลางสูงขึ้น คิดเป็นประมาณร้อยละ 76.5 ของอุปสงค์รวม เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากสัดส่วนในปีปัจจุบัน ซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 74.3 เมื่อมีการนำสินค้าภาคการเกษตรมาแปรรูปมากขึ้น สัดส่วนของการส่งออกสินค้าเกษตรในรูปวัตถุดิบจึงมีสัดส่วนที่ลดลง เหลือประมาณร้อยละ 2.24 ลดลงจากเดิมในปีปัจจุบัน ซึ่งมีสัดส่วนประมาณ 2.5 สัดส่วนของรายจ่ายหรือการอุปโภคบริโภคของภาคเกษตรมีสัดส่วนลดลงเช่นกัน

ในภาคอุตสาหกรรมก็มีการนำสินค้ามาเป็นอุปสงค์ขั้นกลางมากขึ้น โดยเฉลี่ยต่อไปแล้ว ในช่วง 5 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จะมีสัดส่วนของอุปสงค์ขั้นกลางประมาณร้อยละ 73.4 เพิ่มขึ้นจากปี 2533 ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 71.9 ส่วนรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชนจะมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 18.2 ในปี 2533 เหลือประมาณร้อยละ 16.2 สัดส่วนที่ลดลงนี้สืบเนื่องมาจากสัดส่วนของการนำสินค้ามาเป็นอุปสงค์ขั้นกลางสูงขึ้น

เมื่อนิยามถึงรายละเอียดของแนวโน้มอุปสงค์สินค้าในภาคการเกษตรภายในประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 5.7 แสนล้านบาทนั้น จะเห็นได้ว่าข้าว ผัก และผลไม้ จะมีมูลค่าค่อนข้างสูง โดยข้าวจะมีผลผลิตมูลค่าโดยเฉลี่ยประมาณ 104,073 ล้านบาท มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 7.13 ต่อปี และคิดเป็นสัดส่วนโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 18.7 ของอุปสงค์รวมในภาคการเกษตรภายในประเทศ ส่วนผักและผลไม้จะมีมูลค่าเฉลี่ยสูงขึ้นเป็นอันดับสองรองจากข้าวแทนปศุสัตว์ ซึ่งเคยมีมูลค่าเป็นอันดับสองในปี 2533 ผักและผลไม้จะมีมูลค่าประมาณ 101,250 ล้านบาทโดยเฉลี่ยต่อปี หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.2 ของมูลค่ารวมการค้าในภาคการเกษตรภายในประเทศ และมีอัตราการขยายตัวประมาณร้อยละ 10.2 ต่อปี (ดังตาราง 8.2

และ 8.5) ส่วนปศุสัตว์จะมีมูลค่าลดลงจาก 70,987 ล้านบาทในปี 2533 เหลือโดยเฉลี่ยประมาณ 68,224 ล้านบาท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 12.25 และอัตราการขยายตัวก็อยู่ในลักษณะลดลงประมาณร้อยละ 1.5 ต่อปี ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาทางด้านราคาอาหารสัตว์ที่สูงมากดังที่กล่าวมาในบทก่อน ในด้านไม้ก็มีสัดส่วนลดลงเช่นกันสืบเนื่องมาจากการปิดป่าของรัฐบาล ทำให้ไม้แห้งที่แจ้งมีการใช้วัสดุอื่นแทนไม้มากขึ้น ในสินค้าประเภทอื่นๆ เช่นยางพารา และพืชอื่นๆ จะมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะอ้อย ซึ่งคาดว่าจะมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยค่อนข้างสูง คือประมาณร้อยละ 7.8 ต่อปี ทั้งนี้ด้วยเหตุที่ว่ารัฐมนตรีนโยบายจำกัดพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง ทำให้เกษตรกรหันมาทำไร้อ้อยแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับราคาน้ำตาลในประเทศอยู่ในระดับสูงดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนพืชอื่นๆ จะอยู่ในสัดส่วนที่ค่อนข้างคงที่และมีการขยายตัวในระดับปกติอย่างต่อเนื่อง

รายละเอียดของสินค้าภาคอุตสาหกรรมนั้น ซึ่งมีมูลค่าสูงและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ดังตาราง 8.2 และ 8.5 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า

มูลค่าของการค้าสินค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศทั้งหมดจะมีมูลค่าประมาณ 5.03 ล้านล้านบาท ประเภทของสินค้าที่มีความสำคัญในการค้าภายใน คือ การบินค้าขาย การทอผ้า และการซ่อมผ้า ซึ่งมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.7 ในปี 2533 เป็นร้อยละ 6.1 ในช่วงแผนฯ 7 การผลิตสิ่งทอก็มีสัดส่วนที่สำคัญในการค้าภายในคิดเป็นร้อยละ 4.99

อุตสาหกรรมในกลุ่มวิศวกรรมก็มีสัดส่วนที่สำคัญคือ การผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือเครื่องใช้เพิ่มขึ้นจากเดิมในปี 2533 ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 5.9 เป็นร้อยละ 6.2 การผลิตเครื่องจักรอุตสาหกรรมมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 5.6 การผลิตโลหะอื่นร้อยละ 3.7 นอกจากนี้สัดส่วนของการกลั่นน้ำมันก็มีสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 7.0 ส่วนน้ำมันดิบและถ่านหินมีสัดส่วนสูงเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 6.0 ลดลงเล็กน้อยจากเดิมในปี 2533 ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 6.3

ส่วนการลงทุนภายในประเทศนั้น อุตสาหกรรมกลุ่มวิศวกรรมมีสัดส่วนการลงทุนที่สูงมากในช่วงแผนฯ 7 เช่น การผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือเครื่องใช้มีมูลค่าประมาณ 123,172 ล้านบาทหรือมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 25.5 ของการลงทุนทั้งหมดภายในประเทศ ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 4.8 แสนล้านบาท การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการลงทุนประมาณร้อยละ 23 หรือประมาณ 11,089 ล้านบาท ส่วนการผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะมีสัดส่วนการลงทุนร้อยละ 22.7 นอกจากนี้การลงทุนในการผลิตภัณฑ์โลหะอื่นๆ ก็มีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงเช่นกัน คือประมาณร้อยละ 13.4 ของการลงทุนรวมภายในประเทศ ซึ่งเห็นได้ว่าไทยจะเริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วในช่วงแผนฯ 7 จากการลงทุนในการผลิตเครื่องจักรทั้งหลายนั้น คิดเป็นสัดส่วนรวม 4 กลุ่มถึง ร้อยละ 84.6 ของการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด

จากตารางนี้พบว่า อุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มลดลงในช่วงแผนฯ 7 ได้แก่ การฆ่าสัตว์ ลดลงจากร้อยละ 2.2 ในปี 2533 เหลือเพียงร้อยละ 1.04 สัดส่วนของการแปรรูปและถนอมอาหารรวมถึงโรงสีข้าวและการปั่นแป้งมีแนวโน้มลดลงเช่นกัน

แต่เมื่อพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวพบว่าสินค้าอุตสาหกรรมหลักของไทยเช่นการผลิตสิ่งทอซึ่งคงขยายตัวในอัตราสูงถึงร้อยละ 15.5 ส่วนสินค้าประเภทอื่นๆ ที่มีการขยายตัวค่อนข้างสูงเช่นกัน ได้แก่สินค้าพวกประเภทเคมีภัณฑ์ (ร้อยละ 14.6) หรือสินค้าวิศวกรรม เช่น การผลิตเครื่องจักรอุตสาหกรรม (14.6) การผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือเครื่องใช้ (14.1) การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่นๆ (14.8) การผลิตอุตสาหกรรมเหล็ก (14.01) เป็นต้นนอกจากนี้การผลิตกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษที่มีการขยายตัวในระดับสูงถึงร้อยละ 14.2

อย่างไรก็ตาม มีการค้าสินค้าอุตสาหกรรมบางประเภทที่มีสัดส่วนที่ลดลงหรือขยายตัวค่อนข้างน้อย เช่น การฆ่าสัตว์ (สัดส่วนลดลงร้อยละ 6.4) ในส่วนที่มีการขยายตัว ได้แก่การค้าอาหารสัตว์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดแนวโน้มมูลค่าทางการค้าภายในประเทศของภาคบริการซึ่งมีมูลค่าประมาณ 3 ล้านล้านบาทนั้น จะมีการนำสินค้าบริการไปใช้เป็นอุปสงค์ขั้นกลาง คือนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการผลิตและการค้ากันคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 27.7 ของมูลค่ารวม ส่วนภาคเอกชนจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริการประมาณร้อยละ 36.25 หรือประมาณ 1.08 ล้านล้านบาท สัดส่วนการลงทุนภายในประเทศของภาคบริการในช่วงแผนฯ 7 นั้น มีประมาณร้อยละ 26.18 ของมูลค่ารวมภาคบริการ สัดส่วนที่เหลือร้อยละ 9.92 จะเป็นรายจ่ายของภาครัฐบาล (ตารางที่ 8.4)

ในส่วนของมูลค่าทางการค้าบริการรวมภายในประเทศนั้น รายจ่ายภาคบริการที่สูงที่สุดคือภาคการก่อสร้างไทยประมาณร้อยละ 98.8 ของมูลค่าการก่อสร้างงานบริการสาธารณะและการก่อสร้างอื่นๆ นั้นเป็นรายจ่ายเพื่อนำไปใช้เพื่อการลงทุนภายในประเทศ ซึ่งมีมูลค่าถึง 258,661 ล้านบาท เช่นเดียวกับการก่อสร้างอาคารซึ่งมีสัดส่วนการลงทุนภายในประเทศเฉลี่ยประมาณร้อยละ 93.46 ของค่าใช้จ่ายในภาคนี้ภายในประเทศหรือประมาณ 406,468 ล้านบาท จากมูลค่าค่าใช้จ่ายรวม 434,933 ล้านบาท นอกจากนี้การลงทุนในด้านการค้าก็มีสัดส่วนค่อนข้างสูงเช่นกัน คือประมาณร้อยละ 12.4 หรือมีมูลค่าเท่ากับ 10 หมื่นล้านบาทในช่วงแผนฯ 7

จากตารางที่ 8.5 ในช่วงแผนฯ 7 นั้น แต่ละหมวดของภาคบริการจะมีอัตราการขยายตัวระหว่างร้อยละ 10-17 การผลิตไฟฟ้าและการผลิตก๊าซที่มีการขยายตัวสูงที่สุดคือประมาณร้อยละ 17.35 ส่วนหมวดการคมนาคมมีอัตราการขยายตัวต่ำที่สุดคือร้อยละ 10.44 หมวดการก่อสร้างซึ่งมีสัดส่วนของการลงทุนสูงที่สุดนั้น มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 14.8 โดยทั่วไปแล้วรายละเอียดในเรื่องของการบริการจะได้อีกครั้งในส่วนหลังของงานวิจัยนี้ ส่วนรายละเอียดของภาคการก่อสร้างนั้นจะได้วิเคราะห์อย่างละเอียดต่อไปในส่วนของภาคบริการโดยเฉพาะ

8.2 ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต

ในส่วนนี้จะ เป็นส่วนที่กล่าวสรุปอีกครั้งหนึ่งถึงปัญหาของการค้าที่ เคยเกิดขึ้น ในอดีตทั้งหมด โดยเราสามารถสรุปถึงปัญหาของการค้าโดยแบ่งออกเป็นปัญหาในด้านการผลิต ปัญหาในด้านการตลาดและปัญหาในด้านราคา นอกจากนี้ เพื่อให้การศึกษานี้่ง่ายแก่การพิจารณา การวิเคราะห์จะแบ่งออกเป็น ส่วนของการวิเคราะห์การค้าสินค้าเกษตรและการค้าสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งในช่วงแผนฯ 7 นั้น การค้าสินค้าอุตสาหกรรมจะมีความสำคัญสูงขึ้นดัง ได้กล่าวมาแล้ว

8.2.1 ปัญหาการค้าสินค้าเกษตร

จากบทที่ 6 และบทที่ 7 ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างของการค้าและการเปลี่ยนแปลงของลักษณะของการค้า ตลอดจนลักษณะของตลาดที่เกิดขึ้น รวมถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดลักษณะการค้าดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการค้าสินค้าเกษตรนั้นประสบกับปัญหาต่างๆ มาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากวัฏจักรตามธรรมชาติ จากกฎระเบียบของรัฐหรือจากภาคเอกชน ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้มีไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้จะ ได้สรุปถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบของการค้าสินค้าเกษตร ตั้งแต่ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาด ตลอดจนปัญหาด้านระดับราคา ปัญหาพื้นฐานของการค้าสินค้าเกษตรพอจะสรุปได้ดังนี้

ก. ปัญหาที่เกิดทางด้านการผลิต เกิดจากการที่เกษตรกรไม่ทราบว่ามีใด ฤดูกาลใดควรผลิตพืชผลประเภทใดดี ในบางฤดูกาลจากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกพืชบางประเภทซึ่งเห็นว่าในตลาดทั่วไปและราคาของตลาดโลกนั้นอยู่ในระดับค่อนข้างสูง จึงรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่างๆ เหล่านี้กระจายไปสู่เกษตรกรผู้ผลิต จากการส่งเสริมการเพาะปลูกก็ก่อให้เกิดปัญหาตามมาในฤดูกาลต่อไป เนื่องจากมีการเพาะปลูกพืชผลที่ได้รับการส่งเสริมมากเกินไป เมื่อผลผลิตมากขึ้นราคาสินค้าก็ลดต่ำลง จากการที่ใช้ราคาของพืชผลทางการเกษตรเป็นปัจจัยกำหนดการเพาะปลูกและการผลิตในปีต่อไป จึงกลายเป็นปัญหาที่ต่อเนื่อง ข้อมูลด้านการผลิตที่ยังขาดหาย ไปคือ ข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงปริมาณการผลิตและปริมาณความต้องการของสินค้าเกษตรกรรม หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงปริมาณความต้องการได้ ก็สามารถจะสรุปได้ว่าในปีต่อไปควรผลิตสินค้าประเภทต่างๆ เป็นปริมาณเท่าใด ควรส่งเสริมให้มีการเพาะปลูกอยู่ในระดับใดจึงจะอยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดการผลิตในปริมาณที่มากเกินไปจนทำให้ราคาสินค้าตกต่ำลง การส่งเสริมการเพาะปลูกของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงควรมีการประสานงานกับกระทรวงพาณิชย์ผู้ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการซื้อขายสินค้าเหล่านี้ การขาดความร่วมมือระหว่างสองหน่วยงานนี้จึงเป็นปัญหาหลักของการผลิตสินค้าเกษตรดังกล่าว

นอกจากนี้ ในการผลิตนั้น เกษตรกรยังขาดความรู้ด้านการผลิตอีกมาก เช่นในเรื่องของการใช้ปุ๋ย จะเห็นได้ว่า ปริมาณการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรขึ้นอยู่กับราคาของสินค้าเกษตรในฤดูกาลก่อนๆ หากเกษตรกรสามารถขายสินค้าได้ราคาดีในฤดูกาลนี้ ในฤดูกาลต่อไปเกษตรกรก็จะมีเงินเหลือพอที่จะเพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ยเพื่อให้ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพมากขึ้น ปัญหาเรื่องปุ๋ยเองก็เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาโดยตลอด ซึ่งเกิดจากการผูกขาดโดยบุคคลไม่กี่รายทำให้ราคาปุ๋ยถีบตัวสูงขึ้นมาก นอกจากนี้ยังมีมาตรการของรัฐที่ให้ความคุ้มครองการผลิตปุ๋ยภายในประเทศ จากราคาปุ๋ยที่สูงขึ้นมาก่อนทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาที่ปุ๋ยไม่ได้คุณภาพ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันรัฐจะเลิกมาตรการหลายอย่าง เช่น มาตรการด้านการนำเข้าปุ๋ยสุเรื่อก็ตาม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวก็น่าจะมีการหยิบยกมาชี้ให้เห็นเป็นตัวอย่างได้เป็นอย่างดี

ปัญหาเรื่องปุ๋ยนั้น เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับปัญหาใหม่อีกอย่างคือ ปัญหาเรื่องการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ซึ่งจากงานวิจัยที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยนั้นยังมีผลผลิตต่อไร่ในสินค้าหลายประเภทต่ำกว่าประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศทั้งนี้เนื่องจากความรู้ทางด้านการผลิตของเกษตรกรนั้น ในลักษณะหนึ่งอยู่ในระดับที่จำกัดมาก นอกจากนี้เองระบบชลประทานของรัฐมีความสามารถช่วยเหลือเกษตรกรในด้านเพาะปลูกอยู่ในเฉพาะพื้นที่จำกัดและการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานนั้นยังอยู่ในเขตที่จำกัดเช่นกัน

ปัญหาทางด้านการผลิตอีกปัญหาคือ ปัญหาเรื่องการขยายที่ดินทำกินของเกษตรกร เนื่องจากการขยายที่ดินทำกินนั้นทำได้น้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาที่อาจเกิดจากการบุกรุกป่าสงวน หรือการลงทุนเพื่อปรับปรุงที่ดินนั้นต้องใช้จ่ายเงินลงทุนค่อนข้างสูง ตลอดจนปัญหาเรื่องแหล่งน้ำอาจก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการปรับปรุงที่ดินดังกล่าว

ปัญหาสุดท้ายที่สำคัญมากคือ ปัญหาเรื่องสินเชื่อของเกษตรกรเมื่อเอาไปลงทุนในการเพาะปลูก ในปัจจุบันแม้รัฐจะมีมาตรการช่วยเหลือแก่เกษตรกรด้านนี้อยู่แล้ว แต่เกษตรกรก็ยังคงมีปัญหาการขอสินเชื่อ ซึ่งจะ ได้กล่าวในส่วนต่อไป

ข. ปัญหาด้านการตลาด

จากการวิเคราะห์ในส่วนต้นเห็นได้ว่า การค้าสินค้าเกษตรนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับฤดูกาลจำหน่ายทำให้มีการขายสินค้าออกมามากในบางช่วงของฤดูกาล ทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายในระดับต่างๆ ต้องรับภาระมากขึ้น ใช้เงินทุนหมุนเวียนในการซื้อขายมากขึ้นในภาครัฐนี้หน่วยงาน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ต้องรับภาระมากในบางขณะ องค์การคลังสินค้าก็ต้องทำหน้าที่มากขึ้น ในภาคเอกชนก็ต้องรับภาระในเรื่องการซื้อขาย การเก็บรักษาสินค้า การขนส่ง ซึ่งการให้บริการดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นได้ นอกจากนี้การให้บริการไม่ได้เต็มที่เช่น การเก็บรักษาสินค้าก็อาจทำให้คุณภาพของสินค้านั้นลดลง ความเสี่ยงต่างๆ ก็เกิดขึ้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องระดับราคาทั้งสิ้น

ค. ปัญหาเรื่องราคา

ปัญหาหลักที่เกษตรกรประสบมาโดยตลอดคือ ปัญหาของความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร เกษตรกรนั้นประสบกับความเสี่ยงในการผลิตและการตลาดมาโดยตลอดเนื่องจากความไม่แน่นอนของราคา ซึ่งความไม่แน่นอนของราคานี้เกิดจากปัจจัยหลายๆ ประการ ดังที่กล่าวมาแล้ว ปัจจัยหนึ่งคือ การที่ระบบของการตลาดนั้นยังเป็นระบบการค้าที่ยังไม่เสรีมากนักในบางประเภท ทำให้ราคาของสินค้าถูกกำหนดได้ การผลิตที่มีปริมาณออกจำหน่ายในตลาดมากเกินไปก็เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตกต่ำของระดับราคาสินค้าเกษตร

นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องความเสี่ยงต่อสภาพดินฟ้าอากาศก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลผลิตลดลง นอกจากการผลิตแล้ว สภาพดินฟ้าอากาศยังเป็นตัวแปรสำคัญต่อคุณภาพของสินค้า

สถานที่ซื้อขายสินค้าเกษตรที่มีอยู่จำกัด และความไม่สะดวกในการที่จะให้เกษตรกรนำสินค้ามาขายเองยังตลาดซื้อขายสินค้าทำให้องค์การรวบรวมสินค้ามีบทบาทมาก จากค่าการตลาดที่เกิดขึ้นในการค้าสินค้าเกษตรนั้นก็ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรขายสินค้าในราคาที่ไม่เป็นธรรม หากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการตลาด เช่น ตลาดกลาง การเก็บรักษาสินค้า ตลอดจนการขนส่งที่รวดเร็วจนได้รับการพัฒนา ก็อาจจะช่วยให้เกษตรกรมีความสามารถขายสินค้าได้ในระดับราคาที่สูงขึ้น

ข้าวเป็นสินค้าหนึ่งที่จะมีการหยิบยกขึ้นมาเป็นตัวอย่าง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ไทยมีการผลิตข้าวในปีหนึ่งๆ นั้นเป็นปริมาณทั้งสิ้นประมาณ 20 ล้านตัน โดยในส่วนใหญ่มีการส่งออกประมาณร้อยละ 40 ของการผลิตทั้งหมด ที่เหลืออีกร้อยละ 60 เป็นอาหารบริโภคภายในประเทศ จากการส่งออกร้อยละ 40 ของการผลิตทั้งหมด โดยเฉลี่ยนี้คิดเป็นประมาณร้อยละ 20 ของปริมาณการซื้อขายทั่วโลก ขณะที่เรามีการส่งออก แต่ขณะเดียวกันราคาข้าวที่ผันผวนในประเทศเกิดจากภาวะของราคาข้าวในตลาดโลก ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว ไทยน่าจะมีอำนาจในการต่อรองหรืออิทธิพลต่อราคาข้าวในตลาดโลก ไม่น่าก็น้อย ซึ่งประเด็นนี้ควรได้รับการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงต่อไป

สินค้าแต่ละประเภทต่างก็มีประเด็นปัญหาต่างๆ กันไป ซึ่งควรจะได้มีการพิจารณาเป็นรายๆ ไป ประเด็นของปัญหาต่างๆ ดูได้จากตารางสรุปที่ 8.6

8.2.2 มาตรการของรัฐในการแก้ไขปัญหาค่าสินค้าเกษตร

จากการสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนที่แล้ว จะเห็นได้ว่าหากรัฐไม่ได้พยายามแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็จะกลายเป็นปัญหาที่เรื้อรัง และอาจมีความรุนแรงมากขึ้น ผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะตกแก่ประชาชนโดยทั่วไป แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ เกษตรกรจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุด ในภาคการเกษตรนั้นถือว่าเป็นภาคที่ก่อให้เกิดการจ้างงานมากที่สุดในระบบเศรษฐกิจโดยประมาณกว่าร้อยละ 65 ของแรงงานทั่วประเทศอยู่ในภาคเกษตรกรรม ถึงแม้

ว่าเมื่อเทียบเป็นสัดส่วนแล้ว ภาคเกษตรกรรมจะหดตัวลง และภาคอุตสาหกรรมจะขยายตัวมากขึ้น แต่การเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องในภาคเกษตรกรรม ซึ่งคนส่วนใหญ่ของประเทศยังต้องพึ่งพาอาศัยอยู่กัน รัฐจึงสมควรที่จะให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหของเกษตรกรเป็นพิเศษ

ความพยายามของรัฐในการแก้ไขปัญหาด้านการค้าสินค้าเกษตร ได้กระทำมาโดยตลอด ซึ่งการวิเคราะห์จะได้พิจารณาในส่วนนี้ถึงการศึกษาแก้ไขปัญหของรัฐในเรื่องของการค้าสินค้าเกษตร ในการวิเคราะห์ได้แบ่งการอธิบายออกเป็นบทบาทของรัฐในการแก้ไขปัญหทั้ง 3 ส่วน ดังที่กล่าวมาแล้ว คือการแก้ไขปัญหาด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านราคา ดังรายละเอียดต่อไป

ก. การแก้ไขปัญหาด้านการผลิต

จากข้อสรุปที่ได้ในส่วนต้นซึ่งชี้ให้เห็นว่า ในส่วนของการผลิตนั้นเกษตรกรประสบปัญหาที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ ปัญหาเรื่องสินเชื่อ ปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ปัญหาเรื่องการเพิ่มผลผลิตและปัญหาเรื่องการเลือกเพาะปลูกชนิดสินค้า ซึ่งปัญหาเหล่านี้รัฐได้มีความพยายามในการแก้ไขต่างๆ

ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน ในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงที่ดิน ซึ่งหมายถึงความถึงการปรับปรุงสิทธิในการถือครองที่ดิน เพราะที่ดินเป็นทั้งปัจจัยการผลิตและทรัพย์สิน การที่ให้เกษตรกร ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินถือว่าเป็นการให้แรงจูงใจให้มีการลงทุนเพื่อปรับปรุงคุณภาพดินได้

ความพยายามของรัฐในเรื่องของการจัดหาที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรนั้น ได้ดำเนินการมาเป็นเวลานานแล้ว โดยเริ่มจากการที่กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งนิคมสร้างตนเองเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2483 และกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้มีการจัดที่ดินในรูปแบบของสหกรณ์นิคม ซึ่งทั้งสององค์กรมีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกันคือเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน ให้มีที่ดินทำกิน ในเวลาต่อมารัฐได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรในปี พ.ศ. 2518 โดยจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) มีวัตถุประสงค์หลัก 2 เรื่องคือ (1) ปรับปรุงสิทธิและการถือครองที่ดินเพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดิน เพื่อเป็นการกระจายรายได้และสร้างความเป็นธรรม (2) พัฒนาอาชีพเกษตรกรให้เกษตรกรมีความกินดีอยู่ดี เพื่อเสริมสร้างความเจริญให้ท้องถิ่น

ในส่วนของการดำเนินการของ ส.ป.ก. ที่ผ่านมานั้นจากตัวเลขปี 2528 สามารถจัดรวมได้ 2.1 ล้านไร่ให้แก่เกษตรกรประมาณหนึ่งแสนครอบครัวนับว่ามีผลงานน้อย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการดำเนินงานต้องประสบปัญหาทุกด้าน ทั้งในเรื่องของกฎหมาย วัฏปฏิบัติ ความรู้ความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้องรวมทั้งของรัฐบาล โดยส่วนรวม และงบประมาณที่ได้รับ¹

¹ ดูได้จากการศึกษาของ โสภณ ทองปาน, นโยบายเกษตรหลักและนโยบายของไทย, 2531 หน้า 172

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาก็คือ เรื่องของการจัดหาที่ดินทำกินในอดีตส่วนใหญ่ มุ่งเพื่อช่วยเกษตรกรผู้ที่ไม่มียี่ทำกิน ไม่ใช่เป็นนโยบายสนับสนุนเกษตรกรเพิ่มผลผลิต หรือเป็นนโยบายในการเข้าใจปัญหาอื่นๆ ส่วนของการพัฒนาอาชีพให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น เป็นเพียงวัตถุประสงค์รองเพียงเพื่อให้ผู้ที่ได้กรรมสิทธิ์ที่ดินมีรายได้อีกเพิ่มขึ้น ส่วนผู้ที่ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินอาจมีการบุกเบิกเข้าไปในเขตป่าสงวน และเกษตรกรเองก็ไม่สามารถใช้สิทธิในที่ดินทำกินนั้น ไปเป็นเครื่องค้ำประกันในการขอสินเชื่อได้

ปัญหาเรื่องการเพิ่มผลผลิต ในเรื่องนี้ก็เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบต่างๆ ที่เข้ามาเป็นองค์ประกอบในการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร เช่น ระบบชลประทานและปุ๋ย เป็นต้น ส่วนปัญหาในการพัฒนาระบบชลประทานนั้น ถึงแม้ว่า ในแต่ละแผนพัฒนาจะมีงบประมาณด้านชลประทานสูงในงบพัฒนาด้านการเกษตรก็ตาม แต่ปัญหาในปัจจุบันที่มีอยู่ก็คือ (1) ประสิทธิภาพของการใช้น้ำปรากฏว่าประสิทธิภาพของการใช้น้ำต่ำกว่าที่ได้กำหนดไว้ก่อน เริ่มโครงการมาก (2) การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำมีการใช้ประโยชน์น้อยมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง¹ โดยเฉพาะในโครงการชลประทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3) การบำรุงดูแลรักษาของผู้ใช้น้ำ ในปัจจุบันเกษตรกรใช้น้ำจากระบบชลประทานโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ไม่ต้องดูแลรักษา ทำให้ระบบส่งน้ำในระดับไร่นาเสื่อมโทรม ประสิทธิภาพการใช้น้ำต่ำ ซึ่งปัญหาของระบบชลประทานนี้จะไปกระจายสู่การเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร

เรื่องที่สองคือ เรื่องของปุ๋ย รัฐได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องนี้คือมีหน่วยงานที่เข้ามาจำหน่ายปุ๋ยให้แก่เกษตรกร หน่วยงานนั้นคือองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) การจำหน่ายปุ๋ยของ อ.ต.ก. นั้น กระทำโดยผ่านกลุ่มเกษตรกรและตัวแทนในท้องที่ โดยทั่วไปแล้วจะจำหน่ายต่ำกว่าราคาตลาดและจำหน่ายในรูปเงินเชื่อ เมื่อทำการพิจารณาบทบาทของ อ.ต.ก. โดยทั่วไปแล้วได้ข้อสรุปว่าถึงแม้ว่า อ.ต.ก. จะจำหน่ายปุ๋ยราคาถูกก็ตามแต่ นโยบายที่ผ่านมามีใช้ต้องการที่จะให้เกษตรกรได้ใช้ปุ๋ยราคาถูก เพื่อใช้ปุ๋ยมากขึ้น หรือเพื่อบรรลुरुวัตถุประสงค์เป้าหมายของการผลิต แต่เป็นการหาปุ๋ยเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือสร้างภาพพจน์ที่มีแก่รัฐบาล เช่น การที่รัฐบาลมีนโยบายขายปุ๋ยราคาต่ำกว่าราคาตลาดเมื่อต้นปี พ.ศ. 2530 เป็นการขายปุ๋ยราคาถูกเพื่อลดความเดือดร้อนเพราะราคาข้าวเปลือกมีราคาต่ำลง การลดราคาปุ๋ยจึงกลายเป็นข้อเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรเมื่อมีปัญหาราคาคงต่ำ ทำให้วัตถุประสงค์ของนโยบายปุ๋ยเปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามส่วนดีของการขายปุ๋ยราคาถูกก็มีคือ เนื่องจากกลุ่มที่เป็นบริษัทค้าปุ๋ยเอกชนมีอยู่เพียงไม่กี่กลุ่ม เช่น กลุ่มศรีกรุง กลุ่มไทยเซ็นทรัล ที่แข่งขันกับสมาคมผู้ค้าปุ๋ยเป็นผู้ค้ารายใหญ่เพียงไม่กี่ราย ขณะ

¹ ดูได้จากการศึกษาของ โสภณ ทองปาน, นโยบายเกษตรหลักและนโยบายของไทย, 2531 หน้า 163-164

เด็วกับการจำหน่ายปุ๋ยของ อ.ต.ก. ก็มีเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายประมาณตันละ 350 บาทส่วนใหญ่ เป็นเรื่องของค่าขนส่ง ซึ่งผลตรงประเด็นนี้เป็นตัวช่วยให้ราคาของปุ๋ยที่มีการจำหน่ายกันอยู่ใน ตลาดอยู่ในระดับที่พอเหมาะในการค้า

ในเรื่องของชาวแม่แลงหรือชาวปราบศัตรูพืชนั้น จากการศึกษาพบว่า ในเกษตรกรผู้มีความรู้หน่อยมักจะมีแนวโน้มที่จะใช้ยาปราบศัตรูพืชเกินขนาด เกินความจำเป็น ซึ่งทำให้เกิดผลเสีย ตามมาภายหลัง ดังกรณีที่กำลังเกิดขึ้นก็คือ ปัญหาที่เกี่ยวกับเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลซึ่งในปัจจุบัน การที่เกษตรกรใช้ยากำจัดศัตรูพืชเกินขนาดเป็นเวลานาน ทำให้ตัวเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลนี้คือยา ขณะเดียวกันชาวปราบศัตรูพืชดังกล่าว ได้กำจัดศัตรูตามธรรมชาติของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลด้วย ทำให้เพลี้ยกลายเป็นศัตรูพืชที่ยังหลงเหลืออยู่ ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว

ดังนั้นการแทรกแซงของรัฐในอดีตที่ผ่านมาชี้ให้เห็นถึงข้อผิดพลาดของรัฐ โดยเฉพาะ การให้ อ.ต.ก. เป็นผู้นำเข้าแล้วนำมาขายราคาถูกโดยรัฐให้เงินอุดหนุน (Subsidy) ในส่วน ต่างดังกล่าว แต่ผลที่ได้รับกลับไม่ตกอยู่กับเกษตรกร โดยในบางช่วง อ.ต.ก. ก็มีสินค้าให้ บาง ช่วงก็ไม่มี เกษตรกรไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร ดังนั้นการช่วยเหลือของรัฐนั้น ควรจัดให้มี ระบบมากขึ้นและให้เกษตรกรได้รับทราบถึงการค้านั้นเพื่อซื้อปุ๋ยในราคาถูกไปใช้ให้เป็นประโยชน์ เพราะที่ผ่านมานโยบายปุ๋ยที่รัฐใช้เป็นนโยบายที่แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น

ปัญหาการให้สินเชื่อ ในปัจจุบันรัฐได้พยายามแก้ไขปัญหาการให้เอกชนมีเงินทุนที่จะ ทำการผลิตโดยสรุป 2 นโยบาย คือ การให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้ให้ เงินกู้ทั้งทางผ่านลูกค้ารายคน และผ่านสถาบันเกษตรกร ซึ่งการให้ก็เป็นไปในลักษณะเงินกู้ระยะ สั้น ระยะปานกลางและระยะยาว นอกจากนี้ยังมีให้สินเชื่อในรูปสวัสดิอุปกรณ์การเกษตร ปุ๋ยและ เมล็ดพันธุ์รวมทั้งการให้ความร่วมมือในนโยบายเฉพาะเรื่องของรัฐบาล เช่น โครงการรับจำนำ ข้าวเปลือก พ.ศ. 2530 และ พ.ศ. 2531 อีกนโยบายหนึ่งคือการให้สินเชื่อการเกษตรของ ธนาคารพาณิชย์ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดมาตรการขึ้นใน พ.ศ. 2518 โดยให้ ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรร้อยละ 5 ของยอดเงินให้กู้ยืม ณ วันสิ้นปี 2517 และตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมาได้กำหนดยอดสินเชื่อตามสัดส่วนยอดเงินฝากในปีก่อน เช่น ในพ.ศ. 2515 กำหนดไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7 เพิ่มเป็นร้อยละ 9 ในปี 2520 และร้อยละ 11 ในปี พ.ศ. 2521 ในช่วงปี พ.ศ. 2522-2529 กำหนดในอัตราร้อยละ 13 โดยกำหนดว่าต้องปล่อยกู้ให้แก่ เกษตรกรโดยตรงร้อยละ 11 และธุรกิจเกษตรอีกร้อยละ 2 ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 ธนาคาร แห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนจากสินเชื่อเพื่อการเกษตรเป็นสินเชื่อเพื่อชนบท และกำหนดให้ปล่อย สินเชื่อไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของเงินฝากปีที่แล้ว โดยให้แก่เกษตรกรโดยตรงและอุตสาหกรรม ขนาดย่อมในส่วนภูมิภาคต่ำกว่าร้อยละ 14 ส่วนที่เหลือไม่เกินร้อยละ 6 เป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจการ เกษตรทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามนโยบาย ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงยอมให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติ

ในสอง ลักษณะคือ จะให้กู้แก่เกษตรกรโดยตรงก็ได้หรือจะนำเงินไปฝากไว้กับ ธกส. ก็ได้ เพื่อให้ ธกส. ได้มีเงินทุนที่จะนำไปให้กู้แก่เกษตรกร

จากการดำเนินนโยบายของรัฐทางด้านการใช้สินเชื่อที่ผ่านมามีผลที่ปรากฏอย่างเห็นได้ชัด ก็คือ ส่วนแบ่งของผู้ให้กู้ในระบบได้ลดลงจากร้อยละ 90 ของปริมาณสินเชื่อที่เกษตรกรได้รับในช่วง พ.ศ. 2500-2510 มาเหลือประมาณร้อยละ 50 ในช่วง พ.ศ. 2520-2530 ซึ่งนับว่าเป็นผลสำเร็จอย่างหนึ่งของรัฐบาลในด้านนี้¹

อย่างไรก็ตามปัญหาในการให้สินเชื่อเกษตรกรนั้นก็ยังมียังมีอยู่มาก เช่น 1. ลูกค้าส่วนใหญ่จากแหล่งเงินทุนที่เป็นสถาบันทั้งจาก ธกส. ธนาคารพาณิชย์มักจะเป็นผู้มีฐานะดี เกษตรกรรายเล็กและยากจน ไม่ได้รับบริการด้านนี้มากนัก 2. การพัฒนาบริการที่พื้นฐานด้านการผลิตที่จะเอื้ออำนวยให้การให้สินเชื่อไม่เสี่ยงมาก และมีโอกาสได้รับผลตอบแทนด้านการลงทุนยังมีอยู่จำกัด เช่น เรื่องนำชลประทาน เรื่องบริการส่งเสริมเผยแพร่ เรื่องการจัดหาปัจจัยการผลิต 3. ค่าใช้จ่ายในการให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรสูง 4. ในส่วนของ ธกส. ปรากฏว่าเงินทุนมีจำกัดส่วนใหญ่มาจากธนาคารพาณิชย์และเงินทุน ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงเพิ่มขึ้นทุกปี จากปัจจัยสองข้อหลังนี้ได้เป็นข้อจำกัดไม่เปิดให้ ธกส. ให้เงินกู้แก่เกษตรกรรายเล็ก เพราะเป็นการเสี่ยงเกินไป และ 5. เกษตรกรส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดความรับผิดชอบในการดูแลกิจการของตนเอง ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้มาตรการสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรได้ผลไม่เต็มที่

ข. การแก้ไขปัญหาด้านการตลาด

รัฐได้มีการแทรกแซงในระบบตลาดในหลายๆ ด้าน โดยส่วนใหญ่เพื่อแก้ไขปัญหาของระดับราคา ซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะหน้า และต้องการให้มีการแก้ไขในระยะสั้น ส่วนการแก้ไขปัญหาในระยะยาวนั้น รัฐได้มีการส่งเสริมสร้างระบบตลาดในหลายรูปแบบ โดยให้เอกชนเป็นผู้นำในการจัดตั้งระบบต่างๆ เหล่านี้ และรัฐให้การสนับสนุน ซึ่งระบบตลาดดังกล่าวอาจพอแยกได้เป็นระบบตลาดกลาง ระบบตลาดซื้อขายล่วงหน้า และระบบตลาดข้อตกลง

¹ อัมมาร สยามวาลา, ตลาดสินเชื่อในชนบทไทย, Working Paper. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

การใช้ระบบตลาดกลาง

ตลาดกลางหมายถึง สถานที่ที่เป็นแหล่งกลางในการซื้อขายสินค้าที่เปิดโอกาสให้ผู้ขายสินค้าจำนวนมาก ได้ขายสินค้าโดยตรงให้กับผู้ซื้อที่มีจำนวนมากรายเช่นกัน โดยมีการตกลงหรือกำหนดราคากันอย่างเปิดเผย และมีการแข่งขันในการซื้อขายภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการซื้อขาย รวมทั้งเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกในการซื้อขายที่สามารถสะท้อนภาวะตลาดของสินค้าที่ซื้อขายได้

การจัดตั้งตลาดกลางนั้นมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อเป็นแหล่งกลางของการซื้อขายเพื่อรวบรวมและเพื่อการขายสินค้าเฉพาะท้องถิ่นหรือภูมิภาคที่มีระเบียบและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน และเป็นแหล่งกำหนดราคาสินค้าอย่างมีระบบและเปิดเผย 2) เพื่อลดค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่จะช่วยให้ราคาสินค้าจากแหล่งผลิตกับราคาสินค้าที่ผู้บริโภคและผู้ซื้อไม่แตกต่างกันมากนัก และสร้างอำนาจการต่อรองให้แก่เกษตรกรในการขายผลผลิตของตน 3) เพื่อเป็นแหล่งกลางของการซื้อขายสินค้าที่เข้าสู่ตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเพื่อให้ราคาของสินค้าขึ้นกลางเป็นไปตามภาวะตลาด และลดอำนาจอิทธิพลของผู้ค้าบางกลุ่มในการที่จะเข้ามากำหนดราคาสินค้า 4) เพื่อให้เป็นแหล่งกลางของการส่งเสริมหรือผลักดันให้เกิดการจัดขึ้นคุณภาพและมาตรฐานสินค้า และ 5) เพื่อเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ซื้อและผู้ขายบนพื้นฐานของการแข่งขันอย่างมีระบบ

โดยทั่วไปแล้วรูปแบบของตลาดกลางสินค้าเกษตรสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 รูปแบบก็คือ

1) ตลาดกลางแบบที่ไม่มีระบบ สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบคือ แบบแรก ตลาดกลางแบบดั้งเดิม เป็นตลาดกลางที่ต่างคนต่างค้าในสถานที่ค้าของตนเอง แต่จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน การค้าเป็นไปโดยเสรี ไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับ การซื้อขายมักเป็นแบบต่อรองราคาตัวต่อตัว ผู้ค้าอาจจะมีปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกทางการตลาดเป็นของตนเอง ตลาดที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ เช่น ตลาดกลางข้าว โหนดและข้าวฟ่างบริเวณอำเภอท่าเรือ จังหวัดอุษุขยา แบบที่สอง ตลาดกลางแบบใหม่ เป็นตลาดกลางที่มีผู้จัดตั้งขึ้นมาจะมีสถานที่รวมให้ผู้ซื้อผู้ขายมาติดต่อดำเนินการค้าเป็นไปในลักษณะประมูลหรือการต่อรองราคา แต่ตลาดกลางนี้ได้มีกฎระเบียบมากมายหรือไม่มีกฎหมายมาบังคับ ตลาดกลางในลักษณะนี้ ได้แก่ ตลาดกลางข้าวเปลือกที่นครสวรรค์ ตลาดนัดโค-กระบือ ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียง

2) ตลาดกลางที่มีระบบ เป็นตลาดกลางที่มีสถานที่ซื้อขายอันเป็นแหล่งรวมให้ผู้ซื้อสินค้ามาพบปะกัน ผู้ซื้อผู้ขายต้องเป็นสมาชิกของตลาด มีระบบการควบคุมตลาดหรือโครงสร้างการบริหารที่แน่ชัด การซื้อขายในตลาดอาจกระทำได้โดยตรงหรือผ่านนายหน้า การดำเนินการซื้อขายเป็นไปโดยเปิดเผย เพราะเป็นตลาดที่มีกฎหมายรองรับดำเนินงานภายใต้กฎระเบียบ การตกลงซื้อขายอาจมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งมีบริการต่างๆ จากตลาดกลาง เช่น คลังสินค้า ข้าวสาร เป็นต้น

ในการวิเคราะห์ถึงระบบตลาดกลางที่มีอยู่เห็นว่า ตลาดกลางมีความสำเร็จมากน้อย
เพียงใด ควรพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

1) ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลาดกลางควรจะมีอยู่ใกล้แหล่งผลิตและมีบริเวณที่กว้างขวางพอที่จะอำนวยความสะดวกในการจราจร การขนถ่ายสินค้า การเก็บรักษา
ทั้งยังควรที่จะมีการสื่อสารคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว เพื่อรับและส่งข้อมูลข่าวสารทางการตลาด
และควรเป็นแหล่งที่มีการกำหนดราคาที่เหมาะสมและเปิดเผยด้วย

2) ด้านตัวสินค้าและลักษณะสินค้า สินค้าที่เข้าสู่ตลาดกลางควรเป็นสินค้าที่จะมีความ
สำคัญในท้องถิ่นหรือภูมิภาคนั้นๆ เป็นสินค้าที่ผู้ผลิตไม่มีการแข่งขันในด้านการศึกษากับพ่อค้าคนกลาง
ทั้งยังเป็นสินค้าที่มีลักษณะง่ายแก่การจัดคุณภาพ และสามารถเก็บรักษาได้ ในกรณีที่จะให้ตลาด
กลางดำเนินการรักษาเสถียรภาพราคาไปในตัว

3) ด้านตัวบุคคล ผู้ผลิตและผู้ค้าจะต้องมีความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของ
ตลาดกลาง โดยเฉพาะผู้ผลิตควรจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดการวางแผนการผลิตและการ
ตลาดที่ได้ผล

4) ด้านกฎหมายของตลาดกลาง ควรจะมีกฎหมายรองรับเพื่อให้ตลาดกลางมีสภาพ
เป็นนิติบุคคลและมีอำนาจในการออกกฎระเบียบของตลาดกลางขึ้น

จากลักษณะรูปแบบและเงื่อนไขของตลาดกลางที่ควรจะเป็น ในปัจจุบันมีตลาดกลางที่
ดำเนินการอยู่ที่สำคัญๆ ดังนี้คือ ตลาดกลางข้าวเปลือก ที่จังหวัดนครสวรรค์ ตลาดกลางข้าวโหนด
ข้าวฟ่าง ที่อำเภอท่าเรือ จังหวัดอยุธยา ตลาดกลางพืชไร่ ที่จังหวัดพิจิตรโลก ศูนย์ประมวลซื้อขาย
ยางพาราของกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางในภาคใต้ ตลาดกลางผักที่ตลาดศรีเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดราชบุรี ตลาดกลางลำไยในภาคเหนือ และตลาดกลางโคกระบือในภาคเหนือและภาค
ตะวันออก

สำหรับเรื่องของ การดำเนินงานของตลาดกลางในแต่ละตลาดที่สำคัญในปัจจุบันนั้น
พอจะยกตัวอย่างได้พอสังเขปดังนี้ ตลาดกลางสินค้าพืชไร่ จังหวัดพิจิตรโลก เริ่มต้นจากบริษัทพิจิตร
พืชผล จำกัด ทำการประกอบธุรกิจรับซื้อข้าวเปลือกและพืชไร่ทุกชนิดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 และ
ในที่สุดปี พ.ศ. 2530 ก็ได้รับการส่งเสริมจากจังหวัดพิจิตรโลกและกรมการค้าภายใน จัดตั้งให้
เป็น "ตลาดกลางสินค้าเกษตร จังหวัดพิจิตรโลก" ซึ่งในปัจจุบันมีการดำเนินการซื้อขายสินค้าพืชไร่
อาทิ ถ้าอยู่ในฤดูกาลมีปริมาณการซื้อขายข้าวเปลือกประมาณวันละ 400-600 ตัน ข้าวโหนดประมาณวัน
ละ 200 ตัน และมีนํ้าสำหรับหลังประมาณวันละ 100-200 ตัน ในขณะที่เดี๋ยวกันจะมีผู้ซื้อประมาณ 70
ราย ซึ่งจะหมุนเวียนมาซื้อประมาณวันละ 15-20 ราย ส่วนผู้ขายเป็นพ่อค้าประมาณร้อยละ 70
นอกนั้นอีกร้อยละ 30 เป็นเกษตรกร สำหรับปัญหาที่ตลาดกลางแห่งนี้ได้รับในระยะแรกก็คือ ขาด
เงินทุนหมุนเวียน ต่อมาก็เป็นปัญหาเรื่องเครื่องชั่งไม่มีมาตรฐาน ซึ่งปัญหาทั้งสองนี้ได้รับการแก้ไข
เป็นที่เรียบร้อยแล้วในปัจจุบัน

ตลาดกลางที่สำคัญอีกตลาดหนึ่งก็คือ ตลาดกลางข้าวเปลือกที่จังหวัด นครสวรรค์ ใน จังหวัดนี้มีตลาดกลางข้าวเปลือกที่สำคัญ 2 แห่งคือ อำเภอพยุหะคีรี และที่อำเภอเมือง ซึ่งที่ อำเภอพยุหะคีรีมีตลาดกลางอยู่หลายแห่งเรียกว่า ท่าข้าว และท่าข้าวที่สำคัญคือ ท่าข้าวกำนันทรง ซึ่งเป็นตลาดกลางที่มีขนาดใหญ่ที่สุดมีปริมาณการค้าและจำนวนการซื้อขายมากที่สุด และในท่า ข้าวกำนันทรงนี้สามารถทำการค้าขายโดยเสรี เจ้าของตลาดไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย นอกจากนี้ตลาดกลางข้าวเปลือกยังมีลักษณะเด่นเป็นพิเศษ ซึ่งนอกเหนือจากเงื่อนไขของการตั้ง ตลาดกลางกล่าวคือ เงื่อนไขของการตั้งตลาดกลางตามที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ทางด้านสถานที่ ตลาดกลางควรจะอยู่ใกล้แหล่งผลิต แต่ในเรื่องของการตั้งตลาดกลางข้าวนั้น ควรพิจารณาที่การ คมนาคมเป็นหลักว่าทางเดินของการค้าข้าวเป็นอย่างไร ดังเช่น การตั้งท่าข้าวกำนันทรงที่ นครสวรรค์¹ ส่วนด้านการดำเนินการของตลาดกลางในนครสวรรค์นี้แต่ละตลาดจะคิดค่าบริการ แก่ผู้ซื้อและผู้ขายในราคาใกล้เคียงกัน โดยผู้ขายจะต้องจ่ายค่าซึ่งน้ำหนัก 5 บาทต่อตัน และค่า กรรมกรนำข้าวสารเฉลี่ยประมาณ 2-3 บาทต่อตัน สำหรับผู้ซื้อจะต้องจ่ายค่ากรรมกรเป็นข้าวขึ้น รถ 10 บาทต่อตันและค่าบริการตลาดกลางอีก 6 บาทต่อตัน โดยผู้ขายจะเป็นเกษตรกรร้อยละ 20 อีกร้อยละ 80 จะเป็นพ่อค้าคนกลาง และผู้ซื้อโดยส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าคนกลางและเจ้าของ โรงสี ตลาดกลางข้าวเปลือกนี้นับได้ว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินการอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่าข้าวกำนันทรง

ตลาดผักและผลไม้ที่อำเภอศรีเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นอีกตลาดกลางหนึ่งที่ตั้งขึ้น โดยเอกชน มีผู้จัดการคอยดูแลอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ และการดำเนินการหาตลาดไม่มี กฎระเบียบของตลาด อาศัยการตกลงระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย ส่วนตลาดกลางผักและผลไม้ที่สำคัญอีก แห่งหนึ่งก็คือ ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจุบันคือมีปากคลองตลาด ตลาดมหานาค และตลาดออก สำหรับตลาดปากคลองตลาดนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการจำหน่ายสินค้าเกษตรโดยเฉพาะผัก ซึ่งจะเป็น พ่อค้าคนกลางที่จำหน่ายในตลาดนี้ถึงร้อยละ 80 และเป็นเกษตรกรมาจำหน่ายร้อยละ 20 ลักษณะ ของพ่อค้าที่ปากคลองตลาดนี้มักนิยมออกทุนหรือหาเมล็ดพันธุ์ให้เกษตรกรทำการเพาะปลูก และมีข้อ สัญญาต่อกันว่า เมื่อเกษตรกรเพาะปลูกผลผลิตแล้วจะต้องนำไปขายให้เฉพาะกับพ่อค้าที่ปากคลอง ตลาดออกทุนให้เท่านั้น การปฏิบัติการเช่นนี้เกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา ไม่สามารถ ทราบราคาแท้จริงในท้องตลาดทำให้เกิดการเสียเปรียบในเชิงการค้า ส่วนตลาดมหานาคเป็น

¹ ทรง องค์ชัยวัฒน์ "ตลาดกลางสินค้าเกษตร: ข้าว" ในรายงานการฝึกอบรมวิชาการและ บุคคลากรเรื่อง "การตลาดกลางสินค้าเกษตร" โดยกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ 5-8 กันยายน 2531

ตลาดจำหน่ายผลไม้ทุกชนิดมีลักษณะต่างคนต่างขาย ไม่มีระบบตลาดแท้จริง ผู้ซื้อเข้าไปซื้อด้วยความซุกซนลำบาก

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นเพียงลักษณะและรูปแบบของตลาดกลางบางตลาดเท่านั้นและส่วนใหญ่จะเป็นตลาดกลางในระดับภูมิภาค จากการศึกษาจะพบว่าปัญหาของตลาดในแต่ละตลาดนั้นก็ยังมีปัญหาเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน บางตลาดก็ประสบความสำเร็จ บางตลาดก็ไม่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสภาพทางการค้าในตลาดค่อนข้างที่จะมีการค้าในลักษณะเสรีแต่ก็ยังมีความใหญ่ที่พอจะกล่าวได้ 3 ประการคือ ประการแรก ในเรื่องของการกำหนดราคาสินค้าในตลาดกลาง ปัจจุบันผู้ที่มามีบทบาทในตลาดคือ เจ้าของตลาดและ/หรือพ่อค้าคนกลางที่มีเงินลงทุนสูงในตลาด ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วบุคคลเหล่านี้มีบทบาทในการกำหนดราคาสินค้าและวิถีตลาดสูงมาก หากแต่ทุกวันนี้บุคคลเหล่านี้จะใช้อำนาจที่ตนมีอยู่หรือไม่เท่านั้น ซึ่งก็เป็นเรื่องของความคิดที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากนักน้อยแค่นั้นเพราะในปัจจุบันกฎระเบียบในเรื่องของการควบคุมพฤติกรรมราคาในตลาดกลางยังไม่เกิดขึ้น ประการที่สองคือ เรื่องของการคมนาคมและการส่งข้อมูลข่าวสารให้แก่สมาชิกในตลาดกลาง ซึ่งยังคงมีข้อขัดข้องบางประการอยู่ในปัจจุบัน และประการสุดท้ายซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในตลาดกลางก็คือ เรื่องของค่าใช้จ่ายในการซื้อขายสินค้าซึ่งเกิดจากการเรียกเก็บภาษีการค้าของกรมสรรพากร ด้วยเหตุที่ว่าการค้าขายในตลาดกลางนั้นมีการเปลี่ยนมือทางการค้าหลายครั้งในการค้าสินค้าชนิดหนึ่ง ดังนั้นการเปลี่ยนมือทางการค้าแต่ละครั้งต้องเสียภาษีทางการค้าทุกครั้งซึ่งเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายทางการค้าส่วนหนึ่งที่จะส่งผ่านเข้าสู่การกำหนดราคาสินค้า และปัญหาสุดท้ายที่ตามก็คือราคาสินค้าสูงขึ้นสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้บริโภคในที่สุด

ดังนั้นจากการวิเคราะห์พบว่า ระบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีปัญหาต่างๆ ในตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐหรือเอกชนก็ตาม ปัญหาหลักของตลาดกลางนั้น เกิดจากระบบตลาดที่มีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย หากรัฐเข้าไปดูแลและติดตามผลการซื้อขายโดยตลอดนั้น ตลาดกลางที่เกิดขึ้นอาจขาดความมีอิสระในการทำงาน นอกจากนี้ยังมีการฉ้อโกงจากผู้มีอำนาจได้ ดังจะเห็นได้จากตลาดกลางที่อำเภอพิษณุพนธ์นั้น ในอดีตมีตลาดกลางค่อนข้างมาก แต่ก็ได้ล้มเลิกไปเพราะผู้ซื้อและผู้ขายขาดความมั่นใจในผู้บริหารงาน ซึ่งแตกต่างจากตลาดกลางที่ทำข้าวกำนันทรง ซึ่งผู้บริหารไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย ยกเว้นเก็บค่าธรรมเนียมเท่านั้น อย่างไรก็ตามที่ดีที่ทำข้าวกำนันทรงนั้นก็มีการซื้อขายข้าวประเภททั่วไปเท่านั้น เกือบจะไม่มีมีการนำข้าวขึ้นพิเศษ เช่น ข้าวหอมมะลิไปขาย ซึ่งชี้ให้เห็นได้ว่า ตลาดกลางที่ทำข้าวกำนันทรงก็คงจะพัฒนาไปเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ส่วนตลาดกลางที่พิษณุพนธ์โลกนั้นมีแนวโน้มที่ผิดแปลกไปจากที่อื่นบ้างคือ มีการประกาศประกันราคาในบางสินค้า ซึ่งหากมีการประกาศเช่นนี้แล้ว การซื้อขายก็ไม่ได้เป็นไปอย่างเสรี เพราะคนขายคงจะพอใจในราคาประกัน เพราะน่าจะอยู่ในระดับสูง แต่ผู้ซื้อคงไม่ยอมรับเพราะต้องการต่อรองราคาให้เป็นไปตามภาวะการณ์ของตลาด

นอกจากนี้ในเรื่องการพัฒนาระบบตลาดโดยรวมได้ เคยมีแนวความคิดที่จะให้มีการนำนโยบายส่งเสริมให้เกิดสภาพการตลาดขึ้นมาใช้ ซึ่งถ้าเป็นสภาพการตลาดเพื่อประชุมถึงลักษณะของการตลาดก็ควรจะไม่มีประโยชน์อะไรที่จะมาเพื่อประชุมหาหรือแต่เพียงอย่างเดียว แต่ถ้าเป็นสภาพการตลาดประเภทที่เรียกว่า Marketing Board คล้ายกับในต่างประเทศ ก็จะมีผลเสียมากขึ้น เพราะการจัดตั้งคณะกรรมการนั้นจะต้องให้อำนาจด้วยเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานได้ แต่ถ้าให้อำนาจก็เท่ากับสร้างอิทธิพลให้กับกลุ่มหนึ่งซึ่งจะมีผลต่อกลไกของตลาด ดังนั้น แนวความคิดของสภาพการตลาดก็ไม่น่าจะ ได้ผล

การใช้ระบบตลาดซื้อขายล่วงหน้า (Future Market) ¹

ตลาดซื้อขายล่วงหน้า เป็นสถาบันทางการค้าที่มีความริเริ่มในการจัดตั้งโดยกลุ่มนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การค้า การแปรรูป ฯลฯ สินค้าต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหาสถานที่พร้อมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกและบุคคลอื่นๆ ได้ใช้ประโยชน์ในการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Futures Contract) โดยวิธีการซื้อขายเป็นแบบประมวลผ่านคนกลางซึ่งเป็นสมาชิกของตลาด และอยู่ภายใต้กฎและข้อตกลงของตลาดและเนื่องจากลักษณะการซื้อขายเป็นการซื้อขายที่ผู้ซื้อขายไม่เห็นสินค้า ฉะนั้นมาตรฐานของสินค้าต้องแน่นอนซึ่งในสัญญาจะระบุถึงชนิดของสินค้าที่ซื้อขาย ปริมาณ คุณภาพ และเวลาที่ส่งมอบโดยราคาซื้อขายจะเกิดจากการประมวลกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ในการจัดตั้งตลาดซื้อขายล่วงหน้า นั้น มีเงื่อนไขที่จำเป็นในการจัดตั้งตลาดคือ

- 1) ตลาดจะต้องอยู่ในลักษณะที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ การซื้อขายสินค้าต้องเป็นไปโดยเสรี ไม่มีการควบคุมราคา หรือมีการแทรกแซงในการผลิตและการตลาดจากรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้การขึ้นลงของระดับราคาได้สะท้อนถึงภาวะการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์และอุปทานของสินค้าอย่างแท้จริง
- 2) ในส่วนของผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้ใช้สินค้านั้นๆ ต้องมีอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นตลาดที่มีการแข่งขันอย่างมีระเบียบ กฎเกณฑ์ไม่มีผู้ใดใช้อิทธิพลกำหนดปริมาณสินค้าที่นำออกจำหน่ายและราคาจำหน่ายได้
- 3) จากนั้นตลาดจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในทางการค้าและปัจจัยพื้นฐานทางการตลาดพร้อมมูล อัตราดอกเบี้ยจะต้องไม่สูงเกินไปจนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของตลาด
- 4) ข้อมูลข่าวสารต้องเชื่อถือได้และ
- 5) จะต้องมีการกฎหมายว่าด้วยตลาดซื้อขายล่วงหน้า เพื่อวางกรอบการดำเนินงานหาตลาดและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง

¹ จากรายงานการศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง "ตลาดซื้อขายเกษตรล่วงหน้า: แนวทางใหม่ของระบบตลาดสินค้าเกษตรของไทย" โดยกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2531

ส่วนคุณสมบัติของสินค้าเกษตรที่น่าจะมีการซื้อขายในตลาดล่วงหน้านั้น ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) สินค้าจะต้องจัดมาตรฐานได้เนื่องจากลักษณะการซื้อขายเป็นแบบไม่เห็นสินค้า 2) สินค้าจะต้องไม่เน่าเสียง่าย เพราะการซื้อขายเป็นแบบล่วงหน้าผู้ขายอาจจะเก็บสินค้าในคลังสินค้าถ้ายังไม่มีการซื้อขายในขณะนั้น 3) สินค้าควรเป็นสินค้าตามฤดูกาลเพื่อทำให้เกิดความต้องการที่จะซื้อล่วงหน้า เพราะถ้าสินค้านี้ออกสู่ตลาดทั้งปีก็จะไม่มีผู้ซื้อล่วงหน้าและ 4) อุปสงค์และอุปทานของสินค้าต้องมีมากพอแก่การค้า เนืองงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความคล่องตัวรวมทั้งป้องกันการปั่นตลาด สินค้าโภคภัณฑ์ที่มีการซื้อขายอย่างเสรี

การซื้อขายในตลาดซื้อขายล่วงหน้าที่มีข้อมบัญญัติมี 2 แบบคือ การซื้อขายผ่านสถานประมูลราคา (Trading Hall) และการซื้อขายแบบไม่มีสถานประมูลราคา โดยมีพนักงานคอยจับคู่ (Matching) ความต้องการซื้อ/ขาย ที่ลูกค้าส่งเข้ามาช่วงเวลาเปิดทำการซื้อขาย

ส่วนของปัญหาสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการซื้อขายในตลาดล่วงหน้าก็คือ ถ้ามีผู้ค้ารายใหญ่ในตลาดเพียงไม่กี่รายที่มีอำนาจในการกำหนดราคาซื้อขายพืชผล หรือในกรณีที่ผู้เข้ามาทำการค้าในตลาดเพิ่มสูงขึ้น โดยไม่มีกฎเกณฑ์ที่รัดกุมเพียงพออาจจะก่อให้เกิดปัญหาการปั่นตลาด และสร้างความเสียหายต่อผู้ซื้อในตลาดและเศรษฐกิจส่วนรวมได้

สำหรับประเทศไทย การซื้อขายสินค้าในตลาดซื้อขายล่วงหน้ายังไม่ปรากฏ แต่มีพ่อค้านักธุรกิจได้รวมกลุ่มกันเพื่อทำการซื้อขายล่วงหน้าอยู่บ้างแล้ว ในแวดวงของพ่อค้าัญญาพืช และผู้ส่งออก เช่น การค้าข้าวโพด โดยการซื้อขายตัวสัญญาที่อาศัยความเชื่อถือเป็นส่วนตัวเป็นหลักและไม่มีการระบุหรือกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ส่วนลักษณะของนักธุรกิจที่เข้ามาทำการซื้อขายแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกเป็นกลุ่มของนักเก็งกำไรอาชีพ ซึ่งการค้าเงินธุรกิจของกลุ่มนี้จะมีวิวัฒนาการหน้าที่เป็นสมาชิกของตลาดซื้อขายล่วงหน้าในต่างประเทศ เข้าร่วมกิจการกับบริษัทตัวแทนที่อยู่ในประเทศไทยในฐานะเป็นสาขา หรือเป็นตัวแทนร่วมเพื่อหาลูกค้าเข้าไปซื้อขายสินค้าเก็งกำไรในตลาดซื้อขายล่วงหน้าในประเทศอื่นๆ หรืออาจเป็นการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าในต่างประเทศทั้งหมดที่ไม่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายในประเทศอื่นๆ เลย การซื้อขายจะทำโดยส่งสินค้าส่งซื้อขายผ่านบริษัทตัวแทนในประเทศไทย โดยยังไม่มีชำระเงิน ถ้าซื้อสินค้าหรือถ้าขายก็ยังไม่มีการรับเงินลูกค้าจะได้กำไรหรือขาดทุนแล้วแต่การเปลี่ยนแปลงจากราคาซื้อและขายในบัญชีที่บริษัทบันทึกไว้ ขณะเดียวกันบริษัทฯ จะตั้งบัญชีระหว่างกันกับบริษัทในต่างประเทศบันทึกการขายการรับจ่ายเงินที่ตัวแทนได้กระทำไป และมีกำหนดชำระบัญชีกันเป็นระยะๆ โดยไม่ต้องชำระเงินหรือรับเงินในการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าใดๆ การดำเนินธุรกิจนี้ยังไม่มีการขยายบังคับใช้จึงมักจะปรากฏว่าการผิดสัญญาหรือมีการคดโกงกันอยู่เสมอ ในกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มของนักธุรกิจที่ซื้อสินค้าเพื่อส่งมอบในระยะสั้น (Forward Contracts) ซึ่งได้แก่กลุ่มนักธุรกิจที่ซื้อสินค้าเพื่อส่งมอบในระยะสั้น (Hedger) ที่เข้าไปซื้อขายเพื่อลดความเสี่ยง (Hedging) สำหรับสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศคือข้าวโพด การ

สิ่งที่จะกระทำอย่างไม่เป็นทางการชำระเงินเมื่อส่งมอบของ โดยที่ชาวโพลจะเก็บรักษาไว้ที่ไซโล ดังนั้นจึงเกิดการซื้อขายตัวไซโลเป็นอีกรูปแบบหนึ่งทางการค้า¹ การซื้อขายในลักษณะนี้ผู้ซื้อขายจะตกลงกันเอง ทำให้เกิดการผิดหรือไม่ทำตามสัญญาของคู่ค้าเมื่อถึงวันรับและส่งมอบสินค้า เนื่องจากสัญญาที่ทำกันไม่มีผลใช้บังคับตามกฎหมาย

จากการศึกษาในข้างต้นจึงสรุปได้ว่า สาเหตุของการที่ตลาดซื้อขายล่วงหน้าในประเทศไทยยังไม่มีการถูกนำมาใช้อย่างจริงจังเป็นเพราะ 1) ไม่มีกฎหมายที่ว่าด้วยตลาดซื้อขายล่วงหน้ารองรับ 2) มีกลุ่มอิทธิพลบางกลุ่มเข้ามาบีบบังคับในการกำหนดราคาและการตลาดและ 3) สินค้าเกษตรโดยส่วนใหญ่ถูกแทรกแซงทางการตลาดโดยรัฐ ซึ่งส่งผลทำให้ระบบการค้าไม่ไปโดยเสรี

ในส่วนของการตลาดซื้อขายล่วงหน้าก็อาจมีการพัฒนาได้ เพราะในปัจจุบันเกิดมีการขายตัวโกดังซึ่งเป็นลักษณะของการซื้อขายล่วงหน้าอยู่แล้ว คล้ายกับสภาพที่เกิดขึ้นในตลาดชิคาโก ก่อนเกิดตลาดซื้อขายล่วงหน้าขึ้น นอกจากนี้ก็อาจช่วยลดค่าขนส่งได้ เพราะแทนที่จะรีบขายโดยเร็วโดยใช้การขนส่งโดยรถบรรทุก ก็อาจหันมาใช้การขนส่งทางเรือเพราะสะดวกและประหยัดกว่ามาก ในอดีตที่ไม่เกิดขึ้นเพราะพ่อค้าต้องรีบขายสินค้าช่วงที่ได้ราคาดีการขนส่งทางเรือซึ่งใช้ระยะเวลาหลายวัน อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงราคาได้ นอกจากนี้ข้อบังคับของตลาดซื้อขายล่วงหน้าก็คือ ตลาดที่พ่อค้าทำการซื้อขายกันเป็นส่วนใหญ่เกษตรกรจะไม่ได้รับประโยชน์จากระบบตลาดนี้ ส่วนรูปแบบของการจัดตั้งนั้น ได้มีการเสนอแนะในรายงานหลายฉบับแล้ว จึงจะไม่น่ามากล่าวซ้ำอีกในรายงานนี้

การใช้ระบบตลาดข้อตกลง (Contract Farming)

ตลาดข้อตกลงเป็นวิธีการซื้อขายผลผลิต โดยมีข้อตกลงหรือสัญญาต่างๆ ระหว่างเกษตรกรกับผู้ซื้อ ซึ่งได้แก่ โรงงานแปรรูปหรือตัวแทนไม่ว่าจะเป็นการตกลงด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร โดยระบบเงื่อนไขต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตและ/หรือการตลาดของผลผลิตนั้นๆ

สำหรับผลผลิตที่สมควรทำข้อตกลงระหว่างกันนั้นมีคุณสมบัติดังนี้ 1) ผลผลิตที่เน่าเสียง่ายจึงต้องการส่งให้ถึงผู้บริโภคหรือผู้ใช้โดยเร็ว 2) ผลผลิตที่มีช่องทางจำหน่ายหรือมีผู้ซื้อน้อยราย เช่นกรณีของอ้อยซึ่งต้องส่งเข้าโรงงานน้ำตาลเพียงอย่างเดียว ดังนั้นเกษตรกรผู้ปลูกและโรงงานจึงจำเป็นต้องทำสัญญาข้อตกลงร่วมกันเพื่อความมั่นใจของทั้งสองฝ่าย 3) เป็นผลผลิตซึ่งต้องการแปรรูป ซึ่งการแปรรูปต้องใช้เงินลงทุนสูงและกรรมวิธีการแปรรูปค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อน ดังนั้นการลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปจึงต้องมีความมั่นใจในเรื่องของอุปทานที่จะเข้าสู่โรงงานเพื่อดำเนินการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

¹ ตัวไซโลเป็นตัวที่แสดงกรรมสิทธิ์ที่ทางไซโลออกให้แก่พ่อค้าชาวโพล ไปฝากไว้ที่ไซโล

โดยทั่วไปแล้วขั้นตอนของการทำข้อตกลงจะมีลักษณะโดยรวมคือ 1) โรงงานแปรรูปหรือตัวแทนจะพิจารณาคุณสมบัติต่างๆ และความเหมาะสมของเกษตรกรในเรื่องปริมาณการผลิตพื้นที่หรือแหล่งผลิต โดยการส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสำรวจ 2) ในกรณีที่เกษตรกรมีปัญหา เรื่องการลงทุนไม่ได้รับยืมเงินบางอย่าง เช่น เกษตรกรต้องลงทุนสร้างโรงเรือนและอุปกรณ์ต่างๆ บริษัทหรือตัวแทนจะนำเกษตรกร ไปกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน โดยจะเป็นผู้ค้ำประกันเงินกู้ในบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้ 3) ทางด้านการผลิต โรงงานหรือตัวแทนจะเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตต่างๆ ให้กับเกษตรกร รวมทั้งจัดเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือดูแลในเรื่องการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคนิคต่างๆ 4) ด้านการจัดจำหน่ายผลผลิต คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในสัญญาที่ระบุไว้ เช่น สถานที่ส่งมอบ ปริมาณส่งมอบ 5) ระยะเวลาในการทำข้อตกลงจะเป็นไปตามช่วงฤดูกาลเพาะปลูกหรือเป็นระยะ เป็นปี ตามแต่ความสมัครใจของคู่สัญญา

สภาพของข้อตกลงในปัจจุบันนิยมกระทำอยู่ 2 วิธีคือ 1) การทำข้อตกลงระหว่างบุคคลต่อบุคคล เป็นการทำข้อตกลงกันระหว่างเกษตรกรแต่ละรายกับโรงงานหรือตัวแทน การทำข้อตกลงในลักษณะเช่นนี้ได้แก่ ไข่ เนื้อ ปาล์ม น้ำมัน สับปะรด เป็นต้น 2) การทำข้อตกลงระหว่างกลุ่มต่อกัน เป็นการทำข้อตกลงในลักษณะที่เกษตรกรรวมกลุ่มกันทำสัญญาซึ่งได้แก่ การทำข้อตกลงระหว่างชาวไร่อ้อยกับโรงงานน้ำตาล

สินค้าที่อยู่ในข้อตกลงในปัจจุบัน ได้แก่ ไข่ เนื้อ ปาล์ม น้ำมัน ยาสูบ อ้อย สับปะรด เงาะ ลำไย ข้าวโพดฝักอ่อนและหน่อไม้ฝรั่ง เป็นต้น

จากการศึกษาถึงสภาพทั่วไปของตลาดข้อตกลงพอสังเขปแล้วพบว่า ปัญหาที่น่าจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของตลาดนี้คือ เกษตรกรอาจเสียเปรียบซึ่งต้องยอมรับเงื่อนไขต่างๆ ในการทำสัญญาที่โรงงานหรือตัวแทนเป็นผู้เสนอ ทั้งยอมโยกไปถึงปัญหาทางด้านราคาสินค้าต่อมา ซึ่งเกษตรกรอาจเสียเปรียบหากระยะเวลาที่ส่งมอบสินค้ามีราคาในตลาดสูงกว่าราคาข้อตกลงกันได้ อีกประการหนึ่งคือเนื่องจากการทำความเข้าใจที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้มีสินค้าอยู่หลายชนิดและมีรูปแบบในการตกลงหลายรูปแบบ ผลที่ตามมาคือ รูปแบบของสัญญาต่างๆ ที่ใช้ในการตกลงจึงมีความหลากหลาย ไม่ใช่แบบแผน ซึ่งในประเด็นนี้ไม่มีกฎหมายรองรับในเรื่องรูปแบบของสัญญา อาจทำให้เกิดปัญหาภายหลังได้

ดังนั้นจึงสรุปในขั้นนี้ได้ว่า ตลาดข้อตกลงที่ดำเนินการกันอยู่ในปัจจุบัน มีผลดีในแง่ของการพัฒนาการผลิตของเกษตรกรให้มีระบบและมีแนวโน้มที่ดีขึ้น และโรงงานหรือตัวแทนมีสินค้าเพียงพอแก่การประกอบการ ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นคือ โรงงานหรือตัวแทนมีอิทธิพลมากกว่าเกษตรกร ทำให้เป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ นอกจากนี้การที่รัฐขาดกฎหมายเกี่ยวกับลักษณะของการทำข้อตกลงกัน ย่อมเกิดผลในลักษณะความเสียหายหรือข้อเสียเปรียบแก่เกษตรกร

คลังสินค้า

กิจการคลังสินค้าตามเงื่อนไขควบคุมกิจการคลังสินค้า พ.ศ. 2526 ที่กระทรวงพาณิชย์ใช้ควบคุมกิจการคลังสินค้าในปัจจุบัน หมายถึงการรับทำการเก็บรักษาสินค้า หรือการรับทำการเก็บรักษาสินค้าและให้บริการเกี่ยวกับสินค้านั้นเพื่อบำเหน็จเป็นการค้าปกติ ซึ่งการเกิดคลังสินค้าแต่เดิมเริ่มจากทางด้านของผลผลิตทางการเกษตรที่มีการนำเสี้ง่าย การนำผลผลิตสู่ผู้บริโภคจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาสั้นและรวดเร็วเพื่อลดความสูญเสีย ดังนั้นจึงต้องมีคลังสินค้าเพื่อเก็บรักษาผลผลิตเหล่านี้ เมื่อระยะเวลาผ่านไป วัตถุประสงค์ของการเก็บสินค้าในปัจจุบันมีหลายประการเพิ่มขึ้น เช่นเพื่อรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้า เพื่อรอให้ได้ปริมาณมากพอสำหรับการแปรรูปหรือการจำหน่ายเพื่อกักตุนเก็งกำไร หรือเพื่อให้มีสินค้าเพียงพอความต้องการอยู่เสมอ จะพบได้ว่าวัตถุประสงค์ในการเก็บสินค้าของคลังสินค้าได้แปรเปลี่ยนจากเดิมไปมาก แต่ก็ยังประโยชน์แก่สภาพการค้าในปัจจุบัน

สำหรับประเภทของคลังสินค้า สามารถจำแนกออกได้ 2 ประเภทคือ คลังสินค้าสาธารณะ หมายถึงกิจการคลังสินค้าที่รับฝากสินค้าเพื่อบำเหน็จเป็นการค้าปกติ และการให้ผู้ฝากกู้ยืมเงิน โดยเอาสินค้าที่ฝากไว้จำนำกับคลังสินค้า โดยกระทรวงพาณิชย์ควบคุมการประกอบกิจการอีกประเภทหนึ่งคือ คลังสินค้าสามัญ หมายถึง สถานที่เก็บรักษาสินค้า¹ ที่ผู้ประกอบการธุรกิจสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่สนับสนุนการประกอบธุรกิจของตนเองเพื่อการค้า โดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงพาณิชย์

ทางด้านอำนาจการดำเนินการตามกฎหมายของคลังสินค้าชั้น รัฐได้กำหนดกิจการที่คลังสินค้าดำเนินการได้ ประกอบด้วย รับจำนำสินค้าที่ฝาก ให้บริการด้านความเย็นเพื่อการเก็บรักษาสินค้าและอบแห้งเพื่อลดความชื้น ซื่อขายแลกเปลี่ยน เข้า กระทำการตามแบบพิธีศุลกากร การขนส่ง เป็นต้น

ปัจจุบันคลังสินค้าที่มีอยู่ ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง โดยให้บริการรับฝากและรับจำนำสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลัก ส่วนการให้บริการแก่เกษตรกรมีจำนวนน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประกอบธุรกิจคลังสินค้าเกษตรให้ผลตอบแทนต่ำ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางธรรมชาติของสินค้าเกษตร ซึ่งมีผลผลิตเป็นฤดูกาลไม่สม่ำเสมอตลอดปี จึงไม่จูงใจให้มีการลงทุนทำธุรกิจประเภทนี้เท่าใดนัก อย่างไรก็ตาม โดยที่คลังสินค้าเกษตรเป็นกลไกทางการตลาดที่สามารถรักษาเสถียรภาพของราคา และเป็นแหล่งสินค้าให้เกษตรกรสามารถชะลอการขายผลผลิตได้ ดังนั้นการส่งเสริมให้มีกิจการคลังสินค้าเกษตรในท้องถิ่นและพัฒนาให้สามารถ

¹ สถานที่เก็บรักษาสินค้า สามารถจำแนกตามลักษณะทางกายภาพได้ 3 ชนิดคือ โกดังหรือยุ้งฉาง โรงคลุมและไซโล

ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้เกิดผลในการกระจายรายได้ไปสู่ชนบทและเกษตรกร (ตารางที่ 8.7)

ในปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากคลังสินค้าเมื่อวัดจากการให้บริการแล้ว จะพบว่า ในด้านการรับฝากสินค้า สินค้าส่วนใหญ่ที่รับฝากเป็นสินค้าอุตสาหกรรมซึ่งมากกว่าการรับฝากสินค้าเกษตร สำหรับสินค้าอุตสาหกรรมที่มีการฝากมากก็คือ น้ำตาลทรายดิบ น้ำตาลทรายขาว และปุ๋ย รองลงมาได้แก่ เครื่องจักร อะไหล่รถจักรยานยนต์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า ส่วนสินค้าเกษตรที่มีการฝากมากก็คือ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง รองลงมาได้แก่ ข้าวสาร ข้าวโพด กาแฟ และถั่วต่างๆ การใช้ประโยชน์ของคลังสินค้าอีกรูปแบบหนึ่งก็คือการรับจำนำสินค้า จากข้อมูลปี 2529 มีอยู่ร้อยละ 21.7 ของเงินลงทุนทั้งหมดที่ให้กับผู้มีสินค้านำเป็นประกัน ส่วนการใช้ประโยชน์อื่นๆ นั้นมีแต่ไม่มากเท่ากับสองประเภทที่กล่าวไว้ข้างต้น นอกนั้นก็ยังเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการให้บริการของคลังสินค้านั้นๆ เอง อาทิ การบริการขนส่ง เป็นต้น

สำหรับบทบาทของรัฐที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคลังสินค้านั้น ได้แก่ กรมการค้าภายใน เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบตลอดจนส่งเสริมและพัฒนากิจการคลังสินค้าโดยตรง สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ให้สิทธิประโยชน์แก่กิจการคลังสินค้าที่ได้รับการส่งเสริมคือ ยกเลิกภาษีเครื่องจักรนำเข้าร้อยละ 50 สำหรับกิจการที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ สมุทรปราการ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรสาคร ส่วนกิจการที่ตั้งอยู่นอกเหนือจาก 6 จังหวัดดังกล่าว ให้ยกเว้นภาษีเครื่องจักรทั้งหมด อีกหน่วยงานหนึ่งคือ ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวกับการรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากธนาคารพาณิชย์ที่ออกตามใบรับหรือใบประกันสินค้าของคลังสินค้า

ทางด้านบทบาทของภาคเอกชน นอกเหนือจากเจ้าของคลังสินค้าเองแล้ว ยังมีหน่วยงานที่ค่อนข้างมีบทบาทมากคือ ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งบทบาทของธนาคารพาณิชย์นี้มี 2 ลักษณะด้วยกันคือ 1) ธนาคารพาณิชย์มีคลังสินค้าของตนเองเพื่อเก็บสินค้าที่ลูกค้านำมาประกันการกู้ยืม 2) ธนาคารพาณิชย์ถือหุ้นในกิจการคลังสินค้า

อย่างไรก็ตาม ปัญหาใหญ่ประการหนึ่งในการประกอบกิจการคลังสินค้านั้น คือปัญหาเรื่องเงินทุนหมุนเวียนของผู้ประกอบการ เพราะเนื่องจากกิจการคลังสินค้าไม่ถูกบรรจุอยู่ในพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินที่ไม่ได้กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยไว้ ดังนั้นผู้ประกอบการคลังสินค้าจึงต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 654 ซึ่งห้ามผู้ประกอบการคิดอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 แต่ขณะเดียวกันในบางช่วงระยะเวลาเช่นในขณะนี้ ปัจจุบัน ผู้ประกอบการต้องกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ในอัตราดอกเบี้ยที่ค่อนข้างสูงซึ่งอาจจะถึงร้อยละ 17 ถึงร้อยละ 19 ดังนั้นการประกอบกิจการย่อมจะไม่ส่งผลตอบแทนอย่างคุ้มค่าในการที่ได้จะให้บริการด้านนี้ และถึงแม้ว่าไม่ขนาดนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศให้ความช่วย

เหลือแก่ผู้ประกอบการคลังสินค้าเกษตรในลักษณะของการให้สินเชื่อแบบ Packing Credit แต่เนื่องจากเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด โดยเฉพาะในเรื่องของมาตรฐานที่สูงนั้น ทำให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการอยู่แล้วไม่สามารถรับบริการได้ เพราะคลังสินค้าที่มีอยู่แล้วส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ขณะเดียวกันหากปรับปรุงคลังสินค้าที่มีอยู่ก็จะทำให้มีค่าใช้จ่ายที่สูงมากขึ้น ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

โดยสรุปแล้ว บทบาทของกิจการคลังสินค้านับได้ว่ามีบทบาทในการใช้ประโยชน์สูงมากขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเก็บรักษา การรักษาเสถียรภาพของราคา ตลอดจนจนการชะลอการขายสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบทบาทของคลังสินค้าในฐานะเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนระยะสั้น และเป็นสถานที่เก็บรักษาสินค้ายังอยู่ในขอบเขตจำกัด ถึงแม้ว่าทันทียสินโดยรวมของกิจการทั้งหมดจะเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มาจากผลประกอบการตามหน้าที่หลักของธุรกิจคลังสินค้า (รับฝากและรับจำหน่าย) ทั้งยังมีผู้ประกอบการหลายรายประสบปัญหาหนี้สูญจำนวนมาก หรือขาดทุนสะสมติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้ขาดความเอาใจใส่ในการปรับปรุงอุปกรณ์ สถานที่และเครื่องมือ เครื่องจักรที่ทันสมัย นอกจากนี้กิจการคลังสินค้าโดยเฉพาะคลังสินค้าสาธารณะส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงและให้บริการแก่อุตสาหกรรมเป็นหลัก ก่อให้เกิดปัญหาแก่สินค้าเกษตรที่มีความจำเป็นต้องการสถานที่เก็บรักษาเช่นกัน ดังนั้นปัญหาต่างๆ เหล่านี้จึงสมควรที่ได้รับการแก้ไขเพื่อให้กิจการคลังสินค้ามีความสามารถดำเนินกิจการได้ดีมากขึ้น เพื่อยังประโยชน์แก่การค้าสินค้าเกษตรในอนาคต

ห้องเย็น

ห้องเย็น (Cold Storage) หมายถึงสถานที่เก็บอาหารสด และผลิตภัณฑ์ที่เน่าเสียได้ง่าย กิจการห้องเย็นในประเทศไทย เริ่มขึ้นเมื่อปี 2501 โดยได้รับอนุญาตจากกระทรวงอุตสาหกรรม จากนั้นไม่มีผู้ประกอบการห้องเย็นเพิ่มขึ้นอีกเรื่อยๆ เนื่องจากมีความต้องการอาหารทะเลเพิ่ม ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการห้องเย็นที่มีขนาดความจุมาก 300 เมตริกตัน และได้รับอนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 90 ราย กิจการห้องเย็นทั้งหมดถือว่าเป็นกิจการที่มีประโยชน์สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในประเทศมาก โดยเป็นกลไกในการรักษาระดับราคาอาหารสดและผลิตภัณฑ์ให้มีความสม่ำเสมอ นอกจากนั้นยังเป็นศูนย์กลางในการช่วยระบายสัตว์น้ำทะเลทุกชนิดออกสู่ตลาดในปริมาณที่พอเหมาะกับความต้องการ ทำให้ไม่เกิดการเน่าเสียตลอดจนช่วยกระจายสินค้าให้ประชาชน ได้บริโภคอย่างทั่วถึง รัฐบาลได้มองเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีนโยบายให้การสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมห้องเย็นมาโดยตลอด เช่น ให้การส่งเสริมการลงทุนหรือการกำหนดมาตรฐานสินค้า เชื้อกนึ่ง ด้วยการออกประกาศมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือจากประเทศผู้ซื้อ แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมห้องเย็นในประเทศก็ต้องประสบกับปัญหาอีกบางประการที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ในอนาคต ปัญหาดังกล่าวได้แก่

1. การขาดข้อมูลข่าวสาร และความแน่นอนทางด้านการตลาดในต่างประเทศ เนื่องจากปัจจุบันตลาดสินค้าต่างประเทศมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดราคา และปริมาณรับซื้อวัตถุดิบในประเทศ ความไม่แน่นอนทางด้านปริมาณความต้องการของตลาดต่างประเทศทำให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห้องเย็น ไม่กล้ากระทำการสต็อก สินค้าในห้องเย็นมากและส่งผลให้ราคารับซื้อวัตถุดิบจากเกษตรกร หรือชาวประมงลดต่ำลงด้วย

2. อุปสรรคทางด้านความล่าช้าของหน่วยงานรัฐบาลจากอดีตรัฐได้มีนโยบายที่จะสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมห้องเย็นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ยังมีปัญหาอีกบางประการในด้านความล่าช้าของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (B.O.I.) ที่เป็นอุปสรรค เช่นการขอสิทธิพิเศษในการส่งเสริมการลงทุนของ B.O.I. ผู้ยื่นขอสิทธิต้องแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดในการผลิตอย่างละเอียดไม่ว่าจะเป็นกำลังการผลิต ผลิตภัณฑ์อะไรบ้าง วิธีการจำหน่าย จำหน่ายอย่างไร เมื่อผู้ผลิตจะขอเพิ่มกำลังการผลิตหรือเปลี่ยนแปลงขั้นตอนจากที่ได้แจ้งไว้ มักจะเกิดความล่าช้าและไม่ทันต่อปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางด้านนโยบายที่ไม่แน่นอนของ B.O.I. ในการเปิดให้สิทธิพิเศษในการส่งเสริมการลงทุนที่เป็นอุปสรรคสำคัญแก่ผู้ที่จะลงทุนในอุตสาหกรรมห้องเย็น และทำให้ความไม่สมดุลระหว่างกำลังการผลิตและปริมาณความต้องการให้เป็นไปตามสภาวะตลาด

3. ทางด้านปัจจัย โครงสร้างที่ขาดแคลนนั้นเป็นอุปสรรคต่อต้นทุนในด้านการผลิต นอกจากนั้นการขาดบุคลากรที่จะใช้ในการตรวจสอบคุณภาพสินค้าที่มีก็น้อยมาก ไม่ทันต่อปริมาณสินค้าที่ผลิตเพื่อส่งออกที่มีปริมาณสูง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ปัญหาดังกล่าวข้างต้นสำหรับอุตสาหกรรมห้องเย็นนั้นเกิดจากรัฐบาลไม่พร้อมและไม่เข้าใจในปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง หากรัฐบาลได้ให้ความสนใจและความสำคัญแก่ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังในอนาคต คาดว่าอุตสาหกรรมห้องเย็นจะมีส่วนในการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของประเทศได้มาก

ค. การแก้ไขปัญหาของรัฐด้านราคา

จากปัญหาของราคาที่ยังพวนั้น รัฐได้มีนโยบายหลายประการทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่แล้วนั้น การแทรกแซงด้านราคาเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าในช่วงภาวะที่ผลผลิตด้านการเกษตรมีราคาตกต่ำ โดยรัฐได้มีนโยบายหลายประการ นโยบายที่รัฐได้เคยใช้ได้แก่

1. นโยบายการพยุงราคา หรือประกันราคา คือการรักษาระดับราคาไว้ในระดับใดระดับหนึ่ง โดยการพยุงราคานี้รัฐอาจพยายามเข้าทำหน้าที่การตลาด ซื้อสินค้าเพื่อพยุงราคาให้ใกล้เคียงกับราคาที่กำหนดไว้ ส่วนการประกันราคานั้นหากการซื้อขายไม่ได้ตามที่รัฐกำหนดรัฐก็จะเข้ามาซื้อแทนในราคาที่รัฐประกันไว้

2. การให้ผู้ผลิตได้รับราคาที่กำหนดโดยจ่ายเงินสดเช่นกัน รัฐนั้นไม่ต้องนำเงินมาซื้อสินค้าให้ได้ตามราคาที่กำหนด เพียงแต่จ่ายเงินสดเข้าให้ส่วนต่างของราคาที่กำหนดกับราคาขายเท่านั้น

3. การกำหนดราคานั้น รัฐไม่ได้เข้าไปแทรกแซงทางการตลาด เพียงแต่ประกาศราคาที่ควรมีการซื้อขายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับใช้เป็นราคากลางที่อาจจะตกลงกันเท่านั้น

โดยทั่วไปแล้วผลดีที่จะเกิดขึ้นจากการแทรกแซงของรัฐทางด้านราคา คือ เกษตรกรน่าจะได้รับราคาที่สูงขึ้นและมีรายได้อีกมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณและชนิดของราคาของการผลิต ส่วนผลอื่นที่จะตามมาก็คือ การที่ผู้บริโภคภายในอาจต้องซื้อสินค้าในราคาที่แพงกว่าที่ควรจะเป็น และรัฐเองต้องนำเอาเงินส่วนหนึ่งซึ่งได้จากภาษีรับซื้อสินค้าหรือชดเชยส่วนต่างของการค้านั้น ซึ่งผู้ผลิตอาจผลิตสินค้ามากขึ้นจนเกินความต้องการของตลาดและรัฐจำเป็นต้องรับซื้อไว้เอง นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ของอัมมาร สยามวาลา และสุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง ดังที่ได้เคยกล่าวไว้แล้วในข้างต้น การแทรกแซงทางด้านราคาของรัฐนั้น ไม่ได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้เพื่อให้เกษตรกรได้รับรายได้อีกมากขึ้น แต่ตรงกันข้ามผลกระทบนั้นยังประโยชน์ให้แก่คนรวยในเมืองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นกลไกของรัฐจึงควรได้รับการพิจารณาแก้ไขต่อไปเช่นกัน

จากตัวอย่างที่ได้หยิบยกมาจากการศึกษาของอัมมาร สยามวาลา และวิโรจน์ วรรณอง¹ ในเรื่องของมาตรการที่รัฐบาลได้เข้ามาแทรกแซงการค้าข้าวภายในประเทศ ได้ข้อสรุปว่าการแทรกแซงการค้าข้าวในอดีตนั้น เป็นเรื่องของช่วยเหลือผู้บริโภคนั้น ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม เกษตรกรเก็บภาษีส่งออกข้าวหรือกำหนดโควตาส่งออก ล้วนแล้วแต่ทำให้ผู้บริโภคในประเทศได้บริโภคข้าวในราคาต่ำทั้งสิ้น

ต่อมาเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 รัฐเริ่มเข้ามาแทรกแซงตลาดข้าวภายใน โดยเฉพาะการแทรกแซงทางราคา ซึ่งเหตุผลได้เริ่มเปลี่ยนไปเป็นการช่วยเหลือผู้ผลิตซึ่งคือ ชาวนาให้มีระดับรายได้จากการผลิตได้สูงกว่าที่เป็นอยู่ โดยการใช้นโยบายที่เรียกว่า "การพยุงราคา" เป็นต้น ซึ่งรัฐได้ให้องค์การตลาดเพื่อการเกษตร (อตก.) เป็นผู้ไปรับซื้อข้าวเปลือกจากชาวนาอีกมาตรการหนึ่งที่เริ่มใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 และดำเนินการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงรายละเอียดของการดำเนินการโดยตลอดมาคือ การรับจำนำข้าวเปลือกจากชาวนา ซึ่งรัฐได้มอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นผู้ดำเนินการรับจำนำและอีกมาตรการหนึ่งที่ใช้ก็คือ การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่ผู้ค้าข้าวเปลือกเพื่อใช้ในการสต็อกข้าว และยังมีมาตรการย่อยๆ อีกหลายมาตรการ

¹ อัมมาร สยามวาลา และวิโรจน์ วรรณอง 2533 "ประมวลความรู้เรื่องข้าว" หน้า 268-277

สำหรับผลของความสำเร็จของการดำเนินงานจากมาตรการต่างๆ ที่ผ่านมา พบว่าทางด้านมาตรการรับซื้อข้าวเปลือกจากชาวนานั้น ในความเป็นจริงแล้วการดำเนินงานของ (อตก.) ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายด้วยกันกล่าวคือ ชาวนาซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการใช้มาตรการนี้ ได้รับประโยชน์เพียงร้อยละ 13 ของผลประโยชน์ที่ อตก. จ่ายออกไปในรูปการซื้อข้าวราคาสูงกว่าตลาด และผลประโยชน์ส่วนสำคัญตกอยู่กับโรงสี (ร้อยละ 25) และผู้ส่งออก (ร้อยละ 28) และผู้ที่ได้ผลประโยชน์ส่วนที่เหลือคือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ระดับล่างของ อตก. (ร้อยละ 14) และกลุ่มผู้นำกรรมกร (ร้อยละ 6)¹

ส่วนมาตรการรับจำนำข้าวเปลือกของ ธกส. นั้น เมื่อพิจารณาแล้วราวกับว่า ธกส. จะเป็นผู้รับภาระความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวที่ ธกส. รับจำนำ แต่การที่รัฐบาลพยายามผลักดันโครงการนี้ในลักษณะที่ให้คำมั่นแก่เกษตรกรว่าการเก็บข้าวเอาไว้ จะทำให้ขายได้ราคาดีที่นั่น ก็เท่ากับว่ารัฐบาลกำลังผลักดันให้ชาวนาเข้ามาเสี่ยงในการเก็งกำไรจากราคาข้าวที่แข่งกับพ่อค้าคนกลาง โรงสีและผู้ส่งออก ซึ่งล้วนแล้วแต่มีข้อมูลหรือมีโอกาสในการติดตามข้อมูลการเคลื่อนไหวของราคาข้าวตลาดจนมีประสบการณ์ในการค้าข้าวมาเป็นเวลานานแล้วแทบทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากจำนวนของชาวนาและจำนวนข้าวที่ชาวนานำมาจำนำกับ ธกส. แล้วพบว่าชาวนานิยมนำข้าวมาจำนำกับ ธกส. เฉพาะในปีที่ราคาข้าวต้นฤดูเก็บเกี่ยวตั้งแต่ปีนั้น โดยจะเห็นได้ว่าในปี 2530/31 ซึ่งราคาข้าวต้นฤดูเก็บเกี่ยวค่อนข้างดีนั้น ชาวนานำข้าวมาจำนำกับ ธกส. เพียง 750 ล้านบาทหรือประมาณ 1 ใน 5 ของมูลค่า ทั้งที่ชาวนานำมาจำนำในปี 2529/30 เท่านี้

สำหรับมาตรการให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ค้าข้าวเปลือกเพื่อใช้ในการสต็อกข้าว ผู้ที่ได้เงินอุดหนุนส่วนใหญ่ในโครงการนี้คือโรงสี ซึ่งวิธีการให้เงินอุดหนุนนี้ก็เป็นวิธีเดียวกับที่ให้แพคกิ้งเครดิตคือ ธนาคารแห่งประเทศไทยให้ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้เลือกเองว่าจะปล่อยเงินกู้ให้แก่ผู้ซื้อข้าวรายใดบ้าง ซึ่งเป็นภารกิจให้เกิดลักษณะการเลือกปฏิบัติ จะพบว่าในกรณีของโรงสีในปี 2530/31 มีโรงสีประมาณ 280 โรงที่ได้รับเงินอุดหนุนนี้ ซึ่งแม้ในกรณีที่โรงสีได้รับสินเชื่อเป็นโรงสีขนาดใหญ่ ที่มีกำลังสีวันละ 25 เกลวียนขึ้นไปทั้งหมด จำนวนโรงสีที่ได้รับเงินอุดหนุนนี้จะมีประมาณ 1 ใน 3 เท่านั้น แต่ถ้ารวมโรงสีที่มีกำลังสีระหว่าง 5-25 เกลวียนต่อวันเข้าด้วยกันแล้ว จำนวนโรงสีที่ได้รับเงินอุดหนุนนี้จะเหลือเพียง 1 ใน 50 เท่านั้น

จากการวิเคราะห์ของอัมมาร สยามวาลาและวิโรจน์ ณ ระนอง ในเรื่องข้าวได้ชี้ให้เห็นว่า ระบบการค้าข้าวเน้นเกษตรกรซึ่งคือชาวนาได้รับส่วนแบ่งของต้นทุนและค่าการตลาดประมาณร้อยละ 75-80 ของราคาขายสุดท้าย ซึ่งส่วนที่เหลือร้อยละ 20-25 นั้นเป็นค่าการตลาด

¹ อัมมาร สยามวาลา และวิโรจน์ ณ ระนอง อ่างแล้ว หน้า 273-274

การขนส่งของพ่อค้าคนกลางและผู้ส่งออก ซึ่งถึงแม้ว่าจะได้มีความพยายามมากเพียงใดก็ตาม เกษตรกรหรือชาวนานั้นคงจะ ได้รับส่วนแบ่งมากขึ้นอีก ไม่เกินร้อยละ 1-2 เท่านั้น

และจากที่ได้กล่าวมาในบทก่อน การแทรกแซงของรัฐนั้น ส่วนใหญ่ก่อให้เกิดผลเสีย มากกว่าหรือ ไม่ก็ ไม่ก่อให้เกิดผลเสีย ไม่ว่าในด้านดีหรือด้านเสีย การแทรกแซงของรัฐที่จะ ได้ผลนั้น จากการวิเคราะห์ของอัมมาร สยามวาลา หรือการวิเคราะห์ของเจมส์คัลด์ ปิ่นทอง พบว่าเป็น การแทรกแซงในระดับของการส่งออกหรือนำเข้า เท่านั้น คือในระดับส่งออกอาจมีการเก็บพรีเมียม ราคาข้าวหรือเก็บภาษี ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น หรือมีการเก็บภาษีในการนำเข้า เป็นต้น

ดังนั้นจากการศึกษา จะพบว่ามาตรการต่างๆ ที่รัฐใช้นั้นยัง ไม่ได้เป็นการช่วยเหลือ ชาวนาอย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการที่รัฐใช้ในการแทรกแซงการค้าข้าว ในปัจจุบันส่วนใหญ่ได้ถูกยกเลิกไปเกือบหมดแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เพราะระบบการค้าในปัจจุบันมีประสิทธิภาพ มากขึ้น

8.2.2. ปัญหาการค้าสินค้าอุตสาหกรรม

การศึกษาในหัวข้อนี้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับการศึกษาในหัวข้อก่อน คือจะเป็นการ สรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการค้าสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การอธิบายถึงนโยบาย ของรัฐที่จะกล่าว ในส่วนต่อไป ปัญหาที่เกิดขึ้นในการค้าภาคอุตสาหกรรมนี้ พอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

ก. ปัญหาที่เกิดจากการผลิต ปัญหาทางการผลิตที่สำคัญในภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ มักเกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่จะปกป้องกลุ่มผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งเป็นพิเศษ ซึ่งในระยะยาวผล ของนโยบายดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ ไปถึงส่วนรวมทั้งประเทศ เช่น ในอุตสาหกรรมเกษตร การปกป้องเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหลือง ข้าวโพด และชาวประมงผู้จับปลาเบ็ด โดยการตั้งอัตราภาษี พิเศษ (Surcharge) สำหรับการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อผลิตอาหารสัตว์และการประกันราคาสินค้า ดังกล่าว ทำให้ราคาวัตถุดิบอาหารในประเทศมีสูงขึ้น ถึงแม้จะเกิดประโยชน์แก่ผู้ผลิตวัตถุดิบดังกล่าว ในประเทศ แต่ในขณะเดียวกันประชาชนผู้บริโภคเนื้อสัตว์ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบริโภค เนื้อสัตว์สูงขึ้น เนื่องจากผู้ผลิตเนื้อสัตว์ต้องเสียต้นทุนในการผลิตสูงขึ้นจึงผลักภาระต้นทุนที่สูงขึ้น ให้กับผู้บริโภคและ ในส่วนของผู้ส่งออก การที่วัตถุดิบอาหารสัตว์ในประเทศมีราคาแพงขึ้น ทำให้ต้นทุน การผลิตสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ส่งออกรายอื่น (ดังตาราง 8.8) จนสูญเสียตลาดการ ส่งออกไปในที่สุด ในสินค้าอุตสาหกรรมรัฐได้มีการคุ้มครองผู้ผลิตปัจจัยในการผลิตสินค้าบางชนิด เช่น การผลิตชิ้นส่วนรถยนต์โดยได้รับสิทธิพิเศษจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โดยมีจุด มุ่งหมายที่จะลดการนำเข้าชิ้นส่วนจากต่างประเทศและส่งเสริมการผลิตภายใน พร้อมทั้งรัฐได้ ออกข้อบังคับให้อุตสาหกรรมรถยนต์ในประเทศให้ชิ้นส่วนที่ผลิตได้ในประเทศ (Local Content) ในสัดส่วนต่างๆ ที่เพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากตลาดรถยนต์ในประเทศไม่ใหญ่พอที่จะเกิดการประหยัดต่อ

ต่อขนาด (Economies of Scale) ทำให้ราคาชิ้นส่วนที่ผลิตได้ในประเทศมีราคาแพง ต้นทุนการผลิตจึงสูงขึ้น นอกจากนี้รัฐยังมีนโยบายคุ้มครองผู้ประกอบการโดยไม่ออกใบอนุญาตโรงงานประกอบหรือยกเว้นภาษีใต้การส่งเสริมพร้อมกับห้ามการนำเข้ารถยนต์ขนาดเล็กเข้า ทำให้ปริมาณรถยนต์ไม่พอเพียงต่อความต้องการ ราคาเครื่องยนต์จึงถีบตัวสูงขึ้นมาก และยังมีผู้ฉวยโอกาสจากการขายใบจองรถยนต์ ซึ่งภาระเหล่านี้ตกกับผู้บริโภคทั้งสิ้น หรือในกรณีที่รัฐให้ความคุ้มครองผู้ผลิตตลอดภาพโทรทัศน์เพียงรายเดียวในประเทศโดยห้ามตั้งโรงงานใหม่เป็นเวลา 8 ปีนั้น ทำให้โรงงานดังกล่าวเป็นผู้ผูกขาดในการผลิตตลอดภาพแต่เพียงผู้เดียวในประเทศ นอกจากนี้โรงงานดังกล่าวจะมีอำนาจผูกขาดแล้ว การให้สิทธิพิเศษดังกล่าวซึ่งอาจเป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่ได้รับสิทธิสร้างความสัมพันธ์ทางการตลาดกับวิถีทางการตลาดต่างๆ จะเป็นอุปสรรคแก่ผู้ประกอบการรายใหม่

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัญหาทางด้านปัจจัยการผลิตของสินค้าอุตสาหกรรมมักเกิดจากการที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะช่วยเหลือหรือคุ้มครองผู้ผลิตกลุ่มหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันผลของนโยบายดังกล่าวก็จะทำให้คนอื่นอีกกลุ่มหนึ่งเสียประโยชน์ และเป็นที่ย่ำแย่ถึงเกิดอีกประการก็คือ คนกลุ่มหลังที่เสียประโยชน์ส่วนใหญ่ก็จะมีคนกลุ่มแรกที่ได้ประโยชน์รวมอยู่ด้วย เช่น ในเรื่องอาหารสัตว์ เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ข้าวโพด หรือข้าวประมงผู้จับปลาเบ็ดที่ได้ประโยชน์จากนโยบายของรัฐก็จะเสียประโยชน์จากนโยบายของรัฐเช่นกัน เนื่องจากเกษตรกรเหล่านี้ก็บริโภคเนื้อสัตว์ในราคาที่สูงขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่านโยบายของรัฐในการคุ้มครองผู้ผลิตปัจจัยการผลิตมักจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากผลประโยชน์ไม่ได้ตกแก่เป้าหมายที่รัฐต้องการ

ข. ปัญหาทางด้านตลาด

ปัญหาการตลาดของสินค้าอุตสาหกรรม โดยสรุปมักจะมีรากฐานของปัญหามาจากนโยบายของรัฐ เช่นการมีนโยบายคุ้มครองผู้ผลิตในอุตสาหกรรมบางชนิด โดยการห้ามตั้งหรือขยายโรงงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากปริมาณการผลิตในขณะนั้นเพียงพอกับความต้องการแล้วหรือเกิดจากความสามารถของผู้ผลิตที่เข้ามาในอุตสาหกรรมมาก่อน จนสามารถสร้างความสัมพันธ์พิเศษกับหน่วยงานธุรกิจอื่นๆ ตามช่องทางการตลาดได้ จนเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการรายใหม่ในการเข้ามาประกอบการในอุตสาหกรรมนั้น เช่น ในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ เหล็กเส้น ดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ 7 เป็นต้น

ค. ปัญหาทางด้านราคา

ปัญหาทางด้านราคาของสินค้าอุตสาหกรรมมักเกิดจากบทบาทของทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ในภาคเอกชนเกิดจากการที่มีผู้สามารถกำหนดราคาสินค้าได้จากมีผู้ผลิตในอุตสาหกรรมนั้น

น้อยราย เช่นในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ ซึ่งมีผู้ผลิตในปัจจุบันเพียง 3 ราย หรือสามารถควบคุมปัจจัยการผลิตได้ เช่นในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ได้มีผู้ผลิตบางรายมีการทำอุตสาหกรรมในลักษณะครบวงจร (Vertical Industries) คือผู้ผลิตเป็นผู้ทำตั้งแต่การหาพันธุ์สัตว์ การให้อาหาร ไปถึงการจำหน่ายให้ผู้บริโภคสามารถควบคุมต้นทุนในส่วนต่างๆ ได้ทั้งอุตสาหกรรมจึงมีความสามารถในการกำหนดราคาในอุตสาหกรรมนั้นได้ ส่วนในภาครัฐได้มีการควบคุมราคาสินค้าบางชนิด โดยให้ผู้ผลิตแจ้งต้นทุนช่องทางการจำหน่ายให้รัฐบาลและรัฐจะใช้ข้อมูลที่ได้ในการพิจารณาตรวจสอบ การปรับราคาของสินค้าที่ถูกควบคุมไม่ให้เปลี่ยนแปลงราคาไปเกินควร เนื่องจากสินค้าดังกล่าวเป็นสินค้าที่สำคัญในการบริโภค เช่น สินค้าในกลุ่ม Consumer Product ต่างๆ การใช้มาตรการดังกล่าวมักไม่ได้ผล เนื่องจากผู้ผลิตเหล่านั้นมักมีลักษณะการผลิตแบบ Vertical Industriesซึ่งผู้ผลิตสามารถควบคุมการผลิตได้ตั้งแต่ต้น ทำให้ต้นทุนการผลิตนั้นต่ำกว่าที่ประมาณการโดยรัฐหรือต่ำกว่าที่ได้เคยแจ้งไว้กับรัฐ เมื่อรัฐควบคุมราคาสูงสุดของการขายปลีกทำให้สินค้าเหล่านั้นมีส่วนเหลือหรือค่าการตลาดที่สูงมาก ซึ่งบริษัทผู้ผลิตสามารถนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในด้านการลดแลกแจกแถมหรือแข่งขันด้านโฆษณา ดังที่เราสามารถสังเกตเห็นได้จากสื่อมวลชนทางโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วหากรัฐปล่อยให้กลไกของตลาดเป็นตัวชี้้นำในการกำหนดราคา เช่นในการค้าสบู่ ผงซักฟอก ซึ่งมีการแข่งขันค่อนข้างสมบูรณ์แล้วนั้น ราคาสินค้าต่างๆ เหล่านี้ อาจจะลดลงบ้างไม่มากก็น้อย ซึ่งในที่สุดผลประโยชน์ก็จะตกกับผู้บริโภคโดยตรง

แนวทางและมาตรการที่รัฐบาลเคยนำมาใช้

ในอดีตรัฐบาลเคยใช้มาตรการหลายประการ ในการแก้ไขปัญหาสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งแต่ละมาตรการมีผลที่แตกต่างกันคือ

1. ในปัญหาที่เกิดจากการผลิต รัฐได้พยายามหาแนวทางการแก้ไขเพื่อบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นในบางสินค้า เช่น กรณีของการคิดอัตราภาษีพิเศษ (Surcharge) (ตาราง 8.9) สำหรับวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ รัฐได้ทำการลดราคาขั้นต่ำ (ราคาที่คาดว่าเกษตรกรในประเทศควรได้รับ) ที่กำหนดให้กับวัตถุดิบแต่ละชนิดลงมีผลทำให้อัตราภาษีพิเศษลดลงและจูงใจให้เกิดการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์จากต่างประเทศ ซึ่งก็ช่วยแก้ปัญหาได้บ้างเมื่อเกิดการขาดแคลนวัตถุดิบอย่างมากในประเทศ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้หมด เนื่องจากราคาต้นทุนนำเข้าที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณ ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงตามสภาวะการในตลาดโลก แต่การแก้ปัญหาเป็นการแก้ที่ปลายเหตุ เมื่อผ่อนคลายภาวะที่เกิดในช่วงดังกล่าวเท่านั้น

2. ในปัญหาทางด้านการตลาด หรือปัญหาทางด้านภาครัฐบาล ไม่ได้กำหนดนโยบายหรือแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวเลย นอกจากทางด้านราคาน้ำมันภายในประเทศซึ่งรัฐบาลกำลังดำเนินการให้มีการยกเลิกประกาศควบคุมราคาขายปลีก โดยในขั้นแรกรัฐได้กำหนดกระบวนการ

การควบคุมให้มีลักษณะกิ่งลอยตัว หรือการแก้ปัญหาโดยตั้งศูนย์ปฏิบัติการพิเศษ กรมการค้าภายใน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการกลางกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการค้าผูกขาด เพื่อคอยตรวจสอบ และรับแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการขึ้นราคาสินค้า ซึ่งเป็นลักษณะการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุอีก เช่นกัน

จากแนวทางและมาตรการที่กล่าวมาจะเห็นว่ารัฐบาลไม่ได้เข้าไปมีบทบาทในการ แก้ไขปัญหาสินค้าอุตสาหกรรมอย่างจริงจังในช่วงเวลาที่ผ่านมาก ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในบางอุตสาหกรรมมีลักษณะเรื้อรังมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน นโยบายการแก้ปัญหาของรัฐจึงควรแก้ที่ต้นเหตุซึ่ง จะ ได้กล่าว ไว้ในส่วนสุดท้ายของงานนี้

8.3 แนวทางการสร้างร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

โดยทั่วไปแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ โดยการเรียกร้องทางด้าน นโยบายมีด้วยกันหลายแนวทาง การแก้ไขปัญหาร่วมกันจากฝ่ายรัฐและเอกชนถือเป็นแนวทาง ประการหนึ่ง ดังนั้นการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ (กรอ.) เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2524 นั้นอาจถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นการร่วมมือกันแก้ไขร่วมกันระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน โดย ตรง

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ รังสรรค์ ฐานะพรพันธ์ ได้ชี้ให้เห็นถึงผลงานของ กรอ. ตั้งแต่ปี 2524-2530 ได้มีผู้เสนอข้อเรียกร้องเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจ 143 เรื่อง (ตารางที่ 8.10) และจำแนกประเภทตามหัวข้อที่เสนอคือเป็น เรื่องการส่งเสริมการผลิต 71 มติ เรื่องเศรษฐกิจระหว่างประเทศ 24 มติ ในขณะที่เป้าหมายเรื่องการกระจายรายได้และความ ยากจนมีเพียง 5 มติ คิดเป็นร้อยละ 3.5 ของจำนวนมติทั้งหมด จากข้อมูลดังกล่าว รังสรรค์ ฐานะพรพันธ์ ได้สรุปว่า กรอ. นั้นยังคงมีความโน้มเอียงที่จะให้ความสำคัญแก่เป้าหมายการเจริญเติบโตทางด้านธุรกิจมากกว่าปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ (Growth Bias) และหาก จำแนกมติ กรอ. ตามภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องพบว่าร้อยละ 40.56 (ตารางที่ 8.11) เป็นมติที่ เกี่ยวข้องภาคการบริหารราชการแผ่นดิน และป้องกันประเทศ ร้อยละ 38.46 เป็นมติเกี่ยวกับภาค ผลิตอุตสาหกรรม และร้อยละ 4.89 เป็นมติที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม นอกจากนี้ผู้เขียนได้ เห็นถึงความล้มเหลวของ กรอ. ในแง่ที่ว่า มิได้หยิบยกปัญหาเกี่ยวกับภาคเกษตรกรรมมาพิจารณา มากนัก และมีความโน้มเอียงที่จะมองข้ามปัญหาการพัฒนาชนบท

นอกจากนั้น รังสรรค์ ฐานะพรพันธ์ ได้วิเคราะห์ในรายละเอียดบทบาทของ กรอ. ในกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไว้คือ

ประการแรก กรอ. เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมความต้องการของประชาชนที่มีต่อ

นโยบายเศรษฐกิจ ซึ่งย่อมมีประโยชน์ หากการรวบรวมความต้องการมาจากประชาชนทุกกลุ่มแต่ โดยความเป็นจริงพบว่า ความต้องการดังกล่าวถูกจำกัดเฉพาะพ่อค้านายทุนเป็นสำคัญ จึงเป็นเหตุ ให้ กรอ. กลายเป็นเครื่องมือของกลุ่มนายทุนในการเรียกร้องให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบายทาง เศรษฐกิจ ให้ เกื้อกูลต่อประโยชน์ของตน

ประการที่สอง กรอ. มีความลำเอียงในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจเนื่องจาก มติของ กรอ. ในช่วงที่ผ่านมาส่วนใหญ่ มักจะเน้นเป้าหมายทางภาคอุตสาหกรรมมากกว่า เกษตรกรรมและหมายถึงการให้ความสำคัญแก่ตัวเมืองมากกว่าชนบทอีกด้วย นอกจากนี้การถูก ครอบงำโดยกลุ่มนายทุนยังมิผลให้เกิดความลำเอียงในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ เกิดการพัฒนากรุงเทพฯ มากกว่าการพัฒนาในส่วนภูมิภาค ถึงแม้ กรอ. จะมีส่วนผลักดันให้เกิดหอ การค้าในต่างจังหวัดเพิ่มขึ้นอย่างมากมาในช่วงปี 2524-2530 ก็ตามแต่การจัดตั้งหอการค้าดัง กล่าวเป็นการถูกผลักดันของทางราชการมากกว่าจะเป็นการรวมตัวโดยธรรมชาติ ทำให้หอการค้า ที่จัดตั้งอยู่ในสภาพอ่อนแอขาดพลังในการเรียกร้องนโยบาย และ ไม่สามารถต้านทานต่อความต้อง การของนายทุนได้

ประการที่สาม กรอ. อาจเป็นเพียงองค์กรที่มีบทบาทในการบรรเทาแรงกดดันจาก เอกชนโดยมิได้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายแต่ประการใด ในงานวิจัยดังกล่าวได้ อ้างถึง ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ที่กล่าวว่า กรอ. เปรียบเหมือน "ห้องเย็น" เนื่องจากข้อเสนอที่ ผ่าน กรอ. มักจะได้รับการพิจารณาอย่างล่าช้าเนื่องจากมีข้อเสนอมาก และขึ้นอยู่กับการจัดลำดับ ข้อเสนอของฝ่ายเลขาฯการ บางข้อเรียกร้องมักจะเป็น เรื่องที่ทางรัฐบาลจะเน้นกันอยู่แล้ว และมีการตีความว่า กรอ. เป็นเพียงกลไกที่ให้กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจปลดปล่อยข้อ เรียกร ้อง โดยที่รัฐบาลเก็บข้อเรียกร้องไว้จนกว่าทางราชการพร้อมที่จะให้

ประการที่สี่ กล่าวว่า กรอ. เป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมความต้องการ การของประชาชนที่มีต่อนโยบายเศรษฐกิจ ก็จะสามารถช่วยลดค่าใช้จ่าย (Transaction Cost) ในการเรียกร้องได้มากแต่หาก กรอ. เป็นหน่วยงานที่แสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ กรอ. ก็เป็นเครื่องกลไกในการซื้อแย้งและสงวนค่าเช่าทางเศรษฐกิจไว้ในกลุ่มพลังอมาตยาธิปไตย เท่านั้น

ดังนั้นจากบทความที่วิเคราะห์ดังกล่าวเห็นได้ว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างภาค รัฐและเอกชนนั้น อาจจะไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์ที่แท้จริง หรือยัง ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะ เข้ามาทำหน้าที่ได้อย่างแท้จริงในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการนี้ถึงแม้ว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาภาครัฐจะให้ความสำคัญแก่หน่วยงานนี้มากขึ้นก็ตาม แต่ปัญหาที่ได้เคยเกิดขึ้นก็ควร ได้ รับการพิจารณาโดยละเอียด

ตารางที่ 8.1 ภาพรวมแนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่าง ๆ
ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7

รายการ	มูลค่าเฉลี่ย (พันบาท)	สัดส่วนเฉลี่ย (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัวเฉลี่ย (ร้อยละ)
ภาคการเกษตร	569486,549	5.92	6.17
ภาคอุตสาหกรรม	6083599,558	63.20	12.63
ภาคการบริการ	2973481,236	30.89	14.12
รวม	9626567,343	100.00	12.69

ที่มา : ประมวลการจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี . ตารางปัจจัยการผลิต
และผลผลิตของประเทศไทย .หลายฉบับ

พ.ศ. 2535-2539 (๕)

	อุปสงค์ขั้นกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	รายจ่ายเพื่อการลงทุน				
		ของภาคเอกชน	ของภาครัฐบาล				
ภาคการเกษตร	425616835	129734340	493856	871833	556716864	12769685	569486549
1 การทำนา	103569715	424217	79090	0	104073022	0	104073022
2 การทำไร่ข้าวโพด	15335578	1463644	0	0	16799221	287762	17086983
3 การทำไร่มันสำปะหลัง	17004917	379492	0	0	17384409	1956	17386365
4 การทำไร่ถั่ว	6995912	1446414	18016	0	8460343	1317435	9777778
5 การทำไร่พืชผลสวนผลไม้	21015288	80133034	101914	0	101250236	4084010	105334247
6 การทำไร่ถั่วเขียว	24203521	6320	0	0	24209841	140998	24350839
7 การทำสวนยางพารา	27346127	0	2125	0	27348251	0	27348251
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	64665970	3396653	246574	0	68309197	4738429	73047626
9 การเลี้ยงปศุสัตว์	46483753	20831902	36894	871833	68224382	564421	68788803
10 การข่าไม้	44354919	1963970	0	0	46318889	1332132	47651021
11 การประมง	54641137	19688693	9242	0	74339072	302542	74641614
ภาคอุตสาหกรรม	3689750768	815004799	42504654	482964858	5030225079	1053374479	6083599558
12 น้ำมันดิบและถ่านหิน	303685343	0	0	0	303685343	0	303685343
13 การทำเหมืองแร่โลหะ	82435764	0	0	0	82435764	466519	82902283
14 การทำเหมืองแร่อื่น ๆ พืชไร่ไร่โลหะ	93745774	194397	6680	0	93946850	1201174	95148025
15 การทำสัตว์	13925495	35980763	2481941	0	52388199	876555	53264754
16 การขุดแร่และการถลุงแร่	40286212	48943695	48320	0	89278227	222966039	312244266
17 โรงสีข้าวและการขนถ่ายอื่น ๆ	42370573	87864629	910619	0	131145820	56018932	187164752
18 โรงงานทำน้ำตาล	19053549	14497664	11589	0	33562802	15573973	49136775
19 การผลิตอาหารสัตว์	7260786	11914483	43456	0	19218725	11728147	30946872
20 การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	170114488	249238	18055	0	170381781	4485771	174867552
21 อุตสาหกรรมเครื่องจักร	18506824	56331449	0	0	74838272	761113	75599386

พ.ศ. 2535-2539 (e)

	อุปสงค์ขั้นกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
		รวมจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รวมจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล				
		รวมจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	รวมจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค				
		รวมจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	รวมจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค				
22 การนำเข้าและการผลิตผลิตภัณฑ์ขั้นกลาง	1315561	43393325	0	0	44708887	442237	45151123
23 การนำเข้า การทอผ้า และการย้อมผ้า	302456130	4393231	465451	0	307314813	35040874	342355687
24 การผลิตสินค้าสิ่งทอ	69196641	181352594	172901	517322	251239458	224087166	475326624
25 การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	64897207	1669428	1511889	0	68078524	12989710	81068235
26 การพิมพ์ การพิมพ์โฆษณา	27502046	3580484	1310024	71951	32464505	295728	32760233
27 การผลิตเคมีภัณฑ์	402942894	10887686	318327	12317198	426466105	10094714	436560819
28 การผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช	48759666	164861	20626	0	48945152	884143	49829296
29 การผลิตผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ	42994543	106996995	201107	8622039	158814683	4551134	163365818
30 โรงงานกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม	316654949	30557819	3470446	0	350683214	965828	351649042
31 การผลิตผลิตภัณฑ์ยาง	38349774	2020886	31168	1591121	41992949	68684966	110677915
32 การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	23460783	5557438	653344	23444	29695009	7913098	37608107
33 ผลิตภัณฑ์รีไซเคิลและผลิตภัณฑ์คอนกรีต	185159675	2657905	346389	0	188163969	773273	188937243
34 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	49634545	1996761	240301	4926879	56798487	9958385	66756871
35 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	226103160	17965	22105	0	226143231	13866866	240010097
36 ผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม	5409702	131797	18210	0	5559708	15057	5574765
37 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	104186982	5603377	10880355	64665290	185336005	18958277	204294282
38 การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	165288017	290210	3263124	111088810	279930161	3323965	283254126
39 การผลิตเครื่องจักร และ เครื่องมือเครื่องใช้	162314657	22362937	6112790	123171982	313962366	133927582	447889948
40 การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	103543097	87535137	1985131	109848835	302912199	4459794	307371993
41 การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	357784506	1366678	334522	25570503	385056209	687328	385743538
42 การผลิตผลิตภัณฑ์หัตถ์	23910743	30137568	3619883	332564	58000759	28035002	86035761
43 โรงเลื่อย และการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้	86934953	16211024	661937	349278	104157192	23101513	127258705
44 การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	89565730	142374	3343965	19867641	112919710	136239613	249159322

พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙ (๕)

ภาคธุรกิจการ	อุปสงค์สินค้ากลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ การส่งออก	อุปสงค์ต่างประเทศ		
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการการลงทุนอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล				
ภาคธุรกิจการ	821688222	1077107394	294664221	777966554	2971426391	2054245	2973481236
๑๕ การจัดหา และการผลิตก๊าซ	163894900	19769542	31872986	0	215537427	0	215537427
๑๕ การประปา	107141039	5254081	496373	0	112891493	0	112891493
๑๗ การก่อสร้างอาคาร	20538550	6695224	1232167	406467540	434933481	0	434933481
๑๘ การก่อสร้าง งานบริการสาธารณะและการก่อสร้างอื่นๆ	2525222	197695	453163	258661162	261838243	0	261838243
๑๙ การค้า	273800410	299860913	5506006	96800860	675967289	0	675967289
๕๐ อุตสาหกรรมและโรงขน	18372160	241869358	9121027	0	269362544	0	269362544
๕๑ การขนส่ง	109132594	194380761	13258791	14682100	331454247	0	331454247
๕๒ การคมนาคม	16439112	363590	5671137	665129	23137968	0	23137968
๕๓ การธนาคารและการประกันภัย	77137050	39934474	4188664	0	121260188	0	121260188
๕๔ บริการด้านสิ่งพิมพ์หรือสื่อ	1049970	139177572	3111155	689763	150028461	0	150028461
๕๕ บริการทางด้านธุรกิจ	19026094	856680	181574	0	19064347	0	19064347
๕๖ การบริหารราชการ การบริการสาธารณะ	1315445	55634209	201007034	0	253006688	0	253006688
๕๗ การบริการอื่น ๆ	8473927	61724902	8127567	0	78326396	113975	78440371
๕๙ บริการที่ไม่ได้จัดไว้ก่อน ๆ	3841749	11339294	4436576	0	19617619	1940370	21558439
รวม	4937055825	2021846533	337662730	1261803246	8558368334	1068199003	9626567343

หมายเหตุ : (๑) คือจำไว้ประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทย, หลายฉบับ

พ.ศ. 2535-2539 (e)

ภาคการเกษตร	อุปสงค์ชนกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล				
		การลงทุน					
100	100	100	100	100	100	100	
1 การพามา	24.33	0.33	16.01	0.00	18.69	0.00	18.27
2 การทำไร่ทำนา	3.60	1.13	0.00	0.00	3.02	2.25	3.00
3 การทำไร่มีนและหลัง	4.00	0.29	0.00	0.00	3.12	0.02	3.05
4 การทำไร่ถั่ว	1.64	1.11	3.65	0.00	1.52	10.32	1.72
5 การทำไร่มันและสวนผลไม้	4.94	61.77	20.64	0.00	18.19	31.98	18.50
6 การทำไร่อ้อย	5.69	0.00	0.00	0.00	4.35	1.10	4.28
7 การทำสวนยางพารา	6.43	0.00	0.43	0.00	4.91	0.00	4.80
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	15.19	2.62	49.93	0.00	12.27	37.11	12.83
9 การเลี้ยงสัตว์	10.92	16.06	7.47	100.00	12.25	4.42	12.08
10 การป่าไม้	10.42	1.51	0.00	0.00	8.32	10.43	8.37
11 การประมง	12.84	15.18	1.87	0.00	13.35	2.37	13.11
ภาคอุตสาหกรรม	100	100	100	100	100	100	100
12 น้ำมันและถ่านหิน	8.23	0.00	0.00	0.00	6.04	0.09	4.99
13 การทำเหมืองแร่โลหะ	2.23	0.00	0.00	0.00	1.64	0.04	1.36
14 การทำเหมืองแร่อื่น ๆ ที่ไม่ใช่แร่โลหะ	2.54	0.02	0.02	0.00	1.87	0.11	1.56
15 การทำเหล็ก	0.38	4.41	5.84	0.00	1.04	0.08	0.88
16 การแปรปรนและการถนอมอาหาร	1.09	6.01	0.11	0.00	1.77	21.17	5.13
17 โรงสีข้าวและการป่นแป้งอื่น ๆ	1.15	10.78	2.14	0.00	2.61	5.32	3.08
18 โรงงานทอผ้า	0.52	1.78	0.03	0.00	0.67	1.48	0.81

พ.ศ. 2535-2539 (e)

	อุปสงค์ชั้นกลาง	อุปสงค์ชั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล				
		การลงทุน					
19 การผลิตอาหารอื่น ๆ	0.20	1.46	0.10	0.00	0.38	1.11	0.51
20 การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	4.61	0.03	0.04	0.00	3.39	0.43	2.87
21 อุตสาหกรรมเครื่องคัม	0.50	6.91	0.00	0.00	1.49	0.07	1.24
22 การนำเข้าและการผลิตผลิตภัณฑ์ใยสับ	0.04	5.32	0.00	0.00	0.89	0.04	0.74
23 การนำเข้า การขมิ้น และการข้อมัน	8.20	0.54	1.10	0.00	6.11	3.33	5.63
24 การผลิตสิ่งทอ	1.88	22.25	0.41	0.11	4.99	21.27	7.81
25 การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	1.76	0.20	3.56	0.00	1.35	1.23	1.33
26 การพิมพ์ การพิมพ์โฆษณา	0.75	0.44	3.08	0.01	0.65	0.03	0.54
27 การผลิตเคมีภัณฑ์	10.92	1.34	0.75	2.55	8.48	0.96	7.18
28 การผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช	1.32	0.02	0.05	0.00	0.97	0.08	0.82
29 การผลิตเคมีภัณฑ์เคมีอื่น ๆ	1.17	13.13	0.47	1.79	3.16	0.43	2.69
30 โรงงานกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม	8.58	3.75	8.16	0.00	6.97	0.09	5.78
31 การผลิตผลิตภัณฑ์ยาง	1.04	0.25	0.07	0.33	0.83	6.52	1.82
32 การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	0.64	0.68	1.54	0.00	0.59	0.75	0.62
33 ผลิตภัณฑ์สีเมกนและผลิตภัณฑ์คอนกรีต	5.02	0.33	0.81	0.00	3.74	0.07	3.11
34 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	1.35	0.24	0.57	1.02	1.13	0.95	1.10
35 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	6.13	0.00	0.05	0.00	4.50	1.32	3.95
36 ผลิตภัณฑ์โลหะ	0.15	0.02	0.04	0.00	0.11	0.00	0.09
37 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	2.82	0.69	25.60	13.39	3.68	1.80	3.36
38 การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	4.48	0.04	7.68	23.00	5.56	0.32	4.66
39 การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	4.40	2.74	14.38	25.50	6.24	12.71	7.36

พ.ศ. 2535-2539 (e)

	อุปสงค์ขี้นกลาง	อุปสงค์ขี้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
		รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชน	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาครัฐบาล				
		การลงทุน					
40 การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	2.81	10.74	4.67	22.74	6.02	0.42	5.05
41 การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	9.70	0.17	0.79	5.29	7.65	0.07	6.34
42 การผลิตผลิตภัณฑ์เหล็ก	0.65	3.70	8.52	0.07	1.15	2.66	1.41
43 โรงเลื่อย และการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้	2.36	1.99	1.56	0.07	2.07	2.19	2.09
44 การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	2.43	0.02	7.87	4.11	2.24	12.93	4.10
ภาคบริการ	100	100	100	100	100	100	100
45 การไฟฟ้า และการผลิตก๊าซ	19.95	1.84	10.82	0.00	7.25	0.00	7.25
46 การประปา	13.04	0.49	0.17	0.00	3.80	0.00	3.80
47 การก่อสร้างอาคาร	2.50	0.62	0.42	52.25	14.64	0.00	14.63
48 การก่อสร้าง งานบริการสาธารณะและการก่อสร้างอื่น ๆ	0.31	0.02	0.15	33.25	8.81	0.00	8.81
49 การค้า	33.32	27.84	1.87	12.44	22.75	0.00	22.73
50 ภัตตาคารและโรงแรม	2.24	22.46	3.10	0.00	9.07	0.00	9.06
51 การขนส่ง	13.28	18.05	4.50	1.89	11.15	0.00	11.15
52 การคมนาคม	2.00	0.03	1.92	0.09	0.78	0.00	0.78
53 การธนาคารและการประกันชีวิต	9.39	3.71	1.42	0.00	4.08	0.00	4.08
54 บริการค้าปลีกอาหารมีทรัพย์	0.13	12.92	3.09	0.09	5.05	0.00	5.05
55 บริการทางวัฒนธรรม	2.19	0.08	0.06	0.00	0.64	0.00	0.64
56 การบริหารราชการ การบริการสาธารณะ	0.16	5.17	68.22	0.00	8.68	0.00	8.68
57 บริการอื่น ๆ	1.03	5.73	2.76	0.00	2.64	5.55	2.64
58 บริการน้ำมันปิโตรเลียม	0.47	1.05	1.51	0.00	0.66	94.45	0.73

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, ตารางบัญชีการบริโภคและผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย, หลายฉบับ

พ.ศ. 2535-2539 (e)

	อุปสงค์ชนกลาง	อุปสงค์ชนสัปดาห์		อุปสงค์ภายในประเทศ	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
		การจ่ายเพื่อการ						
		อุปโภคบริโภค	อุปโภคบริโภค					
		ของภาคเอกชน	ของภาครัฐบาล					
ภาคการเกษตร	76.45	23.30	0.09	0.16	100.00	97.76	2.24	100.00
1 การทำนา	99.52	0.41	0.08	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00
2 การทำไร่ข้าวโพด	91.29	8.71	0.00	0.00	100.00	98.32	1.68	100.00
3 การทำไร่มันสำปะหลัง	97.82	2.18	0.00	0.00	100.00	99.99	0.01	100.00
4 การทำไร่ถั่ว	82.69	17.10	0.21	0.00	100.00	86.53	13.47	100.00
5 การทำไร่หมักและสวนผลไม้	20.76	79.14	0.10	0.00	100.00	96.12	3.88	100.00
6 การทำไร่อ้อย	99.97	0.03	0.00	0.00	100.00	99.42	0.58	100.00
7 การทำสวนยางพารา	99.99	0.00	0.01	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	94.67	4.97	0.36	0.00	100.00	93.51	6.49	100.00
9 การเลี้ยงปศุสัตว์	68.13	30.53	0.05	1.28	100.00	99.18	0.82	100.00
10 การป่าไม้	95.76	4.24	0.00	0.00	100.00	97.20	2.80	100.00
11 การประมง	73.50	26.48	0.01	0.00	100.00	99.59	0.41	100.00
ภาคอุตสาหกรรม	73.35	16.20	0.84	9.60	100.00	82.69	17.31	100.00
12 น้ำมันดิบและถ่านหิน	100.00	0.00	0.00	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00
13 การทำเหมืองแร่โลหะ	100.00	0.00	0.00	0.00	100.00	99.44	0.56	100.00
14 การทำเหมืองแร่อื่น ๆ ที่มีใช้แร่โลหะ	99.79	0.21	0.01	0.00	100.00	98.74	1.26	100.00
15 การทำสัติ	26.58	68.68	4.74	0.00	100.00	98.35	1.65	100.00
16 การแปรรูปและการถนอมอาหาร	45.12	54.82	0.05	0.00	100.00	28.59	71.41	100.00
17 โรงสีข้าวและการปั่นแป้งอื่น ๆ	32.31	67.00	0.69	0.00	100.00	70.07	29.93	100.00
18 โรงงานทำน้ำตาล	56.77	43.20	0.03	0.00	100.00	68.30	31.70	100.00
19 การผลิตอาหารอื่น ๆ	37.78	61.99	0.23	0.00	100.00	62.10	37.90	100.00
20 การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	99.84	0.15	0.01	0.00	100.00	97.43	2.57	100.00
21 อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา	24.73	75.27	0.00	0.00	100.00	98.99	1.01	100.00
22 การขุดแร่และการผลิตผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	2.94	97.06	0.00	0.00	100.00	99.02	0.98	100.00

พ.ศ. 2535-2539 (e)

	อุปสงค์ชนกลาง	อุปสงค์ขั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
		การใช้จ่ายเพื่อการ						
		อุปโภคบริโภค	อุปโภคบริโภค					
		ของภาคเอกชน	ของภาครัฐบาล					
23 การปั่นด้าย การทอผ้า และการย้อมผ้า	98.42	1.43	0.15	0.00	100.00	89.76	10.24	100.00
24 การผลิตสินค้าสิ่งทอ	27.54	72.18	0.07	0.21	100.00	52.86	47.14	100.00
25 การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	95.33	2.45	2.22	0.00	100.00	89.98	10.02	100.00
26 การพิมพ์ การพิมพ์โฆษณา	84.71	11.03	4.04	0.22	100.00	99.10	0.90	100.00
27 การผลิตเคมีภัณฑ์	94.48	2.55	0.07	2.89	100.00	97.69	2.31	100.00
28 การผลิตยู่และยาปราบศัตรูพืช	99.62	0.34	0.04	0.00	100.00	98.23	1.77	100.00
29 การผลิตผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ	27.07	67.37	0.13	5.43	100.00	97.21	2.79	100.00
30 โรงงานกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม	90.30	8.71	0.22	0.00	100.00	99.73	0.27	100.00
31 การผลิตผลิตภัณฑ์ยาง	91.32	4.81	0.07	3.79	100.00	97.94	2.06	100.00
32 การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	79.01	18.72	2.20	0.08	100.00	78.96	21.04	100.00
33 ผลิตภัณฑ์ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์คอนกรีต	98.40	1.41	0.12	0.00	100.00	99.59	0.41	100.00
34 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	87.39	3.52	0.42	9.67	100.00	85.08	14.92	100.00
35 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	99.98	0.01	0.01	0.00	100.00	94.22	5.78	100.00
36 ผลิตภัณฑ์โลหะ	97.30	2.37	0.33	0.00	100.00	99.73	0.27	100.00
37 การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	56.22	3.02	5.87	34.89	100.00	90.72	9.28	100.00
38 การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	59.05	0.10	1.17	39.68	100.00	98.83	1.17	100.00
39 การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	51.70	7.12	1.95	39.23	100.00	70.10	29.90	100.00
40 การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	34.18	28.90	0.66	36.26	100.00	98.55	1.45	100.00
41 การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	92.92	0.35	0.09	6.64	100.00	99.82	0.18	100.00
42 การผลิตผลิตภัณฑ์หัตถ์ไม้	41.22	51.96	6.24	0.57	100.00	67.41	32.59	100.00
43 โรงเลื่อย และการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้	83.47	15.56	0.64	0.34	100.00	81.85	18.15	100.00
44 การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	79.32	0.13	2.96	17.59	100.00	45.32	54.68	100.00
ภาคการบริการ	27.65	36.25	9.92	26.18	100.00	99.93	0.07	100.00
45 การไฟฟ้า และการผลิตก๊าซ	76.04	9.17	14.79	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00

พ.ศ. 2535-2539 (e)

	อุปสงค์ชั้นกลาง	อุปสงค์ชั้นสุดท้าย		อุปสงค์ภายในประเทศ	อุปสงค์ภายในประเทศ	การส่งออก	อุปสงค์ทั้งหมด	
		การใช้จ่ายเพื่อการ						
		อุปโภคบริโภค ของภาคเอกชน	อุปโภคบริโภค ของภาครัฐบาล					
46 การประปา	94.91	4.65	0.44	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00
47 การก่อสร้างอาคาร	4.72	1.54	0.28	93.46	100.00	100.00	0.00	100.00
48 การก่อสร้าง งานบริการสาธารณะและการก่อสร้างอื่นๆ	0.96	0.08	0.17	98.79	100.00	100.00	0.00	100.00
49 การค้า	40.50	44.36	0.81	14.32	100.00	100.00	0.00	100.00
50 กิจการและโรงแรม	6.82	89.79	3.39	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00
51 การขนส่ง	32.93	58.64	4.00	4.43	100.00	100.00	0.00	100.00
52 การคมนาคม	71.04	1.57	24.51	2.87	100.00	100.00	0.00	100.00
53 การธนาคารและการประกันชีวิต	53.61	32.93	3.45	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00
54 บริการด้านสิ่งพิมพ์	0.70	92.77	6.07	0.46	100.00	100.00	0.00	100.00
55 บริการทางด้านธุรกิจ	94.55	4.49	0.95	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00
56 การบริหารราชการ การบริการสาธารณะ	0.51	21.58	77.91	0.00	100.00	100.00	0.00	100.00
57 การบริการอื่น ๆ	10.82	78.80	10.38	0.00	100.00	99.85	0.15	100.00
58 บริการที่มิได้จัดไว้ที่อื่น ๆ	19.58	57.80	22.62	0.00	100.00	91.00	9.00	100.00
รวม	57.69	23.62	3.95	14.74	100.00	88.90	11.10	100.00

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย, หลายฉบับ

ตารางที่ 8.5

อัตราการขยายตัวของแนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่าง ๆ
ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7

หน่วย : ร้อยละ

พ.ศ. 2535-2539 (e)

อุปสงค์ทั้งหมด

ภาคการเกษตร	6.17
1 การทำนา	7.13
2 การทำไร่ข้าวโพด	8.30
3 การทำไร่มันสำปะหลัง	6.68
4 การทำไร่ถั่ว	5.73
5 การทำไร่ผักและสวนผลไม้	10.19
6 การทำไร่อ้อย	7.77
7 การทำสวนยางพารา	8.93
8 การเพาะปลูกพืชอื่น ๆ	7.99
9 การเลี้ยงปศุสัตว์	-1.50
10 การป่าไม้	4.99
11 การประมง	3.73
ภาคอุตสาหกรรม	12.63
12 น้ำมันดิบและถ่านหิน	10.48
13 การทำเหมืองแร่โลหะ	13.18
14 การทำเหมืองแร่อื่น ๆ ที่มีใช้แร่โลหะ	12.92
15 การข่าสัตว์	-6.38
16 การแปรรูปและการถนอมอาหาร	12.54
17 โรงสีข้าวและการปั่นแป้งอื่น ๆ	8.87
18 โรงงานทำน้ำตาล	8.44
19 การผลิตอาหารอื่น ๆ	3.91
20 การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	12.14
21 อุตสาหกรรมเครื่องคัม	8.54
22 การบ่มยาและการผลิตผลิตภัณฑ์ยาสูบ	6.78
23 การปั่นด้าย การทอผ้า และการย้อมผ้า	13.45
24 การผลิตสินค้าสิ่งทอ	15.46
25 การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	14.24

ตารางที่ 8.5

อัตราการขยายตัวของแนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่าง ๆ
ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7

หน่วย : ร้อยละ

พ.ศ. 2535-2539 (e)

อุปสงค์ทั้งหมด

25	การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	14.24
26	การพิมพ์ การพิมพ์โฆษณา	10.88
27	การผลิตเคมีภัณฑ์	14.64
28	การผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช	12.97
29	การผลิตผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ	7.77
30	โรงงานกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม	11.41
31	การผลิตผลิตภัณฑ์ยาง	9.55
32	การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	17.58
33	ผลิตภัณฑ์ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์คอนกรีต	10.18
34	การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	13.13
35	อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	14.01
36	ผลิตภัณฑ์โลหะ	13.68
37	การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	15.19
38	การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	14.57
39	การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	14.14
40	การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	12.40
41	การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	13.34
42	การผลิตผลิตภัณฑ์หนังสัตว์	13.93
43	โรงเลื่อย และการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้	12.84
44	การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	14.80
ภาคการบริการ		14.12
45	การไฟฟ้า และการผลิตก๊าซ	17.35
46	การประปา	17.20
47	การก่อสร้างอาคาร	14.81
48	การก่อสร้าง งานบริการสาธารณะและการก่อสร้างอื่น ๆ	14.88
49	การค้า	13.33
50	ภัตตาคารและโรงแรม	12.64

ตารางที่ 8.5

อัตราการขยายตัวของแนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่าง ๆ
ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7

หน่วย : ร้อยละ

พ.ศ. 2535-2539 (e)

อุปสงค์ทั้งหมด

26	การพิมพ์ การพิมพ์โฆษณา	10.88
27	การผลิตเคมีภัณฑ์	14.64
28	การผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช	12.97
29	การผลิตผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ	7.77
30	โรงงานกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม	11.41
31	การผลิตผลิตภัณฑ์ยาง	9.55
32	การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	17.58
33	ผลิตภัณฑ์ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์คอนกรีต	10.18
34	การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	13.13
35	อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	14.01
36	ผลิตภัณฑ์โลหะ	13.68
37	การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	15.19
38	การผลิตเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม	14.57
39	การผลิตเครื่องจักร และเครื่องมือเครื่องใช้	14.14
40	การผลิตยานยนต์ และการซ่อมยานพาหนะ	12.40
41	การผลิตอุปกรณ์การขนส่งอื่น ๆ	13.34
42	การผลิตผลิตภัณฑ์หนังสือพิมพ์	13.93
43	โรงเลื่อย และการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้	12.84
44	การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ	14.80
ภาคการบริการ		14.12
45	การไฟฟ้า และการผลิตก๊าซ	17.35
46	การประปา	17.20
47	การก่อสร้างอาคาร	14.81
48	การก่อสร้าง งานบริการสาธารณะและการก่อสร้างอื่น ๆ	14.88
49	การค้า	13.33
50	ภัตตาคารและโรงแรม	12.64
51	การขนส่ง	15.10

ตารางที่ 8.5

อัตราการขยายตัวของแนวโน้มของอุปสงค์ของสินค้าประเภทต่าง ๆ
ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7

หน่วย : ร้อยละ

พ.ศ. 2535-2539 (e)

อุปสงค์ทั้งหมด

52 การคมนาคม	10.44
53 การธนาคารและการประกันชีวิต	11.30
54 บริการด้านอสังหาริมทรัพย์	14.44
55 บริการทางด้านธุรกิจ	12.62
56 การบริหารราชการ การบริการสาธารณะ	12.75
57 การบริการอื่น ๆ	12.59
58 บริการที่มีได้จัดไว้ที่อื่น ๆ	13.76
รวม	12.69

หมายเหตุ : (e) คือตัวเลขประมาณการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรీ.
ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย. หลายฉบับ

ตารางที่ 8.6 สรุปประเด็นการค้าสินค้าเกษตร

ประเภทของสินค้า	ประเด็นทางการผลิต	ประเด็นทางด้านการตลาด	ประเด็นทางด้านราคา
1.ข้าว	มีปัญหาค้างเรื่องขี้	ค่อนข้างเสรี	มีปัญหาเรื่องการขนส่งของรัฐ
2.ข้าวโพด	มีปัญหาค้าง	ค่อนข้างเสรี	มีsurchargeการนำเข้า
3.อ้อยและน้ำตาล	ไม่มี	โรงงานน้ำตาลมีน้อย	มีปัญหาคารกกระดึบราคาภายใน
4.มันล้มปะหลัง	ไม่มี	เรื่องโควตาส่งออก	ราคาสินค้าในโควตาคู่สูง
5.ยางพารา	ปัญหาเรื่องกองทุน	มีปัญหาค้าง	ราคาตกต่ำ
6.ภาคถั่วเหลือง	ผลผลิตต่ำไม่เพียงพอ	โรงงานสกัดน้ำมันน้อย	มีsurchargeการนำเข้า
7.वालมน้ำมัน	ผลผลิตต่อไร่ต่ำ	โรงงานสกัดน้ำมันน้อย	มีปัญหาคารกกระดึบราคาภายใน และพำนำเข้า
8.สุกร	ไม่มี	ปัญหาเรื่องโรงฆ่าสัตว์ และห้ามข้ามเขต	ราคาแตกต่างกันระหว่างเขต
9.การประมง	ไม่มี	ต้องเข้มงวด	ไม่มี

ตารางที่ 8.7

จำนวนผู้ประกอบกิจการคลังสินค้าจำนวนตามที่ตั้งและความจุตามประเภทสินค้าที่เก็บ

จังหวัดที่ตั้ง	จำนวนและความจุ		ประเภทสินค้าที่เก็บ							
	รวม		เกษตรกรรม				ไม่ระบุ			
	ราย	เมตรกตัน	เกษตรกรรม		อุตสาหกรรม		เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม		ไม่ระบุ	
			ราย	เมตรกตัน	ราย	เมตรกตัน	ราย	เมตรกตัน	ราย	เมตรกตัน
ภาคกลาง										
กรุงเทพฯ	37	544032	6	108463	21	166059	8	317062	2	2448
สมุทรปราการ	20	1101148	2	68676	12	818906	2	143520	3	70046
สมุทรสาคร	2	3144	-	-	2	3144	-	-	-	-
นนทบุรี	2	5973	-	-	1	4320	-	-	1	1653
ปทุมธานี	1	2503	-	-	-	-	-	-	1	2503
อยุธยา	9	924163	6	533063	-	-	-	-	3	386100
กาญจนบุรี	-	69966	-	-	-	69966	-	-	-	-
ชลบุรี	1	39612	1	24840	-	14772	-	-	-	-
ภาคเหนือ										
พิษณุโลก	1	2730	-	-	-	-	-	-	1	2730
นครสวรรค์	2	84560	1	75560	1	75560	-	-	-	-
ลำพูน	1	4807	-	-	-	-	-	-	1	4807
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ										
นครราชสีมา	3	38724	2	-	-	-	-	-	1	4464
ขอนแก่น	1	2564	-	-	-	-	-	-	1	2564
ศรีสะเกษ	1	1008	-	1008	1	-	-	-	-	-
บุรีรัมย์	1	3990	-	-	-	-	-	-	1	3990
ภาคใต้										
นครศรีธรรมราช	2	2714	-	1	1	-	-	-	1	1923
สงขลา	2	40910	-	1	1	-	-	-	1	648
สุราษฎร์ธานี	1	612	-	1	1	-	-	-	-	-
ยะลา	1	1800	-	-	-	-	-	-	1	1800
รวม	88	2880360	18	783302	42	1150900	10	460582	18	485576

ตาราง 8.8 เปรียบเทียบต้นทุนของอาหารสัตว์ที่แตกต่างกันระหว่างของไทยและคู่แข่งอื่น สหรัฐอเมริกา ปี 2531
(เฉพาะวัตถุดิบ 3 ชนิด คือ ข้าวโพด ปลาป่น ผักกั้วเหลือง)

1. ใกล้เคียง
 ต้องใช้อาหารสัตว์ 2 ก.ก. ได้น้ำหนักใกล้เคียง 1 ก.ก.
 สูตรอาหาร ใช้ข้าวโพด 60%
 ปลาป่น 10%
 ผักกั้วเหลือง 18%
 ในอาหารสัตว์ 2 ก.ก. จะมีสัดส่วนของอาหารและราคา

สหรัฐ		ไทย	
ข้าวโพดใช้	$1.2 \times 2.7 \text{ บาท} = 3.24 \text{ บาท}$	1.2 ก.ก. x 3.21 บาท	= 3.80 บาท
ผักกั้วเหลือง	$0.36 \times 5.9 \text{ บาท} = 2.1 \text{ บาท}$	0.36 ก.ก. x 9.5 บาท	= 3.42 บาท
ปลาป่น	$0.2 \text{ ก.ก.} \times 9 \text{ บาท} = 1.8 \text{ บาท}$	0.2 ก.ก. x 14 บาท	= 2.8 บาท
รวม	7.14 บาท	รวม	10.02 บาท

น้ำหนักใกล้เคียงจะเป็น 80% ของน้ำหนักใกล้เคียง
 ต้นทุนของเนื้อใกล้เคียง 1 ก.ก.

สหรัฐ	ไทย
8.92 บาท	12.52 บาท

เนื้อใกล้เคียงจะแพงกว่า ก.ก.ละ 3.6 บาท หรือ 40.35%

ตาราง 8.8 เปรียบเทียบต้นทุนของอาหารสัตว์ที่แตกต่างกันระหว่างของไทยและคู่แข่งชั้น สหรัฐอเมริกา ปี 2531
(เฉพาะวัตถุดิบ 3 ชนิด คือ ข้าวโพด ปลาป่น กากถั่วเหลือง)

3. ใกล้เคียง
 ต้องใช้อาหาร/ตัว/วัน 0.11 ก.ก.
 สูตรอาหาร ใช้ข้าวโพด 60%
 กากถั่ว 12%
 ปลาป่น 7%
 ในอาหาร 0.11 ก.ก. จะมีสัดส่วนของอาหารและราคา

	สหรัฐ	ไทย
ข้าวโพดใช้	0.066 ก.ก. x 2.7 บาท = 0.178 บาท	0.066 ก.ก. x 3.2 บาท = 0.211 บาท
กากถั่ว	0.0132 ก.ก. x 5.9 บาท = 0.077 บาท	0.0132 ก.ก. x 9.5 บาท = 0.125 บาท
ปลาป่น	0.0077 ก.ก. x 9 บาท = 0.063 บาท	0.0077 ก.ก. x 14 บาท = 0.107 บาท
เป็นค่าอาหาร/วัน/ตัว	0.318 บาท	0.443 บาท
ถ้าใกล้เคียงได้ 60% จะเป็นต้นทุนต่อไข่ 1 ฟอง 0.51 บาท		0.73 บาท
ใกล้เคียง 1 ฟอง จะแพงกว่า 0.22 บาท หรือ 43.13%		

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของวัตถุดิบไทยและสหรัฐ

	สหรัฐ	ไทย
ข้าวโพด	= 2.7 บาท/ก.ก.	3.21 บาท/ก.ก.
กากถั่วเหลือง	= 5.99 บาท/ก.ก.	9.5 บาท/ก.ก.
ปลาป่น 60%	= 9.03 บาท/ก.ก.	14.03 บาท/ก.ก.

- หมายเหตุ 1. ราคาข้าวโพดและกากถั่วเหลืองในสหรัฐเป็นราคาฟีดเกรดชิลดาโก
 2. ราคาปลาป่นในสหรัฐคำนวณจากความแตกต่างในอดีตจากราคาในประเทศไทย

ตารางที่ 8.9 รายละเอียดข้อมูลในการคำนวณ SURCHARGE

ภาคต่อเพื่อส่ง	
1) ราคาตลาดต่างประเทศที่ใช้ในการติดตาม	แหล่งข่าว - รอยเตอร์ ตลาด - ซิดนีย์ ราคา - ประจําวันเฉลี่ย 3 เดือน = 4,346 บาท/ตัน
2) ราคานําเข้า FOB จากจีน (แหล่งที่จะมีการนําเข้าจริง)	= ราคาจากตลาดซิดนีย์เฉลี่ย 3 เดือน ขากลับ ส่วนต่างของ ราคาตลาดโลกกับตลาดจีนเฉลี่ย 3 เดือน = 4,346 + 673 บาท/ตัน = 5,019 บาท/ตัน
3) สูตร SURCHARGE	= ราคากลาง - (ราคานําเข้า FOB + ค่าใช้จ่ายในการนําเข้า)
- ราคากลาง	= ราคาสันคําที่กำหนด (8,100 บาท/ตัน)
- ต้นทุนการนําเข้า	ใช้ราคานําเข้า FOB จากจีน 5,019 บาท/ตัน จะเท่ากับ 6,515 บาท/ตัน
- SURCHARGE	= 8,100 - 6,515 = 1,585 บาท/ตัน
ปลาป่น	
1) ราคาตลาดติดตามและที่จะมีการนําเข้าจริง	แหล่งข่าว - รอยเตอร์ ตลาด - ซิลี ราคา - ประจําวันเฉลี่ย 3 เดือน = 10,372 บาท/ตัน
2) สูตร SURCHARGE	= ราคากลาง - (ราคานําเข้า FOB ค่าใช้จ่ายในการนําเข้า)
- ราคากลาง	= ราคาสันคําที่กำหนด (14,000 บาท/ตัน)
- ต้นทุนการนําเข้า	ใช้ราคานําเข้า FOB จากซิลี 10,372 บาท/ตัน จะเท่ากับ 13,096 บาท/ตัน
- SURCHARGE	= 14,000 - 13,096 = 904 บาท/ตัน

ตารางที่ 8.9 รายละเอียดข้อมูลในการคำนวณ SURCHARGE

ข้าวโพด	
1) ราคาตลาดคิดตามผลที่จะมีการนำเข้าจริง	แหล่งข้าว - รอยเคอร์ ตลาด - ชีคาโก ราคา - ประจำเดือนเฉลี่ย 3 เดือน = 2,445 บาท/ตัน
2) สูตร SURCHARGE	= ราคากลาง - (ราคานำเข้า FOB + ค่าใช้จ่ายในการนำเข้า)
- ราคากลาง	= ราคาขั้นต่ำที่กำหนด (3,100 บาท/ตัน)
- ต้นทุนการนำเข้า	ใช้ราคานำเข้า FOB จากชิคาโก 2,445 บาท/ตัน จะเท่ากับ 4,150 บาท/ตัน
- SURCHARGE	= 3,100-4,150 = -1,050 บาท/ตัน (ไม่เรียกเก็บ SURCHARGE)

หมายเหตุ ค่าใช้จ่ายในการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์คำนวณจากราคาปัจจุบัน อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 25.675 บาท

ต่อเพร็ชมูลฟรุ้

- กากถั่วเหลือง ราคา C&F = 5,354.50 บาท/ตัน แปลงราคา C&F = 13,543.56 บาท/ตัน

ข้าวโพด C&F ราคา = 34,565.44 บาท/ตัน

ที่มา กองระบอบ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 8.10 จำนวนมติ ก.ร.อ. จำแนกตามเป้าหมายทางเศรษฐกิจ พ.ศ.2524-2530

เป้าหมาย	พ.ศ.2524-2530	%
1. การส่งเสริมการผลิต	71	49.65
2. การกระจายรายได้และความยากจน	5	3.50
3. เศรษฐกิจระหว่างประเทศ	24	16.78
4. เสถียรภาพของราคา	4	2.80
5. การจ้างงานเต็มอัตรา	1	0.70
6. การจัดสรรและการใช้ทรัพยากร	10	6.99
7. เป้าหมายอื่นๆ	28	19.58
8. รวม	143	100.0

ที่มา : รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย : บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530

ตารางที่ 8.11 จำนวนมติ ก.ร.อ. จำแนกตามภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง พ.ศ.2524-2530

ภาคเศรษฐกิจ	พ.ศ.2524-2530	%
1. เกษตรกรรม	7	4.89
2. เหมืองแร่และเหมืองหิน	1	0.70
3. หัตถอุตสาหกรรม	55	38.46
4. การก่อสร้าง	1	0.70
5. การไฟฟ้าและการประปา	-	-
6. การขนส่งและการคมนาคม	4	2.80
7. การขายส่งและขายปลีก	3	2.10
8. การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	5	3.50
9. ที่อยู่อาศัย	-	-
10. การบริหารราชการแผ่นดิน และป้องกันประเทศ	58	40.56
11. บริการอื่นๆ	1	0.70
12. มีอำนาจจำแนก	8	5.59
13. รวม	143	100.00

ที่มา : รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย : บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530

ข้อเสนอแนะ ทางด้านการค้าภายใน

ในบทนี้ จะเสนอแนะนโยบายที่ได้จากการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องด้านระบบการค้าภายใน โดยข้อเสนอแนะที่จะได้กล่าวต่อไปจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ในส่วนแรกนั้นจะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับประเด็นการปรับปรุงระบบการค้าสินค้าเกษตร ข้อเสนอดังกล่าวมุ่งเน้นวิธีการที่จะนำไปสู่การค้าเสรี และในส่วนที่สองนั้นจะเป็นข้อเสนอแนะในวิธีการปรับปรุงกลไกของระบบการค้าสินค้าอุตสาหกรรม

9.1 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายสำหรับการค้าสินค้าเกษตร

ในระบบตลาดของการค้าสินค้าเกษตรนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การค้าสินค้าเกษตรนั้นเป็นไปค่อนข้างจะเสรี แต่ขณะเดียวกันรัฐก็ได้มีบทบาทอย่างมากในการแทรกแซงระบบการค้าสินค้าเกษตร ในบางกรณี โดยเฉพาะเหตุผลในด้านเสถียรภาพของราคา อย่างไรก็ตามหากต้องการให้ระบบการค้าเป็นไปอย่างเสรี และมีการแข่งขัน รัฐควรลดบทบาทให้น้อยที่สุด และไม่ควรถูกแทรกแซงในระบบตลาด อันก่อให้เกิดการบิดเบือนราคา รัฐควรจำกัดบทบาทของตนในลักษณะเป็นผู้คอยควบคุมกติกาของการแข่งขัน และรักษาระบบของตลาดให้อยู่ในแนวทางที่ก่อให้เกิดการค้าอย่างเป็นธรรม ถึงกระนั้นก็ตาม ในทางปฏิบัติ เนื่องจากภาคการเกษตรมีความสำคัญมากต่อประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ และระบบการค้าของไทยยังไม่สามารถพัฒนาจนถึงระดับที่กลไกของการตลาดสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นบทบาทของรัฐจึงควรมีอยู่บ้าง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางด้านการค้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่บทบาทของรัฐนั้นควรจำกัดอยู่ในระดับใด เป็นแนวนโยบายที่ข้อเสนอในส่วนนี้จะพยายามชี้ให้เห็นในรายละเอียดต่อไป

ในส่วนนี้ ข้อเสนอแนะจะแบ่งเป็นประเด็นใหญ่ๆ 2 ประเด็นคือ ข้อเสนอแนะทางด้านการตลาด และข้อเสนอแนะทางด้านราคา

9.1.1 ข้อเสนอแนะทางด้านการตลาด

เนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ระบบการค้าสินค้าเกษตรที่มีประสิทธิภาพมากพอควร ยกเว้นในบางกรณี ดังนั้นแนวนโยบายหลักในด้านการตลาดของสินค้าเกษตรคือ

1. ชำรงระบบการค้าสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ให้มีการแข่งขันโดยรัฐเข้าไปแทรกแซงน้อยที่สุด ยกเว้นในบางกรณี

2. ในสินค้าเกษตรบางประเภทที่ยังมิได้มีการค้าเสรี ควรจะเร่งแก้ไขให้เกิดการค้าเสรีและการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้า 2 ประเภทได้แก่ หนุ และชาสุบ

2.1 หมู่ ควรจะมีแนวนโยบายดังนี้

- ก) ยกเลิกการควบคุมออกใบอนุญาตโรงฆ่าสัตว์
- ข) ส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนทำกิจการโรงฆ่าสัตว์แทนการจำกัดอยู่เพียงเทศบาล ทั้งนี้ เพื่อให้ เกิดการพัฒนา โรงฆ่าสัตว์ที่ทันสมัย และประสิทธิภาพสูงขึ้น
- ค) บทบาทของรัฐควรจะลดลงจากเป็นผู้ประกอบกิจการมาเป็นผู้ควบคุมด้านสุขอนามัย
- ง) ยกเลิกกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าหมู เช่น กฎระเบียบโรงฆ่าสัตว์ การห้ามข้ามเขต เป็นต้น

2.2 ยาสูบ

ยกเลิกระเบียบที่ให้เกษตรกรผู้ปลูกใบยาต้องขายสินค้าแก่โรงบ่มในเขตที่ทำการเพาะปลูก

3. ส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้จัดตั้งหรือพัฒนาระบบตลาดด้วยตนเอง โดยรัฐเข้าไปยุ่งเกี่ยวน้อยที่สุด โดยเอกชนจะเป็นผู้พิจารณาในแง่ของผลประโยชน์ อัตราผลตอบแทนของกิจการ และความต้องการของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ

4. บทบาทของรัฐควรเพิ่มมากขึ้น ในแง่ของการสนับสนุนทางด้านข่าวสารข้อมูล และวิชาการด้านการจัดการและการตลาด รวมทั้งการฝึกอบรม เพื่อให้การตัดสินใจของเกษตรกรก็ดี เอกชนก็ดี ตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้และความเข้าใจในระบบตลาดและการค้าอย่างแท้จริง

5. ในกิจการบางอย่างที่ได้มีการศึกษาอย่างรอบคอบแล้วว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการตลาดและการค้าอย่างแท้จริง แต่เอกชนยังไม่สามารถเข้าไปประกอบกิจการอันเนื่องมาจากผลตอบแทน กรมการค้าภายในอาจมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ เอกชน เข้ามาลงทุน โดยให้แรงจูงใจด้วยมาตรการการเงินและการคลังที่จำเป็น

6. เพื่อให้การซื้อขายและการตลาดพัฒนารูปแบบใหม่ๆ รัฐควรจะเร่งทำมาตรการที่จะกำกับให้การพัฒนารูปแบบทางการตลาดใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นเป็นไปอย่างยุติธรรมและตามกฎหมาย กฏกติกา เช่น เร่งออกกฎหมายที่รองรับระบบตลาดใหม่ๆ เช่นตลาดซื้อขายล่วงหน้า โดยออกกฎหมายควบคุมกำกับสัญญาต่างๆ ที่รัดกุมและยุติธรรม

7. ส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้จัดตั้งและพัฒนาลังสินค้าตามความต้องการของตลาด และผลตอบแทนจากการลงทุน โดยรัฐไม่จำเป็นต้องเข้าไปประกอบการเอง หรือหากจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมด้วยมาตรการทางการเงินและการคลังในระยะเริ่มต้น เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้เอกชนลงทุนก็น่าจะกระทำได้ โดยจะต้องให้คลังสินค้าดังกล่าวมีความเป็นสาธารณะมากที่สุดและเปิดโอกาสให้เกษตรกรใช้บริการอย่างเท่าเทียมกัน

8. ยกเลิกกฎระเบียบเกี่ยวกับการประกอบกิจการห้องเย็น โดยยกเลิกข้อบังคับเกี่ยวกับการห้ามตั้ง ห้ามขยาย รวมทั้งยกเลิกกฎการให้สิทธิพิเศษแก่รายใหม่ โดยเปิดโอกาสให้เข้ามาประกอบกิจการห้องเย็นได้ แต่ไม่ควรได้รับสิทธิประโยชน์จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

9.1.2 ข้อเสนอแนะทางด้านราคา

ถึงแม้ว่า รัฐควรมีนโยบายหลักที่สำคัญที่จะไม่แทรกแซงการทำงานของระบบราคาก็ตาม แต่การปล่อยให้ราคาขึ้นอยู่กับกลไกของตลาดอาจจะทำให้เป้าหมายของรัฐที่ต้องการจะกระจายรายได้ อันเป็นกรอบของแนวทางการพัฒนาแผนฯ 7 นั้น ไม่สามารถบรรลุได้ การศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ เป็นสาเหตุสำคัญต่อฐานะความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่และการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้น หากรัฐจำเป็นต้องดำเนินการสมควรที่จะพยุงราคาสินค้าเกษตรไว้ในระดับหนึ่ง เพื่อเป้าหมายเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรและเพื่อให้การกระจายรายได้ดีขึ้น การที่รัฐเข้าไปแทรกแซงด้านราคาแทนที่จะปล่อยให้ เป็นเรื่องของกลไกตลาดก็อาจจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตามหากรัฐจะเข้ามาแทรกแซงราคา ก็ควรจะยึดหลักการที่สำคัญดังนี้คือ

1. สร้างระบบที่รัฐเข้าไปแทรกแซงราคาที่มีลักษณะทั่วไป (generalize) ที่ใช้กับสินค้าเกษตรทุกชนิด ไม่ควรเลือกชนิดของสินค้าในการนโยบายแทรกแซงราคา

2. การแทรกแซงราคานี้ควรจะทำในระดับส่งออกและนำเข้าเท่านั้น จากการศึกษาพบว่า ราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกมีผลกระทบโดยตรงกับสินค้าเกษตรภายในประเทศ ดังนั้น การที่รัฐเข้าไปบิดเบือนหรือแทรกแซงการทำงานของกลไกตลาดในที่ชัดเจนจะมีผลโดยตรง อย่างไรก็ตาม ผลที่เกิดขึ้นกล่าวว่าจะมีทั้งในแง่บวกและลบ ซึ่งต้องมีการนิยามบทวนอย่างรอบคอบก่อนที่จะมีการเข้าไปแทรกแซงหรือบิดเบือนราคา

การแทรกแซงราคาที่เป็นระบบและในระดับการส่งออกและนำเข้า นั้น จะแตกต่างกันไปในสินค้าเกษตรที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

ก) สินค้าที่อยู่ในข่ายการส่งออก

สินค้าประเภทนี้ที่สำคัญได้แก่ ข้าวโพด ยาง และน้ำตาล ถ้ารัฐมีนโยบายที่จะส่งเสริมการส่งออกสินค้าเหล่านี้ และในขณะเดียวกันก็ทำให้ราคาสินค้าภายในประเทศสูงขึ้น เพื่อผลประโยชน์แก่เกษตรกรโดยตรง รัฐควรจะใช้มาตรการสนับสนุนการส่งออก เช่น

- ให้สินเชื่อเพื่อการส่งออก (Packing credit)

- ให้เงินชดเชยในส่วนของการส่งออก¹

อย่างไรก็ตาม การให้เงินอุดหนุนช่วยเหลือด้านการส่งออกโดยตรงนั้น มีข้อเท็จจริง 2 ประการคือ

1. การให้เงินอุดหนุน กำลังเป็นประเด็นในการเจรจาการค้าในข้อตกลงทั่วไปทางพาณิชย์และการค้าในกรอบอุรุกวัย (GATT's Uruguay Round) ซึ่งคงจะมีแนวโน้มที่ชัดเจนที่ภายในก่อนกลางปี 2534 ดังเห็นการที่ไทยได้ ขึ้นสัตยาบันสมาชิกในข้อตกลงดังกล่าวจึงจำเป็นต้องคำนึงและปฏิบัติตามกฎหรือข้อตกลงที่จะเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในทางความเป็นจริงนั้นในหลายๆ ประเทศก็ได้ดำเนินมาตรการในลักษณะที่กล่าวมานี้ เช่น สหรัฐอเมริกา ใช้นโยบาย Export Enhancement Program เป็นต้น

2. การใช้งบประมาณหนึ่งเพื่อช่วยเหลือการค้าสินค้าเกษตรนั้นจะมีผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจระดับมหภาค ดังเห็นการศึกษาควรจะคำนึงถึงผลที่จะเกิดดังกล่าวด้วย ซึ่งน่าจะ ได้ศึกษาในรายละเอียดต่อไป รวมถึงผลกระทบต่อผู้บริโภคภายในที่จะต้องรับภาระในการบริโภคสินค้าที่มีราคาสูงขึ้นด้วย

ดังนั้น การแทรกแซงของราคาในเรื่องการส่งออก จึงเป็นมาตรการที่จะต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษในรายละเอียด หากรัฐมีนโยบายที่จะใช้มาตรการดังกล่าว

ข) สินค้าที่อยู่ในข่ายของการนำเข้า

แนวนโยบายของรัฐสำหรับสินค้าเกษตรนำเข้าควรจะเป็นดังนี้คือ

1) ดำเนินนโยบายนำเข้าเสรี และเลิกใช้ระบบโควตาสำหรับสินค้านำเข้าทุกประเภท

¹ พื้นฐานของความคิดนี้คือ การที่จะใช้มาตรการที่ง่ายที่สุดในการช่วยเรื่องราคาของเกษตรกร เพราะในอดีต การที่รัฐให้ ธ.ก.ส. หรือ อ.ค.ส. มีบทบาทในการรับจำนำข้าว ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ หรือให้รับซื้อข้าวจากชาวนาในราคาสูงนั้น ภาระของรัฐต่อไปก็คือการหาตลาดต่างประเทศเพื่อระบายขายข้าวที่ อ.ค.ส. ไปรับซื้อในราคาสูงหรือ ธ.ก.ส. ได้มาจากการรับจำนองซึ่งหากขายยังต่างประเทศในราคาต่ำแล้ว อ.ค.ส. หรือ ธ.ก.ส. ก็ต้องประสบภาวะขาดทุน ซึ่งรัฐต้องให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่หน่วยงานทั้งสองดังกล่าว เพื่อให้กระบวนการง่ายขึ้น รัฐสามารถแทรกแซงในด้านราคาโดยตรง ในส่วนของการส่งออกคือยกระดับราคาข้าวภายในให้สูงขึ้นแล้วจ่ายเงินชดเชยให้กับผู้ส่งออก ในกรณีที่ข้าวที่ขายนอกประเทศราคาต่ำกว่าที่รับซื้อ นอกจากจะช่วยลดภาระของหน่วยงานของรัฐแล้ว ผู้ส่งออกข้าวเองก็มีความสามารถที่จะขายข้าวได้ดีกว่าหน่วยงานของรัฐซึ่งไม่ได้ทำหน้าที่การตลาดเป็นหลัก

2) หากรัฐยังคงมีนโยบายปกป้องเกษตรกรภายในประเทศ เช่น ผู้ปลูกข้าวเหลือง ซึ่งทำให้รัฐต้องเก็บภาษีพิเศษและภาษีศุลกากรในอัตราที่สูง ก็ควรจะชดเชยผู้ส่งออกที่จำเป็นต้องใช้วัตถุดิบนำเข้าดังกล่าวในการผลิต เพราะผลกระทบจากกำแพงภาษีที่ทำให้ต้นทุนของวัตถุดิบดังกล่าวมีราคาสูงกว่าในตลาดโลก โดยนำเงินที่ได้จากการเก็บภาษีนำเข้าวัตถุดิบมาชดเชยแก่ผู้ได้รับผลกระทบ

3) ลดการผันผวนของราคาสินค้าเกษตร โดยการใช่วิธีการจัดเก็บภาษีแบบ Variable levy แทนที่จะเก็บในลักษณะอัตราภาษีพิเศษ (Surcharge)

การเก็บภาษีในลักษณะ Variable levy นี้จะช่วยลดการผันผวนของราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศได้

ค. สินค้าที่ผลิตและใช้ในประเทศ

ในกลุ่มสินค้าที่ควรมีนโยบายสำคัญในเรื่องการค้าเสรี และขจัดกฎระเบียบต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าเสรี ดังตัวอย่างเช่น ในกรณีของสุกรและใบยาสูบที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น

9.2 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายของการค้าสินค้าอุตสาหกรรม

แนวทางข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการค้าสินค้าอุตสาหกรรมจะมุ่งเน้นไปยังประเด็นหลักสองประเด็นคือ ข้อเสนอแนะที่จะส่งผลกระทบต่อตลาดของการค้าสินค้าอุตสาหกรรมและข้อเสนอแนะทางด้านราคา โดยการเสนอจะมุ่งเน้นไปยังสินค้าที่มีลักษณะที่ก่อให้เกิดการบิดเบือนจากระบบการค้าเสรีเป็นหลัก

9.2.1 ข้อเสนอแนะด้านการตลาดของสินค้าอุตสาหกรรม

การศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบตลาดของสินค้าบางชนิด อันเนื่องมาจากกฎระเบียบของรัฐบาลในแง่ของการออกใบอนุญาต การห้ามตั้งห้ามขยายโรงงาน ตลอดจนการปกป้องโรงงานบางประเภทโดยผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)

แนวนโยบายหลักของระบบตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมควรมีดังนี้คือ

1. ยกเลิกมาตรการที่เป็นการบังคับซื้อสินค้า ตัวอย่างที่เห็นชัดในเรื่องนี้ได้แก่การผลิตน้ำมัน โรงงานจะถูกบังคับซื้อน้ำมันดิบจากองค์การส่งเสริมผู้เลี้ยงโคนม หรือสหกรณ์โคนมต่างๆ ซึ่งมีผลต่อเกษตรกรรายย่อยที่มีได้เป็นสมาชิกสหกรณ์ดังกล่าว ทำให้โรงงานสามารถกำหนดราคาซื้อจากเกษตรกรรายย่อยในระดับต่ำได้ ระบบตลาดควรจะเป็นในลักษณะที่เสรีและเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตทั้งรายเล็กและรายใหญ่สามารถขายสินค้าได้เท่าๆ กัน และไม่อยู่ในฐานะที่ได้เปรียบเสียเปรียบต่างกัน

2. ยกเลิกกฎที่เกี่ยวข้องกับการห้ามตั้งห้ามขยายโรงงาน ตัวอย่างในเรื่องนี้ได้แก่โรงงานผลิตสารส้มและโรงงานผลิตยางมะตอยน้ำ โรงน้ำแข็งซอง กระสอบพลาสติก การผลิตไม้ขีดไฟ

3. หลีกเลี่ยงการให้อำนาจผูกขาดในการผลิตด้านเอกชนรายหนึ่งรายใด ทั้งในรูปแบบของการออกกฎระเบียบห้ามตั้งห้ามขยาย หรือในรูปการให้สิทธิพิเศษจาก BOI แก่บางโรงงานที่เป็นอุปสรรคในการเข้ามาแข่งขันของผู้ประกอบการอื่น

9.2.2. ข้อเสนอแนะด้านราคาของสินค้าอุตสาหกรรม

1. ยกเลิกการควบคุมราคาหรือการกำหนดราคาสูงสุดของสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปที่มีการแข่งขันกันอยู่แล้ว เช่น นมผง น้ำมันพืช กระดาษพิมพ์เขียน กระดาษปรู๊พ สมุดนักเรียน กระดาษชำระ เสื้อผ้าสำเร็จรูปสำหรับนักเรียน ฝ้ายนมย สีกาบ่าน ผงซักฟอก สบู่ เครื่องสูบน้ำ ฟิล์มไฟฟ้า หม้อหุงข้าว รถจักรยาน และรถจักรยานยนต์

2. สินค้าบางประเภทที่ยังมีปัญหาดูระบบตลาดหรือมีการผูกขาดหรือมีผลต่อรายได้เกษตรกรโดยตรงยังคงควรได้รับการควบคุมดูแลจากคณะกรรมการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด ในช่วงที่อยู่ระหว่างการแก้ไขปัญหาด้านระบบตลาดหรือการผูกขาดอยู่ แต่ในระยะยาวควรจะแก้ปัญหาดังกล่าวให้หมดไป และยกเลิกการควบคุมสินค้าประเภทที่ได้แก่ อาหารสัตว์ น้ำมันหล่อลื่น เม็ดพลาสติก ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ท่อนิวซีท์ เหล็กเส้น เหล็กเส้น โครงสร้างรูปพรรณ อลูมิเนียมเส้นใยตัด ตะปู สังกะสี กระเบื้องใยหิน กระเบื้องคอนกรีตมุงหลังคา ปูนซีเมนต์ รถแทรกเตอร์ สายไฟฟ้า และรถยนต์นั่ง เป็นต้น

3. สินค้าชั้นกลางที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำคัญสำหรับกิจการต่อเนื่อง ควรจัดอำนาจผูกขาดของผู้ผลิตสินค้าเหล่านี้ไม่ว่าอำนาจดังกล่าวจะเกิดจากกฎระเบียบของรัฐในการอนุญาตตั้งและขยายโรงงาน หรือการให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุน ได้แก่ เหล็ก ปูนซีเมนต์

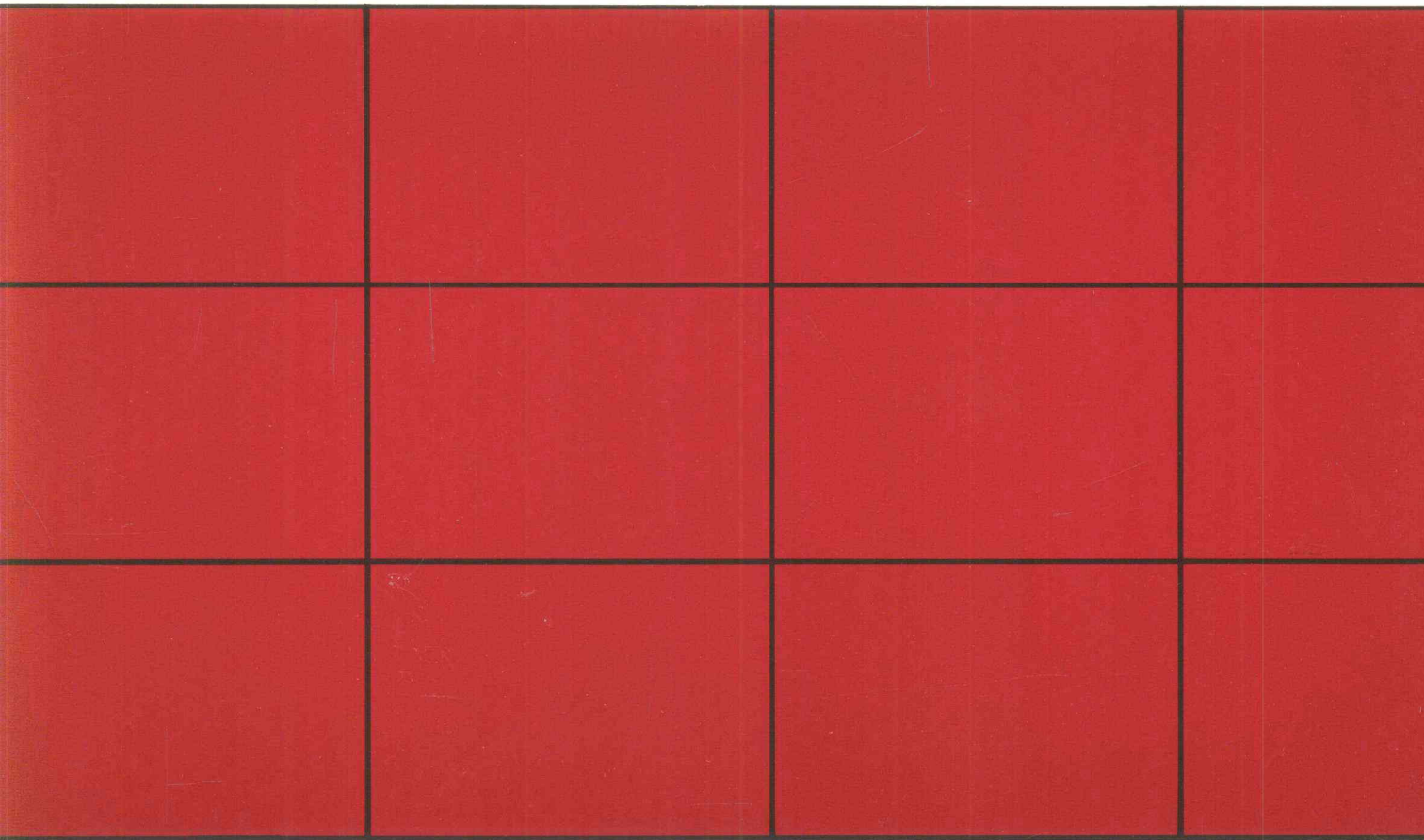
4. สนับสนุนให้กลไกของราคาทำหน้าที่มากที่สุด โดยลดการแทรกแซงของรัฐ หากไม่มีเหตุผลเพียงพอ เช่น ยกเลิกการกำหนดราคาขายปลีกน้ำมัน และปล่อยให้เป็นไปตามกลไกของราคา ทั้งนี้รัฐจะต้องแน่ใจว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวมีการแข่งขันกันอย่างเสรี

5. ส่งเสริมให้มีการแข่งขันในทุกระดับ กล่าวคือ

- การแข่งขันระหว่างสินค้าในประเทศกับสินค้านำเข้าชนิดเดียวกัน
- การแข่งขันระหว่างผู้ผลิตในประเทศในอุตสาหกรรมเดียวกัน
- การแข่งขันระหว่างผู้ผลิตในประเทศกับผู้ผลิตต่างประเทศในตลาดโลก

ทั้งนี้รัฐจะต้องมีมาตรการส่งเสริมการแข่งขันดังกล่าว เช่น

- ยกเลิกการควบคุมหรือการห้ามนำเข้าสินค้าบางประเภทที่ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันอยู่แล้ว
- กำหนดอัตราภาษีในระดับพอควรเพื่อเร่งเร้าให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม
- ลดอัตราภาษีสำหรับสินค้านำเข้าอันเป็นการปกป้องอุตสาหกรรมไทยที่ยาวนานและไม่มีประสิทธิภาพ

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

อาคารรัชต์ภาคย์ 163 ซอยอโศก กรุงเทพฯ 10110

โทร. 258-9012-7 โทรสาร. (02) 258-9046 เทลีสซ์-20666 Rajapak TH